

**ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ**

**Α Π Α Ν Τ Α
Τ Ω Ν Α Γ Ι Ω Ν Π Α Τ Ε Ρ Ω Ν**

Ἑκδόσεις
ΠΑΝ. Κ. ΧΡΗΣΤΟΥ — ΣΤΕΡ. Ν. ΣΑΚΚΟΥ
Καθηγητῶν Πανεπιστημίου

Ἑπιμέλεια
ΒΑΣ. Σ. ΦΕΥΤΟΥΚΑ — ΘΕΟΔ. Ν. ΖΗΣΗ
Διδασκόντων τῆς Θεολογίας

**ΙΩΑΝΝΟΥ
ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ
ΕΡΓΑ**

ΤΟΜΟΣ 13

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΠΟΛΕΜΟΥΝΤΑΣ ΤΟΝ ΜΟΝΑΧΙΚΟΝ
ΒΙΟΝ Β'—Γ'

Εἰσαγωγή — Μετάφρασις — Σχόλια
ΕΣΦΟΚΛΕΟΥΣ ΤΟΚΑΤΑΙΔΗ
Ἐκδότης: B. Moutfalcon

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ

ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ

57 Α ΠΡΟΣ ΑΠΙΣΤΟΝ ΠΑΤΕΡΑ

ΛΟΓΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ

1. Ἀρκετὸ μὲν εἶναι καὶ αὐτὰ νὰ δημαγωγῇσιν ἐκκλη-
ζῶν καὶ φρίκῃ· καὶ ὅν τῶρα δι' αὐτὰ εἰπῇ κανεὶς ἐκείνο τὸ
προφητικόν, ὅτι «Ἐξέστη ὁ οὐρανὸς ἐπὶ τοῦτῃ, καὶ ἔφραζεν
ἡ γῆ ἐπὶ πλεῖστον σφόδρα»· καὶ ὅτι «Ἐκστασις καὶ φρικτὰ ἐγεν-
νήθη ἐπὶ τῆς γῆς» (Ἱερ. 2, 12 καὶ 3, 30), ἅλα αὐτὰ θὰ τὰ
εἰπῇ ἰσχυρίσας. Τὸ χειρότερον δὲ ἀπὸ ὧν αὐτὰ εἶναι δεῖ,
ἀγανακτοῦν δι' αὐτὰ καὶ φέρουν ἀμύδιαι, οὐκ ἴσως μερικοὶ
ἐξόνει καὶ καθόλου συγγενεῖς πρὸς τοὺς συμδουλευμένους.
Ὁ ἄλλος συγγενεὶς καὶ πατέρας ἔχουν συνήθειαι νὰ ἀνέκλιν-
ται δι' αὐτά. Ἄν καὶ γνωρίζω ὅτι πολλοὶ δὲν ἐκκληζέονται
πολὺ ὅταν τὸ κάνουν αὐτὸ οἱ πατέρες· ἰσχυρίζονται ὅμως ὅτι
τοὺς πνίγει ὁ θυμὸς, ὅταν ἴδωσιν αὐτοὺς, ποὺ οὔτε πατέρες
εἶναι, οὔτε φίλοι, οὔτε συγγενεῖς, οὔτε ἄλλοι τιμὸν ἀνθρώ-
ποις, πολλὰ μὲν δέ, εἶναι καὶ ὀργισμένοι εἰς αὐτοὺς ποὺ ἠκο-
λούθησαν τὸν μοναχισμόν, νὰ πάσχουν τὰ ἴδια, καὶ νὰ ἐρε-
θίζωνται περισσότερο ἀπὸ τοὺς πατέρας, καὶ νὰ καταπολε-
μοῦν καὶ νὰ κατηγοροῦν αὐτοὺς ποὺ τοὺς προσεβλήκυσαν.

Ἐγὼ ὅμως νομίζω ὅτι τὸ ἀντίθετον εἶναι παράδοξον. Ὁ
Διὸς αὐτοὶ ποὺ δὲν ἔχουν τὸ δικαίωμα τῆς κηδεμονίας ἢ τῆς
φύλας, δὲν εἶναι καθόλου παρόξενον τὸ ὅτι ποιοῦν διὰ τὰ
ἐξ ἡμετέρας, ὅφ' ἐνὸς μὲν ἐπειδὴ κυριεύονται ἀπὸ φθόνου,
ὅφ' ἑτέρου δὲ ἐπειδὴ λόγω τῆς κακίας των θεωροῦν τὴν
καταστροφὴν τῶν ἄλλων ἐπιτυχίαν, κατὰ θεοῦ καὶ ταλαι-
πώριαν, ὅπως οἴηται ὅμως εἶναι τὸ θεωροῦν. Τὸ ἄλλο ὅμως,
τὸ ὅτι δηλαδὴ οἱ γονεῖς οἱ ἀναθρέψαντες, οἱ εὐχόμενοι καθη-
μερινὰς νὰ ἴδωσιν τὰ παιδιὰ των ποὺ ἐπιτυγχάνει ἀπὸ αὐτοῦς
τοὺς ἴδιους, αὐτοὶ ποὺ ὑφίστανται δι' αὐτὸ ἀποικανόσηποτε θυ-
σίαν, αὐτοὶ ὡσὲν νὰ ἐκηρεάζωνται ἀπὸ κόπαιαν μέθην, πο-
ιοῦν ὅταν τὰ παιδιὰ των ὀδηγοῦνται εἰς τὴν μονακικὴν
ζωήν, ὃ αὐτὸ εἶναι, περισσότερο ἀπὸ ὅλα, ποὺ μὲ κάνει
ν' ὀργισθῶ, καὶ νομίζω ὅτι εἶναι ἰσχυρὰ ἀπόδειξις πῶς ὅλα
ἔχουν διαφθορά. Διὰ αὐτὸ, δὲν θὰ ἠμποροῦσε νὰ εἰπῇ κα-
νεὶς ὅτι συνέβη οὔτε εἰς τὰ παλαιότερα χρόνια, ὅταν ἐκα-
τάφραζε ὁλοσχερῶς ἡ πλάνη. Ἄλλ' ἔγινε μὲν διὰ μίαν φοράν

Γραμματεὺς Συντάξας·

Ἱερεὺς ΙΩΑΝΝΗΣ Κ. ΔΙΩΤΗΣ

Ἐφημέριος Ἱ. Ν. Ἀγ. Παντελεήμονος Ἀκαρινῶν

εἰς ἑλληνικὴν πόλιν εὐρισκομένην ὅμως ὑπὸ τυραννικὸν καθεστῶς. Οὕτε θεοδῶς καὶ τότε κανεῖς ἀπὸ τοῦς γονεῖς, ὅπως τώρα, ἀλλ' αὐτοὶ ποῦ κατέλαβον τὴν ἀκρόπολιν, μᾶλλον δὲ ἔτι δλοὶ αὐτοὶ, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ αὐτοῦ δ' πλέον διεσθερμένους καλέσας τὸν Σικρότην, τὸν δέταξε νὰ παύσῃ νὰ φιλεῖ περὶ τῆς φιλοσοφίας. Ἄλλ' ἐκεῖνος ἦτο τύραννος καὶ άσπας καὶ σκληρὸς καὶ ἐνήργει δλο διὰ τὴν ἀνατροπὴν τοῦ πολιτεύματος καὶ ἔκτισε διὰ τὰ ἔξω παθήματα καὶ ἐπειδὴ ἐγνώριζε ὅτι τὴν ἀρίστην κολλεῖαν τίποτε ἄλλο δὲν δύναται νὰ τὴν ἀνατρέψῃ, ὅσον αὐτὴ ἡ διαταγὴ ἐπέλυσε αὐτά. Αὐτοὶ ὅμως, ποῦ εἶναι πατοὶ καὶ ἔχον εἰς ὄφιν εὐνομημένους πόλεις, καὶ σκέπτονται περὶ τῶν παιδιῶν των, τολμοῦν καὶ λέγουσιν αὐτὰ ποῦ λέγει ὁ τύραννος διὰ τοὺς τύραννοὺς καὶ δὲν ἐντρέπονται. Ὅποτε πρέπει ν' ἀπορῇ κανεῖς δι' αὐτοὺς ὅταν ἐμποδίζουσιν, παρὰ διὰ τοὺς δαίμονας.

Καὶ δι' αὐτὸ καὶ ἐγὼ ὁφοῦ ὁρῶμαι ἐκεῖνους, εἰς αὐτοὺς ποῦ ἐνδιαφέρονται περισσότερο διὰ τὰ παιδιὰ, μᾶλλον δὲ εἰς οὗτοὺς ποῦ ἔκρινε νὰ ἐνδιαφέρονται, ὅμως καθόλου δὲν ἐνδιαφέρονται, θὰ δηλώσω καὶ πρᾶσιτα καὶ ἐπαίσεις πολλὰν, παρακαλῶν αὐτοὺς 88. Ἀ νὰ μὴ δυσανασκετοῦν τόσο πολὺ, οὔτε ν' ἀγανακτοῦν, ἐάν κανεῖς λέγῃ διὰ γνωρίζει περισσότερο ἀπὸ αὐτοὺς τὸ συμφέρον τῶν παιδιῶν των. Διότι δὲν εἶναι ἀρετὴν τὸ νὰ γεννήσῃ κανεῖς παιδιὰ εἰς τὸ νὰ διδάσῃ ὁ γονεὺς εἰς τὸν γεννηθέντα τὸ συμφέρον. Τοῦτο θεοδῶς ἔμπορεῖ νὰ συμβῇ πολὺ εἰς τὸ νὰ εἶναι φιλόστοργος ὁ γονεὺς, ἀλλ' εἰς τὸ νὰ μάθῃ τὸ πραγματικὸς ὠφέλιμον εἰς αὐτὸν δὲν θὰ ἦτο ἀρετὴ οὔτε ἡ γέννησις, οὔτε ἡ ἀγάπη. Διότι, ἐάν συνδύανεν αὐτό, θὰ ἔκρινε νὰ μὴ βλέπῃ κανεῖς διὰ τῶν ἀνθρώπων τὸ συμφέρον τοῦ παιδιοῦ περισσότερο ἀπὸ τὸν πατέρα, καθ' ὅσον δὲν θὰ ἔμπορεῖσε κανεῖς ἀπὸ τοῦς δαίμονας νὰ τὸ ἀγαπᾷ περισσότερο. Τώρα ὅμως καὶ οἱ ἄλλοι πα-

88. Ἐννοῦνται οἱ Ἰεροσότοιμας εἰσελθεῖν τὴν Ἀθηναίων πολιτείαν καὶ τὸν Κρίτων. Ὁ ὅπως κατέλαβον τὴν ἀκρόπολιν καὶ πᾶσαν ἀστυνόμεν. Μόχρι τοῦ 418 π.Χ. ὁ Κρίτων δὲν ἀναμείχθη εἰς τὴν πολιτικὴν τῆς πατρίδος του. Μετὰ τὴν κατὰ τοὺς τῆς Ἀθηναίων δημοκρατίας ἐπὶ τὸν Ἀνακτομονίαν, ἥτις συμπίπτει μὲ τὸ τέλος τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου (405-404 π.Χ.), κατέλαβεν αὐτὸν τὸν ὅλον τὸν Ἀθηναίων διὰ εἰς τὴν τριετίαν αὐτὴν, εἰς τοὺς ἑπομένους ἀναμείχθη ἡ δημοκρατία τοῖς Ἀθηναίοις πολιτεύματι. Τυχὸς κατορθώσεως νὰ ἐκτελέσῃ τὸν ὁρισμένον 28 ἐνδρόν, ἀνάστο τύραννος τῶν Ἀθηναίων συγκυριότητος εἰς χεῖρας τοῦ πιατοῦ τὴν ἔκδοσιν. Ἐπέδρα ἀφένεστον οὐλομένη καὶ ἐπιδόσαν κατὰ τὸν ἀντιπάλον του. Ἀπηνέστη δὲ καὶ εἰς τὸν Σικρότην νὰ διδάσῃ τοὺς νέους φιλοσοφίαν, ποδοῦμενος ῥήμας δι' αὐτῶν ἐπὶ ἐκείνῃ ἐναντίον τοῦ τοῦ Ἀθηναίου. Τὸ τέλος τοῦ ὁρῶμαι εἰσελθεῖν κατεσφάγη ὑπὸ τοῦ δημοκρατικοῦ ἀνδρὸς Θερασίου κατὰ τὴν διαρκεῖσαι συμποσίον τῶν. τὸ 408 π.Χ., ὅστις ἐπὶ ἐκείνῃ τῇ δημοκρατικῇ καθεστῶς εἰς Ἀθήνας.

τέρες μὲ δλο πράττειν ὁμολογοῦν διὰ τὸ ἄγνοον αὐτὰ. 89. ὅταν τὸ ἀνασθεῖν εἰς τοὺς παιδαγωγούς, ὅταν παραλαμβάνουν πληθὺς συμβούλιον, διὰ νὰ ἀποφασίσουν περὶ τῆς ἐκλογῆς τῆς ζωῆς, εἰς τὴν ὅσον πρέπει νὰ ὁδηγήσονται τὸ παιδί. Καὶ αὐτὰ θέματα δὲν εἶναι ἐπιληκτικόν, ἀλλὰ τὸ διὰ πολλὰς μετὰ γεννημένην γνωριότητην, ἀπέρωπον τὴν ἰδικὴν τὴν γνώμην καὶ ἐπέβαλον τὴν ἐκλογὴν ἄλλων, ἀσκητῶμενος τὸ συμφέρον τῶν παιδιῶν των. Ἀς μὴ δυσανασκετοῦν λοιπὸν οὔτε ἐναντίον μου, ἐάν θὰ ἔλεγα διὰ γνωρίζω καλύτερον τὸ εἰς αὐτοὺς ὠφέλιμον. Ἀλλ' ἐάν δὲν τὸ ἀποδείξω διὰ τῶν λόγων, τότε ἂς μὲ καταγορήσουν, τότε ἂς μὲ διαβάλουν ὡς ἐγώ, ὅταν καὶ καταστροφὰ καὶ ἑσθρὸν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως.

2. Πῶς λοιπὸν θὰ γίνῃ τοῦτο φανερόν, καὶ ἀπὸ ποῦ θὰ γνωρίσωμεν ὅτι καὶ αὐτοὺς ποῦ βλέπει τὸ πραγματικόν συμφέρον, καὶ ποῦς, αὐτοὺς ποῦ νομίζει μὲν διὰ τὸ βλέπει, ἐνὺ καθόλου δὲν τὸ βλέπει; Ἀν, ὁφοῦ ὑποκρεώσωμεν τοὺς ἑαυτοὺς μου λόγους ὡς ἀνταγωνιστὰς νὰ κατέλθουν εἰς ἀναμέτρησην καὶ νὰ συσχετισθοῦν, ἀνασθεῖμεν τὴν περὶ τούτων ἐξέτασιν εἰς ἀμεμπτοὺς δικαστὰς. Ὁ κανονισμὸς λοιπὸν τοῦ ἀγῶνος ἐπιβάλλει ν' ἀπειθυνθῇ πρὸς τὸν Χριστιανὸν καὶ ἔκρινε μόνον νὰ ἐπαρῶν καὶ τίποτε περισσότερο δὲν ἔρτῃ ἀπὸ ἐμὲ. «Τι γὰρ μοι καὶ τοὺς ἔξω κρίνουν.» (Α' Κορ. 5, 12), λέγει ὁ μακάριος Παῦλος. Δ' Ἀλλ' ἐπειδὴ συμβαίνει νὰ εἶναι πολλὰ ἀπὸ τοὺς πατέρας τῶν πρὸς τὸν οὐρανὸν φηγομένων παιδιῶν καὶ ὅμοιοι, ἐν καὶ ὁ νόμος τῶν ἀγῶνων μὴ ἐπιτρέπει νὰ ἀρῶμαι τὴν πρὸς αὐτοὺς μάχην, ἐν τούτοις ἐκουσίως καὶ μὲ προθυμίαν θὰ ἀπειθυνθῶ ἐν πρῶτοις πρὸς αὐτοὺς. Καὶ εἴθε μόνον ἐναντίον αὐτῶν νὰ περιωρίζεται ὁ ἀγὼν μας, ἐν καὶ θεοδῶς καὶ δυσκολότερος εἶναι καὶ περισσότερος λαθὲς ἔχει διότι σφικτικὸς ἀνθρώπος οὐ δέχεται τὰ τοῦ Πνεύματος μαρτία γὰρ αὐτῇ ἐστίν. (Α' Κορ. 1, 14). Καὶ συμβαίνει τὸ ἔκτο μὲ τὸ ἐν κάποιος προσπαθῆναι νὰ πείσῃ ν' ἀγαπᾷ τὴν βασιλείαν αὐτῶν ποῦ δὲν θέλει νὰ πιστεύσῃ προηγουμένως ὅτι ὑπάρχει βασιλεία. Περιωρισμένος εἰς στενὰ πλαίσια, ἠθέλησε πρὸς αὐτοὺς μόνον νὰ διεξάγῃ τὸν ἀγὼν αὐτὸν. Εἰς αὐτὸν δὲ πρὸς τὸν ποτὸν ἔκρινε πολλὰ ἐπιχειρήματα ποῦ μὴς δικαιώσουν, τὴν εὐχαριστοῦν ὅμως ἀπὸ τὴν πληθὺν τῶν ἐπιχειρημάτων τὴν ἐπιστάσει ἡ ὑπερβολὴ τῆς ἐντροπῆς. Ἐντρέπονται δηλοῦν, ὅταν ἀναγκάζωμαι καὶ εἰς ἐκείνους νὰ ἀπειθυνθῶ ὑπὲρ αὐτῶν καὶ σοδοῦμαι μὴ μὴ τὴν αὐτὴν τὴν κατηγορίαν μόνον θὰ ἔμπορεῖσε δικαίως νὰ μοῦ προβάλῃ ὁ εἰδικολογῶν. Διότι διὰ πρὸς τὰ ἄλλα μὲ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ τὸν ποτὸν εὐκόλως θὰ τὸν

κερδίζωμεν, ἂν δὲ πράστα φανῇ καὶ εὐγνώμων, γρήγορα
ὅτι μόνον τὸν ἄνθρωπον ἔραται τῆς μοναχικῆς ζωῆς ὅτι πο-
νηρὸν ἐστίν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐπιθυμίαν τῆς μορφικῆς τῶν δο-
γματικῶν, εἰς τὰ ὁποῖα συρρίμπει ὁ θεὸς αὐτοὺς. Δὲν φοβούμεθα
δαλῶν τὸν ἀγῶνα πρὸς τὸν πατὴρ, διότι ὁμοῦ τὸν πᾶν διὰ
τῶν λόγων εἰς δυσχερῆ θέσαν, τότε δὲ ἔρριπον τὴν μάλιν.

Ἄς υποθέσωμεν λοιπὸν εἰς αὐτοὺς ὁ πατὴρ εἶναι ὡς μὲν
ἐπιθυμολάτρης, ἀλλὰ καὶ πλουσῖος περισσύτερον ἢ π-
λους τοὺς ἀνθρώπους, καὶ διάσημος, καὶ κάτοικος μεγάλης ἐ-
ξουσίας καὶ πολλῶν ἄνθρωπων, καὶ ὁμοῦ καὶ καλῶν χρησίων
νομιμαστὴν. Κατέστηται δὲ διὰ θαυμάσιων πατρίδα καὶ
ἀπὸ γένος ἐνδοξότατον καὶ δὲν ἔχει ἄλλα παῖδας. Βλέπει
ἐλπίσει ὃ ἁπακιστὴν ἄλλα, ἀλλὰ εἰς οὐτὸν μόνον συρρίμπει τὰς
ἐλπίδας του. Τραφεῖ δὲ δι' αὐτὸν καλῶς ἐλπίδας καὶ ἡναγε-
ται ταύτας ὡς ἀνέστη εἰς αὐτὴν τὴν ἐξουσίαν, καὶ νῦν φανῇ
λαμπρότερος αὐτοῦ καὶ τὸν ἐξουσίᾳ εἰς θεοῦ τοῦ το-
μεῖς τοῦ οἴου. Ἐπειτα μένει εἰς τὰς προσδοκίας αὐτὰς ὡς
υποθέσωμεν διὰ ἔρχεται κάποιος διὰ τὴν ἀμύλην εἰς αὐτὸν
περὶ τῆς τοιαύτης φιλοσοφίας (μοναχικῆς ζωῆς), καὶ νῦν τὸν
πεισὶ νὰ περριφανῇ ὅλα ἑκείνα καὶ νὰ ἐνδοιχῇ ἕνα κου-
δρὸν ραβδὸν καὶ ἀγκαλιεῖται τὴν μάλιν νὰ καταφύγῃ εἰς
τὸ ὅρος, ἐκεῖ δὲ νὰ φυτεύῃ, νὰ ποτίῃ, νὰ μεταφύγῃ ὅμοιον
καὶ νὰ πράττῃ ὅλα τὰ ἄλλα καθήκοντα τὸν μοναχόν, ποῦ
θεωροῦνται μνησινὰ καὶ ἀξιοκατάκριτα. Εἶναι δὲ ἀνυπόδι-
τος καὶ κομμάτι κατὰ γέννηται δὲ Ἰουδαῖος καὶ ἰσχυρὸς ὁ ὡ-
ραῖος αὐτοῦ νεανίας, ποῦ ἔξοδος μένει εἰς τὴν πελιδνότητα
καὶ πῦν καὶ εἰς τοιαύτας ἐλπίδας, καὶ ἐνδοῖται πολλὴν κα-
τωτέραν ἀπὸ τὴν πὺν ὑπερτίον του. Ἀρὰ γὰρ ἐβόσκονεν ἡ-
κετὸς ἀπορρίπτει εἰς τὸν κατήγορον καὶ προπαρενομιμαστὴν
βασιαντικῶς τὸν ἀντιμνησινόν, Ἐν οὗτῳ δὲν ἄρκειν δὲ
δοῦμεν εἰς αὐτὸν καὶ ἄλλα ἐπιχειρήματα. Ὅτι μὲν δὲ αὐ-
τὸν κρηνοῦσιν ὅμοιος τοῦ τρόπου διὰ τὴν μεταποίησιν τὸν
ὡόν, καὶ ὅλα αὐτὰ παταλὰ, ὡδὸν νὸ εἶναι τὸ παιδί αὐτοῦ
σημνημένον ἐπὶ τῆς πέτρας καὶ μακρὸ τοῦ ποταμοῦ καὶ τὴν
θρησκίαν καὶ τοὺς ἀνέμους. Θρησκί δὲ ὁ πατὴρ καὶ κλῆσις,
ὡς νὰ ἐξάγῃ περισσύτερον τὴν ἐναντίον πᾶς ὀργῇ, καὶ
ἀμύλην πρὸς θεοῦ Δ μὲς ἀποδοῖει συνεχὲς τέτοιαις κατηγο-
ρίαις. Τὸν ὁρῶμεθα, τὸν ἔρχεται, ἐπαλαμίστην καθ' ὅλην
τὴν ἡλικίαν του, ἐνεργῶν καὶ ὑποστρέφοντος ὅλα, ὅσα εἰναι
ἐπακόλουθα τῆς τεκνοποιίας. Εἶχε μεγάλαν ἐλπίδα, ἀμύ-
λην νὸ παιδαγωγούσας, προσεκάλεσε διδασκάλους, ἐλαττο-
νας χρήματα, ἡγρήσιν πολλὰς φροντίων περὶ τῆς κα-
λῆς ἀνατροφῆς, περὶ τῆς μορφώσεως, διὰ νὸ μὴ ὑστερήσῃ
οὐδὲν ἐναντὶ τῶν προγόνων του, διὰ ὃ ἀναστέλλει ἐνδοξί-
αν.

τερος δὲσαν. Ἐπαίρμενα ἀπὸ αὐτὸν νὰ μοῖ συμπαραστούθῃ εἰς τὰ γρηγορήματα μου, ἐνῷ ἐκπενοῦσε δὲ καιρὸς ἐκπεπονημένων περὶ τῆς γυναικὸς καὶ τοῦ γήμιου τοῦ, περὶ ἐξουσίας καὶ δυναστείας. Ἀλλ' ἀσυνδίχως ὡπὼν κλειπὸς καιρὸς οὗ ἦ καταγίης ποὺ δέχεται, τὸ μέγα ἐμπροσὶν πλείονι ποὺ ἔτι φορημένον μὲ πολλὰ ἐμπορεύματα καὶ διψήσαντες μακρὸν μέλιστον καὶ ἔλκεε μὲ εὐνοῖαν ἐνεργον καὶ εὐρίκατος πληροῦν τοῦ λιμένος, ἄλλιον πρὸ τῆς ἐξόδου τοῦ λιμένος τὸ κατεπληρωμένον καὶ ὑπάρκει φάρος διὰ μόνον φοβεροτάτης πτωχείας, ἀλλὰ καὶ ἀβέβαιον θανάτου καὶ καταστροφῆς, μήποτε ὁμοῦ ἡ καταγίης ἐξαπλοῖε εἰς τὴν κεφαλὴν τοῦ ἐκπνοῦς αὐτὰ τὰ πλοῦσι. "Εἴτοι λοιπὸν ποὺ συνθέθῃ τώρα, ἁπλὰ οἱ ἐπακούονται καὶ καταστροφῆς καὶ ἀπαιτήσεων (ὅς τὸ λέγει) λοιπὸν αὐτὰ, δὲν θὰ ἀλλάξουν συμπεριφορὰν) μοῖ δέχονται τὸν γρηγορήσαν, 60 Ἀ ὅστερα ἀπὸ τούτους ἔλπιδας, καὶ ὡπὼν λήσταρχοι τὸν ἀπαιτήσαν εἰς τὰ καταφύγιόν των, καὶ τούτοις πολλὸν τὸν ἐξοφίσταν μὲ τὰ μαγκὰ λόγια των, ὥστε νὰ προηρῇ ν' ἀνυπεκρίτως καὶ τὴν ἀκρίβειάν, καὶ τὸν πύρ, καὶ τὸ θῆρα, καὶ ἀπόδοις ἄλλο, πρᾶτα νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν προτέραν πλοκίσαν ζωὴν. Καὶ μέλστα τὸν χειροτέρων, ἐνῷ τὸν ἐπεισαν δι' αὐτὰ, προσποιοῦνται διὰ διαδελόντων καλύτερα ἀπὸ ἡμᾶς τὸ συμπερόν. "Εργμα καὶ οἱ οὐκίαι, καὶ οἱ ἀγορογυῖασι δὲ ἀπὸ κατήκεαν καὶ ἀσύνκην οἱ γεωργοὶ καὶ οἱ ὑπὸπτοι. Καὶ λαφόνται μὲν διὰ τὰ συμφορὰς μου οἱ ἐκέρει μου, ἐντρέπονται ὅμως οἱ φίλοι. Ἐγὼ δὲν ἔκω κερμὴν ἀλλὰ ν γνήμιον, ἢ παρὰ τὸ βάλλω φωνὰ καὶ νὰ τὰ καύσω ὅλο, καὶ τὰ στείνα, καὶ τοὺς ἀγρόους, καὶ τὰ κοπάδια πῶν βοδίνων, καὶ τὰ πῶν προβάτων. Διότι, ποὺ θὰ μοῖ φοβόντων χρησίμια αὐτὰ, ἔταν δὲν ὑπόσχεθι ἐκείνου ποὺ θὰ τὸ χρηματοποιήσῃ, ἀλλ' ἔργων ἀκατάλυτος, καὶ δουλεύει πλείονι βαρύναν καὶ ἄγριον ἀνδράσιν, δουλείαν κακωτέραν τοῦ θανάτου; "Ενταῦθα μὲ παρὴν σταλὴν θλῶκος τοὺς ὑπέρτατος, καπερῶναις τὰς κεφαλὰς μὲ σπάτην, ἐποπλοῦντος ὁδὸς γυναικῶν, τὸς προετίετα νὰ κλαίον γεωρῶνται ἀπ' ἐπὶ ἂν ἔβλιναν νεκρὸν. Νὰ μὲ συγκυρήσεται δὲ, ποὺ κείνου αὐτὸ τὸ πῆγμα; Σ διὰ τὸ πένθος μου εἶναι μεγαλύνων ἐκείνου. Νομίζω νὰ μ' ἐνοχλεῖ τὸ φῶς καὶ μὲ στενοκαρπύον οἱ ἀκτινές, ἔταν ἀναλογισθὼ τὴν μορφήν ποὺ δυστυχησέντων ἐκείνου παιδιού, ἔταν τὸν ἰσὺ ἐνδεδυμένον καλύτερα ὅπῃ τοὺς ἀγρόλους ἐκείνους, καὶ ἀποτελούμενον εἰς ἐργασίαν ἀμειψτέαν. Ὅταν ἀναλογισθὼ τὴν μετιστασέων γνήμιον των, κατακλιόμαι, κομισσάμενος, ἐκπλήνυνται.

3. Ἐνῷ λέγει αὐτά, καὶ ἐκλύεται πρὸ τῶν ποδῶν τῶν ἀκουόντων καὶ καταρραντίζει μὲ στάκτην τὴν κεφαλὴν, καὶ

ἐλάττει με σκάνην τὸ πρόσσωπον, καὶ παρακαλεῖ ὄλους νὰ τὸν βοηθήσουν καὶ καταμαθεῖ τὴν γρηναίαν κόμην του. Ἀσφαλῶς ὁ καλὸς κατήγορος D κατήρθηκε μετὰ πολλῆς ἀκριβείας καὶ τελειότητος νὰ ἐξάσῃ ὄλους καὶ νὰ τοὺς πείσῃ νὰ εἰπωσιν εἰς τὸν γκερεὼν αὐτοῦ ποῦ ἔκομαν αὐτὰ. Δι' αὐτὸ ἀκριβῶς ὑπέμειρα περὶ αὐτῶν τῶν ἀκαρτήτων, διὰ νὰ μὴ ἡμποροῦν οἱ ἄλλοι νὰ εἰσπῶν τίποτε, ἀπὸ αὐτοῦ ποῦ παρεσκευάσθη ψυχολογικῶς κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον θὰ ἡγηθῇ ἀπὸ ἡμῶς μὲ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ. Διότι ἀπὸ ἀπεστημόσεως αὐτοῦ ποῦ τὰ ἔχει ὅλα μαζί, εὐκολα θὰ ὑποταχθῇ εἰς ἡμᾶς, αὐτοῦ ποῦ δὲν τὰ ἔχει ὅλα (οὔτε θέθετα εἶναι δυνατὸν ὅλα μαζί νὰ συγκεντρωθῶν). Αὐτοῦ λοιπὸν ἂς λέγῃ ταῦτα, E καὶ περισσότερα ἀπὸ αὐτὰ. Ἐγὼ ὅμως θὰ ἱκετεύσω τοὺς δικαστὰς νὰ μὴ λυπηθοῦν τὸν γέροντα αὐτὸν τώρα, ἀλλ' ἔσταν δεξιῶμεν ὅτι αὐτοῦ πενθεῖ τὸν υἱόν, ποῦ ἔχει μόνον δὲν ἔχει πάθει τίποτε τὸ φοβερόν, ἀλλὰ ἀσπληνους καὶ πολυτίμη ἀγαθὰ, ὑπεράνω τῶν ὁποίων δὲν εἶναι δυνατόν κανεὶς νὰ εὗρῃ ἄλλα. Διότι τότε πράγματι θὰ ἦτο ὁμοῖος οὐκτου καὶ δοκρῶν, ἂν δὲν ἡμπορῇ νὰ ἐννοήσῃ τὴν εὐτυχίαν τοῦ παιδιοῦ, ἐπὶ τὴν ἀποίαν αὐτοῦ εὐρίσκεται τόσο μακριά, ὥστε νὰ θρηγῇ αὐτὸν νὰ περάσῃ διὰ μεγίστης συμφορᾶς.

Ἀπὸ ποῦ λοιπὸν ν' ἀρχίσω τὸν πρὸς αὐτὸν λόγον; Ἀπὸ τὸν πλοῦτον καὶ τὰ χρήματα, ἐπειδὴ καὶ ὁ ἴδιος δι' αὐτὸ περισσότερον ἂν' ὅλα κλαίει, καὶ ὅλα νομίζουν ὅτι αὐτὸ εἶναι τὸ φοβερότερον ὅλον, δηλαδὴ τὸ εἶναι παιδιὰ πλουσίαν ἢ θελὼν προσελκεσθῇ εἰς τὸν θλον αὐτόν. ⁴¹ A Πῶς μου, λοιπὸν, ποιὸν καλοτυχίζομεν ὅλοι καὶ θεαροῦμεν ἄλογοι; Αὐτὸν ποῦ διψᾷ συνεχῶς καὶ ποῖν νερὸν τὸ ἕνα ποτήρι ζῆλῃ καὶ ἄλλο καὶ εὐρίσκεται πάντα εἰς αὐτὴν τὴν κατάστασιν, ἢ αὐτὸν ποῦ θῆγεν ἀντίπαρος τῆς ἀνάγκης ἐκείνης καὶ μένει ἀδύνατος πάντα καὶ οὐδέποτε ἔχει ἀνάγκην ἐκείνου τοῦ ποτοῦ; Δὲν ὁμοιάζει ὁ μὲν πρῶτος μὲ ἐμπύρετον ποῦ εὐρίσκεται εἰς φοβερὴν ἀνάγκην καὶ ἂν ἀκόμη ἡμπορῇ νὰ ἀντλή τὰ ὕδατα ἀπὸ πηγᾶς, ὁ δὲ δεύτερος καὶ ἐλείθερος εἶναι πρᾶγμα, ὡς πρὸς τὴν ἀληθινὴν ἐλευθερίαν, καὶ ἀπολαμβάνει τὴν ἀληθινὴν ὑγίαν καὶ ὑπερβαίνει τὰ μέτρα τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως; Τί λοιπὸν; Ἐάν τις ποῦ ἐπιθυμῇ γυναῖκα δοκεῖται εἰς σαρκίην μετ' αὐτῆς σκέειν διαρκῶς, B φλόγεται ὅμως περισσότερον μετὰ τὴν συνουσίαν, ἐνῷ ἄλλος ἀποφεύγει τὴν μανίαν καὶ δὲν ὑποκύπτει οὔτε κατὰ τὸν ὕπνον εἰς τὸ πάθος, καὶς λοιπὸν πάλιν εἶναι δι' ἡμᾶς ἀφοχλήτευτος καὶ εὐτυχής; Ποιὸς δὲ εἶναι ὁθλιος καὶ δυστυχής; Δὲν εἶναι αὐτοῦ ποῦ φλογίζεται ἀπὸ τὸν ἀνικανοποίητον ἐκείνον ἐρωτα, ποῦ μὲ καυμέναν τρόπον δὲν ἡμπορεῖ νὰ ἀποσθῇ, ἀλλὰ

μῖνον ἐπαυξάνεται μετὰ τὰ ἐπινοούμενα φάρμακα; Ἐάν δὲ ἐπὶ πλεόν μακαρίζῃ τὸν αὐτόν του διὰ τὸ πάθος καὶ οὔτε ὁ ἴδιος θέλει νὰ ἀπαλλαγῇ ἀπὸ τὴν ἀνάγκην ἐκείνην καὶ προσέτι κλαίει δι' αὐτοῦ ποῦ ἀπαλλάσσονται ἀπὸ τὸ πάθος, ὅπως αὐτοῦ ἐδῶ τώρα, ἡμῶς; Δὲν εἶναι καὶ ὡς πρὸς αὐτὰ πάλιν ἐλεεινότερος καὶ ἀθλιότερος, ὅτι μόνον ἐπειδὴ ἀσπληνὲς, ἀλλὰ καὶ ἐπειδὴ ἀγνοεῖ ὅτι ἀσπληνὲς, C καὶ δι' αὐτὸ οὔτε θέλει ὁ ἴδιος νὰ ἀπαλλαγῇ, θρηγεῖ δὲ καὶ διὰ τοὺς ἀπαλλαγμένους;

Ἄς ἐφαρμόσωμεν λοιπὸν τὸ παράδειγμα αὐτὸ καὶ εἰς τὴν ἀπόκτησιν τῶν χρημάτων καὶ δι' ὧν μὲν ποῦς εἶναι ὁ ὀθλιος καὶ δυστυχής; ὅτι αὐτοῦ ὁ ἔρως εἶναι ἰσχυρότερος καὶ σφοδρότερος ἀπὸ ἐκείνου. Ἡμπορεῖ λοιπὸν νὰ προσεγνῇ περισσότερον πόνον, ἔχει μόνον ἐπειδὴ ἡ λαμπρόδα του διαρκεῖ περισσότερον, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν εἰς κάθε παραμυθίαν ποῦ ἐπινοεῖται εἶναι ἀνυποχώρητος καὶ περισσότερον ἀκαμπτος ἀπὸ ἐκείνου. Περισσότερον χορταίνεται μετὰ τὴν ἀπολαυσιν οἱ ἐπιθυμοῦντες ποτὶ καὶ σάματα παρὰ αὐτοὶ ποῦ διψοῦν D διὰ τὸν πλοῦτον. Δι' αὐτὸ ἡγοικώσθην νὰ κατασκευάσω ἐκείνους διὰ τοῦ λόγου, ἐπειδὴ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ φανῇ τοῦτο ἀμέσως ἐκ τῆς πείρας, ἐνῷ διὰ τὴν ἀσπληνείαν αὐτὴν ἐκ τῶν πραγμάτων δυνάμεθα νὰ παρουσιάσωμεν πολλὰ παραδείγματα. Δι' αὐτὸ λοιπὸν, πᾶς μου, θρηγέει τὸν υἱόν σου, ὅτι ἀπαλλάγῃ ἀπὸ τὴν μανίαν καὶ τὴν τῶσιν ζέλην, διότι δὲν εἶναι ἀεδιάστατος ἀνικανοποίητος πύθος, διότι ἀπέφυγε αὐτὸν τὸν πόλεμον καὶ τὴν μάχην; Δὲν θὰ τὸ ἐπάθειναι αὐτὸ, λέγει, οὔτε θὰ ἐπῶθαι τὰ περισσότερα, E ἀλλὰ θὰ ἡρκεῖτο ἐκ τὴν ἀπολαυσιν τῶν παρόντων.

Κατ' ἀρχὴν ὑποστηρίζεις, οὕτως εἰπεῖν, πρᾶγμα ἀντίθετον πρὸς τὴν φύσιν. Ὅπως δὲ δεχόμεθα καὶ αὐτὸ καὶ ἂν ὑποθέσωμεν διὰ τοῦ λόγου ὅτι δὲν θὰ ἤθελε αὐτοῦ νὰ προσθέσῃ ἄλλα εἰς τὸ ὑπάρχοντα καὶ δὲν θὰ ἐκτιμῶτο ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν ἐκείνην. Ἐγὼ θὰ ἀποδείξω, καὶ ὑπ' αὐτῆς τᾶς προϋποθέσεως, ὅτι τώρα εὐρίσκεται εἰς μεγαλύτερον ἀνεσιν καὶ ἱκανοποίησιν. Τί δηλαδὴ εἶναι ἐλαφρότερον, τὸ νὰ φροντίζῃ κανεὶς διὰ τόσα πράγματα καὶ νὰ ἀπαιμαλωτίζεται εἰς τέτοιαν φυλακὴν καὶ δουλείαν καὶ νὰ φοβῆται νὰ μὴ καθῇ τίποτε ἀπὸ τὰ ἀγαθὰ, ἢ τὸ νὰ ἀπαλλαγῇ καὶ ἀπὸ αὐτῶν τὰς δεσμεύσεως; ⁴² A Ὅς δεχόμεθα ὅτι δὲν ἐπιθυμῇ ἄλλα θάρη; εἶναι πάντως πολὺ καλύτερον νὰ περιφρονῇ καὶ αὐτὰ ποῦ ἤδη ἔχει. Διότι ἐάν τις γίνετο παραδεκτὸν ὅτι τὸ νὰ μὴ ἐπιθυμῇ περισσότερα εἶναι μέγιστον ἀγαθόν, τὸ νὰ μὴ χρειάζεσθαι καὶ τὰ ὑπάρχοντα θὰ ἦτο ἀπόδειξις μεγαλυτέρας εὐπραγίας. Διότι ἐκείνους ποῦ δὲν εὐφῶ καὶ δὲν ἐρωτεύεται (διότι

τίποτε δὲν μᾶς ἐμποδίζει νὰ ἐπανεέλθωμεν εἰς τὰ ἴδια παραδείγματα) ἔχει ἀποδειχθῇ εὐτυχέστερος ὅχι μόνον ἀπὸ αὐτοῦς ποὺ συνεπῶς θυμῶν καὶ συνεπῶς ἐπιθυμοῦν, ἀλλὰ καὶ ἀπ' αὐτοῦς ποὺ ἐπαθὺν πῶπο ἐπ' ὀλίγον καὶ ἱκανοποιήσαν τὴν ἐπιθυμίαν, διότι οὕτε ἐδόξαμεν καὶν αὐτὴν τὴν ἀνάγκην.

Θὰ σὲ ἐρωτήσω δὲ πάλιν ἐάν ἠδύνατο καὶ νὰ ὑπερβῇ εἰς πλοῦτον ὧλους καὶ νὰ ὑπαλλάξῃ ἀπὸ τὰ κακὰ τοῦ πλοῦτου, ἢ δὲν θὰ ἐπρότῃ μακριὰς αὐτὴν τὴν περιουσίαν, ὥστε οὕτε θασκανίαν, οὕτε συκαφανίαν, οὕτε φροντίδα, οὕτε τίποτε ἄλλο ἀπὸ αὐτὰ νὰ ἀνέκεται; Ἄν λοιπὸν ἀποδείξω ὅτι καὶ αὐτὸ τὸ ἔχει ὁ πλοῦς καὶ εἶναι πολὺ πλουσιώτερος τῆρι, θὰ παύσῃ νὰ θρηνηῇ ἐντελῶς καὶ νὰ κλαίῃ τόσον πικρά; Ὅτι λοιπὸν ἔχει ὑπαλλάξῃ ἀπὸ τὰς περιήναις καὶ τὰ ἄλλα δυσάρεστα ἐπακόλουθα τοῦ πλοῦτου, οὕτε καὶ σὺ ὁ ἴδιος τὰ ἀριστήεις. Δι' αὐτὰ λοιπὸν, δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ συννομήσωμεν. Ζητεῖς δὲ νὰ πληροφορηθῇς πῶς εἶναι δυνατόν νὰ εἶναι πλουσιώτερος ἀπὸ τοῦτον, ποῦ ἔχεις τόσο πολλὰ. Αὐτὸ λοιπὸν θὰ σοῦ διδάξωμεν καὶ θὰ ἀποδείξωμεν, ὅτι αὐτὸ ποὺ νομίζεις ἔσθι, ὅτι δηλαδὴ ἐκεῖνος θρίσκειται εἰς τὴν ἐσκάτην πτωχείαν, C αὐτὸ τὸ ἔχεις πᾶσι ἐσθι, ἂν συγκρίβῃς μὲ ἐκεῖνον.

4 Καὶ μὴ νομίζῃς θεθεῖαι ὅτι θὰ ὀμλήσῃς διὰ τὸ εὐρύναι ἀγαθὰ, καὶ τὰ μεταθανάτια· διότι θὰ ὀρίσῃς ἐν πράξει τὴν ἀπόδειξιν ἀπὸ τὰ ἀγαθὰ ποὺ εἶναι χειροπιαστά. Σὺ μὲν λοιπὸν εἶσαι ἐλαιοποιότης καὶ μόνον τῶν ἰδίων σου, ἐκεῖνος δὲ τῶν ἀγαθῶν ὀλοκλήρου τῆς οἰκουμένης. Ἐάν δὲ ἀπιστῇς ἔλα νὰ σὲ μεταφέρω εἰς αὐτὸν καὶ νὰ τὸν πείσωμεν, ἵνα σὺ κατέλθῃ ἀπὸ τὸ ὅρος ἢ μᾶλλον παραμείνῃς ἐκεῖ, νὰ δώσῃς ἐντολὴν εἰς κάποιον ἀπὸ τοῦς πολλοὺς πλουσίους καὶ εὐλοβεῖς νὰ στείλῃ πλοῖον εἰς κρουσὺ, ὅπου θέλεις. Μᾶλλον θυμαὶ δὲν θὰ τὸ δεχθῇ αὐτό, ἀλλ' ἂς ἐπατάξῃ D νὰ δοθῇ εἰς τὸν τῶδε πτωχόν, καὶ θὰ ἴδῃς τὸν πλουτοῦντα νὰ ὑπισκῇ καὶ νὰ φέρῃ τὸν κρουσὸν προθυμότερα ἀπὸ κάποιον ἐκ τῶν ἰδίων σου διαχειριστῶν. Διότι αὐτοὺς θύειν διακόσσειται νὰ ἐξοδεύῃ εἶναι κατηφῆς καὶ σκυθρωπὸς ἐκεῖνος δὲ, θύειν δὲν ἐξοδεύῃ, τότε φοβεῖται μήπως διαπράττῃ σφάλμα, διότι δὲν διετάχθη διὰ κάτι τέτοιο. Καὶ ἡμπορεῖ πολλοὺς ἀπ' αὐτοὺς νὰ ἐπαδείξῃ ὅτι ἀπὸ τοῦς εὐδοκίμοις θύειν, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοῦς ὑποδοεστέροις νὰ θύουν τῶσαν δύναμιν. Καὶ σὺ μὲν, ἐάν σι διακεριστῇ καταναλώσων τὰ ἐμμετεωθέντα, δὲν ἡμπορεῖς νὰ ἀπαυτῇς κατὰ ἄλλο, ἀλλὰ ἀμέσως μετεβάλλεται ὁ πλοῦτος εἰς πτωχείαν, ἀπὸ τὴν καύχρησιν ἐκείνων. Εἰς τὸν νῆόν σου θυμαὶ δὲν ὑπάρχει τέτοιος φόβος. Ἡ Διὶς ἐάν αὐτοὺς γίνῃ πτωχεύει, θὰ δώσῃ ἐντολὴν πάλιν εἰς ἄλλον, καὶ ἂν ἐκεῖνος πᾶσι τὸ

αὐτὸ θὰ ὑπάγῃ εἰς ἄλλον, καὶ πρέπει νὰ σπεύδωμεν πρῶτα εἰς πηγαί τῶν ὁδοῦν παρὰ νὰ λείψῃ κάποιος ποῦ θὰ ὑπακούσῃ εἰς τὰς ἐντολάς. Καὶ ἐάν μὲν ἔχεις τὰς ἰδίας μας πεποιθήσεις ⁶⁵ A θὰ σοῦ διαγοῦσῃς πολλὰς διαγῆσεις· ἐπειδὴ θυμαὶ εἶσαι εὐλοκαλίστης, θὰ εἶρω ἀπὸ ἐκεῖ παρὰδείγμα. Ἄκουσε λοιπὸν τί λέγει ὁ Κρίτων πρὸς τὸν Σωκράτην: ἔκαστος ἔχει εἰς τὴν διάθεσίν σου τὰ χρήματά μου, ὅρκεται ὅπως νομίζω ἔπειτα καὶ ἂν λυθῇσι κάπως ἐκεῖνα καὶ νομίζῃς ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἐξοδεύῃς τὰ ἰδία μου, ἐδῶ εἶναι αὐτοὶ οἱ φίλοι μοι ἀπὸ τὰ ἑένα, πρόθυμοι νὰ ἐξοδεύουσιν ἀπὸ τὰ ἰδία των. Ἐνός μάλιστα, ὁ Σαμῆος ὁ Θρησκός, δι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν σκοπόν, ἔχει φέρει μαζί του ἄρκετὰ χρήματα· καὶ ὁ Κλέης καὶ πολλοὶ ἄλλοι εἶναι ἐδῶ πρόθυμοι, ὥστε αὐτοὺς ὁ φόβος νὰ μὴ σὲ κρατῇ ἀπὸ τοῦ νὰ σπῇς οὕτε καὶ ὁ λόγος ποῦ ἔλεγες εἰς τὸ δικαστήριον νὰ σὲ ἐμποδίσῃ, ὅτι δηλαδὴ ἂν ἐπειγες ἀπὸ τὸν τόπον σου, δὲν θὰ εἶχες τί νὰ χρησιμοποιοῖς διὰ τὸν αὐτὸν σου· δίδει καὶ εἰς πολλὰ ἄλλα μέρη, ὅπουδήποτε πᾶς θὰ σ' ἐκτιμῇσιν. Ἡ Καὶ ἂν θέλῃς νὰ πῇς εἰς τὴν Θεσσαλίαν, ἐκεῖ ἔχω φίλους μοι, ποῦ θὰ σὲ παραποιήσῃν πολὺ καὶ θὰ σὲ φροντίσουν διὰ τὴν ἀσφάλειάν σου, ὥστε κανεὶς νὰ μὴ σ' ἐνοχλήσῃ.

Τὶ ποῦ εὐχάριστον ἀπὸ τὴν εὐνοσίαν αὐτῆν; Ἀλλὰ αὐτὴ, ὡς πρὸς ἄνθρωπον ποῦ ἔξῃ εἰς τὸν κόσμον. Ἐάν δὲ ἐξηλώμεν μὲ περισσοτέραν φιλοσοφίαν ἀπὸ αὐτὸν, τὸν πλοῦτον, ἐσθὲ μὲν ἴσως νὰ μὴ παρακολουθήσῃς τὸν λόγον, ἐγὼ θυμαὶ εἶναι ἀνάγκη νὰ τὸν εἴπω διὰ τοὺς δικαστὰς. Διότι εἶναι πῶσον μεγάλος ὁ πλοῦτος τῆς ἀρετῆς, τόσοι ποῦ εὐχάριστος, τόσοι ποθεινότερος τοῦ ἰδίου σου, ὥστε οὐδέποτε θὰ θελήσῃς, οὐτοὶ ποῦ τὸν ἔκουν, νὰ τὸν ἀνταλλάξῃς μὲ ἄλλην τὴν γῆν, C καὶ ἂν ἄκόμα αὐτὴ μετετρέπετο εἰς κρουσὸν μὲ τὰ ὄρη καὶ τὴν θάλασσαν καὶ τοὺς ποταμούς. Καὶ ἐάν θεθεῖςς ἦτο δυνατόν νὰ γίνῃ αὐτό, θὰ ἐπιληρωσέσῃς ἀπὸ τὰ ἴδια τὰ πράγματα, ὅτι δὲν εἶναι ἐγνώστοι οἱ λόγοι, ἀλλὰ καὶ ἂν ἐκώστη εὐρίσκον πολὺ περισσότερα καὶ μεγαλύτερα, θὰ καταφρονέσῃς ἐκεῖνον τὸν πλοῦτον καὶ ποτὲ δὲν θὰ τὸν ἀντιπλάσῃς μὲ αὐτόν. Καὶ διὰ τί λέγεις περὶ ἀνταλλαγῆς; Διότι, οὕτε μαζί μὲ τὸν πλοῦτον τῆς ἀρετῆς δὲν θὰ ἐδέκοντο νὰ λάβωμεν τὸν ὀλικὸν πλοῦτον. Ἐγὼ ἂν κανεὶς ἐδῶ εἰς ἐσθὲ τὸν πλοῦτον τῆς ἀρετῆς μαζί μὲ τὰ χρήματα, θὰ τὸν ἐλαμβάνετε μὲ ἄλλα μὲνα τὰ χέρια. Ἐτοὶ ὁμολογεῖτε ὅτι ὁ ὀλικὸς πλοῦτος εἶναι κατὰ σπουδαίον καὶ θαυμαστόν. Αὐτοὶ θυμαὶ δὲν θὰ ἐδέκοντο τὸν ἰδικὸν σας πλοῦτον D μαζί μὲ τὸν ἰδικὸν των. Διότι π.

7. Δλ. Πλεῖστος, Κρίτων, 45 δ. c.

σπεύδουν ὅτι εἶναι ἀεκακιστοφρόνητον πρῶτον. Καὶ αὐτὸ θὰ τὸ ἀποδείξω μὲ τὰ ἰδικὰ σοὺ παραδείγματα. Διότι πόσα κρήματα νομίζεις ὅτι θὰ εἶδεν ὁ Ἀλέξανδρος εἰς τὸν Διογένην, ἐν αὐτῷς ἤθελε νὰ τὸ δεχθῇ; Ὅμως δὲν τὸ ἔβλεπεν. Ὁ Ἀλέξανδρος ὅμως φιλοδοξοῦσε καὶ ἔκαμε τὸ πῦν, ὥστε νὰ ἡμπορέσῃ κάποτε νὰ φθάσῃ τὸν πλοῦτον τοῦ Διογένηος.

Ε. Θέλες νὰ ἴδῃς τὴν πτωχείαν σου καὶ ἀπὸ ἑλλοῦ, καθὼς καὶ τὸν πλοῦτον τοῦ πατρὸς σου; Αὐτὸν, πῆγαινε καὶ ἀπαίρεσε τὸ μονοδικὸν τοῦ ρούκου, καὶ ἀπαμείκρυνε τὸν ἀπὸ τὴν καλύδην, Ἐ καὶ γκρέμισε τὸ ἐρημητήριόν του, καὶ οὕτε ἔτσι θὰ τὸ ἴδῃς δυσχεροῦστέριον καὶ δυστυχῆ, ἀλλὰ καὶ θὰ σ' εὐχαριστήσῃ ἐν αὐτῷ, καθ' ὅσον τὸν ὄλεες περισσότερον εἰς τὴν φιλοσοφίαν. Ἐνθ' ἐοῦ, ὃν κανεὶς οὐδ' ἀπαίρεσιν ἄλλα μόνον δραχμίδας, δὲν θὰ παύσῃ ποτε νὰ θρηνηῇ καὶ νὰ δαύρουσι. Αὐτὸν, ποῖός ἐστιν πλοῦσιος; Αὐτὸς ποῦ ὑποφέρει ⁶⁴ Ἄ πόρα πολὺ καὶ διὰ τὰ μηδαμινά, ἢ αὐτὸς ποῦ καταφρονεῖ τὰ πάντα; Καὶ οὐ μόνον αὐτὸ νὰ κόρη, ἀλλὰ καὶ ἐξορίσῃ τὸν ἀπὸ ὅλων τὴν πόρην, καὶ θὰ τὸν ἴδῃς νὰ γελά δι' αὐτὰ ὡσὺν παιδί ποῦ καίει. Ἐοῦ ὅμως, ὃν κανεὶς οὐδ' ἀπαμείκρυνῃ μόνον ἀπὸ τὴν πατρίδα, θὰ ὑποφέρῃς πόρα πολλὰ καὶ δὲν θ' ἀντέξῃς εἰς τὴν συμφορὰν. Ἐκεῖνος ὅμως, ἐπειδὴ ὅλη ἡ ζωὴ καὶ ἡ θάλασσα εἶναι ἰδικὰ του, τόσον εὐκόλως καὶ χωρὶς νὰ λυπηθῇ θ' ἀνοικισθῇ ἀπὸ αὐτὰ εἰς ἄλλα μέρη, ὥπως ἐοῦ πηγαινέας διὰ μέσου τῶν ἁγρῶν σου· μᾶλλον δὲ καὶ εὐκολώτερα. Διότι ἐοῦ μὲν, ὃν καὶ ἡμπορεῖς νὰ θαδῇς διὰ μέσου τῶν ἑκῶν σου ἁγρῶν ἄλλ' ὅμως παρίσταται ἀνάγκη νὰ διέλθῃς καὶ διὰ μέσου τῶν ξένων. Ἐκεῖνος ὅμως θὰ θαδίσῃ διὰ μέσου ὅλης τῆς γῆς ποῦ εἶναι ἰδικὰ του. Καὶ μὲ ἀποθνήσκοντες ἢ αἱ λίρναι καὶ αἱ ποταμοὶ καὶ αἱ πηγαὶ τοῦ παρῆκοντος ποτὶν ἀπὸ παντοῦ, τροφὴ δὲ αὐτοῦ εἶναι τὰ λάκανα καὶ τὰ κύρτα, καὶ ὅριται ἀπὸ πολλὰ μέρη. Καὶ ποῦ νὰ σοὺ εἰπῶ ἀκόμη, ὅτι περὶφρονεῖ καὶ ὅλην τὴν γῆν, διότι ἔχει ὡς πᾶν τὸν οὐρανόν! Καὶ ὃν χρειασθῇ νὰ πεθάνῃ θὰ ὑπομείνῃ τὸν θάνατον μὲ μεγαλύτεραν εὐχαρίστησιν ἀπὸ ὅσῃν σὲς τὴν καλαιπρεπείαν σου, καὶ θὰ εὐσεβῇ ν' ἀποθάνῃ ἔτσι ἐνθ' οὗς θέλετε εἰς τὴν πατρίδα καὶ τὴν συγγενικὴν ἐστίαν· ὥστε καὶ πλουτίζον καὶ ἐξορίστον καὶ ἀλήτην θὰ ἡδύνατο κανεὶς νὰ ὀνομάσῃ αὐτὸν ποῦ κατοικεῖ εἰς τὴν πόλιν καὶ ἔχει οἶκον, παρὰ αὐτὸν ποῦ εἶναι ἀπηλλαγμένος ὅλων αὐτῶν, διότι δὲν θὰ δυνήθῃς ποτε νὰ τὸν διώξῃς ἀπὸ τὴν πατρίδα, μέγας θιον τὸν ἐκδιώξῃς ἀπ' ὅλην τὴν γῆν ἢ, διὰ τὸ ἐπαρμεν πάλιν ἔτσι, C τότε θὰ τὸν ἔχῃς ἀποστελεῖς πράγματι εἰς τὴν πατρίδα, ὅταν θὰ τὸν διώξῃς ἀπὸ τὴν γῆν. Ἀλλὰ δὲν συμβαίνει τὸ αὐτὸ μὲ ἑσένα, ὃ ὅποιος δὲν γνωρίζεις τίποτε περὶ-

οὔτερον ἀπ' ὅσα εἰπάμεν. Ὅτε γὰρ νὺν θὰ ἡμπορέσῃς νὰ τὸν παρουσιάσῃς ἐν ὅσῃ φορεῖ τὰ ρούκα τῆς δρετῆς. ὅτε θὰ τὸν ἀπειλήσῃς μὲ πείναν ἐν ὅσῃ γνωρίζεις τὴν πραγματικὴν τροφήν. Ἀλλ' εἰς ὅλα αὐτὰ ὑποκρίνουν εὐκολὰ αἱ πλοῦσιος· ὥστε καὶ ὡς πρὸς αὐτὸ δὲν θὰ ἐσφαλῇ κανεὶς, ἀποκαλῶν αὐτοὺς πτωχοὺς καὶ ὑπερβολικὰ πτωχοὺς, ἐκείνους δὲ ἀκριδῶς πλουσίους. Διότι αὐτοὶ ποῦ ἡμπορεῖ παντοῦ νὰ εὕρῃσιν καὶ τροφήν καὶ ποτὶν καὶ κατοικίαν καὶ ἀνάκτασιν, καὶ οὐ μόνον δὲν ἀνησυχεῖ, ἀλλὰ καὶ ζῇ εὐτυχέστερα ἀπὸ σὲς, μὲ τὰς ἀπολαύσεις σου, εὐνόητον ὅτι εἶναι πᾶν εἴδος ἀπὸ ὅλων σὲς B τοὺς πλουσίους, οἱ ὅποιοι μόνον εἰς τὴν οἰκίαν ἔχετε ἐπ' ὅλα αὐτὰ. Διὰ τοῦτο δὲν ἔχει ἕκείνος νὰ θρηνηῇ διὰ τὴν πτωχείαν. Διότι, οὐ μόνον ὡς πρὸς τὴν ἀρετήν εἶναι καλότερος αὐτός ὁ πλοῦτος, οὕτε μόνον ὡς πρὸς τὴν ἡδονήν, ἀλλὰ καὶ ὅτι δὲν ἐξοδεύεται καὶ δὲν μεταβάλλεται ποτὲ εἰς πτωχείαν, οὕτε ὑποκειται ποτὲ εἰς τὴν ἀδελαιότητα τοῦ μέλλοντος, οὕτε ἔχει φροντίδας, οὕτε ὑποκειται εἰς φθόνον, ἀλλὰ θαυμάζεται καὶ ἀπαινεῖται καὶ ἔχει καλὴν φήμην. Ἐνθ' εἰς ὅσας εἶναι δυνατὸν νὰ ἴδῃ κανεὶς τὸ ἀντίθετον. Ὅτι μόνον δὲν σὲς ἀπαινοῦν διὰ τὸν πλοῦτον, ἀλλὰ καὶ αἱ μισοῦν, οὗς ἀποστρέφονται καὶ σὲς φθονοῦν καὶ σέβονται κακὸν ἐναντίον σου οἱ πολλοί. E λίτος ὅμως ἐπειδὴ ἀποκτῇ τὸν πραγματικὸν πλοῦτον, διὰ τοῦτο θαδῶς θοιμάζεται, καὶ δι' αὐτὸ δὲν φθονεῖται καὶ δὲν κινδυνεύει ἀπὸ τὴν ἀρπαγῆν. Ἀλλὰ, ἀρὰ γε, ποῖός ἐστιν καλότερος διὰ τὴν ὀγλίαν; Μήπως αὐτός ποῦ ἔχει ἐκείνον δὲν εἶναι εὐριστός καὶ ἀρρηγνός ὥπως τὰ ὄγρια ζῶα, ἐπειδὴ ἀπολαμβάνει τὸν καθαρὸν ἀέρα καὶ τὰ ὕμνινά νερά, καὶ τὰ ἄνθη καὶ τὰ λυδάδια καὶ τὴν ἀγνὴν εὐωδίαν, ⁶⁵ A ἐκεῖνος δὲ ποῦ ἔχει τὸν ὕλκον πλοῦτον ὡσὺν νὰ εὕρῃσιν μέσα εἰς βόρβορον δὲν εἶναι καὶ μαλθακώτερος καὶ περισσώτερον φιλάσθενος; Ἐνθ' δὲ αὐτός ἔχει τὰ πρωτεῖα καὶ ὡς πρὸς τὴν ὕλην, εἶναι φανερόν ὅτι τὸ ἔχει καὶ εἰς τὴν ἡδονήν. Ποῖός, νομίζεις, καλοπερνᾷ περισσώτερον; Αὐτός ποῦ εἶναι ἐξαυλασμένος εἰς πλουσίαν κλόην πλησίον καθαρῶς πηγῆς, ὑπὸ τὴν ὡσὺν ἐκτεταμένον δένδρον, καὶ ἔχει ἐστραμμένον τὸ βλῆμμα του εἰς τὴν θέαν, καὶ ἔχει τὴν ψυχὴν καθαρώτερον τοῦ οὐρανοῦ καὶ εὐρίσκειται μακρὰ ἀπὸ τὴν παρακὴν καὶ τὸν φθόνον, ἢ αὐτός ποῦ εἶναι κατὰλειπτός εἰς τὸ σπινθὶ τῶν; Διότι, τὰ μάγματα θέσται, δὲν εἶναι καθαρώτερα ἀπὸ τὸν ἀέρα, οὕτε καὶ ἡ σκιά τῆς ὁροφῆς πρὸ εὐκλείστῃ ἀπὸ τὴν σκάν τῶν δένδρων, οὕτε τὸ μυαλὸν ἀπὸ τὸ ὄσος, τὸ στολισμένον μὲ ἄνθη. Καὶ εἰσθε μάρτυρες αὐτῶν ὅλα ἑσὲς οἱ πλοῦτοι, οἱ ὅποιοι ὃν ἦτο δυνατόν νὰ ἔχετε ἐπὶ τῶν ὑπερίων δένδρων B καὶ τὴν

ἀνακούφιαν τῶν λυθωδῶν, θά τὸ ἐρησιεύετε περισσότερο ἀπὸ τὴν κριαὴν στέγην καὶ τοὺς βαρυτατοὺς πότους. *Ὅταν λοιπὸν μετὰ τὴν πολλὴν κόπον ἐπαυήσῃτε νὰ ἀναπαύησθε, ἀφίητε αὐτὰ καὶ θαυάζετε πρὸς ἐκεῖνα.

Ἄλλ' ὥς θρηναίς περὶ τῆς μεγάλης καὶ πολλῆς ἐκείνης δόξης, ἣ ὅποια πρὸθεντὶ δὲν φαίνεται ἐδῶ. Διότι εἴταν συγκρίνῃς τὰ ἀνάτορα πρὸς τὴν ἑρμῖαν καὶ τὰς ἐκεῖ ἐλπίδας πρὸς τὰς ἐδῶ, νομίζεις ὅτι ὁ υἱὸς σου ἔχει πέσει ἀπὸ τὸν ὕψος τὸν οὐρανόν. Λοιπὸν αὐτὸ πρέπει νὰ μῶθῃς πρῶτα, ἵτι οὔτε ἡ ἑρμῖα ἀπράξει, ἢ οὔτε τὰ ἀνάτορα καθίσταν. κάποιον λαμπρόν καὶ ἐνδοξόν, καὶ κριν νὰ ἐλθῶμεν εἰς συλλογισμοὺς, μὲ παραδείγματα θὰ σὲ ἀπαλλάξω ἀπὸ τὴν ὑποψίαν, μὲ παραδείγματα θὰ ἰδῶκί μας, ἀλλὰ ἰδῶκί σας. Σοφ εἶναι γνωστὸς ἔξ' ἀκοῆς ὅπως ὁ Διονύσιος, ὁ τύραννος τῆς Σικελίας, καθὼς ἐπίσης καὶ ὁ Πλάτων ὁ υἱὸς τοῦ Ἀριστοπποῦ. Πῶς μου λοιπόν, πῶς ἐγένεν ἐνδοξότερος; Πῶς ὀφείλεται καὶ εὐρίσκεται εἰς τὰ σπώματα πολλῶν; Μήπως θὰ ὁ φιλόσοφος περισσότερο ἀπὸ τὸν τύραννον; Ἄν καὶ ὁ πρὶν ἦεν ἐκυριαρχεῖ ἐφ' ὁλοκλήρου τῆς Σικελίας καὶ ἔζη μὲ τρυφὴν καὶ ἐπέρωσε τὴν ζωὴν του μὲ πολλὴν πλοῦτιαν, μὲ συμπαινώλασας καὶ μὲ δλὴν τὴν ὑπόλοιπὴν φαντασίαν· ὁ δὲ ἄλλος ἔζη εἰς τὸν κῆρον τῆς Ἀκαδημίας ὅπου ἐπὶ αἶς καὶ ἐφύτευε καὶ ἐτρύγαν ἐλαίας, καὶ παρέθετε πτωχὴν τράπεζαν D καὶ εὐρίσκειτο ἔξω ἀπὸ δλὴν ἐκείνην τὴν πολυτέλειαν. Καὶ δὲν εἶναι μόνον αὐτὸ ὀρθοθαύμαστον, ἀλλὰ καὶ τὸ ὅτι ἀφοῦ ἐγένε δοῦλος καὶ ἐπωλήθη κατὰ διαταγὴν τοῦ τυράννου, τὸν μακρὴν ἐπέστη ἀπὸ τοῦ νὰ φανῇ ὑποδεέστερος ἐκείνου ἔξ' αἰτίας αὐτῶν, ὅστε ἔξ' αὐτοῦ νὰ θεωρηθῇ καὶ ὑπὸ τοῦ ἰδίου τοῦ τυράννου ὡς σεσάμιος. Τοιοῦτον πρῶγμα εἶναι ἡ ἀρετὴ ὅτι μόνον δι' οὗσαν πράττει ἀλλὰ καὶ δι' οὗσαν ὑφίσταται δὲν ἀφίηται ὅτι μόνον τὸν ἐαυτὸν τῆς ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐφαρμολόγους αὐτὴν νὰ σκεπάζονται καὶ νὰ διαβαίνουν ἀπορρήματα. Καὶ τί συνέβη μὲ τὸν διδύσκωλον αὐτοῦ Σισκράτην; Πῶσον ἐνδοξότερος ἦτο τοῦ Ἀρχελαίου; Ἄν καὶ ἐκεῖνος ἦτο βασιλεὺς καὶ ἔζη μέσα εἰς πολλὴν πλοῦτιαν· αὐτὸς δὲ ἔζη εἰς τὸ Λύκειον καὶ δὲν εἶχε τίποτε περισσότερον

8. Ὅπως ἀπαύειστον εἰς τὴν Μουσικὴν ἀπὸ τοῦ 418 μέχρι τοῦ 399. Ἐπὶ τῆς διασχίσεως τῶν Μουσικῶν βασίλειον ἔθεσαν εἰς μεγάλῃ ἐκφύρῃ.

9. Τὸ γυναικὸν ἡ θεοῦς καλεῖται ὅπως συγκατατίθετο περιπατοῦς εἰς τὸ ἀνιστοῦν προσηύον τὸν ἄδελφον, κληθεῖται ἐν τοῦ ὀνόματος τοῦ γένους καὶ τοῦ ἁγίου. Ἀπολλωνίος. Ἐνταῦθα ἐστὶν ὁ Σισκράτης. Ἐνταῦθα δὲ καὶ ὁ Ἀριστοτέλης συνέθετο νὰ διδάσκῃ ἡ δαμὴν περὶ τῶν, δι' ἡ μὲν καὶ αὐτὸ ἀλλήθως Ἀπολλωνίος Περικλέους.

ἀπὸ ἑνα ρούπον καὶ μάλιστα μὲ τὸ ὕψος, καὶ κατὰ τὸν κερῶνα καὶ κατὰ τὸ θέρος E καὶ κατ' ὅλος τὸς ἐποχάς, ἐφαίνεται ἐνδοξότερος. Ἐξ ἧ δὲ πάντοτε ἀνευ ὑποδημάτων καὶ παρέμεναν νησιῶδες δλὴν τὴν ἡμέραν καὶ διετράφετο μόνον μὲ ἄρτον καὶ αὐτὸ ἦτο δι' αὐτὸν τὸ προσφύγιον καὶ τὸ γεῦμα. Ἀκόμη δὲ καὶ αὐτὸ τὸ τραπέζι δὲν τὸ ἐτοίμαζε μὲ ἰδικὰ τοῦ τρώμενου, ἀλλ' ἐπαίρει ἀπὸ ἄλλους. Εἰς τὴν μεγάλῃν περικλείαν ἔζη. 66 A Καὶ ἦτο τόσο ἐνδοξότερος τοῦ βασιλέως, ὅστε ἂν καὶ πολλοὺς τὸν ἐκάλεισε ἐκεῖνος, δὲν ἤθελεν ν' ἀφίηκε τὸ Λύκειον καὶ νὰ ἐλθῇ πρὸς τὸν πλοῦτον ἐκεῖνον. Καὶ ἀπὸ τὴν φήμην τοῦ ὑπάρχει τώρα φαίνονται καὶ τὰ προηγούμενα. Διότι τὰ ἀνάτορα αὐτῶν εἶναι γνωστὰ εἰς πολλοὺς ἐνθ' ἐκείνων εἰς κανένα. Ὁ δὲ Σινωπεὺς* πάλιν, ἄλλος φιλόσοφος αὐτός, ἦτο τόσο πλουσιώτερος καὶ δι' αὐτοῦ καὶ ἀπὸ καλῶς ἄλλας τέτοιων βασίλειον, ἂν καὶ ἐζύσσε ρακένθιτος, ὅστε ὁ υἱὸς τοῦ Φιλίσκου Ἀλέξανδρος ὁ Μακεδόν ἐνυῶντοσε τὸ ἀντρέμα ἐναντίον τῶν Περσῶν, τὰ ἔθηκε δλα καὶ ἦλθε διὰ νὰ τὸν ἰδῇ καὶ νὰ τὸν ἐρησῇ μόνος του, μήπως ἐκρεῖζετο τίποτε, καὶ ἐν ἤθελε νὰ ζητήσῃ τίποτε· αὐτὸς ὅμως τίποτε δὲν ἔζησε. B Ἀρὰ γε σοὺ εἶναι ἀρκετὰ τὰ παραδείγματα ἢ θέλεις νὰ θυμηθῶμε καὶ ἄλλα; Διότι αὐτὰ ἐγέναν λαμπρότεροι ὅτι μόνον ἀπὸ τοῦς εἰς τὰ ἀνάτορα ζῶντας ἐφαίνετο ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὸν ὕψος τὸν βασιλέα, προσηύοντες τὴν ἰσχυρίαν καὶ ὀρεῖμον ζωὴν καὶ μὴ ἐπαυμένους οὐδὲ νὰ κληθείσων εἰς τὴν δικαιοσύνην τῆς κολλέας. Εἰς αὐτὴν ὅμως τὴν κολλέαν δὲν θὰ ἴδῃς λαμπροὺς τοὺς ζῶντας μὲ πλοῦτιαν καὶ πολυτέλειαν καὶ ἀφθονίαν, ἀλλὰ τοὺς ζῶντας εἰς πτωχείαν καὶ ἀπλοῖα καὶ ταπεινότητα. Καὶ εἰς μὲν τοὺς Ἀθηναίους ὁ Ἀριστέλης, τὸν ὁπῶν ἐκείθεν ὁ δῆμος ὅταν ἀνέβαινον, ἐνθ', καὶ ὡς πρὸς τὸν πλοῦτον καὶ ὡς πρὸς τὸ γένος καὶ ὡς πρὸς τὴν πολυτέλειαν καὶ ὡς πρὸς τὴν οὐρανοῦ ἰκανότητα καὶ ὡς πρὸς τὴν οὐρανοῦ δύναμιν C καὶ ὡς πρὸς τὴν ἐνδοξὸν καταγωγήν καὶ ὡς πρὸς δλα τὰ ἄλλα ὑπερεῖχε αὐτοῦ ὁ Ἀλκαμάχος, ἐν τοῖσις ἦτο λαμπρότερος, ὅσον εἶναι ἑνας φιλόσοφος ἀπὸ ἑνα παιδὶ ἀνάξιον λόγου. Εἰς τοὺς Θεβαίους ὁ Ἐπαμεινώνδας, ἀνθρωπος ὁ δ' ὁπῶς, κληθεῖς εἰς τὴν συνέλευσιν τοῦ δήμου δὲν ἤδυνῆται νὰ μεταβῇ ἔξ' αἰτίας τοῦ ὅτι ἔσκε νὰ πλύνεται τὸ ρούκον του καὶ δὲν εἶχε ἄλλο νὰ ἐνδυθῇ, ἦτο ὁ ἐπαυμέντερος δλων

10. Ἐπὶ δὲ καλεῖται ὁ Χρυσοστόμος τὸν κλητικὸν φιλόσοφον ἀντιφών. ὁ ὅπως κατέβητο, δι' ἡν ἡν τὸν Σινωπεὺς τοῦ Πόντου ἀνέβητο λοιπὸν εἰς προσηύοντες Σινωπεὺς καὶ Ποντικὸς. Ἐνταῦθα περὶ τὴν τὴν E' αἰῶνος κ.τ. καὶ ἀπέθανε κατὰ τὸ 328 εἰς τὴν Κόρινθον.

τῶν στρατηγῶν ποῦ ἦσαν ἐκεῖ. Μὴ λοιπὸν μοῦ ὁμιλήσης διὰ τὴν ἐρημίαν οὔτε διὰ τὰ ἀνάκτορα. Διότι δὲν χαρακτηρίζεται ἡ λαμπρότης καὶ ἡ δόξα ἀπὸ τούτων, οὔτε ἀπὸ τὰ ρούχα, οὔτε ἀπὸ τὰ ἀνέμιατα, οὔτε ἀπὸ τὴν ἐξουσίαν, ἀλλ' ἀπὸ τὴν ψυχικὴν ἀρετὴν καὶ τὴν φιλοσοφίαν μόνον.

δ. Ἄλλ' ἐπειδὴ τὰ παραδείγματα δὲν ἔχουν καὶ τὴν δύναμιν, θὰ ἀρξώμαι τὴν ἐξέτασιν Δ' ἀπὸ τοῦ ἔτιο τοῦ παιδὸς σου. Διότι θὰ τὸ εὐρωμεν νὰ εἶναι τώρα ὅχι μόνον λαμπρότερον, ἀλλὰ καὶ ταυτότερον ἔξ' αἰτίας ἑκατέκων διὰ τὰ ὅποια ἰσχυρίζεται ὅτι εἶναι ἐπινειδιστικὸς καὶ μηδαιμόνος. Διότι ἂν θέλησεν ὁρῶν τὸν περὶ ὡμεν νὰ κατέλθῃ ἀπὸ τὸ ὄρος, ἥς τὸν πείσωμεν νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν ἀγοράν. Θὰ ἴδῃς τότε νὰ στρέφεται ὅλη ἡ πόλις καὶ νὰ τὸν ὑποδεχόμενον ὅλοι καὶ νὰ θαυμάζουν καὶ νὰ ἐκπλήττουνται, ὡσὺν νὰ κατήλθε τώρα ἀπὸ τὸν οὐρανὸν ἓνας ἄγγελος. Ἡ νομίζεις ὅτι εἶναι τίποτε ἄλλο ἢ δόξα; Διότι θὰ εἶναι ἐνδοξότερος ὅχι μόνον ἀπὸ τοὺς εὐρισκομένους εἰς τὰ ἀνάκτορα, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ αὐτὸν ποῦ φορεῖ τὸ βασιλικὸν στέμμα, ἔξ' αἰτίας ἑκατέκων, τῶν εὐτελέων καὶ ἀρθρομένων ρούκων. Διότι δὲν θὰ ἐξέπληττεν ὅλους τούτους, ἔάν ἦτο ἐνδεδυμένος μὲ χρυσά, ἢ μᾶλλον ἂν ἐρόρει τὴν κορυφὴν τοῦ ὅρητος καὶ ὄρεον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τὸ βασιλικὸν στεφάνι καὶ ἐκάθιστο ἐπὶ μεταλλοπύων στρωμάτων καὶ ἐσύρετο ὑπὸ ἡμίονων καὶ εἶχε σαρματοφόλακας χρυσοειμένους, ὅσον τώρα, ποῦ εἶναι ἀτημέλητος καὶ ἰσχνὸς καὶ φορεῖ ἱερολαβήτον ρούκον καὶ χωρὶς κανένα ἀκόλουθον καὶ χωρὶς ὑποδήματα. Διότι ἐκεῖνο εἶναι διὰ νόμον καθυγιασμένα διὰ τὸν βασιλέα, καὶ εἶναι συννηθισμένον θέαμα· καὶ διὰ τοῦτο ἂν κανεὶς ἔλεγε ἀπὸ θαυμασμὸν πρὸς τὸν βασιλέα, ὅτι εἶναι ἐνδεδυμένος μὲ χρυσὴν στολήν, ὅχι μόνον δὲν ἐκπληττύνεται, ἀλλ' ἀντιθέτως περιγελάσκει τὸ λεκθὲν, ὅτι δὲν ἔχει τίποτε τὸ παράδοξον. Ὅσον διὰ τὸν υἱὸν σου, ἔάν ἔλθῃ κανεὶς καὶ εἴπῃ ὅτι ἀποῦ περιεφρόνησε τὸν πατρικὸν πλοῦτον καὶ ἀτηνῆθη τὴν κορυφὴν μεταωδοσίαν καὶ ὑψώθη ἐπάνω ἀπὸ τὰς κοσμικὰς ἐλπίδας, μετέβη εἰς τὴν ἐρημίαν καὶ ἐνεδόθη κτήνιον εὐτελὲς καὶ μηδαιμόνον, ὅλοι ὁμῶς θὰ προστρέξουν καὶ θὰ ἐκπλαγῶν καὶ θὰ τὸν χειροκρατήσουν διὰ τὴν μεγαλοφυκίαν του. Καὶ ὅταν μὲν αἱ βασιλεῖς μυριάδες κατηγοροῦνται, εἰς τίποτε δὲν πρόκειται νὰ ὑπερήσουν τὰ χρυσὰ ρούχα, ὅτι ἀπέχουν πολλὸ ἀπὸ τοῦ νὰ τοὺς παρουσιάσουν ὡς ὀφθαλμοδόκους. Αὐτὸς ὅμως καὶ ἀπὸ τὰ ρούχα ἔχει πολλὰς ἀφορμὰς διὰ νὰ θαυμάζεται. Β' Ὡστε αὐτὴ ἡ στολὴ τὸν καθιστᾷ περιβλεπτόν καὶ ὀνομαστὸν περισσότερον ἀπὸ τὴν βασιλικήν, καθ' ὅσον ἔξ' αἰτίας ἑκατέκων κανεὶς δὲν θαυμάζει τὸν βασιλέα, ἔξ' αἰτίας δὲ αὐτῆς θὰ ἐκπλαγῶν ὅλοι

δι' αὐτὸν ποῦ τὴν φορεῖ.

Καὶ ποῖον, λέγει, τὸ ὄφελος τῆς ἐκμηδίσσεως ὑπὸ τῶν πολλῶν καὶ τῶν ἀπαιτῶν; Καὶ ὅμως ἡ δόξα δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ αὐτά. Ἄλλὰ δὲν μοῦ ἀρεάζεται αὐτὴ, λέγειν ζητῶ ἐξουσίαν καὶ τιμὴν. Ἄλλ' ὁμοσημῶτε αὐτοὶ ποῦ τὸν ἐπαινοῦν καὶ θὰ τὸν τιμῶσιν. Ἐάν ἤθε ἐπαυλῆς νὰ ἔχῃ ὁ υἱὸς σου ἐξουσίαν καὶ νὰ προστάται, θὰ εὐρωμεν καὶ αὐτὰ νὰ ὑπάρχουν μᾶλλον εἰς αὐτοὺς περισσότερον ἢ τὸ δῖτι τὸ προσγεύμενα. Καὶ ἐννέμεθα μὲν νὰ τὸ ἐπιδοξάσωμεν αὐτὸ καὶ μὲ παραδείγματα, C διὰ νὰ ἐλθῶμεν ὅμως εἰς τὸν τρόπον ἐπικεισθηματολογίας ποῦ σὲ παρηγορεῖ υπερβολικὰ, ἀς ἐφορῶμεν αὐτὴν τὴν σκέψιν καὶ εἰς ἄλλους ἀλλ' εἰς τὸ ἴδιον τὸ παιδί σου. Τί δηλαδὴ νομίζεις ὅτι εἶναι ἀπώδειξ τῆς μεγίστης δυνάμεως; Μήπως δὲν εἶναι τὸ νὰ ἡμπορῇ κανεὶς νὰ ἀποκρούῃ τοὺς ἐλαττωμένους καὶ νὰ ἀνταμείβῃ τοὺς ἐβεργέτας; Ὅλην αὐτὴν λοιπὴν τὴν δύναμιν οὔτε εἰς τὸν βασιλέα θὰ ἤδυνάτο κανεὶς νὰ εὐρῇ· διότι ἔχει πολλοὺς δαίμοντας τοὺς ὁποίους δὲν ἡμπορεῖ νὰ τιμωρήσῃ, καὶ πολλοὺς εὐεργέτας, τοὺς ὁποίους δὲν ἡμπορεῖ νὰ ἀνταμείβῃ. Καὶ διότι, ἂν καὶ ἐπεθύμῃ νὰ τιμωρήσῃ ἐκθερὸς ποῦ τὸν ἔδωσαν πολέμους εἰς τὸν πόλεμον καὶ τοῦ ἐπιροξένουσαν κλιμάδα συμφοράς, D ὅμως δὲν ἡδυνῆθη καὶ φίλους, οἱ ὅποιοι ἐπέδειξαν ἐκεῖ μεγάλους ἀνδραγαθίας, ὅς ἡδυνῆθη νὰ τοὺς ἀνταμείβῃ ἐπαυλῶς, ὅσοι ἐκάθισαν πρὸ τῆς ἀνταμοσῆς καὶ ἐφονεύθησαν εἰς τὸν πόλεμον. Τί θὰ εἴπῃς λοιπὸν, ἂν ἀποδείξω ὅτι ὁ υἱὸς σου ἔχει πολλὴ μεγαλυτέραν δύναμιν ἢ αὐτὴν, τὴν ὁποίαν οὔτε οἱ βασιλεῖς ἀπολαύουσιν, ὅπως ἀπέδειξεν ὁ λόγος; Καὶ νὰ μὴ νομίσῃ κανεὶς ὅτι ὁμιλῶ περὶ τῶν οὐρανίων ἀγαθῶν, εἰς τὰ ὅποια δὲν πιστεύει· δὲν ληροῦνός ἐστι εὐκόλως τὰς ὑποσχέσεις. Θὰ ὅμως τὴν ἀποδείξω ἀπὸ αὐτὰ ποῦ συμβαίνουν ἐδῶ. Διότι ἂν εἶναι μεγάλη αὐτὴ ἡ δύναμις, δηλαδὴ, τὸ νὰ ἡμπορῇ κανεὶς νὰ τιμωρῇ τοὺς δαίμοντας, E πολλὴ μεγαλυτέρα αὐτῆς εἶναι τὸ νὰ εὐρῇ κανεὶς τέτοιαν κατάστασιν τοῦ βίου, εἰς τὴν ὁποίαν οὔτε καὶ ἂν θέλῃ, νὰ μὴ δύναται νὰ ἐκδικηθῇ· καὶ ἂν θέλῃ κανεὶς νὰ θλώσῃ δὲν θὰ τὸ κατορθώσῃ. Ὅτι δὲ αὐτὸ εἶναι μεγαλυτέρον ἀπὸ ἐκεῖνο θὰ γίνῃ φανερόν καὶ σαφές, ἂν ὁμιλήσῃς μὲ ἄλλο παράδειγμα. Πρὸς ποῦ δηλαδὴ, τί εἶναι; καλότερον, τὸ νὰ εἶναι κανεὶς τόσο ἐμπειρὸς εἰς τὴν τέχνην τοῦ πολέμου, ὥστε, κανεὶς ἀπὸ αὐτοὺς ποῦ μᾶς τραυματίζουν, νὰ μὴ φέυγῃ ἀτραυματίστος, ἢ τὸ νὰ ἔχῃ τέτοιο σῶμα, ὥστε, κανεὶς καὶ ἂν ἀκούῃ μετέλθῃ καλῶς τρώπους, νὰ μὴ δύναται νὰ κτυπήσῃ τὸ σῶμα; Εἶναι φανερόν εἰς τὸν καθένα ὅτι αὐτὸ εἶναι καὶ ἰσχυρότερον καὶ θεϊότερον ἀπὸ ἐκεῖνο. Καὶ ὅχι μόνον αὐ-

τό, αλλά και κάτι άλλο πολύ άνοητον από αυτό. Ποιόν λοιπόν είναι αυτό; Τό να γνωρίζη κανείς τα φάρμακα διὰ τῶν ὁσίων θὰ ἐξαφανισθῶν ὅλα τὰ τρήματα. Τρεῖς λοιπὸν εἶναι οἱ τρόποι· ὁ ἓνας μὲν εἶναι νὰ ἡμπορῇ κανεὶς νὰ ἀντιμετωπῇ αὐτοὺς ποὺ τοῦ προξενοῦν κακόν, ἄλλος δὲ ἀνέσχετος 68 Α νὰ δύναιται καὶ τὰ τραύματά του νὰ θεραπεύσῃ διότι αὐτὸ δὲν ἀκολουθεῖ κατ' ἀνάγκην ἐκεῖνο. Τὸν τρίτον δὲ τρόπον, δηλαδὴ, τὸ νὰ μὴ εἶναι κανεὶς εὐδαίμων ὑπὸ σὺδενός ἀνθρώπου, πράγμα ποὺ εἶναι καὶ ὑπεράνω τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, θὰ ἀποδεικνύωμεν ὅτι τὸν κατέχει ὁ υἱὸς σου.

7. Καὶ ὅτι αὐτὰ τὰ λόγια δὲν εἶναι ἀπλῶς ὁρμηκὰ τὸ δεῖκναι τὸ ὅτι ἐν τῷ μεταξὺ ἀνεξήγητος καὶ εἰρηκὰ, ἀπὸ αὐτῆς τῆς μεγάλης δύναμιν ἑλλην. μεγαλύτεραν πάλιν, Διότι θὰ παρρησίᾳ κανεὶς ὅτι οὐ μόνον δὲν δύνανται, ἀλλὰ οὐτε θέλουν νὰ ἐλάττωσιν ὀρεομένους ἐξ αὐτῶν· ὥστε ἡ ἀσφάλειά του εἶναι ὁπλιθ. Β Τί λοιπὸν ποὺ θεῶν θὰ ἐγίνετο ἀπὸ τὴν ζωὴν αὐτῆν, εἰς τὴν ὅποιον κανεὶς οὐτε θὰ θελήσῃ, οὐτε καὶ ἂν θελῇ θὰ ἡμπορέσῃ νὰ πράξῃ τὸ κακόν; Καὶ μάστιχα, ὅταν τὸ νὰ μὴ θέλῃ δὲν προέχεται ἀπὸ τὸ ὅτι δὲν ἡμπορεῖ, ὥστε σημαίνει εἰς πολλούς, ἀλλ' ἐκ τοῦ ὅτι δὲν εὐρίσκει καμμίαν αἰτίαν, Διότι ἂν ἦτο μόνον αὐτό, τὸ ὅτι δὲν ἡμπορεῖ δηλαδὴ, δὲν θὰ ἦτο καὶ τόσον σπουδαῖον· διότι θὰ ἐγεννῶτο πολὺ μᾶλλον εἰς τοὺς θελόντας μὲν, πῇ δυνάμενους ὅμως νὰ κόψουν κακὸν δὲν εἶναι δὲ εὐκαταφρόνητος τρόπος μακαριότητος καὶ αἰτίας. Αὐτὸ λοιπὸν θὰ ἀξιολογῶμεν, ἂν συμφωνῇ, πρῶτον. Παιὸς λοιπὸν, πέρ μου, θὰ θελήσῃ νὰ ἐλάττωσιν ποτε τὸν πῇ ἔσονται κανένα κοινὸν πρὸς τοὺς ἀνθρώπους, οὐτε λόγῳ συμβολαίων ἢ κτημάτων, ἢ κορημάτων. C οὐτε διὰ κάτι ἄλλο; Διὰ ποῖα κτήματα θὰ φιλονεικῇ μὲ αὐτὸν; Διὰ ποῖους δόλους; Διὰ ποῖον δόξαν, ἀπὸ τῆς φοβούμενος; Ἀπὸ τῆς ἐρεβνόμενος; Διότι, ἢ ἐξ αἰτίας φόβου, ἢ φόβου ἢ ὀργῆς κινουμένη διὰ νὰ ἐλάττωσιν τοὺς ἄλλους, ἢ ἄλλ' αὐτὸς ὁ θασιληότητος εἶναι ἄνιπτος ὅλων. Διότι ποῖος θὰ ἐβρόνχῃ αὐτὸν ποὺ περιφρονεῖ ὅλα αὐτά, διὰ τὰ ὅποια ἄλλοι καταπονδῶνται καὶ μεριμνοῦν; Ποῖος δὲ θὰ ὀργισθῇ, χωρὶς καθόλου ν' ὀδυνῇ; Ποῖος δὲ θὰ φοβῇ, χωρὶς νὰ ἔχῃ κορημὴν ὑποψίαν; Λοιπὸν ὅτι δὲν θὰ θελήσῃ μερικὸν νὰ τὸν ἀδικήσῃ εἶναι φανερόν ἀπὸ αὐτοῦ ὅτι δὲ, οὐτε καὶ ἂν θέλουν θὰ ἡμπορέσουν, καὶ αὐτὸ εἶναι ἐξ ἑαυτοῦ φανερόν μὲ ἐκεῖνο. Διότι δὲν εἶδει ἀφορμὰς καὶ λαβὰς D ἀπὸ ὧν θὰ ἡμπορούσε κανεὶς νὰ τὸν πιάσῃ· ἀλλ' ὅπως ὁ αἰετὸς ποὺ περὶ ὕψηλά δὲν θὰ ἔπιπτε ποτὲ εἰς παγίδα σπυργγίων, ἔτσι καὶ αὐτός. Διότι ἀπὸ ποῦ ἀφορμώμενος θὰ ἡμπορέσῃ κανεὶς νὰ τὸν ἐλάττωσιν; Χρήματα δὲν ὑπάρχουν εἰς αὐτόν, διὰ νὰ τὸν ἀκελήσῃ μὲ

ζημίαν· παυρὶς δὲν ἔχει, διὰ νὰ τὸν ἀπειλῇ μὲ δουλίαν δὲν ἐπιθυμεῖ δόξαν, διὰ νὰ τὸν ἀδηγήσῃ εἰς ἀγρίαν· ἕνα μόνον ὑπολείπεται, ὁ θάνατος· ἀλλ' ἐδῶ ὁμῶς περισσότερον δὲν θὰ ἡμπορέσῃ νὰ τὸν λυτήσῃ κατ' ἀντιθέτως μάλιστα, θὰ τὸν ἀφελήσῃ πάρα πολὺ. Διότι τὸν στέλλει εἰς ἄλλην ζωὴν, τὴν ὅποιαν αὐτὸς ποθεῖ, καὶ ἐξ αἰτίας τῆς ὁποίας κάνει τὰ πάντα καὶ ἀγωνίζεται E ὥστε τοῦτο εἶναι ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τῶν πόνων καὶ οὐκ τιμωρία, ἀλλὰ παύσις τοῦ ἰσχύος καὶ ἀνάπαυσις. Θέλεις νὰ μάθῃς καὶ ἄλλην ἐκφρασὴν τῆς δυνάμεως αὐτοῦ, πολὺ φιλοσοφικτέραν ταύτης; Καὶ ἂν ἀκούῃς δηλαδὴ τοῦ προξενήσῃ κανεὶς ἀπεύρους συμφορὰς καὶ ἂν τὸν μαστιγῇ, καὶ ἂν τὸν δέσῃ, τὸ μὲν σῶμα ὑποφέρει ὡς ἐκ τῆς φύσεώς του, ἡ δὲ ψυχὴ παραμένει ἄτακτος ἐξ αἰτίας τῆς φιλοσοφίας διαθεσιμότητος του. Διότι, οὐτε κυριεύεται ἀπὸ θυμὸν, οὐτε αἰχμαλωτίζεται ἀπὸ μῖσος, οὐτε ἐξ ἀπεκθείας, μάστιχα ἔναντιον τινός. Καὶ δὲν εἶναι αὐτὸ τὸ σπουδαῖον, ἀλλὰ τὸ πολὺ θαυμαστότερον αὐτοῦ εἶναι τὸ ἔχειν ὡς ἀνθρώπου, εὐεργέτας καὶ προστάτας, εἶναι ἀγαπῇ αὐτούς, ποὺ ἐνέχρησαν ταυτοτρόπως, καὶ εὐχαίρει νὰ ἔκουν ὅλα τὰ ἀγαθὰ. Ἄν καί, τί τὸ σπουδαῖον θὰ τοῦ ἐκείνης, ἔαν μαρτύρας τὸν ἀντιγράφουσι δοσιλέα τῆς οἰκουμένης 69 Α καὶ παρέτεινες ἐπὶ κληιδας ἑτῶν τὴν βασιλείαν; Ποῖας πορφύρας ἐσθίης αὐτὸ τὸ ἀπόκτημα, ποῖας δόξης δὲν εἶναι πολυμύτηρον; Τί δὲν θὰ ἔδειξεν, ὥστε νὰ λάβῃ τέτοιαν ψυχὴν; Ἐγὼ νομίζω ὅτι καὶ αὐτοῖς ποὺ ἀγαποῦν πάρα πολὺ τὸ σῶμα θὰ προσπαθῶσιν τὴν ἐπιθυμίαν αὐτῆς τῆς ζωῆς.

Θέλεις καὶ ἀπὸ ἄλλου νὰ μάθῃς τὴν δύναμιν τοῦ ἀνδρός κλέον θαυμαστὴν καὶ ἐκτάκτιστον ἀπὸ μίαν ταπεινὴν δεδακῆς ἀπογνὸν ποὺ εἶναι ὅμως πάρα πολὺ ἀγαπητὴ εἰς ἐσθνα; Αὐτὸ δηλαδὴ ποὺ ἔαυον λαχθῇ, ἀποδεικνύουν ὅτι αὐτός οὐτε αἰχμαλωτίζεται, οὐτε κυριεύεται· διγ δὲ καὶ ἄλλων θὰ προσσταται καὶ θὰ τοὺς καταστήσῃ πολὺ ἀσφαλεῖς, ὥς αὐτὸ ἔχεις νὰ μάθῃς. Β Αὐτὸ λοιπὸν εἶναι ἡ καλύτερα κηδεμονία, τὸ νὰ φέρῃ καὶ ἄλλους εἰς αὐτὸν τὸν ἥλιον καὶ εἶναι νὰ τοὺς κόμῃ λαχουρούς. Ἄν ὅμως δὲν θέλουν, ἀλλὰ ζοῦν αὐτὴν τὴν κοσμητικῆν καὶ γήνην ζωὴν, καὶ εἰς αὐτὴν πάλιν θὰ τὸν ἴδῃς νὰ ἔχῃ δύναμιν μεγαλυτέραν ἀπὸ ἐσθνα τὸν πλεῖστον, αὐτὸν ποὺ δὲν ἔχει τίποτε, ἀκριβὲς διὰ τὸν λόγον αὐτόν, δηλαδὴ ἐπειδὴ δὲν ἔχει τίποτε. Διότι, ποῖος θὰ ἡμλήσῃ μὲ περισσότερον θάρρος πρὸς τὸν βασιλέα; καὶ ποῖος θὰ τὸν ἐλέγῃ; Σὺ ποὺ ἔχεις τόσα πολλά καὶ ἐκτενέως ὑπόκεισαι δι' αὐτὰ εἰς τοὺς ὑπελλήλους του, καὶ τρέμεις δι' ὅλα καὶ εἶδες εἰς αὐτὸν καλὸν ἀπορρῶκα διὰ νὰ σὲ ἀδικήσῃ ἂν ἤθελε μετὰ ἀπὸ ὀργῆν, ἢ αὐτός ποὺ εἶναι ὑπεράνω τῶν χειρῶν

πικράς, νὰ στρέφεται πρὸς τὴν ὁρετὴν αὐτὴν. Ὡστε αὐτὸ δὴ τὸ ὅσιον πενθεῖς, τὸ δει δηλοῦν ἐγκατέλεψε τόσα ἀγαθὰ καὶ ἐπρωτίμους ἑαίς, αὐτὸ εἶναι, ποῦ περισσότερον ἀπ' ὅλα τὴν καθιστῇ ἐπιτακτιμένον, καὶ καταπεθεῖ δαίους νὰ τὸν ἀκούῃ ὅτι ὡς ἀνθρώπων ἄλλ' ὡς ὑγέλων. ⁷¹ Ἀ Διότι δὲν πρόκειται νὰ ὑπονοήσουν αὐτὰ ποῦ ὑπογράφονται περὶ τῶν ἄλλων, οὐ δηλοῦν ἐπειδὴ εἶπεν ἀγαθὰ τὴν δόξαν καὶ ἐπιθυμεί ὑπόσχη, καὶ ἀπὸ τὴν ἐπιτελῇ καταγινώσκῃ νὰ γίνῃ λαμπρὸς, δι' αὐτὰ ἐξέλεξε αὐτὴν τὴν ὁδὸν διότι, ἐάν αὐτὰ λεγόμενα περὶ τῶν ἄλλων εἶναι ψευδῆ καὶ συκοφαντικά, δὴ τὸ ἰσικόν σου παιδί, οὔτε πᾶν ὑποψία θὰ δημιουργηθῇ.

9. Καὶ μὴ νομίσῃς φυσικὰ διὰ αὐτὰ συμβαίνειν μόνον εἶναι ὑπάρχον ἐς τὴν ἐξουσίαν εὐσεβεῖς βασιλεῖς, ἀλλὰ καὶ ἐν ἄλλότῃ κείρας ἡ ἐξουσία καὶ ἀνέλθουν ἐς αὐτὴν ὁμοίως, καὶ τότε ἡ ἀκμή θὰ ἔκῃ μεγαλυτέραν λαμπρότητα ὁ υἱὸς σου. Δοῦναι δὲν συμβαίνειν ἐς ἡμᾶς, αὐτὰ ποῦ συμβαίνειν ἐς τοὺς εὐδαιμονίας, οὔτε ἀκολουθεῖ ὑποδείξει ἐξουσία (ὄντων, ἀλλ' εἶναι στερεωμένους ἐς τὴν ἰσικὴν τοῦ θύναμιν. ⁷² καὶ τότε διακρίνεται περισσότερο, ὅταν περισσότερο πολεμῇται. Καὶ ὁ στρατιώτης ἄλλωστε εἶναι μὲν ὁ ἐνδοξὸς καὶ ἐν καιρῷ εὐρήνης, ὅμως καθίσταται ἐνδοξότερος ὅταν γίνῃ πόλεμος. Ὡστε καὶ ἐάν ἐξουσιάζουν εὐδαιμονία, θὰ καθίρῃ τῆς ἰδίας, καὶ μεγαλυτέρας τιμῆς. Διότι αὐτοὶ ποῦ ἐσθύνοντο τότε τὸν υἱὸν σου, πολλὸν περισσότερο θὰ τὸ κέρουν αὐτὰ, ὅταν τὸν ἰσικὸν ἐπιμαρτυρῇ, καὶ διαθέτουντα περισσότερον θάρρος, καὶ ἔχοντα πολλὰς εὐκαιρίας τῆς καλῆς φήμης.

III

Θέλεις νὰ ἐξετάσωμεν καὶ αὐτὰ ποῦ σὲ ὀφροῦν, ἢ εἶναι περιττὸν τοῖσι. Διότι αὐτὸς ποῦ εἶναι πρὸς τοὺς ἄλλους τόσον ἡμέρας καὶ πρὸς, ὥστε νὰ μὴ δέῃ ἀναρμῆς ἐς κανένα, θὰ περιβάλλῃ μὲ πολλὸν περισσότεραν τιμὴν τὸν πατέρα σου, καὶ θὰ τὸν ὑπηρετήσῃ πολλὸν περισσότερο. ⁷³ Ὡς παρὰ ἐάν ἀνῆρκετο ἐς κοσμητὴν ἐξουσίαν. Διότι ἐάν ἀνῆρκετο ἐς μέγα ἄξιωμα, εἶναι ἀγνωστον ἐν δὲν ἐπρόκειτο νὰ περιπρονήσῃ τὸν πατέρα σου. Ἄρα ὅμως, ἐξέλεξε ζωὴν ἐξ αἰτίας τῆς ὁμοίας μὲ τὸ νὰ εἶναι βασιλικώτερος καὶ ἀπὸ τὸν βασιλέα θὰ εἶναι ἀπὸ ὅλους περισσότερον ταπεινὸς πρὸς σέ. Διότι τέτοια εἶναι ἡ ἰδική μου φιλοσοφία. τὰ θεωρούμενα ἀντίθετα, δηλαδὴ τὴν μετριοφροσύνην καὶ τὸ ὕψος συγκεντρύνει ἐς μίαν ψυχὴν. Καὶ τότε μὲν, ἐπειδὴ θὰ ἐπιθῇμα πάρα πολλὰ τὰ κρήματα, θὰ ἡνωμαρτυρεῖτο μᾶλλον διὰ τὸν θάνατόν σου, πᾶρα ὅμως εὐχεται νὰ παρατεθῇ ἐπὶ πολλὰ ἡ ζωὴ σου, ὥστε καὶ ἐς αὐτὸν νὰ δοθῇν ἐξ αἰτίας τούτου. λαμπροὶ στέφανοι. Διότι δὲν εἶναι μικρὴ ἡ ἀνταποδοξὴ ποῦ δίδεται ἐς τοὺς τι-

μῶντας τοὺς γονεῖς των, ⁷⁴ ἔχομεν δὲ τὴν ἐντολὴν νὰ τοὺς θεωρῶμεν ὡς αὐθέντας, καὶ νὰ τοὺς ὑπηρετῶμεν καὶ διὰ λόγων καὶ δι' ἔργων, ὅταν θεοῦ δὲν παραμελοῦνται τὰ τῆς εὐσεβείας Διότι, λέγει, τί θὰ τοὺς ἀνταποδώσῃ, ἰσάξιον τῶν ἰδικῶν των προσφορῶν. Νὰ καταλάβῃς λοιπὸν, οὐ αὐτὸς ποῦ εἰς ὅλα τὰ ἄλλα πληροῦται πρὸς τὴν τελειότητα τῆς ὁρετῆς, καὶ αὐτὸ τὸ καλὸν θὰ τὸ διαφυλάξῃ μὲ ὑπερβάλλοντα ὄψον. Διότι, καὶ ἐν ἀκμῇ κρείσσειν ὡς ὑποθήκῃ κέρει τῆς ἰδίας σου ζωῆς, δὲν θὰ παραιτηθῇ νὰ τὸ κέρει, διότι σὲ ὑπηρετεῖ καὶ σὲ τῇς ὅσι μόνον, λέγει, ἐξ αἰτίας τοῦ φυσικοῦ νόμου, ἀλλὰ πρὶν ἀπ' ὅλα τοῦ Θεοῦ, χάριν τοῦ ὁμοίου περιεφρόντης καὶ ὅλα τὰ ἄλλα. ⁷⁵

Ὅταν λοιπὸν καὶ περισσότερον τιμήσῃς εἶναι πάρα, καὶ πλουσιώτερος καὶ δυνατώτερος καὶ πλέον ἐλευθέρως, καὶ ποῦ ἀφοσιωμένος ἐς σέ, παρὰ προηγουμένως μὲ τὸν τόσον μεγάλον νόον, πᾶς μου, διατι θρηνεῖς, μήπως διὰ τὸν τρέφεις καθημερινῶς μὴ τυκὸν ἀποταθῇ ἐς τὸν πόλεμον, αἱ τυκὸν συγκρουσθῇ μὲ τὸν βασιλέα μὴ τυκὸν περιέλθῃ ἐς τὴν δυσμένειαν τῶν ἀνταρκατικῶν σου, ⁷⁶ ἢ μήπως ὅσι μόνον αὐτὰ, ἀλλὰ καὶ περισσότερα ἀπὸ αὐτὰ δὲν φοβούνται οἱ πατέρες τῶν ἐσφαναίων υἱῶν, ⁷⁷ Ἀ Δοῦναι ὅπως αὐτοὶ ποῦ ἀφήνουν ἐς ἕνα ὑψηλὸν μέρος ἕνα παιδί ἀκαταπέκονται ἀπὸ τὸν τρέφον μῆπως πέσῃ, εἴτοι καὶ αὐτοὶ ποῦ δόξουν τοὺς υἱοὺς των εἰς μεγάλα ἔξομα. Ἀλλὰ ἔχει καὶ κάποιον ἥσαν ἡ ζώνη τοῦ μοναχοῦ, καὶ ἡ χλαμὶς καὶ ἡ φωνὴ τοῦ κήρυκος, καὶ ἐπὶ πόσας ἡμέρας θὰ διαρκέσουν αὐτὰ, πᾶς μου, μήπως μέχρι τριῶντον, ἑκατόν, ἢ διπλάσιος τοῦτων. Καὶ τί θὰ συμβῇ ἔστωτα ἀπὸ αὐτὰ, δὲν παρέχονται ὅλα ἑαυτοῦ ὥσων τὸ δυνεῖον, ὅπως ὁ μέθος καὶ ὥσων σκαί, Τώρα ὅμως αὐτὸς θὰ τιμῇται μέχρι τέλους τῆς ζωῆς σου, μᾶλλον δὲ καὶ μετὰ τὸν θάνατον, καὶ πολλὸν περισσότερο, τότε, καὶ κανεὶς δὲν θὰ τοῦ ἀφαιρῇ αὐτὸ τὸ ἔξομα, διότι εἶναι διαλεγεμένος ὅσι ἀπὸ ἀνθρώπων, ἀλλὰ ἀπὸ τῆς ἰδίας τῆς ὁρετῆς. ⁷⁸

Θα ἤθελες θεοῦ νὰ φορῇ πολυτέλει ἐνδύματα καὶ νὰ παρατηρῇ καθήμενος ἐπὶ θρόνου, καὶ νὰ ἔκῃ πλήθος ὀπηρετῶν καὶ νὰ διακρίνῃ παράστα καὶ κόλακος. Διατι θὰ τὸ ἤθελες αὐτὰ. δὲν θὰ τὸ ἤθελες διὰ νὰ τοῦ δημιουργήσης ἐκκαρίσταν ἐπὶ ὅλων αὐτῶν, Ἄν λοιπὸν τὸν ἀκούσῃς νὰ λέγῃ (διότι τοὺς δὲν πεισθῇ ἐς ἡμᾶς) οὐ ἐν συγκρίσει πρὸς αὐτοὺς ποῦ ἔσων μέσα ἐς πολυτέλειαν, πονηρίας, μουσικὴν παράστα καὶ κόλακος καὶ ἐς τὴν λοιπὴν νωθρότητα, αὐτὸς θεωρεῖ τὴν ζωὴν αὐτὴν τόσον περισσότερον εὐκαρίστη. ἔστω θὰ προτιμῶς νὰ ἀποθῇν μισοῦσας, ἐάν τὸν δέξασαι κανεὶς ν' ἀρέσῃ αὐτὴν τὴν εὐκαρίστην ζωὴν καὶ νὰ μεταπηδῇ.

ση πρὸς ἑαίνην, Ἐ τί θά εἴπῃς ἔναντι αὐτῶν, Δὲν γνωρίζεις πόσον ἡδονὴν προσφέρει ἡ ἀμέριμος ζωὴ, ἴσως δὲ καὶ κανεὶς ἄλλος ἄνθρωπος δὲν τὴν γνωρίζει, ἐπειδὴ οὐδέποτε ἐγρέθη τὴν ζωὴν αὐτὴν ἀπολαύσαντος. Ὅταν ὁμοῦ εἶναι παροῦσα καὶ ἡ λαμπρότης, καὶ συνενθύνονται τὰ ἀμύγη εἶπά, θελαδὴ ἡ ἀσφάλεια καὶ ἡ εὐδοκίμια, ποῖα ζωὴ θά ᾔτο καλυτέρα ἀπὸ αὐτὴν. Ἀλλὰ διατί τὸ λέγεις αὐτὰ εἰς ἑμέ, λέγει, ὁ ἀπίστος εἰμαι ἀπολαύσας, Διστί θμως καὶ οὐ ἐμποδίζεις τὸν υἱόν σου νὰ πληρώσῃ τὴν φιλοσοφίαν αὐτὴν, Εἶναι ἀρεκετὸν νὰ σταματήσῃ εἰς ἐσένα τὸ κακόν. Δὲν νομίζεις διὰ εἶνα, μεγάλη ζημία, τὸ δι, ἐνθ' ἔχετε φθάσει εἰς βαθὺ γῆρας, κωρίς εἰς τὴν νεανικήν σας ἡλικίαν νὰ ἔχετε κάμει τίποτε καλόν, παρουσιάζετε ἐμπόδια καὶ εἰς τὰ γηρατειά, Ἀληθῶς, λέγει, ἐμποδίζομεν τοῦτο, Ὁ ἀκριδὸς ἐπειδὴ ἡ νεότης μὲς ἐκάρειε πολλὰ ἀγαθὰ Ποῖα μεγάλα ἀγαθὰ; Δείξε μου ἓνα γέροντα, ποῦ νὰ ἔκῃ τὰ μεγάλα ἔκείνα ἀγαθὰ Διστί, ἐάν τὸ εἴκε αὐτὰ, καὶ εἶσαν παρορμῆναι διαρκῆ, δὲν θά ἐθρηνησέν οἰσὲν νὰ μὴ εἴκε ἴσως ἐπὶ ὅλα αὐτὰ ἐάν δὲ ἐπέταξαν καὶ ἐπαρὰνθον, πῶς εἶναι μεγάλα αὐτὰ, ποῦ πόσον γρήγορα χάνονται, Ὅμως αὐτὸ δὲν θά τὸ πάθῃ ὁ υἱός σου, ἀλλ' ἐάν κάποιος φθάσῃ εἰς βαθὺ γῆρας, δὲν θά τὸν ἰδῇς νὰ δυσκορεθῇ δι' αὐτὰ, ὅπως κάμειτε ἐσεῖς, ἀλλὰ νὰ χαίρεται καὶ νὰ λαμπρύνεται καὶ νὰ ἀγάλλεται, διότι τὰ ἰδικά του ἀγαθὰ τότε ἀπαύζουν περισσότερο. Ὁ ἰδικός σας ὁμοῦ πλοῦτος, καὶ ἂν ἔκῃ μύρια ἀγαθὰ, Ἐ περιορίζεται εἰς τὴν νεανικὴν ἡλικίαν. Εἰς αὐτόν ὁμοῦ δὲν συμβαίνει τοῦτο, ἀλλὰ διατηρεῖται καὶ εἰς τὰ γηρατειά, καὶ τὸν ἀκολουθεῖ, καὶ μετὰ τὸν θάνατον. Ἐξ αἰτίας αὐτῶν, σῆς μὲν, ἐλπίοντες ὅτι ἀφάνει ἡ παρουσία σας κατὰ τὸ γῆρας, καὶ δι' ἔστι πολλὰς εὐκαιρίας δόξης καὶ καλοχρησίας ἐνοχλεῖσθε, ἐπειδὴ δὲν ἐπαρκεῖ ἡ ἡλικία σας διὰ νὰ τὰ ἀπολαύσῃ. Δι' αὐτὸ καὶ οὐδε καταλαμβάνει φρίκη πρὸ τοῦ θανάτου καὶ ὁμολογεῖτε ὅτι εἰσθε οἱ πλέον ἀκαλύπττοι ὄντων, πότε μάλιστα, δεσὺ εὐτυχῆτε. Ἐκεῖνος ὁμοῦ τότε θά ἀναπαυθῇ περισσότερο, διὰν γῆρας, ἐπειδὴ ἐπιθυμεῖ ἀνυπόμονα νὰ φθάσῃ εἰς ἡμῶν, 73 Α καὶ ἔχει νεότητι πάντοτε ἡμεῖς αἱ ὅποια οὐδέποτε σπεύδει πρὸς τὰ γηρατειά. Σὺ ὁμοῦ ἐπιθυμοῦσας νὰ ἔκῃ ὁ υἱός σου τέτοιαν καλοζωίαν, διὰ τὴν ὅποιαν κληιδόσας σοφοὶ θά μετενέω καὶ θά ἐπινοήσας φθάνων εἰς τὸ γῆρας. Ἀλλ' εἴθε νὰ μὴ σιμῇ, οὔτε οἱ ἐκπρὸς μὲς νὰ ζήσουν τέτοιαν καλοπέρασιν. Καὶ διατί ἀναφέρω τὰ γηρατειά, Διστί καὶ ἐντός μὲς ἡμέρας χάνεται ἡ ἡδονὴ ἐκείνη, μᾶλλον δὲ, διὰ ἐντός μὲς ἡμέρας ἡ μὲς ἑσας, ἀλλὰ καὶ εἰς ἐλαττοτέρην χρονίαν σαγήνην. Διστί, εἴ εἶναι ἡ ἡδονή, Δὲν εἶναι ἡ γαστριμαργία καὶ ἡ παρὰθεσις σωματι-

κῶν γευμάτων καὶ ἡ συνεύρεσις μὲ ἀρσας γυναῖκας, ὅπως ἀκριδὸς οἱ κοῖροι, ποῦ κυλίνονται εἰς τὸν δοῦρκον,

10. Β Ἀλλὰ δὲν εἶναι καιρὸς νὰ ὀμιλήσωμεν δι' αὐτὸ ἀκόμη. Ἀς ἐξετάσωμεν προηγουμένως τὴν ἡδονὴν, μήπως εἶναι πρᾶγμα ἀνευρέλως καὶ μηδαμινόν καὶ δι' θέλης πρῶτον, αὐτὴν ποῦ φαίνεται νὰ εἶναι περισσότερο γλυκεῖα, θελαδὴ τὴν ἡδονὴν τῆς λαμπρότητας. Δείξε μου λοιπὸν τὴν διάρκειόν της, καὶ πόσον μέρος τῆς ἡμέρας θά ἡδόναιτο νὰ μὲς κατέκῃ, Τόσον ὅσον οὔτε ἡμπορεῖ νὰ ἰδωθῇ καλὰ-καλὰ. Διστί μὲς κανεὶς κορτάση, σβῶναι καὶ ἡ ἡδονή, μάλιστα δὲ πρὸ τοῦ κορεσμοῦ περὶ γρηγορώτερα ἀπὸ ἀνεκὸν καὶ ἐξαφανίζεται πλεονόν τοῦ φάρυγγος, καὶ δὲν ἀρκεῖ νὰ συγκρατηθῇ οὔτε μὲ τὸς τροφάς, Διστί μὲς περὶ ἀπὸ τὴν γλυκύσαν, συγκρῶναις χάνει καὶ τὴν ἰστέν της. Καὶ ἀναπαύει τὰ ὑπολοιπα ἰσάκα καὶ δὲν τρακυμῶν προδέρκεται ἀπὸ τὴν καλοπέρασιν αὐτὴν. Διστί αὐτὸς ὁ ὁπείος ἀπέκει ἀπὸ τὴν λαμπρότητα δὲν εἶναι μόνον περισσότερο εὐχαριστημένος, ἀλλὰ καὶ ἐλαφρότερος, Ἐ καὶ εἰς καλυτέραν ψυχικὴν κατάστασιν ἀπὸ τὸν πορκαρτασθέντα ἐκ τοῦ κορεσμοῦ Διστί λέγει, «Ἵπνος ὑγιείας ἐν σκλήγκῃ μετρίῳ» (Ἐσάκ. 34, 24). Διστί πρέπει νὰ ἀμολοῦμεν διὰ τὰς ὁσθενείας, τὰς ἀπίδας, τὰς συμφοράς καὶ τὰ δοκῶτα ἔγρδα, Πόσοι ἀκαρμῆς, πόσοι ἐπιβουλαί, πόσοι ὕβρεις δὲν προσέρχονται ἀπὸ τὰ συμπτώματα αὐτὰ. Ἀλλὰ μήπως τὸ νὰ σκετίζεται κανεὶς μὲ διαφορεμένες γυναῖκας εἶναι εὐκαρίσκον, Καὶ τί εἴδους ἡδονὴ θά ᾔτο αὐτὴ, μὲ πόσην ἐντροπήν. Καὶ μάλιστα δις μὴ ἐξετάσωμεν ἐδῶ πόρα τὰς μεταξὺ τῶν ἑραστῶν φιλονεικίας, οὔτε τὰς μεταξὺ τῶν ἀντεραστῶν συγκρούσεις, οὔτε τὰς κατηγορίας. Ἐστω δι' κάποιος ἀπολαμβάνει τὴν ἀσέλγειαν ἐκείνην ἀνεπιδοσίτως. Δ καὶ δὲν ἔχει ἀντεραστήν, οὔτε περιφρονεῖται ἀπὸ τῆς ἐριμῆνης καὶ ἐξοδεύει τὰ χρήματα ὡσάν νὰ ἐξέρχωνται ἀπὸ πηγῆν, ἂν καὶ δὲν εἶναι δυνατόν συγκρῶναις νὰ συμβαῖνουν ὅλα αὐτὰ κάποι, ἀλλ' εἶναι ἀνάγκη, αὐτὸς ποῦ δὲν πρόκειται νὰ ἔκῃ ἀντεραστήν, νὰ σπασαλῇσῃ ὅλην τὴν περιουσίαν του, ὑπερισκῶν μὲ τὴν φιλοδοξίαν του ὄντων τῶν ὄλλων, ὃ μὴ θέλων νὰ κινδυνεύῃ νὰ περιφρονηθῇ ἀπὸ τὴν πόρνην καὶ νὰ ἐξευτελίζεται ἐκ νέου. Ὅμως ἔστω δι' δὲν συμβαίνει τίποτε ἀπὸ αὐτὰ, ἀλλὰ ὅλα τοῦ ἐρχονται βολικά ποῦ ἡμπορεῖς νὰ μὲς δεῖξῃς τὴν ἡδονὴν αὐτὴν, Διστί οὔτε καὶ κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς συνεύρεως φαίνεται, Ἐ ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ποῦ ἔχει πραγματοποιήσει τὴν συνεύρεσιν ταύτην καὶ τὴν ἡδονὴν ἐσθυσας, αὐτὸς δὲ ποῦ εὐρίσκεται εἰς τὴν σαγήνην τῆς ἐσπαφῆς, δὲν εὐρίσκεται εἰς ἡδονήν, ἀλλ' εἰς σύγκουσιν καὶ ταραχὴν καὶ ἀστρον καὶ πολλὰν ἀταξίαν καὶ οἰ-

αμόν "Ὅμως ἡ ἰσχυρὴ μας ἡδονὴ δὲν εἶναι τέτοια —μὴ γένοιτο— ἀλλὰ διατηρεῖ πάντοτε ἡρεμον τὴν ψυχὴν καὶ οὐδεμίαν παρακὴν ἢ ἀταξίαν ἐπιφέρει, ἀλλὰ μίαν καθαρὴν καὶ εὐλαβικὴν καὶ ἐνδοξὴν εὐφροσύνην καρτεῖ τέλος, πολλὴ ἰσχυροτέρα καὶ σφοδρότερη τῆς ἰσχυρῆς σας.¹¹ Ἀ Πράγματι εἶναι γλυκυτέρα ἡ ἡδονὴ αὐτὴ διότι τὴν ἰσχυρὴν σας εἶναι ἀρκετὸς ὁ φόβος διὰ τὴν αὐτομακρύνην. Διότι ἐὰν ἐκδόσῃ διατάγματα ὁ βασιλεὺς, ποῦ νὰ ἀπειλαῖν μὲ θάνατον, οἱ περισσότεροι ἀνθρώποι θὰ ἀπομακρυνθοῦν ἀπὸ τὴν ἡδονὴν αὐτῆν, ἐνθ' ἑκείνην, καὶ ἂν ἀκόμη ἐπιφέρει κανεὶς κλιμάκους θανατώσεις, δὲν θὰ περσοῦν νὰ τὴν περιφρονήσουν, ἀλλὰ μᾶλλον θὰ παραγγελοῦν τὸσον αὐθεντικωτέρα καὶ γλυκυτέρα εἶναι αὕτη ἀπὸ ἑκείνην, ὅστε οὔτε σύγκρισις θὰ ἡδύνατο νὰ γίνῃ πρὸς ἑκείνην. Μὴ κακολογεῖς δὲ τὸν υἱόν σου, ποῦ μεταβαίνει ἀπὸ τὰ μάτια ἀγαθὰ, ποῦ μᾶλλον εἶναι ἀνίσταται, εἰς τὰ ὑπάρχοντα καὶ μόνυμα ἀγαθὰ, οὔτε νὰ θρηνηῖς τὸν ἀδικαιώτατον, ἀλλὰ αὐτὸν ποῦ δὲν τὸν ἀμοιάζει, καὶ σέβεται εἰς τὴν καρποῦσαν ζωὴν. Ἄλλοτε ἔμπροσ καὶ ἄλλοτε δόξωι. Β. Καὶ διὰ τὴν ἀναισθητοποίησιν τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ εἶναι θεοφύλου ἀπὸ τοῦ εὐδαιμονισμοῦ, ὅμως θὰ παραδειχθῇ αὐτὸν τὸν λόγον. Ἀκούεις θεοφίλους νὰ γίνεται λόγος περὶ Κικωνίων¹² καὶ Περιφλεγεθόντων¹³ ποταμῶν καὶ περὶ τοῦ ὕδατος τῆς Στυγὸς¹⁴ καὶ περὶ τοῦ Ταρτάρου,¹⁵ ποῦ ἀπέχει τόσον ἀπὸ τὴν γῆν, ὅσον αὐτὴ ἀπὸ τὸν οὐρανὸν καὶ διὰ πολλοὺς τρόπους τιμωρίων. Διότι, ἂν καὶ δὲν ἡδυνήθουν ὅπως εἶναι πραγματικῶς νὰ τὰ θεωροῦσαν οἱ Ἕλληνας, καθ' ὅσον ἀρνημήθησαν ἀπὸ διαλογισμοῦ ἰδίου καὶ παρανοήσεως τῶν ἰδικῶν μας προγόντων ἀλλ' ὅμως βουλημάτων κάποιων εἰκόνα μελλούσης κρίσεως. Καὶ θὰ εὖρος νὰ φιλοσοφοῦν περὶ τῶν δοξαζῶν αὐτῶν καὶ ποιητῶν καὶ φιλόσοφοι καὶ ρήτορες Πληροφωροῦσαι θεοφίλους καὶ περὶ Ἑλλανοῦ πεδίου¹⁶ καὶ περὶ

11. Σικανὸς ἦτο παρὰ τοῖς ἑσχατοῖς Ἑλλήνων ὁ ποταμὸς τῶν Ἀθηνῶν, εἰς τὸν ποταμὸν τοῦ Ἄλφει, συνεκχυόμενος δὲ ὁ ποταμὸς, εἰς αἰσιμαστικὴν, σημαίνει θῆρος, ἰδιότητα, κρεατὴ ἀπορρίπτους.

12. Περιφλεγεθὼν εἰς τὸν ποταμὸν τοῦ Ἄλφει τοῦ ποταμοῦ τὰ ὅπλα καὶ τὰς ἀρμαστικὰς κατὰ τὴν μυθολογίαν.

13. Διὸς ποταμὸς ἢ ποταμὸς τῶν Σικανῶν τοῦ Ὀμήρου κρήνη ἐν Ἄλφει, εἰς τὴν ὥρην τοῦ Ἄλφει τοῦ Ὀμήρου τοῦ ποταμοῦ τῶν Ἀθηνῶν.

14. Τάρταρος ἄβυσσος σκοτεινὴ, τόπος καθάρσεως τοῦ Κρόνου καὶ τῶν Τιτάνων. Ἐπίσης, Τάρταρος ἀναφέρεται ὡς ὁ τόπος καὶ οἱ καθόλου συννόμιμος τοῦ Ἄλφει, ἢ ὁ τόπος τῶν καλῶν καὶ κακῶν, δηλαδὴ ἡ Ἑλλάς.

15. Ἡδονὴν πεδίου ἢ Ἑλλανίαν πεδίου. Τῆς εἰς τὸν ὅριον, ἥρας τοῦτον καὶ ἔμπροσθεν τῶν θεῶν ἀπὸ τῶν ἰδίων καὶ ἀπὸ τῶν θεῶν καὶ ἔμπροσθεν τοῦ ὕδατος τῆς Στυγὸς καὶ τοῦ Ταρτάρου. Ὁ Ὀμήρος τοποθετεῖ τὴν εἰς τὸν οὐρανὸν ἀπὸ τῆς γῆς, πλησίον τοῦ Ἑλλανίου. Τὸν Ἑλλανίαν τὴν

νῆσον μακάριον¹⁷ καὶ λευκοῦ καὶ μυρτιῶν καὶ δροσερῆς αἰσῆς C καὶ περὶ πολλὰς εὐφροσύνας καὶ ὁμιλίας καρτερῶν, ποῦ ζοῦν ἐκεῖ καὶ εἶναι ἐνδεθμένοι με λευκὴν στολὴν, ποῦ χορεύουν καὶ ψάλλουν ὠριμένους ὄνους, καὶ οἱ γενναῖοι ὑπάρχει ἀνταπόδοσις διὰ τοὺς καλοὺς καὶ τοὺς κακοὺς μετὰ τὸν θάνατον. Πῶς λοιπὸν νομίζεις οἱ ζοῦν μετὰ τὰς αὐτὰς ἐπιμέλειαι καὶ οἱ καλοὶ καὶ οἱ κακοί, μήπως αὐτοὶ ποῦ διασπέρουν τοῦτα καὶ ἂν ἀκόμη καρπὸς ἴδωσιν περὶ τὴν ζωὴν τῶν, δὲν δὴγονται ἀπὸ τὸν ἀπὸ κάποιων μέσων, τὴν συνειδήσιν, καὶ τὴν ἀναμονὴν τῶν βασάνων, ποῦ πρόκειται νὰ ὑποστοῦν. Δ. οἱ δὲ κακοί, καὶ ἂν ἀκόμη ὑποφέρουν μύρια βάσανα, κατὰ τὸν Πένδαρον, ἔχουν ἐλπίδα τροφῶν τῶν υἱῶν, ποῦ δὲν τοὺς ἐκτρέπει νὰ ἀποθανοῦν τὰ παρόντα βάσανα. Ἔστι καὶ ἡς πρὸς αὐτὸ εἶναι ἀναπέρα ἡ ἡδονὴ ἑκείνη. Διότι εἶναι πολὺ καλύτερον νὰ ἀρξῇ κανεὶς ἀπὸ προσκαιρῶν πόνους καὶ νὰ καταλήγῃ εἰς αἰώνιον ἀνάπαυσιν, παρὰ νὰ ἀπολαμβάνῃ συντόμως τὰ θεωρούμενα ὡς τὰ πλέον εὐχάριστα καὶ νὰ καταλήγῃ εἰς τὰ πικρότερα καὶ ποῦ ἀνυπόφορα κακὰ. Καὶ εἰς τὴν μάλιστα μαζὶ μετὰ αὐτὴν γίνῃ παραδεκτὸν ὅτι καὶ ἐὰν ἀκόμη ὁ θίος αὐτὸς εἶναι νωκυτερός, δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ κόψωμεν τὴν αὐτὴν, ποῦ εἶναι διὰ τὴν ἀρετήν, δηλαδὴ νὰ λυσιτελέσῃ αὐτοῦ ποῦ θρηνοῦν διὰ τὰ τοιαῦτα ἀγαθὰ, E. Ὅμως εἰς τὸν υἱόν σου δὲν τοιμιάζει θῆρος, ἀλλὰ καρποκοπήματα καὶ στεφάνια, ἐπειδὴ ἤλθεν εἰς τὴν ἡμερὴν ζωὴν καὶ εἰς τὸν ναλῆγον λυτὸν. Ἀλλὰ σὲ κλονίζουν πολλοὶ πατέρες ποῦ ἔχουν νόον προσκεκολλημένους εἰς τὴν παροῦσαν ζωὴν, καὶ ἄλλοι δοκρύνουν ὅταν σὲ ἴδωσιν καὶ ἄλλοι σὲ περιγελοῦν. Διότι ὅμως ἐὰν καλύτερος δὲν τοὺς περιγελοῦς, καὶ δὲν τοὺς θρηνηῖς. Ἄς μὴ σκεπτόμεθα δὲ αὐτὰ, διηλοθῇ τὸ, τὸν μὲς εἰρωνεύονται, ἀλλὰ ἐὰν δικαιολογηθῇ καὶ ὁρθῶς πράττουν.¹⁸ A. Καὶ ἐὰν συμβαίῃ αὐτὴ, καὶ καρπὸς νὰ γελοῦν ἑκείνη ἐμείς ὡς δοκρύνωμεν ἐὰν ὅμως ὁδοὺς κἀμινον αὐτὴν, καὶ ἂν εἶναι μὲς περιγελοῦν, ἐμείς μὲν ὡς μακαρίζωμεν τοὺς αὐτοὺς μας καὶ ὡς θρηνοῦμεν δι' ἑκείνους διότι εἶναι ἀθλιωτεροὶ ὄντες, καὶ διότι δὲν διαφέρουν καθόλου ἀπὸ τοὺς μακαροὺς. Διότι τὸ νὰ κατενεῖδ κανεὶς αὐτὸ ποῦ εἶναι δῆλα ἐπαίμων καὶ στεφάνων εἶναι καρποκοπήματα τῶν μακαρῶν ἀνθρώπων καὶ αὐτὸν ποῦ ἔχουν τὴν ἰδίαν με αὐτοὺς ἀσθένειαν. Διότι, πρὸς μου, ἐὰν σὲ ἐθρομαῖον καὶ σὲ ἐπανοῦσαν ὅλοι ἐπειδὴ θὰ ἐκτριβετο ὁ υἱός

17. Νῆσον καλεῖται εἶναι ἐν ταῖς τῶν Μακάριων νήσοις, ὡς καὶ ὁ Πένδαρος παραδέχεται.

18. Μακαρὸν νῆσον ἀναφέρει κατὰ τοὺς οἱ ἥρωες, οἵτινες ἀναλαμβάνουν καὶ ἡμέτεροι, ἀνθρώποι δὲ οὗτοι κατὰ τὸν Ἡρόδοτον εἰς τὰ τέσσαρτα νέεας.

αὐτὸ ἀπὸ τῶν μενόντων τῶν μερμένων καὶ τῶν ἀμαρτημένων καὶ οὐ διακρινόμενον ὡς ἐκτεταγμένον, δὲν θὰ τὸ θέλωμεν αὐτὸ τὸ πρῶτον ὡς εἰρηναῖον, τὴν λοιπὴν ἔστιν ἡμεῖς κατὰ τὸ εὐαγγέλιον καὶ ὁμοιωμένην καὶ ἐκεῖνοι τὸν παραγελοῦσαν καὶ τὸν μερνεύοντα, ὃς μάλιστα δὲν θὰ ἔλεγε δι' εἶνα παραφρονας, Αὐτὴ λοιπὴν ὅς κείμενη καὶ τῶρα. "Ὁμοιωτὴ τὴν γῆμιν τὴν πολλήν, ἀλλὰ μὲ διακρίῃ ἀξίως τῶν λογισμῶν, νὰ ἐπιτρέψωμεν νὰ γίνῃ ἡ κρίσις διὰ τὸν υἱὸν σου καὶ θὰ ἴδῃς δι' αὐτὴν πού εἰσφενεύονται εἶναι πατέρες δοῦλων μᾶλλον παρὰ ἐλευθέρων τέκνων, ὅταν συγκριθοῦν αὐτὰ πρὸς τὸν υἱὸν σου.

Τώρα θεοβίως ἐπεὶ εἶμαι δοξαζόμενος ἀπὸ τὸ πάθος, δὲν θὰ δύνηθαι νὰ διακρίνῃς αὐτὰ καλὰ. "Ὅταν ὅμως ἀναπαύῃς ἑαυτὸν, καὶ ὁ υἱὸς σου ἐπιδείξῃ πολλὴν ἀρετὴν, δὲν θὰ χρειασθῇς πλέον λόγια, ἀλλὰ αὐτὴ, καὶ περισσότερα ἐπὶ αὐτῇ θὰ εἴπῃς ἐπὶ πρὸς ὅλους. Καὶ δὲν σοὶ προλήγῃ αὐτὰ πικρῶς, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν ὥσιν τὴν πείραν μου. Ὁ Διὶ εἶπα καὶ ἐγὼ εἶνα φίλον, πού εἶχε πατέρα ἄπιστον, παροῦσαν καὶ ἐκτεταγμένην καὶ καθ' ὅλα ἐνδοξον. Καὶ αὐτός, ὁ πατέρας σου, κατ' ἀρχὰς μὲν ὑπεκρίνατο τοὺς ἄρχοντας καὶ ἠπειλῶσε μὲ φυλακῇν καὶ ἀφοῦ τὸν ἀπεργίνασεν ἀπὸ ὅλων, τὸν ἐγκατέλειπεν εἰς ἔντην χάραν, διὰ νὰ στερεῖται καὶ τὴν καθημερινὴν τροφήν, ὥστε νὰ τὸν ἀναγκάσῃ μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν κοσμιωτέραν ζωὴν. "Ὅταν ὅμως εἶδεν δι' αὐτὸν ὑπέκυπτεν εἰς τίποτε ἀπὸ αὐτὰ, νικημένος ἡλλαξε σῆμα καὶ τώρα ἐκαμῇ τὸν υἱὸν σου καὶ τὸν ἀθέτου περιεσώτην καὶ ἀπὸ πατέρα καὶ μαλονότι εἶχε πολλὰ ἄλλα πικρὰ ἐκτεταγμένα, δὲν τὰ θεωρεῖ ὅμως ὅλως, οὔτε ὡς δοῦλους τῶν καὶ αὐτὸς ὁ ἴσως εἶναι πολὺ ἐνδοξότερος ἐξ αἰτίας τοῦ υἱοῦ σου.

Τὰ ὅλα θὰ συμβῶσιν καὶ εἰς τὸ ἴδιόν σου παιδί, καὶ διὰ δὲν ψεύδομαι, Ὁ θὰ τὸ γνωρίσῃς καλὰ ἀπὸ τὰ ὅλα τα γεγονότα. Δι' αὐτὸ λοιπὸν θὰ ἀποστήσῃς Μόνον αὐτὸ θὰ σὲ παρακαλέσω, νὰ περιμένῃς εἶνα μόνον χρόνον, ἢ καὶ ἀμεινότερον χρονικὸν διάστημα. "Ἀλλωστε δὲν χρειάζεται πολλὸν χρόνον ἢ ἱδική μου ἀρετὴ, ἐπειδὴ θλασάναί με τὴν ἐπιπνεύσει τῆς θείας χάριτος καὶ θὰ ἴδῃς ὅλα αὐτὰ πού ἔχωμεν εἰπῇ, νὰ ἀποδεικνύονται ἐμπράτως. Καὶ τότε διὰ μόνον θὰ ἐπαίνεσθαι αὐτὸ πού θὰ ἔχουν συντελεσθῇ, ἀλλὰ καὶ δι' ἐπ' ὀλίγον θελήσῃς νὰ ἐπαναστατήσῃς, γρηγόρα θὰ γυρίσῃς πάλιν εἰς τὸν ὅσον ἐκείνον ζῆλον, ἔχων ὡς διδάκαλλον ἀρετῆς τὸν υἱὸν σου.

Ε ΠΡΟΣ ΠΙΣΤΟΝ ΠΑΤΕΡΑ

ΛΟΓΟΣ ΤΡΙΤΟΣ

1. "Ας διδάξωμεν λοιπὸν καὶ τὸν πιστὸν πατέρα ὅτι δὲν πρέπει νὰ καταπολεμῇ αὐτοὺς πού δόνησιν τὸν υἱὸν σου εἰς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. "Αν καὶ θεοβίως ὑπάρχει φόβος νὰ ἐπαναλάβωμεν τὰ λόγια μας καὶ νὰ συμβῇ τὸ ἀντιθετόν, αὐτὴ θεολογία πού ἔργα πραγματοποιήσῃ. "Ἐλεγα θεολογία τότε, ὅτι ὁ νόμος δὲν με υποκαρτεῖται ν' ἀρχίσῃ τὸν ἄγωνα αὐτὸν πρὸς τὸν ἐκτεταγμένον. 2. Ἀλλὰ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, πού ἔδωκεν ἐντολήν νὰ κρίνωμεν μόνον τοὺς ἐντός τῆς Ἐκκλησίας, μάς ἀφαιρῇ ἐλευθέρους ἀπὸ τὸν ἄγωνα ἐναντίον τῶν ἔξω τῆς Ἐκκλησίας εὐρισκομένων.

Τώρα δὲ ὅπως φαίνεται, δὲν εἴμεθα ὑπεύθυνοι οὔτε δι' αὐτοὺς τοὺς ἄγῳνας. Διότι, εἰ καὶ πρὶν ἀπὸ αὐτὰ ἐθεωρεῖτο αἰσχροὺς νὰ ἀμυλῶμεν πρὸς τὸν Χαιστανὸν δι' αὐτὰ, παλὸ περισσότερο πρέπει νὰ θεωρηθῇ. Τώρα, διότι, πῶς δὲν θὰ καταθεσθῇ ὁ πιστός, πού ἔχει ἀνάγκην συμβουλῆς δι' αὐτὰ, περὶ τῶν ὁποίων πιστὸς δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ δώσει τὸν ἀποστόλ. Τὴν λοιπὴν, θὰ συζητήσωμεν ἐξ αἰτίας τοῦτου, καὶ δὲν θὰ εἰπαίμεν τίποτε. Καθόλου Διότι ἐάν θεοβίως ὑπῆρχε κάποιος νὰ μᾶς ἐγγυηθῇ διὰ τὸ μέλλον καὶ νὰ μᾶς φανερώσῃ, ὅτι δὲν θὰ ὑπάρξῃ κανεὶς ὅπου θὰ ἀποτολήσῃ τέτοια πράγματα, τότε καὶ ἡμεῖς ἔπρεπε νὰ ἤμεθα ἥσυχαι καὶ νὰ ἡπομώνησωμεν τὰ περασμένα. Ἐπειδὴ ὅμως δὲν ἔχομεν κανένα ἀξιοπιστὸν ἐγγυητὴν αὐτῶν εἶναι ἀπαραίτητος ἡ διὰ λόγων νοουθεσία. Καὶ ἐν πρὶν συναντήσῃ τοὺς πόσοντας ἀπὸ αὐτὴν τὴν νόσον, θὰ τὴν ἀνακόμῃ, ἐν ὅμως δὲν προσβλήσῃ κανεὶς ἀπὸ τὴν νόσον, ἔπειτα πραγματοποιηθῇ αὐτὸ πού εὐχόμεθα. Διότι καὶ διὰ τοὺς ἱετροὺς μετὰ τὴν ἐπιστροφήν τῶν φαρμάκων διὰ τοὺς ὁσθενεῖς τῶν εἶναι εὐαχῆς ἔργον οὔτε καὶ νὰ χρειασθῶν αὐτὰ εἰς τὸν ὁσθενῆ. Καὶ ἡμεῖς λοιπὸν εὐχόμεθα νὰ μὴ χρειασθῇ κανεὶς ἀπὸ τοὺς ἀδελφούς μας αὐτὴν τὴν συμβουλὴν. Ἐάν ὅμως χρειασθῇ, ὁ δεινότερος τοῦτος "Ας διαπλευρῇ κατὰ τὴν παραμύνην, ὁ δεινότερος τοῦτος "Ας διαπλευρῇ λοιπὸν ὁ πιστός, καθὼς ὁ ἀπαιτός καὶ ἐς ὁμοιάζῃ

κατὰ πάντα πρὸς ἐκείνους, ἐκτός ἀπὸ τὴν περὶ τὸ θεῖον δοξάν, καὶ ὡς θρηνη αἰσῶς καὶ ὡς κυλίσεται πρὸ τῶν ποδῶν ὄλων, καὶ ὡς ἐπεκαλέσται τὰ λευκά του μαλλιά καὶ τὸ γῆρας καὶ τὴν ἔρημιαν καὶ ὡς λέγει ὅλα ἐκείνη, καὶ ὡς κινῇ τοὺς δικαστὰς μετὰ τὴν ἀρχὴν θέλει. Μάλλον δὲ ἐνυντίον αὐτοῦ δὲν θά ἰσχύσῃ ἡ συνηθισμένη διὰ τοὺς ἀνθρώπους διατάξις τῆς δικῆς, διότι ἔκτισεν ὅσα ἐκπολοσόφῃσαν μεταξὺ μας οἱ φημισθέντες ἀπὸ τὸ "Ἄγιον Πνεῦμα ἄνθρωποι, περὶ τοῦ φρικτοῦ καὶ φοβεροῦ δικαστηρίου, πού ὑπάρχει μετὰ τὴν ἐκ τῆς γῆς ἀναχώρησιν. D Καὶ πρέπει, πρὸ ὄλων τῶν ἄλλων, νὰ τοῦ υπενθυμώμεν ἐκείνην τὴν ἡμέραν καὶ τὸ πῶρ πού ρεῖ αἰὼν ποτῆμι, καὶ τὴν φλόγα πού ποτὲ δὲν σβήνει καὶ τὴν ἀκτίνα πού ἐξαφανίζεται, τὴν σελήνην πού κἀνει τὸ φῶς, τὰ ὅσπια πού ἡπύουν, τοὺς οὐρανούς πού περιστρέφονται, τὰς δυνάμεις πού συγκλονίζονται καὶ τὴν γῆν πού παντοῦ ἐκτινύσσεται καὶ ἐκρήγνυται Ἐπίσης νὰ υπενθυμώμεν τὸν φοβερὸν καὶ συνεκτὴ ἦσαν τῶν αἰσθητῶν, τοὺς δικασκόντας τὴν οὐκουμένην ἀγγέλους, τὰς καλίδας πού πορίζονται, τὰς μυριάδας πού λειτουργοῦν, τὰ στρατεύματα πού ἔρχονται μετὰ τὸν Ἰωάν τὸν κριτὴν. E τὸ λαμπρὸν σημεῖον πού προηγεῖται αὐτοῦ τὸν θρόνον πού σφίγγεται, τὰ θάλλα πού ἀνοίγονται, τὴν ἀπλησίαστον δόξαν, τὴν φοβεράν καὶ φρικτὴν φωνὴν τοῦ δικαστοῦ, πού στέλνει ἄλλους μὲν εἰς τὸ πῦρ, πού ἔχει ἐτοιμασθῇ διὰ τὸν διάβολον καὶ τὰ ὄργανά του, ἄλλους δὲ τοὺς κλείει τὴν θύραν μετὰ τὴν πολλὴν ἀγῶνα τῆς παρθενίας. Καὶ τοὺς ὑπηρέτας αὐτοῦ ἄλλους μὲν νὰ διατάσῃ νὰ δέσουν τὰ ζάβια καὶ νὰ τὰ ρίξουν εἰς τὸ καμίνι, ἄλλους δὲ νὰ δέσουν μερικῶν ἄλλων τὰ πόδια καὶ τὰ χέρια τῶν ἀποστόλων καὶ ἀποστολῶν τοὺς μεταφέρουν εἰς τὸ καθύστατον σκάτος νὰ τοὺς παραδώσουν εἰς τὸν ἄδεραιστον τριγῶν τῶν ὀδόντων. 77 A Καὶ ἀσάμψι διὰ δι' ἄλλων μὲν μόνον διὰ τοὺς ἀκαλάστους ἀφθαλμούς, ἄλλον διὰ τὸν ἀκατωπὸν γέλωτα, ἄλλον δὲ διότι κατεδικάζει τὸν πλησίον αὐτοῦ χωρὶς ἔξετασιν, ἄλλον διότι ἀπλῶς ἐκακολόγησεν χρησιμοποιοῦν πάρα πολλὴ ἀσχηρὰν καὶ φοβεράν τιμωρίαν.

"Οτι βεβαίως ὑπάρχει τιμωρία καὶ δι' αὐτὰ ἡμπορεῖ κανεὶς νὰ το πληροσφορηθῇ ἀπὸ τὸν ἐπιβάλλοντα τὰ βασανιστήρια, ἐνθ' λέγει καὶ ἀπειλεῖ.

Πρὸς αὐτὸν τὸν δικαστὴν εἶναι ἀναπόφευκτον νὰ ἀπελθώμεν καὶ νὰ ἴδωμεν τὴν ἡμέραν ἐκείνην, κατὰ τὴν ὁποῖαν ὅλα θὰ εἶναι γυμνὰ καὶ καταβεβλημένα. δὲν ἐννοῶ τὰς πράξεις καὶ τὰ λόγια μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐτὰς τὰς σκέψεις.

2. Πράγματι τότε θὰ φέρωμεν φοβεράς εὐθύνας δι' αὐτό, πού τώρα θεωροῦνται ἀσήμαντα. B "Ἔτι. ὁ κριτὴς μὲ

τὴν ἴδιαν λεπτομέρειαν ἤκει καὶ τὴν ἰδίαν μας καὶ τὴν τῶν πλησίον μας αἰτηρίαν. δι' αὐτὸ ὁ Παθλὸς παντοῦ συμβουλεύει τὸν καθένα νὰ μὴ ἐπὶ τῇ μόνῃ τὴν ἰδίαν του, ἀλλὰ καὶ τὴν τοῦ πλησίον αἰτηρίαν, διὰ τοῦτο καὶ κατηγορεῖ σφοδρῶς τοὺς Κορινθίους, διότι δὲν ἐπρονόησαν καὶ δὲν ἐφρόντισαν διὰ τὸν πλησίον, ἀλλὰ παρέδωκαν τὸ τραῦμα τοῦ ἐρεθισμένου. Καὶ πρὸς τοὺς Γαλάτας γράφων ἔλεγεν «Ἀδελφοί, ἐὰν καὶ προληφθῇ θυμῶς ἐν τῇ παραπτώματι, ὅμως οἱ πνευματικοὶ καταρτίζετε τὸν τοιοῦτον» (Γαλ. 6, 1). Καὶ πρὸ αὐτῶν συμβουλεύει τοὺς Θεσσαλονικεῖς τὰ ἴδια ἀκαθάρτως λέγων «Ἰστε παρακαλεῖτε εἰς τὸν ἕνα, καθὼς καὶ ποιεῖτε» A' Θεσ. 5, 11, καὶ πάλιν C ἀνουθετεῖτε τοὺς ὁπάκτους, παραμυθεῖτε τοὺς ἀλγοφύλους, ἀντιέχεσθε τῶν ἀσθενῶν» (A' Θεσ. 5, 14).

Διὰ νὰ μὴ λέγῃ λατὸν κανεὶς. Τι μ' ἐνδιαφέρουν αἱ ἄλλαι, αὐτὸς πού κἀνεται ὡς κατὰ καὶ αὐτὸς πού αἰσθεται ὡς σωθῇ τίποτε ἀπ' αὐτὰ δὲν μ' ἐνδιαφέρει. Ἐκὼ προσταγὴν νὰ σκέπταμαι μόνον τὰ ἰδικά μου. Διὰ νὰ μὴ λέγῃ λατὸν κανεὶς αὐτὰ, ἐλέγχων τὴν θρησκείαν καὶ ἀπάνθρωπον ταύτην σάβην, τὴν ἰσχύριον μετ' αὐτοὺς τοὺς νόμους δίδων ἐντολήν νὰ παραβλέπωμεν πολλὰ ἀπὸ τὰ ἰδικά μας, διὰ νὰ τακτοποιώμεν τὰ τῶν πλησίον, καὶ διατάσσει νὰ κλυδωνῇ παντοῦ ἡ λεπτομέρεια αὐτῆς τῆς ζωῆς.

Καὶ εἰς τοὺς Εὐαγγελίους γράφων, τοὺς παραγγέλλει νὰ φροντίζουν πολλὸ διὰ τὴν ἐντολήν αὐτήν. B ἐπὶ ὁλοῦν τοὺς ἰσχυροὺς ὡς πατέρας τῶν ἀδυνάτων καὶ παρακινῶν αὐτοὺς νὰ μεριμνήσῃ ὑπὲρ τῆς σωτηρίας αὐτῶν. Ἀλλὰ ἔδω μὲν τὰ λέγει αὐτὰ ὑπὸ τύπον προτροπῆς καὶ συμβουλῆς, ἄλλοι δὲ μὲς μετὰ πολλὴν σφοδρότητα συγκλονίζει τὰς ψυχὰς τῶν ἐκκινῶντων. Διότι αὐτοὶ πού παραμελοῦν τὴν αἰτηρίαν τῶν ἀδελφῶν, ἀμαρτάνουν ἐναντὶ τοῦ Ἰωάν τοῦ Χριστοῦ καὶ καταστρέφουν ἐκ θεμελίων τὸ οἰκοδόμημα.

Καὶ αὐτὰ τὰ ἔλεγεν, ὅσα ὡς αὐτοῦ, ἀλλὰ τὸ ἐμοθεν ἀπὸ τὸν διδάσκαλον. Ο Μονογενὴς δηλαδὴ υἱὸς τοῦ Θεοῦ θέλων νὰ διδάξῃ πῶσον ἀπαραίτητον εἶναι αὐτὸ τὸ χρέος καὶ δι' ὅσους δὲν θέλουν νὰ τὸ ἐκπληρώσων θὰ ὑποστοῦν μεγάλαν συμφοράν, ἔλεγεν «Ὅς ἐὰν σκανδαλίσῃ ἕνα τῶν μικρῶν τούτων, E συμψέφει αὐτῷ ἵνα κρεμασθῇ μύλος ὄνακος περὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ, καὶ καταποντοσθῇ ἐν τῇ πελάγει τῆς θαλάσσης» (Ματθ. 18, 6).

Αὐτὸς δὲ πού ἐπέστρεψε τὰ τάλαντον, διὰ διότι παραμύθησε τίποτε ἀπὸ τὰ ἰδικά του, ἀλλ' ἐπειδὴ παρέβλεψε τὴν αἰτηρίαν τῶν πλησίον τιμωρεῖται μετ' ἐκείνην τὴν τιμωρίαν. Ὡστε καὶ ἐν ἀκόμῃ εἶναι τακτοποιημένα ὅλα ὅσα ἀφοροῦν

τὴν ἰδικήν μας ζήν, δὲν ἀρελοῦμεθα καθόλου, διότι αὐτὴ ἡ ἁμαρτία εἶναι ὀρεκτὴ καὶ μὴ καταπόντιση εἰς τὸ πέλαγος τοῦ πυρός. Διότι, εἰάν αὐτοὺς τοῦ δὲν ἤθελον νὰ θυθῇ-σιν οὐρακτικῶς τοὺς πλησίον δὲν τοὺς πᾶσι καμιά ὁκασι-λογίᾳ. 78 Α καὶ ὁκομῇ ἂν ἔχουν ζήσιν ἐν παρθενίᾳ θὰ ρα-φθοῦν ἐξῆς ἀπὸ τὸν νυμφῶνα αὐτοὺς ποὺ παράλειψε τὸ πλὺ σπουδαίτερον, διότι ἡ προστάσις τῆς ψυχῆς εἶναι πολὺ σπουδαίτερον, πῶς δὲν θὰ ὑποστῇ εὐλόγιος ὁλοκρῆς τιμα-ρίας. Ἄλλωστε, ὁ Θεὸς δὲν ἐδημιούργησε τὸν ἄνθρωπον διὰ νὰ ἐξυπηρετῇ μόνον τὸν ἑαυτὸν του, ἀλλὰ καὶ πολλοὺς ἄλ-λους. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Παῦλος δοσιάζει τοὺς πιστοὺς ἀστέρας φωστέρους, θέλων ν' ἀποδείξῃ ὅτι πρέπει νὰ εἴναι χρήσιμοι καὶ εἰς ἄλλους. Διότι ὁ ἀσὴρ, εἰάν ἀράτιζε μόνον τὸν ἑαυ-τὸν του, δὲν θὰ ἦτο ἀσὴρ. Δι' αὐτὸ καὶ εἶναι κατερότεροι, λέγει, ἀπὸ τοὺς εἰσελολάτρους, αὐτοὶ ποὺ ἀρελοῦν τοὺς πλη-σίον, λέγων τὰ ἐξῆς: «Εἰ δὲ τις τῶν ἰδίων, καὶ μάλιστα τῶν σκεύων οὐ προνοεῖ ἢ τὴν πίστιν ἡνιπταί καὶ ἔσται ἀπὸ-σίου κείρου» (Α' Τιμ. 5, 8). Γ, νομίζεις, ἐννοεῖ μὲ τὴν πρό-νοιαν, Ἄρα γε τὴν προμήθειαν τῶν ἀναγκῶν διὰ τὴν ζω-ήν; Ἐγὼ τοβλάτιστον ἔκαστὴν γνώμην ὅτι ἐννοεῖ τὴν φρον-τίδα τῆς ψυχῆς. Ἐάν ἐσὺ ἀντακῆς, καὶ ἐπὶ ἡ δική μου γνώμην θὰ σταθεροποιηθῇ καλύτερα. Διότι, εἰάν τὰ λέγη αὐτὸ περὶ τοῦ σώματος, καὶ εἰς αὐτὸν ποὺ δὲν δίδει τὴν ἐπιμέ-ρον αὐτῇν τροφήν ἐπεφύλαξε τέτοιαν τιμωρίαν, καὶ εἶπεν ὅτι εἶναι κατερότερος ἀπὸ τὸν εἰσελολάτρην, ποὺ θὰ σταθῇ αὐτοὺς ποὺ παραβλέπει τὸ σπουδαιότερον καὶ ἀναγκαίτερον.

3. Ἐὰν λοιπὸν νὰ ἐξετάσωμεν τὸ μέγεθος τῆς ἁμαρ-τίας μας C καὶ προχωροῦντες ὀλίγον κατ' ὀλίγον δὲς ἀποδεί-ξωμεν ὅτι ὑπεράνω ὅλων τῶν ἁμαρτημάτων εἶναι ἡ παραμέ-λησις τῶν παιδίων καὶ ὅτι ἐγγίζει τὴν κορυφὴν τῆς κακίας. Εἶναι λοιπὸν πρῶτος βαθμὸς κακίας καὶ πονηρίας τὸ νὰ περ-φρονῇ κανεὶς τοὺς φίλους. Καλύτερα ὅμως δὲ προχωρήσω-μεν τὸν λόγον μας τοῦ κατωῦ διότι αὐτὸ δὲν γνωρίζω πῶς διαλαβῇ ὀλίγον. Εἰπερ νὰ τὸ λησμονήσῃς ὅτι ὁ προηγουμένος νόμος, ποὺ ἐδόθη εἰς τοὺς Ἰουδαίους, δὲν ἐπιτρέπει νὰ πα-ραβλέπωνται οὔτε τὰ ὑποὶμα τῶν ἐκτῶν, οὔτε οὔτε ἔχουν πέσει οὔτε οὔτε ἐκείν' ὅτι κατὰ, ἀλλὰ διασώζει τὰ μὲν νὰ ὀδη-γῶνται, πρὸς τοὺς ἰδικοῦσας τῶν τὰ δὲ νὰ σηκωνοῦνται. Ὑ-πάρχει λοιπὸν πρῶτος βαθμὸς τῆς κακίας καὶ τῆς οὐλοπότη-τος, ποὺ ἀρτίζει ἐκ τῶν κατωῦ, τὸ νὰ παραβλέπῃ κανεὶς τὰ ἔρῃ καὶ τὰ θρέμματα οὔτε ὑπερέχουν. Ὁ δευτέρος δὲ ὁ δεύτερος ἀπὸ ἐκεῖνον ὑψηλότερος εἶναι τὸ νὰ παραμελῇ κα-εἰς τοὺς ἐκτῶν. Διότι, ὅσον ἀνώτερος εἶναι ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τὸ ἄλ-γον ζῶον, ὅσον μεγαλυτέρας εἶναι αὐτὴ ἡ ἁμαρτία ἀπὸ ἐκεῖ-

νην. Τρίτος δὲ ὁ δεύτερος ἀπὸ αὐτῶν εἶναι τὸ νὰ περφρονῇ κα-νεὶς τοὺς ἀδελφοὺς καὶ ἂν ὁκομῇ εἶναι ἀγκαστοὶ μεταξὺ τῶν τέταρτος, τὸ νὰ παραβλέπῃ κανεὶς τοὺς συγγενεῖς, πέμπτος, τὸ νὰ περφρονῇ κανεὶς τοὺς μόνον τὸ φθιστὸν σῶμα, ἀλλὰ καὶ τὴν ψυχὴν ἔκτος, οὔτε ὑπερέχουν οὔτε μόνον τοὺς συγγε-νεῖς, ἀλλὰ καὶ τὰ παιδιά ποὺ ἐκφύονται· ἔβδομος, οὔτε οὔτε ἄλλους σὺνίσκωμεν διὰ νὰ φροντιστοῦν ὄχιος, οὔτε, ἐνῶ θέλουν μόνον τὸν νὰ τὸ κάμουν αὐτοὶ, ἡμεῖς τοὺς ἐπι-δίδωμεν καὶ τοὺς ἀποτρέπομεν. 8 καὶ ἐντοῦς ὅσον εἰς μὲν ὅσον ἐπιδοῦμεν, ἀλλὰ καὶ καταπολεμοῦμεν. Ὅστε, εἰάν τις τὸν πρῶτον καὶ τὸν δευτέρον καὶ τὸν τρίτον βαθμὸν κακίας ἀπαρῶσεται, ὅσον μεγάλη τιμωρία εἰς αὐτὸν ποὺ ἔχει ἀνέλθει εἰς ὅλους αὐτοὺς, εἰς αὐτὸν λοιπὸν τὸν ἰδικόν σου, ποὺ εἶναι ἑναπὶς ὅτερον ἀπὸ ἐκεῖνον, ποῖα τιμωρία ἀπαρ-ῶσεται. Μᾶλλον δὲ εἰς μόνον ἔντονον, οὔτε δέκατον, ὅλῳ καὶ ἐνδέκατον ἢ τὸν ἀνθρώπου κανεὶς δὲν θὰ ἔκανε λά-θος. 79 Α

Τὶ συμβαίνει λοιπὸν. Τὸ ὅτι εἰς μόνον ὡς πρὸς τὴν φρό-σιν πολὺ σοβαρώτερον εἶναι τὸ ἁμαρτήμα ἀπὸ τὸ παραβλέπῃ-θεντῇ, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν ὁσφιν ποὺ χρόνον, σοβαρώτερον. Τὶ σημαίνει ὁμοῦς αὐτό. Σημαίνει ὅτι ἡμεῖς ποὺ κάμνομεν τὰ ἴδια ἁμαρτήματα πᾶρα ἔχοντες τὸν νόμον δὲν θὰ ὁποῦ-μεν τὰς ὁμοῦς, ἀλλὰ πολὺ σοβαρώτερας τιμωρίας, καθ' ὅσον καὶ μεγαλυτέραν οὐρεὶν ἀπελαύσαμεν καὶ τελειότεραν δι-δοσκαλίαν ἐδιδάχθημεν, καὶ μὲ περισσοτέραν τιμὴν ἐπιμῆ-θημεν. Ὅταν λοιπὸν καὶ ὡς πρὸς τὴν φρόσιν καὶ ὡς πρὸς τὸν χρόνον γίνεσαι ὅσον μεγάλο ἁμαρτήμα, σκέψου πόσον τιμω-ρίαν θὰ ἐπιφέρει τοῦτο εἰς τὴν κεφαλὴν αὐτῶν ποὺ ἀπαστα-λοῦν αὐτό. Καὶ ὅτι δὲν τὰ σκέπτομαι αὐτὰ τεκνίως, θὰ τὸ ἀπαδείξω καὶ ἀπ' αὐτὸ τὸ πρᾶγμα. 8 διὰ τὸ νὰ γνωρίσετε ὅτι καὶ ἐν ὁσφιν ὅλο, τὰ ἰδικά μας εἶναι τακτοποιημένα, εφ' ὅσον παραμελοῦμεν τὴν σωτηρίαν τῶν παιδίων, θὰ ὑποσπῶμεν τὴν μεγαλυτέραν τιμωρίαν. Θὰ οἶς εἰπὼ δὲ ἐν ὁσφιν, εἰς ἰδικόν μου, ὅλλ' εὐρισκόμενον εἰς τὰς θαλάς Γραφάς. Ὑπῆρκε κα-ποῖος ἱερεὺς εἰς τοὺς Ἰουδαίους, ἀνθρώπου πρῶτος καὶ ἐπει-κής ποὺ ἀναμαρῶτο. Ἦλεῖ αὐτοὺς ὁ Ἠλεὶ ἀπέκτισσε δυο παι-διὰ, καὶ ἐνῶ παρετήρησε αὐτὰ ἐκείνην πρὸς τὴν κακίαν, δὲν τὰ συγκρατοῦσε, οὔτε τὰ ἡμπαδίζε· μᾶλλον δὲ τὰ συγ-κρατοῦσε καὶ τὰ ἡμπαδίζε, ὅμως αὐτὸ δὲν τὸ ἔκοιμε μὲ μεγά-λον ὕμνον. Τὰ δὲ ἁμαρτήματα τῶν παιδίων αὐτῶν ἦσαν ἡ κερναις C καὶ ἡ γαστριμαργία. Ἐπῆρνον ὀπλαδί, λέγει, πρὶν νὰ καθαρῶσθον τὰ ἱερὰ κρέατα, καὶ πρὶν νὰ προσφερ-θῇ ἡ θυσία πρὸς τὸν Θεόν. Ὅταν ἤκουσε αὐτὰ τὰ πατὴρ των, δὲν τὰ ἐτιμωρησε προσενάθει δὲ ὀπλῶς μὲ λόγια καὶ συγ-

δουλὰς νῦ τοὺς ἀποκόμῃ ἀπὸ τὴν ἀμαρτίαν αὐτὴν καὶ συνε-
χῶς ἔλεγε πρὸς αὐτὰ τέτοια λόγια. «Μὴ τέκνα, ποιεῖτε σὺ-
πας, ὅτι οὐκ ἀγαθὴ ἡ ἀκοή, ἢν ἐγὼ ἀκούω περὶ ὑμῶν τοῦ
ποιεῖν τὸν λαὸν μὴ λατρεύειν τῷ Κυρίῳ. Ἐάν ἀμαρτάνων ἀ-
μαρτή ἄνθρωπος ἀνδρὰ, προσεῖδονται περὶ αὐτοῦ πρὸς Κό-
ριον. Ἐάν δὲ ᾧ Κυρίῳ ἀμαρτή διδῶνταις τίς προσεῖδεται
περὶ αὐτοῦ;» (Α' Βασ. 2, 24-25) D «Ἄν καὶ εἴνοι μεγάλη ἡ
στοιχειώτης τῶν λόγων καὶ ὁ σεβασμὸς καὶ ἱκανὴ νὰ δια-
φύσῃ αὐτὸν πρὸς ἑαυτὸν, ἐπὶ οὐκ ἐκείνους θεοφάνας καὶ τὸ ἀμάρτημα,
καὶ τὸ ἐπιφρονεῖν φοβερὸν, καὶ τὴν ἀναμενεμένην τιμα-
ρίαν ἀκαρκτησάντες ὡς ἀφάρτησαν καὶ φρακτὴν ἀπειδὴ ὁμοῦ
δὲν ἐπέδειξεν ὅλον ἐκεῖνο πρὸς ἐκφραζέτω, ἐκείνη καὶ αὐτὸς
μαζί των. Διότι ἐπρεπε νὰ προσέθῃ καὶ ἄλλας ἀπειλάς, καὶ
νὰ τὰς ἀποδείξῃ μὲ τὴν αὐστηρότητα τῆς στάσεώς του, καὶ νὰ
ἐπαθάλῃ τιμωρίας, καὶ νὰ γίνῃ πολλὸ αὐστηρότερος καὶ σκλη-
ρότερος. Ἐπεὶ δὲ ὁμοῦ τίποτε ἀπὸ ὅλα αὐτὰ δὲν ἔκαμε, καὶ
ἐκαμε τὸν Θεὸν ἐκθρόνιστον τοῦ καὶ τῶν παιδίων, καὶ ἐ-
πειδὴ ἐλυτῆθη τὰ παιδιὰ του εἰς καιρὸν ἀκατάλληλον, ἔ-
καμε μαζί μὲ τὴν συμπαρίαν τῶν παιδίων του καὶ τὴν ἰδικήν
του.

«Ἀκουσε λοιπὸν τί λέγει ὁ Θεὸς πρὸς αὐτὸν. ἄλλοι δὲ
ὅσα πλέον πρὸς αὐτὸν, διότι δὲν τὸν ἔκρινε πλέον οὕτε ἔ-
κρινε ἀπαντήσεως, ἀλλὰ ὡς τὸν κύριον δοῦλον ποὺ ἔχει δια-
πράξει μεγάλο ἀμάρτημα, διὰ μέσου ἄλλου τὸν πληροφορεῖ
διὰ τὰς συμφορὰς ποὺ θὰ τὸν πλῆξουν τόσο μεγάλη ἡτο ἡ
ὀργὴ τοῦ Θεοῦ τότε. «Ἀκουσε λοιπὸν τί λέγει πρὸς τὸν μα-
θητὴν ἐκεῖνου περὶ τοῦ διδασκάλου. Διότι καὶ εἰς τὸν μαθη-
τὴν καὶ εἰς ἄλλον προσήκον καὶ εἰς ὅλους ὁμολοῖται περισ-
σότερον διὰ τὰς συμφορὰς ἐκεῖνου, παρὰ εἰς τὸν ἴδιον. «Ἔτσι
λοιπὸν παντελῶς τὸν ἐγκατέλειπε. Τί λέγει λοιπὸν εἰς τὸν
Σαμουὴλ, «Ἐμαθε ὅτι αἱ υἱαὶ τοῦ ἱερέως τὸν Θεὸν καὶ δὲν
τοὺς ἐνουθεῖται. Καὶ ὁμοῦ ἐνουθεῖται, ὅτι ὁμοῦ τόσο πολλοί.
Ἄλλ' ὁ Θεὸς δὲν τὸ λέγει αὐτὸ νουθεσίαν. ἔτσι τὴν ἀπερρι-
ψεν, ἐπειδὴ δὲν εἶχε ὀριμότητα καὶ αὐστηρότητα. # A «Ὡστε
καὶ ἐν ἀκόμῃ περιμνησμένον διὰ τὰ παιδιὰ, ὅσα ὁμοῦ τόσο. ὅσον
εἶναι ἀναγκαῖον, αὐτὸ δὲν εἶναι μέρος, ὅπως ἀκριβῶς δὲν
ἦτο ἡ νουθεσία τοῦ Ἡλεὶ. Ἀναφύονται δὲ τὸ ἀμάρτημα ἐπι-
φέρει καὶ τὴν τιμωρίαν μὲ πολλὰ ὀργήν. «Ὡμοῦ γάρ, λέ-
γει, τῷ Ἡλεὶ, εἰ ἐξήλασται ἡ ἀμαρτία τῷ ὅκῳ Ἡλεὶ ἢ
ἐν θυμῷ αὐτοῦ, ἢ ἐν θυαταῖς αὐτοῦ αἰώνως» (Α' Βασ. 3, 14).
Ἐλένης ἀναγκάστησαν ἐννοεῖν, καὶ ἀσυγκράτητον τιμωρίαν,
Ὁμοιωμένη, λέγει, πρὸς αὐτὸς νὰ καταστρεφῇ, καὶ ὡς
μόνον αὐτὸς καὶ τὰ παιδιὰ, ἀλλὰ καὶ ὅλη ἡ οἰκία μαζί του,
καὶ δὲν θὰ ὑπάρξῃ φάρμακον, πᾶσι θὰ θεραπεύσῃ αὐτὴν τὴν

πληγὴν. Ἄν καὶ, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἀμείλιαν ἐναντι τῶν πα-
ιδίων, δὲν εἶχε τίποτε ἄλλο ὁ Θεὸς νὰ Β κατηγορήσῃ τὸν γέ-
ροντα ἐκεῖνον τότε, ἀλλὰ ὡς πρὸς ὅλα τὰ ἄλλα ἡτο ἕκαστος
καὶ τὸν ἐμφιλόσοπον θίον τοῦ δυνάμεθα νὰ τὸν παρατηρή-
σωμεν ὅτι: μόνον ἡτο ὅλα τὰ ἄλλα, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὰ γεγονότα
ποὺ συνέβησαν κατὰ τὴν συμφορὰν. Πρῶτον μὲν δηλαδὴ,
ὅταν ἤκουσε ὅλα αὐτὰ καὶ εἶδε τὸν ἑαυτὸν τοῦ νὰ ἔρκεται
πολλὸ κοντὰ εἰς τὴν τιμωρίαν, δὲν ἀπεθαρρύνθη, δὲν διαφρε-
στίθη, δὲν ἐξέφρασε τίποτε τέτοιο, ὅπως εἶναι φυσικὸν εἰς
τοὺς πολλοὺς. Μήπως ἐνδὲ εἴμαι κύριος τῆς θελήσεως καὶ
τῶν ἀποφάσεων τῶν ἄλλων, Ἐγὼ δικάζωμι δὲ τὰ ἰδικὰ μου
ἀμαρτήματα, ἐνῶ τὰ παιδιὰ εἶναι ἐνῆλικα καὶ εἶναι ὀρθὸν αὐ-
τὰ μόνον νὰ τιμωροῦνται. Τίποτε ἀπὸ αὐτὰ δὲν εἶπε οὕτε ἐ-
σκέφθη. Ἀλλ' ὡς εὐγνώμων δοῦλος καὶ ἐν μόνον γνωστὸν
νὰ ἀποφέρει ἀνογγυστάς C τὰ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ διδόμενα, καὶ
ἐν ἀκόμῃ τύχη νὰ εἶναι δυσάρεστα, ἔτσι ἐξέφραξε τὰ γεράτα
ἀπὸ πολλὴν φιλοσοφίαν λόγια. «Κύριος, οὕτως τὸ ἀρεστὸν
ἐνώπιον αὐτοῦ ποιήσω» (Α' Βασ. 3, 18). Καὶ ὅτι μόνον ἀπὸ
αὐτὰ ἐξῆλθε, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ἄλλου δυνάμεθα νὰ παρατηρήσωμεν
τὴν ἀρετὴν του. «Ὅταν κάποτε αἱ τοιαῦται εἶχαν πόλεμον,
κάποιος ἦλθε καὶ ἀνήγγελε τὰ δυσάρεστα τοῦ πολέμου, καὶ
ὅτι τὰ παιδιὰ του κατασφάγησαν ἀγρίως καὶ ἀθλίως εἰς τὴν
μέσῃ. Ἀκούων αὐτὰ ἡτο ἀπάραχος. Μόλις ὁμοῦ ἐκεῖνος
προσέθεσε εἰς τὴν σφαγὴν αὐτὴν τὴν ἀρπαγὴν τῆς Καθιστοῦ
τῆς Διαθήκης ὑπὸ τῶν ἐκθρόνιστον, τότε λοιπὸν καταληφθεὶς D
ὑπὸ σκοτοδίνης ἐξ αἰτίας τῆς λύπης. ἔπεσον οἱ γέροντες ἀπὸ
τὸ κάθισμα πρὸς τὸ ὀπίσω μέρος τῆς πόλης καὶ συνετρίβη ἡ
πλάτη του, διότι ἡτο γέρον καὶ βαρὺς ἐκ τῆς ἡλικίας, καὶ σε-
βοστικὸς καὶ αὐτὸς ἐκυθέρηνσε τὸν Ἰσραὴλ ἐπὶ εἰκοσιν ἔτη.

Ἐάν δὲ τὸν ἱερέα, τὸν γέροντα τὸν ἐνδοξον αὐτόν, ποὺ
ἐκυθέρηνσε μὲ ἐπιτυχίαν ἐπὶ εἰκοσιν ἔτη τὸ ἔθνος τῶν Ἑ-
βραίων αὐτὸν ποὺ κατεβέβαιε ἐπὶ χρόνια δὲν τὸν κρίνουν
μὲ αὐστηρότητα, τίποτε ἀπὸ αὐτὰ δὲν ἡμῶρες νὰ τὸν κλο-
νίσῃ, ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν ἐμερήνισσε διὰ τὰ παιδιὰ του μὲ αὐστη-
ρότητα κατεστράφη ὀλοκληρωτικῶς καὶ ἀθλίως, καὶ ἡ ἀμαρ-
τία τῆς ἑλλειπτοῦς φροντίδος, ὡς ἀγρίως καὶ μετὰ κύμα κα-
τέβαλεν ὅλα ἐκεῖνα, καὶ ἀπέκρυψε ὅλα τὰ κατορθώματά
του τότε ποῖα τιμωρία ἀναμένει ὁμοῦ ποὺ ἐφθάσαμεν εἰς
χρόνους ἀπαιτούμετος πολλὴ μεγαλυτέρα φιλοσοφίαν. Ἐ καὶ
ἐλθὼς κατὰ κρητὸν τῆς ἀρετῆς του καὶ ὅτι μόνον δὲν κυβερ-
νᾷεν τὰ παιδιὰ μας, ἀλλὰ καὶ αὐτοὺς ποὺ θέλουν νὰ κά-
μουν αὐτὰ τοὺς ἐκθροισμένους καὶ τοὺς πολεμώμενους καὶ φε-
ρόμεθα πρὸς τὰ παιδιὰ χειρότερα ἀπὸ κάθε βάσανον. Ἡ
μὲν λοιπὸν σκληρότης ἐκεῖνου μέχρι τῆς δουλείας καὶ τῆς

καταστροφής και αικμαλισίας της πατρίδος και των σωτηριών και των εσωτερικών, οτις δε κατασποδάνε την ιδίαν την ψυχήν, και άρσθ την δόξατε όσων αικμαλιών, έτσι την παρεδίδετε εις άγριους και πονηρούς δαιμονίους και εις τα πάθη έκείνων. **¶ Α** Δάτω, όταν ούτε ούτε συμβουλευέτε κάτι κνευρικών ούτε άργάτε να τὰ κάμουν αυτό άλλοι που θέλουν δεν κάντε τίποτε άλλο παρά τούτα. Και δε μη μου είπη κανείς ότι πολλοί που άρέλθουν τὰ παιδιά των πολύ περισσότερον από τόν 'Ηλεί δεν έπαθεν τίποτε τέτοιο που έπαθεν ο 'Ηλεί. Έπαθεν όμως πολλούς πολλοί, και χειρότερα από αυτό, έξ αιτίας της αυτής άρρώστιας. Δάτω, από που προέρχονται οι πρόωροι θάνατοι. Από που α. φοβερά και μακριά αποθνήσκαι και εις έμιας και εις τὰ ύδα τὰ παιδιά. Από που α. ημεραι, από που οι κρίσιμοι καιροί από που οι κροτυλλασμοί, από που α. κλιμάκας συγκροταί. Μήπως έαυ τοι ότι παρελθόντων τὰ παιδιά έμφ είναι πονηρά, και ότι αυτό δεν είναι εικόσια, είναι έπαρκη τὰ παθήματα τού γέροντος διά να τὸ πιστοποιήσουν. Εγώ όμως θα ούς είπω ότι αὐτά ένα λόγον. **Β** κρίσιμου λόγου μας σοφού άνδρός. Ομιλῶν αὐτός περὶ τῶν παιδίων έπαράξεται. Έτσι περὶ τῶν εὐφραίνου επί υἱαίς οσέθεν' αὐτὸν εἰ μή έστι φόδος μετ' αὐτῶν Θεοῦ, μη έμπιστευς τῇ ζωῇ αὐτῶν (Ψαλμ. 16, 1-3). Δάτωι θά άνοστενός τις έξ αἱτίας τρωαυτοῦ θανάτου και σθανδίας θά γνωρίσας τὰ τέλος των. Πολλοί αὖν λοιπόν έτις είπω, πολλά τέτοια έχουν πάθε, και εἰς μακριά διέφυγον όμως τελικώς δεν θά διαφύγουν, αλλά ή συμφορά θά πάλι πάλιν εις τὴν κεφαλὴν αὐτοῖ, όταν ἀπέλθουν εκεί, θά ύποτασθῶν μαρτυρίαν τιμωρίαν. Διὰ τί όμως, λένει, δεν πωροῦνται όλοι εδώ, διότι ο Θεός ήρσε ήμερα κατὰ τὴν όποιαν θά κρίνη τὴν αἰκουμένην' αὐτὴ δὲ ή ήμερα θά έρθῃαι αὐτῇ. **¶ Α** λυστε, εἰς ένινετο αὐτὸ θά είπει έκείναις. **¶ Β** καί θά είκε προσηλασθῇ δόξαληπον το γένος μας. Αλλά διὰ τὰ μη συμθῇ οὔτε αὐτοῖ οὔτε νά νίμωται, πολλοί έμελέσονται από τὴν θραδύτητα της κρίσεως. Λαμβάνων ο Θεός ιερτικούς ύπαίτιοι. άμαρτημάτων και ημερῶν αὐτοῦς εδώ, διδάσκει τοὺς υποτακτικούς δι' αὐτῶν τὴν μετὰ τῶν ημερῶν που τοὺς άναένουν, διὰ νὰ γνωρίζουν ότι καί αν έκύμη δεν ημωρηθῶν εδώ, όταν μεταβῶν εκεί θά ύποτασθῶν φοβερώτερων τιμωρίαν. **¶ Ο**μως δε μη γινώμεθα άνασθηται έξ αἱτίας αὐτῶν δηλαδή επειδή τώρα δεν στέλλει προφήτην, ούτε προσηλασται τὴν τιμωρίαν όπως εις τὸν 'Ηλεί. **¶ Δ** διότι δεν είναι πλέον έπαρκη παρηγορῶν στέλλει όμως και τώρα. Από που γίνεται φανερόν, αὐτὸ εις έμιας. **¶ Α** λέγει. **¶ Β** Έκουσι Μωσῆ και τοὺς προφητάς (Λουκ. 16, 29). Δάτω αὐτὸ που έχουν λεκθῇ πρὸς

έκείνους, έχουν λεκθῇ και δι' ήμιας, και δια μόνον εις τὸν 'Ηλεί, αλλά και εις όλους έκείνους, που διαγράφουν τὰ ένα άμαρτήματα με αὐτὸν, ήρλει δι' έκείνους και διὰ τῶν πωθιμάτων του. Αὐτὸ ο Θεός δεν είναι προσοπολήναι, ώστε ένῷ άρρώστια αἰκογενειακῶς τὸν άμαρτήσεται διαγνώσκειν, να ήφρη άμαρτήσους τοὺς ύποτάσαντας εις φοβερώτερα άμαρτήματα.

¶ 4 Και δεν ήρωρε κανείς να εἴπη ότι δεν είναι μεγάλη ή σπουδαίη τοῦ πράγματος αὐτοῦ διότι διδοι μεγάλη σπουδαίη εις τὴν έπαρτίαν τῶν παιδίων. **¶ Α** αὐτὸ έλλαστε ένεφύτουνε τόσων έπαρτίαν εις τὴν ανθρώπιναν φύσιν, ώστε να καταστήσῃ εις τοὺς γονεῖς τὴν μέριμναν τῶν παιδίων, **¶ Β** μεθ' αὐτοῖς άνασπευκτον άναγκην. Έπειτα δε έθεσε νόμους περὶ της έπιμελείας αὐτῶν ήμῶν εις ήμιας. Καί καθορίζων όριτάς, έπέλλεται να διδάσκουν εις τὰ παιδιά των τὴν ύπόθεσιν αὐτῶν. **¶ Ο**μιλῶνς δηλαδή περὶ τού Πάσχα, είπει. **¶ Α** και άπαγγελεῖς τὰ υἱῶ σου ἐν τῇ ήμέρᾳ εκείνη λέγων. Διὰ τούτο έπαίρον ο Θεός μοι, ως έξεπορεύομαι έξ Αιγύπτου (Έξ. 13, 1). **¶ Β** αὐτὸ εις τὴν περίπτωση τοῦ Μωσῆος νόμου κάνα το ίδιον. Έπειτα άμείλῃας περὶ τῶν πρωτοτόκων, προσθέτει πάλιν. **¶ Α** εἰδὼν δε έρωτήσῃ σε ο υἱός σου μετὰ ταῦτα λέγων. **¶ Β** τούτο, έρεις πρὸς αὐτόν, ότι ἐν χειρὶ κραταῖ έξηγαγεν ήμιας Κυριος έξ Αιγύπτου έξ σκῆου δουλείας. **¶ Η**νίκα δε έπολέμεινε Φαραὼ έξεποστείλας ήμιας έπακτείνε τῶν πρωτοτόκων ἐν γῇ Αιγύπτου από πρωτοτόκων ανθρώπων έως πρωτοτόκων κτηνῶν. Διὰ τούτο έπὶ θῶι Κυριῷ πᾶν διαναγον μήτραν άρρενικῶν (Έξ. 13, 12, 14, 15). **¶ Δ** αὐτὸν αὐτῶν έπιδόκει να τοὺς δάγῃ εις γνώσιν τοῦ Θεοῦ. Καί εις τὰ ύδα τὰ παιδιά πολλά διαδόσει περὶ τῶν νόμων των, ήμῶν τοὺς συμπεριφερομένους με σεβασμὸν άπέναντι των, τιμῶν δε τοὺς άγνωστῶν και με αὐτὴν σκοπεῖων να κάμῃ πᾶς έπιθυμητὸν αὐτὸ εις τοὺς γονεῖς των. Διότι όταν μάς καταστήσῃ υπεύθυνους έναντι χάποιος διὰ της ήμιας με τὴν όποιαν μάς περιβάλλει. **¶ Β** μάς εξαλείφει να φροντίζομεν πάρα πολύ δι' αὐτόν. Καί αν όχι τίποτε άλλο, αὐτὸ και μόνον είναι άρκετὸν να μάς εἴμῃ νὰ έντροπώμεν, τὸ ότι δηλαδή όλοι αὐτοὺς έπιδόκει να εἰσάγονται εις τὰ ύδα μας χάρα και δεν θά ήνακόμεθα να προσάσμεν άρρώσας αὐτόν, που έτοι μάς άνασπευκθῇ. **¶ Ο**ταν δε όστερα από αὐτὸ και έμμελίζεται και άναγκη περισσότερον από αὐτοῦς που έχουν ύδρωσθῇ, και γίνεται εκληρὸς ήμῶν και τοιοιτοτρόπως πολύ περισσότερον έπελευκται πρὸς τὸ καθέκον. Αὐτὸ άρκετῶς έκαμε και ο Θεός. **¶ Μ**αζ με αὐτὸ έθεσε και τούτον άσμεόν, εἰς δε θέλῃς, και πρώτον, που ήγνῶζει

ἀπὸ τὴν φύσιν. Καὶ διὰ τὴν μὴ περριπνοῦν τὰς ἐντολάς του, οἱ πατέρες C ὑποκρινόμενοι νὰ ἀνατρέφουν τὰ παῖδά των, ἐπέβαλε τὴν φυσικὴν ἀναγκαστικὴν. Διὰ τὴν μὴ γίνεσθαι, δὲ αὕτη ἀσθενεστέρᾳ ἀπὸ τῆς προσβολῆς τῶν παιδίων, καὶ διασπᾶται, τὴν κατακυρώσας μὲ τὴν τιμωρίαν του καὶ μὲ τὴν τιμωρίαν τῶν γονέων. καὶ αὐτὰ μὲν ὑποτάσσουσιν μὲ πολλὴν σὺστηρίγματα, ἐκείνων δὲ τὸν πῶτον τοιοῦτοτρόπος διεγείρων. "Ὅτι μόνον δὲ μὲ αὐτὴν, ἀλλὰ καὶ μὲ ἄλλον, τέταρτον τρῶσον, μᾶς συνέδεσε μὲ αὐτὰ πᾶσα πολὺ σφικτὰ καὶ αὐστηρά. Διότι δὲν τιμωρεῖ μόνον τὰ παῖδά, ἀλλὰ ἐνταὶ ἀπέρριστα πρὸς τοὺς γονεῖς, καὶ δὲν τὰ ἐπαδουράζει, ὅταν γίνονται καλὰ, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς πατέρας τὸ αὐτὸ πράττει. O τιμωρὸν δὲν λαοὶ σκληρὰ τοὺς παραρραλόντας αὐτὰ, τιμῶν δὲ καὶ ἐπαινῶν τοὺς φρονεῖντας. "Ἀλλωστε καὶ τὸν γέροντα αὐτὸν, ποὺ κατὰ τὰ ἄλλα ἦτο λαμπρὸς, τὸν ἐπιμάκρυνε μόνον ἔξ αἰτίας τῆς ἀμελείας οὗτης καὶ τὸν παρωράκην τῶν ἄλλων, ἐπὶ λαοὶ τὸν Ἀβραάμ δὲν τὸν ἐτίμησεν ὀλιγώτερον ἔξ αἰτίας τῆς φροντικῆς αὐτῆς. Διότι ἐξαγγέλλων τὰς μεγάλας καὶ πολλὰς θυμῶς, τὰς οὐσίας ὑπεραχέθη νὰ τοῦ θυοῦ τὸ ἐδικαιο-λογούσε λέγων. «"Ἦδριν γὰρ οἱ συντάξει Ἀβραάμ τοῖς νόμοις αὐτοῦ καὶ τῷ οὐκ αὐτοῦ με" αὐτόν, καὶ φυλάξουσιν τὰς ἐδόξας Κυρίου τοῦ Θεοῦ, ποιῶν δικαιοσύνην καὶ κρίνουν» (Γέν. 18, 19). Αὐτὰ δὲ, τὸ εἶπα τώρα, διὰ τὴν μάθωμεν ὅτι ὁ Θεὸς δὲν θὰ φερθῇ μὲ ἐπιείκειαν εἰς αὐτοὺς E ποὺ παραμελοῦν αὐτοὺς ποὺ εἶναι τόσοι πολλοὶ εἰς τὴν φροντίδα του. Διότι δὲν ταιριάζει εἰς αὐτόν ν' ἀσκαλίζωι τόσοι πολλοὶ μὲ τὴν σπουδήν των καὶ νὰ τοὺς παραδίδῃ ἐντὶ παραμελοῦνται. "Ὅτι μόνον λοιπὸν δὲν θὰ τοὺς παραδίδῃ, ἀλλὰ καὶ ὅ ἀναγκαστικῇ καὶ θὰ ὀργισθῇ πᾶσα πολὺ, ὅπως ἔχει ἀποδεικθῇ ἐκ τῶν πραγμάτων αὐτῶν. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ μακάριος Παῦλος συμβουλεύει συνεχῶς λέγων. «Οἱ πατέρες ἐκτρέφετε τὰ τέκνα ἐν παιδείᾳ καὶ νομοθείᾳ Κυρίου» (Ἐφεσ. 6, 4). Ἐάν δὲ εἰς ἡμᾶς ἐδόθη ἡ ἐντολὴ ν' ἀγρυπνοῦμεν περὶ τῶν ψυχῶν των, ὥστε πρόκειται νὰ λογοδοτήσωμεν, πολλὺ περισσότερον ὁ πατὴρ ποὺ τὸ ἐνέννησε, τὰ ἔθηκε καὶ τὰ ἔχει συγκρατοῦ-κους του. * A "Ὅπως ὀκνηθῶς δὲ, διὰ τὰ ἴδια ὀκνητὰ δὲν ὑπάρχει, τὸ ἐνδεχόμενον τῆς ἀπολογίας καὶ τῆς συγγνώ-μης, τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ ὡς πρὸς τὸ ἐναντὶ τῶν παιδίων ἐμαρτήματα. Καὶ αὐτὸ πάλιν ὁ μακάριος Παῦλος το ἀπέστη-σε φανερόν. Νομοθετοῦν δὲ πᾶς πρέπει νὰ φέρωνται οἱ ἀσκαλίντες ἐξουσίαν ἐναντὶ τῶν ἄλλων, μὰ μὲ ὅλα τὰ ἄλλα ποὺ εἶναι ἀπαραίτητον νὰ ἐφαρμόζουν, ὅπαιται καὶ τὴν ἐπι-μέλειαν τῶν παιδίων διότι δὲν θὰ ὑπάρξῃ συγγνώμη, ἐάν ὁ κείναι διαστραφῇ. Καὶ πολλὸ εὐλόγως

Ἐάν θέσθαι ἐκ φύσεως ὑπῆρχε εἰς τοὺς ἀνθρώπους ἡ κακία, εὐλόγως θὰ ἤθύναντο κανεῖς ν' ἀπολογηθῇ. Ἐπειδὴ ὅμως μὲ τὴν θέλησίν μας γινόμεθα καὶ κακοί, καὶ στυγδαῖοι, B ποῖαν εὐλογὸν δικαιολογίαν θὰ ἡμπορούσε νὰ εἰπῇ, αὐτὰς ποὺ ἐπέτρεψεν ὥστε νὰ διαστραφῇ καὶ νὰ γίνῃ κακὸς ὁ ὑπὸ πάντων ἀγαπητὸς. "Ὅτι δὲν ἤθελε νὰ πράξῃ τὸν καλόν, Κανεῖς πατέρας δὲν θὰ ἡμπορούσε νὰ τὸ ἰσχυρισθῇ αὐτὸ, διό-τι ἡ φύσις προτίεται διὰ νὰ διεγείρῃ συνεχῶς αὐτὸν πρὸς τοῦτο. Ἀλλὰ δὲν ἡμποροῦσε, ὅτε αὐτὸ συμβαίνει. Διότι τὸ νὰ τὸ παραλάβῃ ἀπὸ ἑρέφους, καὶ νὰ ἔκῃ αὐτὸς μόνος τὴν ἐξουσίαν του, καὶ τὸ νὰ ἔκῃ αὐτὸ πάνποτε μέσα εἰς τὸ σπᾶσι του, καθιστᾷ τὴν προστασίαν του εὐκόλουν καὶ ἀπλουσιώτην. "Ἀρα, ἀπὸ παιθενὰ ἑλλοῦ δὲν προέρχεται, ἡ διαστροφή τῶν παιδίων, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν μανίαν διὰ θεοτικὰ πράγματα. Διότι τὸ νὰ ἀποβλέπουν δηλοδὴ μόνον πρὸς ἐκεῖνα καὶ νὰ μὴ θέ-λουν ν' ἀσκαλίζωιν μὲ τίποτε ἄλλο ἀπὸ αὐτὰ, C ἀναγκά-ζονται ν' ἀμελοῦν μετὰ τῆς ἰδικῆς τῶν ψυχῆς καὶ τὰ παῖδά. Αὐτοὺς τοὺς πατέρας (καὶ ὅ μὴ νομίσῃ κανεῖς ὅτι αὐτὸ ποὺ λέγω εἶναι ἀποτέλεσμα θυμοῦ) θὰ τοὺς ἐκκαρτερήσῃ, κεραι-τέρους καὶ ἀπὸ τοὺς ἱσούς τοὺς παιδοκτόνους. Διότι, ἐκεῖνοι μὲν κινεῖται τὸ σῶμα ἀπὸ τὴν ψυχὴν αὐτοὶ δὲ φέροντες τὴν ψυχὴν μαζί μὲ τὸ σῶμα, τὴν ρίπτουν εἰς τὸ πῦρ τῆς Κολάσεως. Καὶ ἐκεῖνοι μὲν τὸν θάνατον εἶναι, ἀναπόφρευκτον νὰ τὸν ὑποστῇ λόγῳ τοῦ φυσικοῦ νόμου αὐτὸν ὅμως εἶναι δυνατόν καὶ νὰ τὸν ἀπαφύγῃ, ἐάν δὲν τὸν ὠδηγούσε ἐκεῖ ἡ ἀμελεία τῶν πατέρων. Ἐπὶ πλεόν, τὸν μὲν θάνατον τοῦ σῶ-ματος θὰ ἡμπορέσῃ νὰ τὸν ἐξαφανίσῃ ταχέως διὰ τὴν ἔλθῃ ἡ ἀνάστασις. O τὴν ἀπώλειαν ὅμως τῆς ψυχῆς τίποτε πλεόν δὲν θὰ τὴν ἐξουδετερώσῃ. Διότι δὲν τὴν ἀκολουθεῖ λοιπὸν ἡ σωτηρία, ἀλλὰ εἶναι καταδικασμένη νὰ τιμωρῇται αἰωνίως. "Ὅστε δικαίως θὰ ἐκκαρτερίζωμεν τοὺς τοιοῦτους πατέρας χειρότερον τῶν παιδοκτόνων. Διότι δὲν εἶναι, τόσοι φοβε-ρόν ν' ἀκονήσῃ κανεῖς ἔφοι καὶ νὰ ὀλλίσῃ τὸ χέρι καὶ νὰ τὸ θυθῇ ἐκ τῶν ἴδιων τῶν λαμπρῶν τοῦ παιδίου, ὅσον τὸ νὰ διαφθείρῃ τὴν ψυχὴν καὶ νὰ τὴν ὀδηγήσῃ εἰς τὴν ἀπώλειαν. Διότι δι' ἡμᾶς δὲν ὑπάρχει τίποτε ἴσον πρὸς τὴν ψυχὴν.

5 Τὴν λοιπὴν. "Ὁ κατοικῶν εἰς πόλιν καὶ ἔχων οἰκίαν καὶ γυναῖκα δὲν δύναται, λέγει, νὰ σωθῇ. Δὲν ὑπάρχει μόνον ἓνας ἀλλὰ πολλοὶ καὶ διάφοροι τρόποι σωτηρίας. Καὶ αὐτὸ μὲν τὸ λέγει, ὁ Χριστὸς ὁριστικῶς, διακαρτερῶσαι ὅτι πᾶς κοινὸν πολλὰς βουαὶ πλησίον τοῦ Πατρὸς. Μὲ κήποιον προσδιορι-ζομέν ὁμιλεῖ ὁ Παῦλος, γράφων. E * Ἄλλη βόξα ἡλίου καὶ ἄλλη βόξα σελήνης καὶ ἄλλη βόξα ἀστέρων. ἀστὴρ γὰρ ὁ στέρος διαφέρει ἐν βόξῃ» (Α. Κορ. 13, 41). Αὐτὸ δὲ τὸ ὅπου

ον λέγει· ἔχει τὴν **ἐξουσίαν**· Ἄλλος μὲν θὰ λαμβάνω
 ὡς ἀνὴρ, ἄλλος δὲ ὡς ἀδελφὴ, ἄλλος δὲ ὡς ἀδελφὴρ. Καὶ
 δὲν σπαράζει οὕτε εὖς ἡ διαφορά, ἀλλὰ καὶ μεταξὺ αὐτῶν
 τῶν ἰδίων ἀδελφῶν, ὅτι αἶνα· ἐγὼ δὲ, ἡ διαφορά καὶ τόσον
 μεγάλη, ὅσοι εἶναι φυσικοὶ εἰς τὸσον μεγάλην ἀδελφότητα. Ἐ-
 στήρ γάρ, λέγει, ἀδελφὸς διαφέρει ἐν δοξῇ. Ἐξέταρε λοι-
 πόν, ἐκκρίνων ἀπὸ τοῦ μέγιστος τοῦ αἵματος, καὶ προκρίνων πρὸς
 τὸν μικρότερον ὅτι οὕτως τὸς ἀπέρτατος, πρὸς τοὺς ἀδελφούς
 ἔλας αἶμα· πρὸς τοὺς καὶ θάλαττα. Ἄ ἰδέτω λοιπὸν ὅτι θὰ
 ἦτο, ἔσονται, ἐάν ἰδῶντο οὗτοι τὸν κύριον, οὐ εἰς τὴν ἀνάστασιν,
 καὶ κἀν τῇς καὶ θὰ ὑποκρίνηται τὰ πάντα καὶ ἔσονται νεκρῶν
 ἐκείνῳ, οὕτε καὶ τὸν κύριον καὶ τὸν αἰὶνόν, πληροῦν τοῦ θαλάσσης
 καὶ γενναῖας καὶ μὴν ὑπολογίζῃ τιμῇ, οὕτε ἐξοδα, οὕτε μὴ-
 δυνάμει, οὕτε τὸν ἴδιον τὸν θάνατον, γὰρ δὲ ποὺ πλοῦτος τὰ καὶ
 σκεπτόμενος περὶ τῆς οὐρανίας ἐκστρατείας, καὶ μὴ ὑποφέρει,
 ὅτι ἔλας παρὰ τὸν κύριον, τὴν ἐκστρατείαν ὅπως καὶ ζήνουν το-
 κησταὶς ὄντων, Πλὴν ὅμως, ἡ νομικὴ, δὲ ἐξετάσονται καὶ
 αὐτὸ ἀκριβὲς, ἐάν διακρίθῃ ἡμῶν ὁ κύριος ἐν μένῳ τοῦ κυ-
 ρίου καὶ μεταλλάξῃ εἰς τὸ σημεῖον. αὐτὸ Ὁ μὲν μακάριος Παῖ-
 λος ὡμίλει συνηθῶς περὶ αὐτὸ, ἢ καὶ εἴτε διὰ τοῦ ἐκόντος
 γνωρίζας ἐν βυβάταιν καὶ σφοδρὸν ἄλλοθεν, παρὰ μόνον ἐάν
 τὰς ἔκοντες εἶται, αὐτὸν καὶ μὴ τὰς ἔκοντες, καὶ δὲν περιφρονῇ
 τοὺς τὸν κύριον ἔμειξε διὰ τοῦ θάλαττα, καὶ τὸ συλλήπτωμεν
 Ἥμπερις λοιπὸν καὶ εἰπὼς διὰ εἴτε, ἀπὸ ἰδιότητος αὐτοῦ συμβου-
 λην ὁ κύριος οὐ καὶ ἡμεῖς ἐκστρατείας ὅπως καὶ δὲ ἀκριβέ-
 νοι καὶ τὴν ἀκριβὴν τοῦ τοῦ θάνατον τοῦ εἶναι βυβάταιν καὶ
 ἔλατ εἰς ἀντιπρὸς τὸν κύριον, Ὁ λοιπὸν, ἐάν εἶναι βυβά-
 ται καὶ οὐδὲν αὐτὸς ποὺ μνησκαχὲς, διὰρ λέγει· Ὁβολὺ μὲν
 ἀκρίτως εἰς θάνατον (Παρ 12, 38) Ἀλλὰ διὰ τοῦ ὁ Θεὸς
 ἀκρίτως τὸσον τὸν κακοδόξον, ὅπως τὸν ἀποκρίσθαι καὶ ἀπὸ
 τὴν ἀνάνυσιν τὸν θάνατον, Διὰ δὲ ἐξελέξετο τὸν ἀπε-
 ρήκων καὶ ἀδριστητὴν ἀπὸ τῆς οὐρανίας θαλάσσης καὶ τὸν
 παρόντων εἰς τὸ πῦρ τῆς γεννητικῆς διὰ τοῦ ἐκστρατείας ὡς
 ποικίλ, Ὁ κύριος τὸν παρρησιᾶς μὲ ἔσονται θάλαττα ἐστὶ
 αὐτὸν καὶ εἰς διακρίσει τὴν πρῶτην, Ἀλλὰ τὸ πρὸς πρῶτον
 αὐτὸ εἰς ἔκοντες ἀκριβῶς, διακρίθῃ τὸ διὰ κρίνει κανὼν ποῦ
 πληροῦν καὶ διὰ τοῦ ὁποῖον ἐπιτορεῖται ἀπειρητορὶς τιμωρίας, συ-
 νευδομένης ποτὲ καὶ ἀποκρίσει καὶ τὸ ἀνάνυσιν ποτὲ
 τὰς περὶ τοῦτον περὶ τὸν ἐκστρατείας τοῦ Χριστοῦ Ἡ μάλιστα
 οὕτε καὶ γνωρίζεις διὰ ὑπάρχουν αὐτά, Πᾶς λοιπὸν θὰ ὑπο-
 κρίνηται καὶ ἀποκρίσει αὐτὰ ὁ κύριος σου περὶ τῶν ὁποῖων
 οὕτε τὰς ἐκτόδους γνωρίζεις ὁ πατήρ τοῦ ποῦ μέλλει καὶ τὸν
 διδάξει. Καὶ μακάρις μόνον αὐτὸ καὶ ἡτο τὸ κακόν, τὸ καὶ μὴ
 συμβουλεύει διακρίθῃ τιμῇ καὶ κρίσει, καὶ δὲν θὰ ἦτο νόσος

[illegible]

6. Ὅταν λοιπὸν ἐξ ἄρχῃ τοὺς ἐπιναλαφῶντας αὐτοὺς, θανατοῦντες ἀπὸτε παρα ὡς τοὺς δόξαστας τὴν ὑπερόπτησιν αὐτῶν καὶ τὴν ἐμβάλλαντες τοὺς διωγματογυφῶντας, πύδους, ἐννοῖα τὴν πύδον τοῦ κρηματοῦ, καὶ τὴν χειρῶν τῶν αὐτοῦ, τὴν πύδον τῆς κοίτης καὶ ματαίας, δέξῃς, Ἄπο αὐτοῦ δὲ ὁ καθένας καὶ μόνος τὸν θεάσαν ἐναῖ, καὶ δὲ ἀνετρέψῃ ἐπὶ τὸν δέξαστα, ὅταν ὅπως συγκεντρώσῃς ὅλα καὶ ἐπαπύσῃ τὴν τῆς τρυφερίας ψυχῆ τοῦ παιδιοῦ. ¶ Αὐτὸν καὶ ποιοὶ καίμαρρα, πὺν ἐπαρῶντα καταστρέφον ὅλα καὶ καλὰ, ἐπαρῶντες, τὰς πολλὰ ἀνέσθια, τὸν πολλὴν ἄμμον, τὸν πύδον ὀρόφον, ὅστε νὰ καταστρέψῃ τὴν ψυχὴν ὀκαρῶν καὶ ἄντων, ἀπὸ δὲ ἐκείνη τὸ ὄναθ, καὶ δὲ ἡμῶν τῶν σὺν νὰ συνηγορήσῃς δι' ἡμῶς ὑπὲρ τούτων καὶ ὁ λόγος πᾶν ἐκείνων συγγραφῶν, ἀπὸ τοῦ καθένος ἀπὸ τοῦ πύδου αὐτοῦ, ὅτι συνηγορήσῃς ἑκάστου καὶ αὐτοῦ, ὅλους μὲν τὸν ὄναθ ποιοὶ ἀπὸ τὴν καὶ ἄλλας δὲ κεφαλὰς, τὰς τῶν. Ἐν δὲ εἶναι, πρῶτα ἐκαστοῦ τῆς ἀποστολῆς ἀπὸ τὴν κεφαλῇ, ὅταν προσλάβῃ τὸ πύδον καὶ τῶν καὶ ἑκατέρωθεν, ἔναθ τὴν μανλὴν τῆς δέξῃς καὶ παρὰ μὲ ἑκείνη ἐπὶ τὴν καὶ παρὰ μὲ καὶ ἐκ τῶν πρῶτων καμῶν τὴν ψυχὴν τοῦ νόου, ποιοὶ λοιπὸν δὲ δονητὴ ν' ἀνταπεκρίνῃ τὴν ἀνέστην αὐτὴν καὶ καλῶτα δὲν καὶ ὁ πατέρας καμῶν καὶ, λέγων τὸ πύδον, δὲ πύδον νὰ μὴ διασαλευθῇ ἀλλ' ἀνέστης νὰ σταθερῶσιν τὸν τὴν ἐλευθέρῃ αὐτὸ φυτὸ. Ποιὸς λοιπὸν εἶναι πύδον ἀνέστη;

17 Ἡ ἀπορία ἦτο τότε ἡ μεγαλύτερη τοῦ Η. Εἰς βάρος τῆς μετέωρης πάλαις ὑπῆρχον διδασκαλικοὶ διδασκάντες αὐτὴν, καὶ οἱ Σχολαῖ αὐτῶν, παλαιὸς ὄνομα τῶν ἐκ' ἀνατολῆς καὶ πλοῦτος ἀκαρεπώντων νέων, φρονεῖ ὁ ὅμοιος ἢ εἰς τὰς τιμὰς ἀναγαγεῖται.

τος, ὥστε νὰ μὴ χάσῃ καὶ ἐλπίδα διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ παιδιοῦ, ποῦ λαμβάνει τέτοιαν ἀνατροπὴν. Εἶναι θεδαίως καλόν, ἡ ψυχὴ ποῦ δοκιμάζει, νὰ ξεφύγῃ ἀπὸ τὴν πονηρίαν. Ὅταν ὁριῶς παιντοῦ τὰ θαυρά, εἶναι χρησιμικά καὶ ἀνθρώποι μορφοὶ πρόκεινται πρὸς μῆμειν, ποῖα ἐλπίς σωτηρίας ὑπάρχει. Διότι αὐτοὶ ποῦ ἐπιθυμοῦν σφοδρῶς τὰ πλοῦτη εἶναι ἀναπόφρευκτον νὰ εἶναι καὶ ὁσκανοὶ, καὶ κακοήθεις καὶ πολὺορκοὶ καὶ ἐπτόρκοι, καὶ θρασεῖς, καὶ ὑβρισταί, καὶ κλέπται, καὶ δόκάντροποι, ἔ' καὶ αὐθάδεις καὶ ἀκόριστοι, καὶ ὅλα τὰ κακά. Καὶ ὁ δὲ ἁπλοῦς μάρτυς αὐτῶν ὁ μακάριος Παῦλος ποῦ ἐκαρακτήρισε τὴν φιλαργίαν, ὡς ῥῆσαν ὅλων τῶν κακῶν εἰς τὴν ζωὴν. Καὶ πρὸ αὐτοῦ θεδαίως ὁ Χριστὸς τὸ αὐτὸ ἐξήλωσε. Λέγει, ὅτι δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ὑπάρτῃ τὸν Θεόν, ὁ ὑπηρετῶν τὰ πάθος ἐκεῖνο. Ὅταν συνεπῶς ἔξ' ἀρχῆς ὁ νέος δόγηται εἰς αὐτὴν τὴν δουλείαν, τότε θὰ δυνηθῇ νὰ ἐλευθερωθῇ, τότε, ν' ἀντιμετωπίσῃ τὴν καταιγίδα, ὅταν ὅλοι τὸν σπρώχνουν ὅλοι τὸν καταβυθίζουν καὶ τὸν ἀναγκάζουν νὰ θυθῇ ἐντελῶς, διότι, ἐὰν ἐνῶ κανεὶς δὲν ἐμπιστεύει καὶ πολλοὶ ἀπλῶνουν τὸ χερί, ἐὰν νὰ βοηθήσων, δυνηθῇ νὰ ἐγαρῇ. Ὡ καὶ νὰ ἰδῇ καθορὰ καὶ νὰ ἀποπλήρῃ τὴν ἀλμύραν τῆς κακίας, δὲν θὰ εἶναι αὐτὸ εὐχάριστον, καὶ ἐὰν ἐπὶ πολὺν καιρὸν μελετῶμενος μὲ θεῖα ὄψια, ἡδύνατο ν' ἀπολυτρωθῇ ἀπὸ τὰ συσκαρῶθέντα νοσήματα, δὲν πρέπει νὰ τὸν ἐκαινέσων καὶ νὰ τὸν στεφανώσων μυριάδας, διότι εἶναι φοβερόν πρῶγμα ἡ συνήθεια. Πολὺ φοβερόν νὰ κυριαρχήσῃ καὶ νὰ ὑποτάξῃ τὴν ψυχὴν καὶ μάλιστα ὅταν αὐτὴ ἔσῃ συνεργάτις τὴν ἡδονὴν, ἐνῶ ἐκεῖνη ἡ δύναμις πρὸς τὴν ὁποῖαν ἐπεγέμεθα καὶ σπευδομεν νὰ μετακινήσῃ μὲς παρέκει πολλοὺς κόπους. Δι' αὐτὸ λουθεῖ ὁ Θεός, ἐπειδὴ τὰ παιδιά τῶν Ἑβραίων ἔπρεπε νὰ ἀποβάλλουν τὴν παλαῖον συνήθειαν τῶν κακῶν, ἐννοῶ αὐτὴν ποῦ ἀπέκτισαν εἰς τὴν Αἴγυπτον, ὡραῖν τοὺς υἱόνητοε κατὰ μόνος εἰς τὴν ἐρημίαν καὶ τοὺς ἀπεράκειεν ὅσον τὸ δυνατόν μακρότερα. Ἐπὶ τοὺς διαστροφεῖς, εἰς τὴν ἐρημίαν, ὡς εἰς κάποιον μοναστήριον διεπλάθη τὰς ψυχὰς τῶν μετακινούμενων καὶ τὸν ἡπώτερον χωρὶς ν' ἀφῆνι τιπτοε ἀπ' ὅσα ἔπρεπε νὰ χρησιμοποιοῦν διὰ τὴν θεραπείαν ἐκείνων. Καὶ οὔτε ἔτσι ὅμως δὲν ἐξέφυγαν ἀπὸ τὴν κακίαν, ἀλλὰ ἀντὶ τοῦ μάννα, ἐξπιοῦσαν κρεμμυδιὰ καὶ σκορδα καὶ ὅλα τὰ κακά ποῦ εἶχαν εἰς τὴν Αἴγυπτον. Τόσον μεγάλον κακὸν εἶναι ἡ συνήθεια.

86 Α. Ἐπειτα, οἱ Ιουδαῖοι ἐνῶ ἀπελάμβανον τῆς φροντίδος ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ καὶ εἶχον ἀρχηγὸν τῶσον σπουδαῖον καὶ δυνατόν, καὶ ἐπαυγαγωγούντε δὲ μὲ φόβον

καὶ ἀπειλὴν καὶ μὲ εὐεργεσίαν καὶ τιμωρίαν, καὶ μὲ κάθε τρόπον καὶ εἶδον τόσα θαύματα, δὲν ἔγιναν καλύτεροι. Εὐθὺς δὲ νομίζεις ὅτι ὁ νῖος σου, ποῦ εἶναι νέος, εἰς τὸ μέσον τῆς Αἴγυπτου, μᾶλλον δὲ περιφερσόμενος ἀνάμεσα εἰς τὴν παράταξιν τοῦ διαβόλου, χωρὶς νὰ ὁκοῦς κανενὸς τὴν χρησὶμον συμβουλὴν, χωρὶς νὰ θέλῃ ὅτι ὅλοι τὸν δόγουν εἰς τὰ ἀντίθετα, καὶ περισσότερον ἀπὸ ὅλους αὐτοὶ ποῦ τὸν ἐγέννησαν καὶ τὸν ἀνέθρεψαν, θὰ ἠμπορέσῃ νὰ ὑπερηγήσῃ τὰς παγίδας τοῦ διαβόλου. Β. Πῶς, Μὲ αὐτὰ ποῦ τὸν συμβουλεύεις, μὰ εὐθὺς τὸν προτρέπεις τὰ ἀντίθετα, μὴ ἐπιτρέπων εἰς αὐτόν, ὅτε ἐκ τῶν ὕπνων τοῦ νὰ σκεφθῇ τὴν φιλοσοφίαν, σπρέψῃ δὲ ὄναι καὶ κάτω τὴν παρούσαν ζωὴν καὶ τὰ εἰς αὐτὴν ἀνήκοντα, τὸν προετοιμάζεις νὰ ποιεῇ μεγαλύτερον τρεῖσμα. Ἀλλὰ μήπως ἀπὸ τῶν ὁσῶν τούτων, δὲν εἶναι, θεδαίως ἱκανὸς ὁ νέος νὰ κατορθώσῃ μόνος τρυ τὴν ὁρετὴν. Ἐὰν δὲ ἂν εὐνοῖαι ἐγεννοῦσε καὶ τὸ εὐγενές, μὲ τὰς βροχὰς τῶν λόγων σου, θὰ ἀποπνιγῇ πρὶν βλαστήσῃ. Ὅπως δὲ τὸ σῶμα ποῦ δὲν τρέφεται μὲ ὑγιεινὰς τροφὰς, ἀλλὰ μὲ φιλοθεράς, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ζήσῃ πολὺν χρόνον, ἔτσι καὶ ἡ ψυχὴ ποῦ διαπαιδαγύνηται τοιαυτοῦ ποτὶς δὲν εἶναι δυνατόν νὰ διανοηθῇ ποτὲ τι ποιεῖ. Ὁ σπουδαῖος καὶ ὑψηλός, ἀλλ' εἶναι ἀναπόφρευκτον ἡ τοιαυτὴ ψυχὴ ασθενὴς καὶ ἀδύνατος, καταβλυδόμενη ἐκαστὸς ἀπὸ τῆς κακίας ὅσῃ ἀπὸ καλοῖαν φθόνου, νὰ καταγραφῇ ἔτσι ὅσῃ εἰς τὴν κόλασιν καὶ τὴν ἀπώλειαν, ποῦ ὑπάρχει ἐκεῖ.

Καὶ ἐὰν δὲν παραδεχθῇς ὅτι σι βαίνουν αὐτὰ, ἀλλὰ τι εἶναι δυνατόν νὰ ἐαυτοῦ κανεὶς τὴν ὁρετὴν εὐρισκόμενος, μέσῃ εἰς τὸν κοσμον, καὶ τὰ λέγεις αὐτὰ ὅς ἀσχετίζμενος, ἀλλὰ ἐξετάζων αὐτὰ μὲ τ' ἡλικρινεῖται, μὴ βοηθῇς νὰ μὲς διδάξῃς τὸ νέον αὐτοῦ καὶ παρὰ τὸν μῦθον. Διότι δὲν θέλω θεδαίως νὰ ἴκω ὁσκόπως τόσας ἐνοχλήσεις, ὅστε νὰ ἀπερῶ, ὅτι αὐτὸν ποῦ πλὴν μα αὐτοῦ. Δ. Ἀλλὰ φυσικὰ δὲν ἠμπορῶ αὐτὸ νὰ τὸ ἰσθῶ, διότι οὔτε καὶ μὲ αὐτὰ ποῦ λέγετε καὶ μὲ αὐτὰ ποῦ κόμειτε δὲν τὸ ἐπιτρέπετε διαφωνεῖτε δὲ πρὸς τὴν ἀποφασιν αὐτὴν καὶ διδάσκετε τὰ ἀντίθετα. Ἀνατρέφοντες ἡμεῖς τοὺς τοὺς διδάσκετε νὰ καίουν ἡμεῖς δὲν εἶναι δυνατόν νὰ σκεπτοῖν αὐτοὺς ποῦ τὰ ἐφαρμόζουν ὡσαν ἔφημι. ὅς νὰ προσπαθῇτε νὰ κατατρέψετε τοὺς νῖους σας. Κυττάτε δὲ τὸ πρῶγμα ἀπὸ περὶ ὧς. «Ὁθαί, λέγει, τοῖς γελῶσιν». Λοκε β. 24 καὶ. Ἐπεὶ ὁριῶς ἀντίθετος τοὺς παρέχετε πολλὰς ἀφορμὰς νελῶσαι. «Ὁθαί, τῶς πλοιοτῶσιν, αἰεὶ δὲ καὶ κόμειτε το πῶν διὰ νὰ πλουτήσων. Ὁθαί, ὅταν καλῶς γῇ καὶ ὕμῳ, ἡ ἀντις αὐτῶν ὡς ὡς καὶ περὶ αὐτῶς ἀλλοκλήρους ἐδοπανήσατε πολλάκις, διὰ νὰ ἐπιπλήξῃτε τὴν

παρά τῶν ἀνθρώπων ὑπόληψιν. Ἀκόμη δέ, ὁ ὠθεῖων τὸν ἀδελφόν του εἶναι ἐνοκός διὰ τὸ ῥαββί εἰς τὴν κλίσιν. Ἐπεὶ οὖν οὕτως θεωρεῖτε αὐτοὺς ποῦ ὑπομένουν μὲ σιωπὴν τὰς ββάσεις τῶν πάλων, ὡς ἀκηροὺς καὶ δειλοὺς. Ὁ Χριστὸς δὲ δεῖ ἐντολὴν νὰ περιφρονῇτε τὰς φιλονεικίας καὶ τὰς δικαστικὰς διαμάχας. Σεῖς οὖν τοὺς ὀδηγεῖτε πάντοτε εἰς αὐτὰ τὰ κακὰ. Παρήγγειλε, πολλὰκις νὰ ἐκβάλλωμεν τὸν ὀφθαλμὸν ὅταν θλάτῃ, σεῖς οὖν καὶ ἐπεὶ φιλῶν, ὅσους ἠμποροῦν νὰ σὲ δάσουν χρήματα, ἔστω καὶ ἂν σὲ διδάξουν τὴν χειροτέραν κακίαν. Δὲν ἐπέτρεψε τὴν ἐκδίωξιν τῆς γυναίκας, πλην τῆς μοναδικῆς περιπτώσεως τῆς μοιχείας· σεῖς οὖν προκειμένου νὰ λάβετε χρήματα καὶ αὐτὴν τὴν ἐντολὴν τὴν παραβαίνετε. ²⁷ Α. Ἀπελγόμενοι ἐντελῶς τὸν ὄρκον· σεῖς οὖν, ὅταν ἰδῇτε κάποιον νὰ τὸν ἀποφύγῃ, τὸν εἰρωνεύεσθε. Λέγει, «Ὁ φίλων τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, ἀπολτρεῖ αὐτήν» (Ἰω. 2, 25), σεῖς οὖν τοὺς ὀδηγεῖτε ἀποδοῦναι εἰς αὐτὴν τὴν ἀγάπην. Λέγει· «Ὅταν μὴ ἀφῇτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ παρωπώματα αὐτῶν, οὐδὲ ὑμεῖς ὁ Πατὴρ ὑμῶν ἀφήσει ὁ οὐρανός» (Ματθ. 6, 14). Ἐσεῖς οὖν καὶ εἰρωνεύεσθε, ὅταν οἱ ἀδικημένοι δὲν θέλουν νὰ ἀνταποδοκῶν τὰ ἴσα, καὶ σπεύδετε νὰ τοὺς ὀδηγήσῃτε ἀμείων εἰς τὴν προδὶν αὐτῶν. Ὁ Χριστὸς εἶπεν ὅτι οἱ ποθοῦντες σφοδρὰς τὴν δόξαν, ὅλα τὰ κάνουν ματαίως, ἔστω καὶ ἂν νικηθεῖσιν, καὶ ἂν προσεύχωνται, καὶ ἂν ἐλεῶν· σεῖς οὖν διαδέχετε τὰ πάντα, προκειμένου νὰ τὴν ἐπιτύχητε. Καὶ διατὶ νὰ τὰ ἐξετάσωμεν ὅλα λεπτομερῶς, δαδί, ὅφ' ὅσον καὶ ὅλα μαζί τὰ λεχθέντα εἶναι. Πικρὰ νὰ ἐπιφέρουν μωρίας κολάσεις, ὅφ' ὅσον ὅλα μαζί συννηγμένα, ἀλλὰ καὶ τὸ καθένα ἀπὸ αὐτὰ μόνον του εἶναι ἀρκετόν. Σεῖς οὖν συσσωρεύσαντες ὅλα μαζί, καὶ φορτωσάντες τὸ δυσόδοστον φορτίον τῶν ἀμαρτημάτων τοὺς στέλλετε ἔτσι εἰς τὸν πατοῦν τοῦ πυρός. Πότε θὰ ἠμπορέσουν νὰ σωθῶν, ὅφ' ὅσον μεταφέρουν τὴν πολλὴν προφῆν διὰ τὸ πᾶν. Καὶ δὲν εἶναι μόνον αὐτὸ τὸ φοβερόν, ὅτι δηλοδὴ συμβαλεῖτε τὰ ἀντίθετα πρὸς τὰς ἐντολάς τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ ὅτι ἐνδύετε τὴν κακίαν μὲ ὡραία λόγια, ὀνομάζοντες κορυφοῖνα τὸ νὰ ἐπισκεπτεται κανεὶς τοὺς ἠποδοκίμους καὶ τὰ θέατρα, τὸ νὰ πλουτῇ ἐλευθερίαν, τὸ νὰ ποῖ κανεὶς τὴν δόξαν γενναϊότητα, τὴν ἀπερισκεψίαν θάρρος, τὴν ἀσυνταν φιλονεικίαν καὶ τὴν ὁδικίαν ἀνδρείαν. ²⁸ Ἐπειτα ὡσὺν νὰ μὴ φθάνῃ ἡ ἀπάτη αὐτῆς ὀνομάζετε καὶ τὴν ἀρετὴν μὲ ἀντίθετα ὀνόματα, λέγοντες δηλοδὴ τὴν ἀσυνταν ὡς ἀγρυμνασμένην, δειλίαν τὴν ἐπιείκειαν, τὴν δικαιοσύνην ἀνιδρίαν, καὶ τὴν μὲν ταπεινότητα δουλοπρέπειαν, τὴν δὲ ἀνελευθερίαν ὀνομαζόμεν, ὡσὺν νὰ φοβήσθῃς μήπως ἀκούσων

τὸ παιδί ἀπὸ τοὺς ἄλλους τὸν πραγματικὸν χαρακτηρισμὸν αὐτῶν καὶ ἀποφύγουν τὸν δειλόν. Διὰ δὲν εἶναι ἀσυνταν τὸν παῖδα εἰς τὴν ἀποτροπὴν τῶν κακῶν τὸ νὰ προσφέρωνται ἐσυγκάλυπτα καὶ κυρία τῶν κακῶν αἱ ὀνομασίαι. αὐταὶ. Ἀλλὰ ἔχουν τὴν δύναμιν διὰ νὰ πλῆξουν τοὺς ἀμαρτανότας, ὥστε πολλὰκις πολλοὶ ποῦ εἶναι ὑπερήφανοι διὰ τὰ χειρότερα κακὰ δὲν ἀνέκονται μὲ ἡμέτητα νὰ ὀνομάζωνται αὐτὰ ποῦ εἶναι. Ὁ ἀλλὰ ἀγριεύουν καὶ ἀποθηριάζονται, ὡσὺν νὰ ὑποφέρουν τὰς χειρότερας συμφοράς. Τὴν πόρνην δηλοδὴ γυναῖκα καὶ τὸν πόρνον νέον, ἂν τὸν χαρακτηρίσῃ ἀπὸ τὴν ἀσχυροτάτην αὐτὴν προδὶν, ἔγινε μωρὸς ἐκθρός. ὡσὺν νὰ ἔχη διαπράξῃ τὴν μεγαλύτερον ἀδικίαν. Καὶ δει μόνον αὐτοὺς, ἀλλὰ καὶ τὸν πλεονέκτην καὶ τὸν μέθυσον καὶ τὸν ὑπερήφανον καὶ ὅλους γενικῶς αὐτοὺς ποῦ διαπράξον τὰ χειρότερα. ὅφ' ὅσον ἐβλεπε κανεὶς νὰ ἐνοκιοῦνται καὶ νὰ πονοῦν, ὅφ' ὅσον λόγῳ τοῦ ὅφ' ὅσον πράττουν αὐτὰ καὶ ἐξ αἰτίας τῆς γνώμης τῶν πολλῶν, ὅσον λόγῳ τῶν χαρακτηριζομένων τῶν προδῶν τῶν. Ἐ Γνωρίζω δὲ μέλιστα πολλοὺς ποῦ ἐσωφρονίσθησαν μὲ τὸν τρόπον αὐτόν καὶ ἐγιναν μὲ τοὺς ὀνομαζομένους ἡπώτεροι. Σεῖς οὖν ἀντρέψατε καὶ αὐτὴν τὴν πομπήν καὶ τὸ χειρότερον μάλιστα, ὅφ' ὅσον μόνον μὲ τὰ λόγια, ἀλλὰ καὶ ἐμπράκτως· τοὺς δίδετε αὐτὴν τὴν συμβουλὴν, κτίζοντες πολυτελεῖ πῆμα, ἀγοράζοντες ἀκριβοὺς ἀγρούς, παρουσιάζοντες τὴν ἐξωτερικὴν θῆν, καὶ μὲ ὅλα αὐτὰ ὡσὺν μὲ κάποιο πικρὸν νέφος σκοτίζετε τὴν ψυχὴν τῶν. Ἀπὸ ποῦ λοιπὸν θὰ ἠμπορέσω νὰ πεισθῶ, ὅφ' ὅσον ὡσὺν αὐτοὶ νὰ σωθῶν. ²⁹ Α. ὅταν ἰδῶ, ὅφ' ὅσον προτρέπονται νὰ κόμην αὐτὰ, ποῦ ὅφ' ὅσον κάνουν, ὁ Χριστὸς εἶπε ὅτι ἀποδοῦναι θὰ ἀπωλεσθῶν. Ὅταν ἰδῶ ὅφ' ὅσον καταφρονεῖτε μὲν τὴν ψυχὴν τῶν, ὡσὺν κατὰ περιττόν, καὶ φροντίζετε ὡσὺν ἀνογκοῖα καὶ πρῆτειοντα δι' αὐτὰ ποῦ ὄντως εἶναι περιττά. Καὶ διὰ νὰ ἐξασφαλίσετε εἰς τὸ παιδί σας τὸν καλύτερον ὁπαρτήν, τὸν καλύτερον ἵππον καὶ τὴν φρασιότεραν στολὴν, κάνετε τὸν πᾶν, ὅφ' ὅσον οὔτε πᾶν ἀνέκεσθε νὰ σκεφθῇτε τὸ πᾶν θὰ γίνῃ αὐτὸς καλὸς, καὶ ἐντὶ προσεῖτε τὴν μάθησιν του μέχρι τῶν βένδρων καὶ τῶν περρωμάτων, τὴν ψυχὴν δὲν τὴν θεωρεῖτε ὅφ' ὅσον οὔτε δι' ἑν ἐλάχιστον μέρος τῆς φροντίδας αὐτῆς. Κάνετε τὸ πᾶν, διὰ νὰ ἐξασφαλίσετε διὰ τὸ σπῆμα θναυράσιον ὄφ' ὅσον καὶ νὰ γίνῃ χρυσὴ ἡ στέγη τοῦ σπῆματος, οὔτε πᾶν οὖν θέλετε νὰ φροντίζετε νὰ γίνῃ χρυσὴ ἡ ψυχὴ, ὅφ' ὅσον εἶναι τὸ πολυτιμότερον ἀπὸ ὅλα τὰ ἀγαθά.

Β. Ἀλλ' ἀκόμη δὲν ἀνέφερα τὸ ἀποκορύφωμα τῶν κακῶν, ὅφ' ὅσον τὸ κυριώτερον μέρος τῆς ἀποφορᾶς ἀπεκάλυψε, ὅφ' ὅσον πολλὰκις ποῦ ἠτοιμάσθη νὰ τὸ εἰπῶ ἐκκρίνῃ, πολ-

λάκας δὲ καὶ ἐντρέπεται Ποῖον λοιπὸν εἶναι, αὐτὸ Διότι πρέπει, πλεον γὰρ τὸ ἀποτολμήσωμεν καὶ νὰ τὸ εἴπωμεν. Ἄλλωστε θὰ ἦτο μεγάλη ἀνανδρία, ἐνῷ πρόκειται νὰ ἐκκλιώσωμεν κατὰ κακὸν νὰ μὴ τολμήσωμεν οὔτε πᾶν νὰ ἀμυλῶμεν δι' αὐτὸ, ὥσταν νὰ πρόκειται ἡ σωτηρία νὰ ταπεινῶσιν ἐφ' ἐαυτῆς τὴν ἀσθένειαν. Δὲν θὰ σιωπήσωμεν λοιπὸν καὶ ἀν ἀκόμῃ πρόκειται, μυριάκις νὰ ἐντραπύωμεν καὶ νὰ κοκκινίσωμεν Διότι καὶ ὁ αἰσὶς, προκειμένοις νὰ καθαρίσῃ τὴν πολυμένην πληγὴν θὰ παραιτηθῇ ἀπὸ τοῦ νὰ χρησιμοποίησιν τὸν αἰσθρον, Ὡ καὶ νὰ διθῇ τὰ δάκρυα τοῦ ἐκ τὸν πυθμένο τοῦ τραύματος. Λοιπὸν οὔτε καὶ ἡμεῖς πρόκειται νὰ απαιμῶμεν τὸν λόγον αὐτόν, καθ' ὅσον ἡ μάλασις εἶναι χειροτέρα Ποῖον λοιπὸν εἶναι τὰ κακὰ. Κάποιος παρόμοιος καὶ παρανομὸς κόθος ἐκλήθηεν εἰς τὴν ζωὴν μας Ἐπέπεσεν ἀσθένεια θάρακα καὶ θέραιπε, τοῖς καὶ ἐνέσκηψε παναλῆς χειροτέρα ὅλων ἐπενοήθη κάποιος νέος καὶ φοβερά παρανομία, διότι ἀνατρέπονται οἱ νόμον οἱ ἀνθρώπων, ἀλλὰ καὶ οἱ φυσικοὶ νόμοι. Κατήντησε λοιπὸν μικρὸν πιδῆμα ἢ παρὰ τὴν θεωρουμένην ὡς συνήθη ἀσθένεια. Καὶ ὅπως εἰς τὰς ὁδοὺς τὸ τυραννικώτερον πάθος ὅταν ἐπέλθῃ καλύπτει τὴν ἐντυπωσίαν τοῦ προηγουμένου, ἔτσι καὶ τὸ ὑπερβολικὸν μέγεθος αὐτῆς τῆς ὕβρεως. Ὡ κάμνει τοῦ ἀνθρώπου νὰ μὴ φαίνεται πλέον ὡς ἀνυπόφορον, ἀλλὰ τὴν ἀκαλασίαν περὶ τὴν γυναικα Διότι φαίνεται, ὅτι εἶναι εὐκαρσιον τὸ νὰ ἡμπορέσῃ νὰ διαφύγῃ κανεὶς ἀπὸ τὰ δικτ' αὐτὰ, καὶ καθιενεῖται εἰς τὸ εἶχε νὰ γίνῃ περὶ τὸν τὸ γυναικίον φυλὸν ἐφ' ὅσον οἱ νέοι ἀνυπόφορον ἀντὶ ἐκείνων. Ὡ καὶ εἰς ἐκείνους ἀνθ' ὧν καὶ δὲν εἶναι μόνον αὐτὸ τὸ κακόν, ἀλλ' ὅτι μετὰ τὴν ἐλευθερίαν ἀπολαμβάνεται τοιαύτη ἀκαλασία καὶ ἐνομιροποιήθη ἡ παρανομία. Κανεὶς λοιπὸν δὲν φοβεῖται, καὶ δὲν ἰσχύει. Κανεὶς δὲν ἐντρέπεται οὔτε κοκκινίζει, ἀλλὰ καὶ ὑπερηφανεύεται διὰ τὴν γελίαν αὐτῆν πράξιν. Ἐ καὶ θεωροῦνται παράφρονες οἱ σωφρονεῖς καὶ οἱ δὲ οὐκ οὐκ παρὰ τὰ νόμιμα, οἱ νομικοὶ καὶ οἱ ἀντὶ τὴν νύκτα νὰ εἶναι κατωτέρω, σωματικῶς, δέρονται. Ὡ δὲ εἶναι, ἰσχυρότεροι, χλευάζονται καταγελῶνται, περιλαινῶνται μὲ μυριάδας ἐπισημοῦς. Εἰς τιποῖς δὲν ἀφελῶν τὰ δασκαστήρια οὔτε οἱ νομοί, οὔτε οἱ παιδαγωγοί, οὔτε οἱ πατέρες, οὔτε οἱ μαθηταί, οὔτε οἱ δασκαλοὶ Διότι ἄλλως μὲν καυχώμεθα νὰ διασφείρουσιν διὰ κριμῶν αὐτοὶ δὲ ἐνδιαφέρονται πῶς νὰ ἀποκτήσιν μισθόν. Ἐ ἐκείνους δὲ οὐ εἶναι φρονιμώτεροι καὶ φρονιμώτεροι διὰ τὴν σωτηρίαν αὐτῶν που τοὺς ἔχουσιν ἐρπυσίθη.

99 Ἀλλὰ μὲν πολλὰ εὐκαλῶς ἀποκομίζονται καὶ ἑμμελῶς καὶ ἄλλοι δὲ φοβόμενοι τὴν δυνάμιν τῶν ἀνθρώπων. Ἀλλὰ

τὴν εὐκαλῶτερον θὰ ἡδύνοντο νὰ γλυτώσιν κάποιος, ὁ ὁποῖος ἔχει, γίνετο ὑπόπιος διὰ ἐποφθαλμῇ τὸ βασιλικὸν ἄζωμα, παρὰ νὰ ἐφεύγῃ ἀπὸ τὰ κέρια τῶν μαρτύρων ἐκείνων. Ἄν προσπαθῇ νὰ ἀρπάξῃ ἀπὸ αὐτοὺς τὰ παιδιά. Ἐγὼ, ὥσταν εἰς μεγάλην ἐρημίαν, μέσῃ εἰς τὰς πόλεις, οἱ ἄρσενικοι μὲ ἄρσενικοὺς διαπραττοῦν τὴν ἀκαλασίαν. Ἐάν δὲ μερικοὶ ἔχουν ἐρπυσίθη τὰς πανίδας αὐτάς, δυσκόλως θὰ ἀποφύγουν ὅμως τὴν κακὴν φήμην αὐτῶν οἱ ὁποῖοι διαπραττοῦν τὰς ἀσχημίας αὐτάς. Πρῶτον μὲν διότι εἶναι πόρα πολλὰ ὀλίγα καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον εὐκόλως θὰ ἡμπορούσαν νὰ κράτουνται ἀνάμεσα εἰς τὸ πλῆθος τῶν κακῶν, δεύτερον δὲ, διότι καὶ οἱ ἴδιοι οἱ μαρτυροὶ καὶ οἱ μαλυσμένοι ἐκείνοι δαίμονες. Ὡ ἐπειδὴ δὲν ἡμποροῦν κατ' ἄλλον τρόπον νὰ ἐλπίσιν αὐτοὺς οἱ ὁποῖοι τοὺς περιφρόνησαν προσπαθοῦν νὰ τοὺς τιμωρήσιν διὰ τοῦ τρόπου αὐτοῦ. Διότι ἀπὸ δὲν ἡμάρτησαν νὰ τοὺς πληξῶν θανάσιμος οὔτε νὰ ἐγγίσουν τὴν ἰδίαν τὴν φυκὴν των, ἐπικειμένους λοιπὸν νὰ πληγώσιν τοὺς κακίστους τὸν διάκοσμον τῆς σωφροσύνης των. τὸν ὁποῖον λαμβάνουν ἀπὸ τὴν κοινωνίαν καὶ νὰ καταστρέφουν τὴν καλὴν ὑπόληψιν των. Διὰ τοῦτο καὶ ἡκούσα ὅτι πολλοὶ παρανεύονται, πῶς ἀκόμῃ καὶ σήμερον δὲν ἔβρεξε ἄλλην πυρίνην θροσκὴν. πῶς δὲν ἐπαθεν ἡ πόλις μας αὐτὰ ποὺ ἐπαθεν τὰ Σόδομα¹⁰ ἐνῷ εἶναι ἄζω διὰ πολὺ σκληροτέρων τιμωρίων, καθόσον δὲν ἐσωφρονίσθη οὔτε μὲ τὰ κακὰ ἐκείνων. Ἀλλὰ μολοντὶ λοιπὸν ἡ πόρα ἐκείνη ἐπὶ δυο χιλιάδας ἔτη θὰ διὰ τῆς ὕψους τῆς λαμπρότερον καὶ ἀπὸ φωνῆν, πρὸς ὅλην τὴν οὐκουμένην. Ὡ καὶ νὰ μὴ ἀποτολμήσῃ παρόμοιον ἡμέτερον, ὅτι μόνον δὲν ἐμείνη ἡ τάσις των διὰ τὴν ἀμαρτίαν αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ περισσώτερον αὐθάδεις ἔγιναν, ὥσταν νὰ φιλονεικοῦν καὶ μάχωνται μὲ τὸν Θεόν, καὶ προσπαθοῦν νὰ ἀποδοῦν ἐμπράκτως διὰ τὸσον περισσώτερον θὰ εἶναι, προσκεκολλημένοι εἰς τὰ κακὰ αὐτά, ὅσον περισσώτερον τοὺς ἀπειλεῖ. Πῶς λοιπὸν δὲν ἔστιν ἴσχυς τέτοιο, ἐνῷ τὰ μὲν Σοδομικὰ ἀμαρτήματα διαπράττονται ὅμως δὲν ἐπιβάλλονται αἱ τιμωρίαι τῶν Σόδομων. Ἐπειδὴ τοὺς ἡμεῖς εἰς ἄλλο πῦρ καυστικώτερον καὶ τιμωρὰ ἀτελεύτητος. Ἀλλωστε καὶ ἐκείνοι, ἐνῷ διαπραττοῦν πολὺ θωροτέρα ἀμαρτήματα ἀπὸ τοὺς καταστραφέντας διὰ τοῦ κατωτέρω, ἐννοῶ τοὺς μετέπειτα, καμμία τέτοια ραγδαία θροσκὴ, δὲν ἔγινε μετὰ ἀπὸ ἐκείνων. Ὡ καὶ ἐδῶ πόλιν ὁ λό-

10. Ἡ πόλις αὕτη μετὰ τῆς ἀφάρτος πόλεως Γόμορα ἐξηγοῦνται τὸν Θεὸν εἰς τῆς τοῦτον ἀκαλασίας τῆς ἐκείνης ἐξ οὐρανοῦ πῦρ καὶ θεῖον (θεῖον) καὶ ἐξηγοῦνται τὴν πόλιν ἀπὸ προέφρονος τῆς γῆς ἀπὸ τῆς μόνον ἢ αὐτῶν ἐκείνων καὶ ἐκείνων καὶ τῆς γυναικὸς τῆς, ἡ ὅποια ἐξ αὐτῆς παραλάσκει τῆς ἐννοίας τοῦ Θεοῦ, μετέλθῃ καὶ, τῆς τῆς ἀλάσας

γος είναι ὁ ἴδιος Δαδὶ τάχα οἱ πρῶτοι ἄνθρωποι, δεόν οὐτε δικαστήρια ὑπάρχον οὔτε φόβος ὑπῆρχε ἀπὸ τοῦ ἀκουστος, οὔτε νόμος νὰ τοὺς ἀπειλῇ, οὔτε ὄμιλος προφητῶν διὰ νὰ τοὺς ἐπαναφέρῃ εἰς τὴν, οὔτε φόβος καλῶσεως, οὔτε ἄλλας βασιλείας ἀκουσίου, οὔτε ἄλλη γνώσις ἀληθείας, οὔτε καὶ τὰ θαύματα, ποὺ ἠμποροῦν νὰ ἀναστήσουν καὶ τοὺς λίθους, πῶς λοιπὸν αὐτοὶ ποὺ δὲν ἀπηλάνυσαν τίποτε ἀπὸ αὐτὰ, ἐπιμωρήθησαν τόσον αὐστηρὰ διὰ τὸς ἀμαρτίας των, καὶ αὐτοὶ ποὺ ἔχουν συμμετάσκει εἰς ὅλα αὐτὰ, καὶ ζοῦν μέσα εἰς τὸν φόβον καὶ θείων καὶ ἀνθρωπίνων δικαστηρίων, δὲν ἐπιμωρήθησαν ἀκόμη μακρὶ σήμερον μὲ τὰς αὐτὰς τιμωρίας, ἐνῷ εἶναι ὅμοια σκληροτέρως τιμωρίας, Εἰ Ἄρα, δὲν εἶναι εὐνόητον καὶ εἰς ἕνα παιδί, ὅτι τοὺς ἐπικυρώσεται αὐστηροτέρα τιμωρία Διὸς, ἐὰν ἐμεῖς ἀργυζώμεθα ἔτσι καὶ ἀγανακτώμεν, ὁ Θεὸς ποὺ φροντίζει δι' ὅλα καὶ ἰδιαίτερος διὰ τὸ ἄνθρωπον γένος καὶ ἀποστρέφεται καὶ μισεῖ σφοδρῶς τὴν κακίαν, πῶς θὰ ἡνεϊκετο νὰ ἀποταλῇ αὐτὰ χωρίς τιμωρίαν. Δὲν εἶναι ἔτσι ἔτσι! ἀλλὰ θὰ ἐπιφέρῃ ἐπ' αὐτῶν τὴν παντοδύναμον κείρα του, καὶ τὴν ἀφρόντητον πληγὴν, καὶ τὴν ὀδυνην τῶν βασανιστηρίων ἔκεινων, ποὺ εἶναι τόσον φοβερά, "Αὐτοὶ οἱ σιμφοραὶ τῶν Σοδόμων συγκρινόμεναι πρὸς αὐτὰ νὰ θεωροῦνται ὀστεῖαι Διὸς, ποῦνε βορβόρους δὲν ἐξεπέρασαν, ποῦν γένος θνητῶν, διὰ τὰς μαρὰς αὐτῆς σαρκικῆς μίσεως. Ὑπάρχει εἰς μερικὰ ἀνὰ τὰ ἔθνη ζῶσα μεγάλη νενεθησις ὁρμῆ καὶ ἐπιθυμία ἀσελκράτητος, ποὺ δὲν διαφέρει καθόλου ἀπὸ τὴν τρέλλαν. Ἀλλ' ὅμως δὲν γνωρίζουν τὸν ἔρωτα αὐτὸν τοῦ ἀρεσνικοῦ πρὸς τὸν ἀρεσνικόν, ἀλλὰ στέκονται εἰς τὰ ὅρια ποὺ ἔθεσεν ἡ φύσις. Καὶ δὲν ἀκόμη μυριάκις κοκλάζει μέσα των τὸ πάθος ὅμως δὲν ἀναιρέπουν τοὺς νόμους τῆς φύσεως. Οἱ ὅθεν ὅμως λογικοὶ, ποὺ ἐγνώρισαν τὴν θεῖαν διδασκαλίαν καὶ διδάσκουν εἰς ἄλλους τί πρέπει καὶ τί δὲν πρέπει νὰ κήνουν Β καὶ ἤκουσαν Γραφὰς ποὺ κατῆλθεν ἀπὸ τὸν οὐρανόν, συνάπτουν σκέψεις καὶ τόσον ἐλευθέρως μὲ τὰς πόρναις, ὅσον μὲ τοὺς νέους ἰσοῦν νὰ μὴ εἶναι ἀκριβῶς ἄνθρωποι, μᾶτε νὰ ὑπάρχῃ ἡ πρόνοια τοῦ Θεοῦ, ἡ ὁποία τιμωρεῖ τὰς παρανομίας, ἀλλ' ὡσὰν σκότος ποὺ κατέλαβε τὰ πάντα καὶ κανεὶς πλέον οὔτε βλέπει αὐτὰ οὔτε τὰ ἀκούει, τοιαυτοτρόπως ἀποταλμοῦν τὰ πάντα, καὶ μάλιστα μὲ τὴν μεγάλῃν μανίαν. Οἱ δὲ πατέρες τῶν διασφειρομένων παιδιῶν, πομνένους αὐτὰ σιωπηλῶς, καὶ δὲν ἐξαφανίζονται, καὶ μὲ αὐτὰ οὔτε σκίπτονται, κομίζαν διαόθουσαν τοῦ κοκοῦ Διὸς καὶ ἐὰν ἐπαρκετο νὰ μεταφέρουν τὰ παιδιά των ἔξωθεν εἰς ἑνὴν κώραν ἐξ αἰτίας τοῦ πάθους αὐτῶν εἴτε εἰς τὴν θάλασσαν εἴτε εἰς τὰς νήσους εἴτε

εἰς ἀπάτητον γῆν, εἴτε εἰς τὴν ὑπεράνω ἡμῶν οἰκουμένην, δὲν θὰ ἐπρεπε νὰ κάνουν τὸ πῦν, καὶ νὰ προσπαθῶσιν, ὥστε νὰ μὴ συμβοῦν αὐταὶ αἱ ἀσχετητιες, C Καὶ δὲν ὑπάρχει κάποιον ἕνα χωρίον προσβλήθην ἀπὸ ἀσθένειαν καὶ μάλιστα καλῶραν, δὲν θὰ μεταφέρωμεν ἀπὸ ἐκεῖ τοὺς υἱούς, καὶ δὲν ἀκόμη πρόκειται νὰ κερδίσουν ἐκεῖ πολλά, καὶ ἡ ὕψαι των εἶναι ἀρίστη. Τώρα δὲ ὅμως ποὺ τόσο διασφορὰ ὑπάρχει παντοῦ καὶ μόνον σῶμεν αὐτοὺς πρὸς τὰ ἔσθια αὐτὰ, ἀλλὰ ἀπορακρύνουμεν καὶ αὐτοὺς ποὺ θέλουν νὰ τοὺς ἀπαλλάξωσιν, ὡσὰν καταπνιφεῖς. Καὶ πόση ἀργίς ἔστι δὲν εἶναι αὐτὰ, καὶ πόσων κεραινῶν, ὅταν τὸ μὲν λεκτικὸν αὐτῶν προσπαθοῦμεν νὰ τὸ διορθώσωμεν καὶ νὰ τὸ καθάρισαμεν διὰ τῆς κοσμητικῆς σοφίας τὴν δὲ φυσικὴν ποὺ κείτα, ἴσα εἰς τὸν βόρβορον τῆς ἀσελγείας καὶ σαπίζει διαρκῶς, καὶ μόνον παραμελοῦμεν, ἀλλὰ καὶ ὅταν θέλῃ νὰ ἄνορθωσῃ τὴν ἐμποδίζομεν D

Ἀκόμη λοιπὸν θὰ τοιμήσῃ νὰ εἴπῃ κανεὶς ὅτι εἶναι δυνατόν αὐτοὶ ποὺ εἶναι τόσον θυθημένοι εἰς τοιαύτας ἀμαρτίας νὰ σωθῶν, Ἀπὸ ποῦ Διὸς αὐτοὶ ποὺ διέφυγον τὴν μανίαν τῶν ὁκολάστων (εἶναι δὲ ὅλγιοι αὐτοὶ, τοὺς τυραννικούς ἐκείνους ἔρωτας ποὺ διασφειροῦν τὰ πάντα, ὅμως δὲν διαφεύγουν τὸν πόθον τοῦ πλοῦτος καὶ τῆς δόξης. Οἱ περισσότεροι ὅμως, καὶ ἀπὸ τὰ ἴδια αὐτὰ πάθη, καὶ ἀπὸ τὰ πάθη τῆς ἀσελγείας καταλαβάνονται μὲ μεγαλυτέραν ὁρμῇ. Ἐπειτα θέλοντες νὰ τοὺς καλλιεργήσωμεν τὴν εὐγλωττίαν, δὲν ἀπορρίπτουμεν πῶσιν τὰ ἐμποδίζοντα τὴν παιδείαν, ἀλλὰ ἐπιμωροῦμεν καὶ τὰ συνταλόντα. Εἰ διαρίζοντες καὶ παιδαγωγοῦντες καὶ διδασκάλους καὶ χρήματα δαπανῶντες καὶ ἀπαλλασσοντες αὐτοὺς ἀπὸ τῆς ἄλλης ἀσχολίας καὶ τονίζοντες εἰς αὐτοὺς τακτικώτερον ὅπ' ὅσον οἱ παιδοτρίβαι εἰς τοὺς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας ἅψ' ἑνὸς μὲν τὴν πενίαν λόγῳ τῆς ἀπαιδεύσεως καὶ ἅψ' ἑτέρου τὸν πλοῦτον ποὺ ἀποκτῇ κανεὶς ἀπὸ τὴν μόρφωσιν καὶ πρῶτοντες καὶ λέγοντες τὸ ἄν καὶ μόνον μας καὶ μὲ ἄλλους ὥστε νὰ τοὺς ὀδηγῶμεν εἰς τὸ τέλος τῆς ἐν λόγῳ παιδείας καὶ παρὰ ταῦτα πολλὰκις οὔτε εἶσι τὸ ἐπιτηγνάνομαι. Νομίζομεν δὲ θὰ θὰ προκύψῃ καλλιέργεια ἐκπεριφορὰς καὶ ὁρθότητος ἀρίστου ἡθους. "Αὐτοὶ ὑπάρκοι, τόσον πολλά, ποὺ τὴν διακόπτουν. Καὶ τί κερδότερον θὰ ᾔδυναιτο νὰ νύνη ἀπὸ τὸν παραλογισμὸν αὐτῶν. Τὸ μὲν εὐκολοῦται ἐν ἀληθείᾳ νὰ γίνετα, ἀντικείμενον πόσον μεγάλη τιμὴς καὶ ἐπιμελείας, ὡσὰν νὰ μὴ εἶναι δυνατόν χωρὶς αὐτὴν νὰ κατορθωθῇ ποτὲ αὐτό, ἐκείνο δὲ ποὺ εἶναι δυσκολώτερον, τοῦτο νὰ νομίζωμεν ὅτι θὰ μᾶς ἔλθῃ ἐνῷ κομώμεθα ὡς νὰ ἦτο καὶ ἀπὸ τὰ εὐτελῆ καὶ μηδαμι-

νά, Διοί, ή παιδείας ής ψυχής είναι έργον τόσον δυσκολώτερον και πλέον επώπουν, όσον τό να πράττη κανείς από τό να λέγη, και όσον τά έργα είναι κοινωσιμώτερα τών λόγων.

9. Και ποίαν ανάγκην έχουν τό παιδιά μας, λέγει από την φιλοσοφίαν και αρθόττητα βίου. Πράγματι αϊ τό είναι αυτό είναι εκείνο που κατέστρεψε τά πάντα, δι δηλαδή πρόγμα τόσον αναγκαίον Β που συγκρατεί την ζωήν μας, θεωρείται περιττόν και παράργον. Κανείς δέν θα έλεγε, εάν ηδύλεπε τον υιόν του να άσθενή κατά τό σώμα ποικιν άνάνκι ν έχει από καθαράν και άκριβή ύγείαν, 'Αλλά θά έκαμνε τό κάθε τι διά να άποκτήση τόσην εύείαν, ώστε ποτέ πλέον να μη έλθη ή άρρώστια. Τώρα δέ που ή ψυχή άσθενεί, λέγουσιν ότι δέν υπάρχει δι αυτόν ανάγκη θεραπείας και τολμοῦν μετά τά λόγια αυτά να άνομάζουν τους έαυτούς των πατέρας. Τί λοιπόν. Θα φιλοσοφούμεν δίλοι. λένε, και θα έξαφανισοῦν αϊ φροντίδες τοῦ θεού. "Οχι τό να φιλοσοφῇ κανείς, καλέ ρου, αλλά τό να μη πράττη κανείς αυτό, καταστρέφει και διαφθείρει τά πάντα. Δίδει ποίσι πέρ μου, ελάπτουν την παρούσαν κατάστασιν. C αὐτοί που ζοῦν με μετριότητιαν και σεμνότητι, ή αὐτοί που έπνοοῦν καινούργιους και παράνομους τρόπους δια την διατροφήν των, Αὐτοί που έπιχειροῦν να συγκεντρώσουν διά τόν έαυτόν τους τά πάντα ή εκείνοι που άρκοῦνται εἰς αυτά που ἔχουν, Αὐτοί που έχουν στρατιάς δούλους και περιφέρουν στήλη από καλάσας, ή αὐτοί που νομίζουν δια τους χρειάζεται μονον ένας υπηρέτης. (Και με αυτά δέν εκθέτω άκόμη την άκραν φιλοσοφίαν, άλλ σῦτήν που είναι εἰς δίλους δυνατή. Οί φιλόανθρωποι και οι ήμεροι και αὐτοί που δέν έχουν ανάγκην από τας τιμὰς τών πολλών, ή αὐτοί που απαιτοῦν από τους άρραφώλους των τὰς τιμὰς περισσότερο από κάθε άλλο κρέος, και που άπερνάζοντα άναριθμήτους συμφοράς, έπειδή δέν έσηκώθη ένιστόν κιν, D οὔτε τους έκαυρότησε πρώτος ο τάδε, οὔτε έκαμνε υπόκλησιν, οὔτε τους συμπεριεφέρθη ως δούλας, Αὐτοί που μελετοῦν πῶς να άρκωνται ή αὐτοί που άρπετεύονται τὰς δυναστείας και τὰς έξουσίας και είναι πρόθυμοι να πράξουν και να ύποστοῦν τό κάθε τι δι' αυτό, Αὐτοί που λέγουσιν ότι είναι καλύτεροι από δίλους και πῶς δια τοῦτο νομίζουν δι τους επιτρέπεται να λέγουν και να κάμνουν τό κάθε τι, ή αὐτοί που συγκαταλέγουσιν τόν έαυτόν τους μεταξύ τών τελευταίων και που κατά τόν τρόπον αὐτόν μεταρίζουν την παράλογον έξουσίαν τών μεγάλων. Αὐτοί που κτίζουν πολυτελή στήλα και παραθέτουν πλάσιμα γεύματα ή αὐτοί που δέν ζητοῦν τίποτε άλλα εκτός από την άπαιρητην τροφήν και στέγην. Αὐτοί

που εκτείνων τό θράς των εἰς αναριθμήτητα στρέμματα E γῆς, ή αὐτοί που δέν θεωροῦν άναγκαίαν την κτήσιν οὔτε ένός σφάλλου πώματος. O εἰσπράττοντες τόλους πολλούς και θιόντες εἰς κρήσιν τάσης έμπορίας κάθε δίκων μέσον ή αὐτοί που έξοκίζουν τὰς δόδας αὐτὰς συνθήκας και θεωροῦν με αυτά που έχουν τους έχοντας ανάγκην. Αὐτοί που έχουν έννοήσει τό μηδανόν της ανθρωπίνης φύσεως ή αὐτοί που δέν θελουν οὔτε καν να τό άκούσουν, άλλ όπὸ της ύπερβολικής άλαζονείας έχουν χάσει και την συναισθήσιν της ανθρωπίνης ιδιότητός των, 92 A Αὐτοί που συντηροῦν πόρους και διαλύουν τους ξένους γάμους ή αὐτοί που άπέχουν και από την ιδικήν των γυναίκα, Δέν φευγουνσιν οί μὲν εἰς την ζωήν της οικουμένης ώσάν άποστήματα εἰς τό σώμα και έγροι άνεμοί εἰς την θάλασον έπειδή καταπονοῦν και αὐτοῦς που δύνανται να σωθοῦν μόνοι των, εἰς αἰτίας της άκρατείας των οί δέ ώσάν εἰς βοθρ σκότος λαμπτήρες άναρμένοι, να προσκαλοῦν πρὸς σωτηρίαν τους ναυαγούς και άφοῦ άνάψουν τὰς λαμπάδας της φιλοσοφίας από ύψηλά και από μακρὰ τοικοτοπρώως οδηγοῦν αὐτοῦς που θέλουν εἰς τὸν λιμένα της άμεριμνησίας, Μήπως εἰς αἰτίας έκεινων δέν νυνοντα αϊ επαναστάσεις, οί πόλεμοι, αϊ διαμάχαι. B αϊ καταστροφαι τών πόλεων και οί εξανθρωπισμοί και αϊ δουλείαι και αϊ αχαλασμοί και οί φόνοι και αϊ κιλιόδες συμφοραί της ζωής. "Οχι μόνοι δέ τά κακά που προξενοῦν οί άνθρωποι εἰς άνθρωπους, αλλά και όλα τά εἰς οὐρανοῦ κακά όπως αϊ ηηρασίαι και πλημύραι και αϊ σεισμοί και αϊ κατολισθήσεις και αϊ καταποντισμοί πόλεων και ή πείνα και αϊ άσθένειαι και όλα τά άλλα κακά που μάς πληττουν από εκεί.

10. Λοιπόν, αὐτοί είναι εκείνοι που άνατρέπουσιν τό πολιτεύμα και ελάπτουν τά δημόσια πράγματα. Αὐτοί νύνονται και εἰς άλλους αἰτια αναριθμήτων συμφορῶν και ένοχλοῦσιν οὗς επώθυροντας να ζήσουν με ήσυκίαν. C και από παντοῦ τους σπυρουν και τους κτυποῦν. Εἰς αἰτίας αὐτῶν υπάρχουν τά δικαστήρια και οί νόμοι και αϊ τιμωρίαι και διάφοροι τροποι πονών. Κα όπως εἰς αἰτίαν, όπου υπάρχουν πολλοί μὲν άσθενεῖς, οί δέ υγιεῖς είναι ολίγοι, είναι δυνατόν να συναντήσωμεν πολλά φάρμακα και πολλούς ιατρούς, οί όποιοί εἰς ήλθον εκεί έτοιμοι και εἰς την οικουμένην δέν υπάρχουν. Εἴνος, δέν υπάρχει πόλις, όπου να μη είναι πολλοί οί νόμοι, πολλοί δι οί άρκοντες και πολλοί αϊ τιμωρίαι. Δοῦν δέν άρκούν αὐτά καθ' έαυτά τά φάρμακα να θεραπεύσουν τόν άσθενή, αλλά πρέπει και αὐτοί που τα δίδουν οί όποιοί είναι, δικασταί και πῶς, εἴτε θελουν οί άσθενεῖς εἴτε δέν θέλουν τους άναγκάζουν να δέκωνται την θεραπείαν. Αλλά τόσον υπερικα-

ποὺ ἀπεκρίνονται. Ἐπειδὴ καὶ ὁ Θεὸς καθ'ἑαυτὸν μὲν καὶ παρὰ τὸ συμπαν αὐτὸ, δὲν φαίνεται, ὅμως εἰς τοὺς πολλοὺς λόγους τῶν περιπτώσεων τῆς κακοκινήσεως καὶ τῆς παρακῆς. Ἐπὶ τὴν ὁποῖαν προξενοῦν αὐτοὶ περισσώτερον ἀπὸ ἄλλους. Ὡστε οὐ μόνον ἀντιρροποῦν τὸ πολίτευμα, ἀλλὰ καὶ τὴν εὐσεβείαν ζημιώνουν. Καὶ δὲν θὰ ἐπαρκεῖ κανεὶς εἰς τὴν ἀντίρροπον αὐτοῦς κοινὴν ἐκθρόσην, διότι ζῶντες διὰ τὰς παρεμποδίζουσιν τὴν σωτηρίαν τῶν ἄλλων καταστάσεων, εἰς τοὺς συνταξιδεύοντες μὲ αὐτοὺς, μὲ μαρὰς ἐκθροσίσαν καὶ ἀκάθαρτον ζωὴν.

11 Ἀλλὰ εἰς τὰ μοναχικὰ ἐκείνων δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἰδῇ κανεὶς τίποτε ἀπὸ αὐτὰ, καὶ ἐνῷ ἔχει ἐνακτῆσαι τόσον μεγάλην τρικυμία, αὐτοὶ μόνον εὐρισκονται εἰς λιμὴν μὲ πολλὴν γαλήνην καὶ ἀσφάλειαν. ⁹⁴ Α καὶ ὡσὺν ἀπὸ τῶν οὐρανῶν παρατηροῦν τὰ ναυάγια τῶν ἄλλων, διότι ἐπρωτίζουσιν ζῆτον ποὺ ἀρμαζεῖ εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ δὲν εὐρισκονται εἰς κατωτέραν κατάστασιν ἀπὸ τοὺς ἀγγέλους. Ὅπως λοιπὸν εἰς ἐκεῖνους δὲν ὑπάρχει καμμία ἀνωμαλία, οὕτως ἄλλοι μὲν εὐρισκονται εἰς εὐρίαν, ἄλλοι δὲ εἰς τὰς χειρότερας συμφοράς, ἀλλὰ ὅλοι εἰς μίαν εὐρίην καὶ χαρὰν καὶ δόξαν, ἔτσι λοιπὸν καὶ ἐδῶ. Κανεὶς δὲν οὐνεβίβει, τὸν ἄλλον διὰ πτωχείαν, κανεὶς δὲν ὡς ἐμφανίζεται διὰ πλοῦτον. Τὸ δικαίον μου καὶ τὸ δικαίον σου, ὑπὸ ἀκριβῶς ποὺ ἀντιρροπεῖ καὶ θορυβεῖ τὰ πάντα, ἔχει ἀποβληθῇ καὶ ὅλα εἰς αὐτοὺς εἶναι κοινά, τὸ φραγμένον, ἢ στένη καὶ τὰ ρούχα. Καὶ τί τὸ παράξενον ἄφορ καὶ αὐτὴ ἡ ψυχὴ εἶναι μία καὶ ἡ αὐτὴ εἰς ὅλους. Ὅλοι εἶναι ἐξ ἰσοῦ εὐγενεῖς, ἐξ ἰσοῦ δοῦλοι, Ἐξ ἰσοῦ καὶ ἐλευθεροί. Ἐνας πλοῦτος ὑπάρχει ἐκ ὅλων, ἐκεῖ, ὁ πραγματικὸς πλοῦτος, μία δόξα, ἡ ἀληθινή δόξα, διότι τὰ ἀγαθὰ δὲν συνίστανται εἰς τὰ ὄντομα ἀλλ' εἶναι πραγματικά. Μία ευχαρίστησις, μία ἐπιθυμία, μία ἐλπίς εἰς ὅλους ὑπάρχει, καὶ ὡσὺν νὰ ἔχουν κοινὸν τὴν ἀκριβῶς ἄλλα μὲ κάποιον χάρακα καὶ μὲ νῆμα στήθους, καὶ δὲν ὑπάρχει μὲν καμμία ἀνωμαλία, ἀλλὰ τάς καὶ ρυθμὸς καὶ ἁρμονία καὶ πολλὴ ἀκρίβεια τῆς ὁμοφωνίας καὶ διαρκεῖς κατὰστασις εὐθυμίας. Δι' αὐτὸ ὅλοι κάμνουν τὸ κάθε τι καὶ πάσχουν, διὰ τὴν εὐθυμίαν καὶ νὰ καίρουνται. Ἐκεῖ γὰρ νὸν ἡμπορεῖ κανεὶς νὰ ἰδῇ αὐτὸ τὸ πρᾶγμα νὰ συμβαίνει κατὰ τὸν τρόπον τέλειον, καὶ ὅλλοι πρὸθενά, διότι δὲν περιφρονοῦν μόνον τὰ παρόντα καὶ ἔχουν ἀποκρίσει κάθε πρᾶγμα ἐν στάσεως καὶ διαμέλει. C καὶ ἔχουν λαμπρὰς ἐλπίδας περὶ τῶν μελλόντων ἀγαθῶν, ἀλλὰ καὶ τὰ δυσάρεστα καὶ ἐκτάρακτα ποὺ συμβαίνουν εἰς τὸν καθεστῶτα, τὰ θεωροῦν κατὰ εἰς ὅλους. Ἀλλωστε καὶ ἡ μελαγχολία ἐξαφανίζεται εὐκολοτέρα, ὅταν ὅλοι καὶ ἀναλογίαν φέρουν τὸ φρικτὸν, ὅπως ὁ καθεὶς καὶ ἔχει πολλὰς ἀφορμὰς καρδὴ ἐπειδὴ δὲν καίρουνται μόνον

διὰ τὰς ἀτομικὰς τῶν καρδῶν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὰς μετοξὺ των ὅχι ὀλιγώτερον ἀπ' ὅσον διὰ τὰς ἀτομικὰς των. Πῶς λοιπὸν θὰ ἐξελεχθῶν τὰ πράγματα ἐάν τοῦς μνησθούμεν ὅλα, Διότι τώρα ἔχουν καθῆ καὶ ἔχουν διασφαρῆ ἐξ αἰτίας αὐτῶν οἱ ὁποῖοι ἔχουν ἀσκηθῇ μακρὰν τοῦ τρόπου τῆς ζωῆς αὐτῆς. Σὺ ὅμως ἀποδεχόμενος τὰ ἀντίθετα κάμνεις τὸ ἴδιον πρᾶγμα, ὅπως ἀκριβῶς κάμνει ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἐνῷ ἔχει λύραν καὶ ὀλλήλως ἐνκορβισμένην D τὴν κατηγορεῖ ὡς ἀκροατοῦ, καὶ ἐκείνη ἡ ὁποία εἶναι ἀκατάλληλος λόγος τῆς μεγάλης ἐντάσεως καὶ χαλαρώσεως τῶν καρδῶν τῆς, τὴν λέγει κατὰλληλον καὶ διὰ παρανομήν ἦσαν ἁρμονικὸν καὶ πρὸς τέρψιν των θεατῶν. Ἀλλὰ δὲν θὰ ἔχρησασμεν ἄλλην μεγαλύτεραν ἀποδείξιν διὰ τὴν ἀμείψαν τοῦ λεγοντος αὐτὰ ἀπὸ αὐτοῦς αὐτὸς λόγους τοῦ οὗτε ἄλλο σαφέστερον δειγμα διὰ τὸν φθόνον καὶ τὴν μισανθρωπίαν τῶν ἀνθρώπων ἐκεῖνων, οἱ ὁποῖοι ἔχουν τέτοιαν ἰδέαν διὰ τὸν φιλόσοφον εἶον τῶν μοναχῶν. Ἀλλὰ τι λέγουν οἱ μετρώτεροι ἀπὸ τοὺς πατέρας, Ἄς μὰ θεὸν λέγουν προφητικῶς γράμματα καὶ ἀφοῦ ἀποκτῇσιν τὴν ἐκωνότητα τῆς ρητορείας, τοιοῦτοτρόπως δε δόξηται ἔσθιν εἰς τὴν φιλοσοφίαν αὐτῆν. Τότε κανεὶς δὲν θὰ τοὺς ἐμπαύσῃ. E καὶ ἀπὸ τοῦ γίνεται φανερόν, ὅτι θὰ φθάσιν ἐκποδίστη εἰς τὴν ἀνδρικὴν ἡλικίαν, Διότι πολλοὶ ἀνθρώποι, ἀπὸ τρώμενον θάνατον καὶ ἀπὸ τῶν ἄλλων. Ἀλλὰ δε παραδεχόμενοι, ὅτι καὶ αὐτοὶ εἶναι φανερόν. Ἄς υποθέσωμεν, ὅτι καὶ φθάσιν εἰς τὴν ἀνδρικὴν ἡλικίαν, ποὺς θὰ ἐγγυηθῇ δι' αὐτὴν τὴν προτέραν ζωὴν. Τίποτε δὲν λέγω ὅτι φιλόσοφον διὰ τὴν δόξαν, διότι ἐάν κάποιος μὰς ἐνεθάρρυνε δι' αὐτοὺς, ὅτι θὰ ἐκδοκίμοιαν εἰς τὰς σπουδὰς των καὶ τὴν ρητορικὴν δεινότητα, οὕτε καὶ δὲν ἀποκτεῖναι τὴν δυνάμιν αὐτῆν θὰ εἶσαν ἡνιόχη καὶ ἀποσιμῶν ἀπὸ τὴν πόλιν. Ἀλλὰ τότε πολὺ περισσότερο θὰ τοὺς διέτασσα νὰ μείνουν. ⁹⁵ Α καὶ δὲν θὰ ἐπαινοῦσα αὐτοὺς ποὺ οὕτε φονάβουν, ἀλλὰ θὰ τοὺς ἀπεσιμῶμεν ὡς κοινούς ἐκθροῖς. Ἦς πολὺ τειρεῖς διὰ τὸ νὰ κριτοῦν καὶ μὲ τὸ νὰ ὀφθαλμοῦν τοὺς φημιστάς εἰς τὴν ἐρημίαν θὰ ἐξημεῖναν πέρα πολλὸ τοὺς κατοικοῦντας εἰς τὴν πόλιν. Καὶ ἐάν δὲν ὑπάρχει κανεὶς ποὺ νὰ μὰς πρᾶξῃ αὐτὰ, ὅτι δηλαδὴ θὰ συμβῶν, ἔτσι ποῖον τὸ ὄφελος νὰ τοὺς στέλλετε εἰς διδασκαλούς, ὅπου πρὸ ἡς ρητορείας θὰ γνωμίσουν εἰς κακίαν, καὶ ἐνῷ θέλουν νὰ λάβουν πρὸς μικροτέρων θὰ χάσουν τὸ μεγαλύτερον ὅλην τὴν δυνάμιν τῆς ψυχῆς καὶ ὅλην τὴν ὕψην.

Τι λοιπὸν ἐκὰ καὶ γινώσκων λέγει, α ὁ διδασκαλὸς ⁹⁶

⁹⁴ Ὁ ἴδιος ὑπομνήματα π' ἐθνικὰ (ἐκδοκίμοι καὶ) σπῆλαι, τῆς 877-79, ἔχει 74.

Δὲν ἐννοῶ αὐτὸ ἀλλὰ τὸ μὴ καταστρέψωμεν τὸ αἰσθητικὸν τῆς ὁρετικῆς καὶ θάρσινεν ζωντανὴν τὴν ψυχὴν. Ἐν δὲ τῇ σὺν συφορονῇ δὲν προκύπτει καμμία ζημία ἀπὸ τὴν ἀγνοίαν τῆς ρητορικῆς τέχνης, ἐνὶ μὲνίστῃ θὰ εἶναι ἡ ζημία ὅταν αὐτὴ διασφαρῇ, ὅταν καὶ ἂν ἡ γλῶσσα εἴναι πάρα πολὺ ἐξελισκόμενη, καὶ μάλιστα πόσον μεγαλύτερα εἶναι ἡ ζημία, ὅσον μεγαλύτερα εἶναι ἡ ρητορικὴ δύναμις. Διότι, ὅταν ἡ ποιητικὴ προσλάβῃ τὴν πείραν τοῦ λόγου κάρνει τὰ κακὰ πολὺ χειρότερα ἀπὸ τὴν ἀκρίβειαν. Ἄν ὅμως, ἀφοῦ ὑπάγουν εἰς τὴν ἀρετήν ἐκείνην, λέγει, ἐκτός τοῦ ὅτι, θὰ ἔχουν τὴν γλῶσσαν των δευρευμένην, ἐκπέσουν καὶ ἀπὸ τὴν ἀρετὴν ἐκείνην. Ἄν ὅμως, πᾶς σου, ἀφοῦ παραμένουν εἰς τὴν πόλιν, ἐκτός τοῦ ὅτι θὰ διασφαίρουν τὴν ψυχὴν δὲν θὰ ἀφελήσων εἰς τίποτε ἀπὸ τὴν σπουδὴν των θὰ γίνων εὐχλαστοί. Διότι αὐτὰ θὰ ἀρῶναι νὰ τὰ λέγω εἰς ἐμὲ μᾶλλον, παρὰ ἐκεῖνα εἰς ἐσένα. Διὰ τὰ τὰς. Ὁ δὲ δὲν καὶ τὸ μέλλον εἶναι ὁρατόν διὰ τὸν καθεὶνα μας ὅμως τὸ ἰδίον σου εἶναι ἀκόμη περισσότερο ἀδηλον. Πῶς λοιπὸν καὶ διατί. Ἐπειδὴ ἡ μὲν ρῆσις τῆς ρητορικῆς ἔχει ἀνάγκην ἀπὸ τὴν κοσμίαν συμπεριφοράν, ἡ δὲ κοσμία συμπεριφορά δὲν ἔχει ἀνάγκην ἀπὸ τὴν ἀπόκτησιν τῆς ρητορικῆς δεινότητος. Ἄλλοτε εἶναι δυνατόν νὰ ἐπιτυχεῖ κανεὶς τὴν σωφροσύνην, αἰ χωρὶς τὴν μόρφωσιν ἐνὶ κανεὶς δὲν θὰ ἴδωται νὰ ἐκτελέσῃ τὴν ἱκανότητα τῆς ρητορικῆς χωρὶς τοὺς καλοὺς τρεῖς, ὅταν ὅλος ὁ χρόνος ἐξοδεύεται εἰς τὴν διάπραξιν τοῦ κακοῦ καὶ τῆς ἀσελῆας.

Ὡστε ἐκεῖνο ποῦ φοβέσθαι, ἐκεῖ, πρέπει νὰ τὸ φοβῆσαι καὶ ἐδῶ, καὶ πολὺ περισσότερο ἐδῶ, καθ' ὅσον συχνότερα εἶναι αἱ ἀποτυχίαι καὶ ὁ κίνδυνος διὰ μεγαλύτερα πράγματα. Καὶ ἐκεῖ μὲν ὑπάρχει ἀνάγκη νὰ ἀσκοληθῇ κανεὶς μόνον μὲ ἓνα πρῶγμα, ἐνὶ ἐδῶ πρέπει νὰ γίνωμεν κόποι καὶ πόνους, δι' ἐπειδὴ δὲν γίνεται νὰ ἀποκτήσῃμεν τὸ ἓνα χωρὶς νὰ ἐκμῆν τὸ ἄλλο, οὔτε τὴν σωφροσύνην νὰ γνωρίσῃμεν χωρὶς τὴν ὁριεσίαν. Καὶ ἂν θέλῃς δι' ὑποθέσῃμεν καὶ τὸ εὐδαιμόνιον τοῦτο ὡς δυνατόν, ὅτι δηλαδὴ κάποιος ἤμπορεῖ, καὶ χωρὶς νὰ εἶναι αὐφρων εἰς τὸν θῖον του, νὰ γίνῃ δεινὸς ρήτωρ καὶ συζητητής. Τί καλὸν θὰ προέρχετο ἀπὸ αὐτοῦ τοῦ πράγματος εἰς ἡμᾶς, οἱ ὅποιοι δεχόμεθα τὸ κτύπημα εἰς τὰ καίρια σημεῖα. Καὶ τί κακὸν θὰ προέρχετο ἀπὸ τὴν ἀπειρίαν τοῦ λόγου, ὅταν ἐπιτυχάνωνται τὸ πῶς μὲγάλα μὲ τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν σωφροσύνην. Καὶ αὐτὰ οἷν θεωροῦνται ὡς τέτοια ἀπὸ ἡμᾶς ποῦ περιφρονοῦμεν τὴν καὶ τὴν κοσμίαν σοφίαν καὶ τὴν θεωροῦμεν μωρίαν ἀλλὰ ἔχει γινεῖ παραδεκτὸν καὶ ἀπὸ τοὺς ἰδίους τοὺς ἑθνικοὺς φιλοσόφους. Δι' αὐτὸ καὶ οἱ περι-

οἱ, εἰσι ἀπὸ αὐτοὺς δὲν ἐφρόντισαν πολὺ διὰ τὸ πρῶγμα αὐτό, ἀλλοὶ δὲ τὸ περιφρόνησαν ἐντελῶς καὶ ἐξηκολούθησαν νὰ εἶναι ἀμαθεῖς. Ἐ καὶ ἀσκοληθέντες εἰς ὅλην τὴν ζωὴν των μὲ τὸ ἥθηκαπερον μέρος τῆς φιλοσοφίας ἐλοιψαν πάρα πολὺ καὶ ἐγέναν διόσημοι. Διότι καὶ ὁ Ἀνάχαρσις²³ καὶ ὁ Κρότης²⁴ καὶ ὁ Διονόγης δὲν ἐσπούδασαν αὐτὸ τὸ πρῶγμα. Μερικοὶ δὲ λέγουσιν ὅτι οὔτε ὁ Σωκράτης, καὶ θὰ μᾶς ἀδελφαιωνε περὶ τοῦτου αὐτοῦ ὁ ὁστος ὑπερέβη τοὺς ἄλλους εἰς τὴν τέχνην αὐτὴν καὶ γνωρίζει τὰ περὶ ἐκεῖνου ἀκριδέστερον ἀπὸ τοὺς ἄλλους. ²⁵ Ἀ Διότι διηγουμένους ὅτι κάποτε ὁ Σωκράτης εἰσῆλθε εἰς τὸ δικαστήριον διὰ ν' ἀπολογηθῇ, τὸν παρουσάζει νὰ λέγῃ τὰ ἐξῆς ἐκ τὴν ἀπολογίαν τοι, πρὸς τοὺς δικαστάς. «Εἰσεὶ ἀπὸ ἐμένα ὅ' ἀκούσατε ὅλην τὴν ἀλήθειαν, ὅτι ἐδόξα, μὰ τὸν Δία, ἄνδρες Ἀθηναῖοι, λόγια διηγησόμενα μὲ ρητορικὰ σχήματα, ὅπως τὰ λόγια αὐτῶν, οὔτε καλλωπισμένα ἀλλὰ θὰ ἀκούσατε λόγια, ποῦ θὰ ἔλθουν εἰς τὸ στόμα μου τυχαίως καὶ ἀνεπιτηδεύτως. Διότι πιστεύω ὅτι αὐτὰ ποῦ λέγω εἶναι ὁρθά, καὶ κανεὶς ἀπὸ ἐσῶς ἂς μὴ περιμένῃ ν' ἀκούσῃ διαφορετικὰ. Διότι δὲν θὰ μοῦ ἐτοίμαζε εἰς αὐτὴν τὴν ἡλικίαν νὰ προσέλθῃ ἐκτεπὸν σας ὡσὺν μερῆσαι ποῦ διὰ νὰ σοὶ με ἐπιμέλειαν τοὺς λόγους τοῦ». ²⁶

Τὸ ἔλεγε δὲ αὐτὰ διὰ νὰ δείξῃ ὅτι, ὅτι λόγῳ ἀμελεῖται, ἀλλὰ ἐπειδὴ δὲν ἐθεάρετο τοῦτο τὸ πρῶγμα σπουδάζειν, οὔτε τὸ ἐμῶθεν. Ἐ οὔτε τὸ ἐκρησιμοποιεῖται. Δὲν ἀρῶναι, λοιπὸν εἰς τοὺς φιλοσόφους καὶ ἀπλῶς εἰς τοὺς ἄνδρας ἡ εὐχλαστία ἀλλὰ ἡ φιλοδοξία αὐτὴ ἰδιόαζει εἰς νεαροὺς οἱ ὅποιοι παίζουσι, ὅπως νομίζουν καὶ οἱ ἴδιοι οἱ φιλόσοφοι, ὅτι μόνον οἱ ἄλλοι ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνος ποῦ ὑπερέβη μάλιστα ὅλους τοὺς ἄλλους κατὰ τὴν φιλοσοφίαν διότι δὲν ἐπατρέσκει εἰς τὸν διδασκαλὸν νὰ κοσμήται, μὲ αὐτὸ τὸ πρῶγμα, ἐπειδὴ ἔχει τὴν

23. Ἀρχαῖος, φιλόσοφος ἐκ Σικελίας, ἐφημέριος, ὡς εἶπας καὶ μαθητὴς τοῦ Σέλευκος, προσέειπε διὰ τὴν πολυμέλειαν καὶ τὰ ἀσχητὰ τῶν ἡθῶν. Ἡ μήτηρ τοῦ ἦτο Ἑλληνίς, ὁ δὲ πατήρ τοῦ Γνωσὶς βασιλεὺς ἰουδαϊκῆς φυλῆς, κατὰ τὸν ὅρον ἐπὶ τὸν ὅρον. Ὁ Ἀνάχαρσις ἐπιστολὴν πρὸς Ἀθήνας τὸ 360 π. Χ. βασιλεὺς καὶ, μετὰ τὸν τὸν Ἀθηναίων πολεμικῶν ἐκτελέσας, ὅταν τὸν ἐλάτουν εἰς τὴν χορὴν τὸν σοφὸν Ἐπικράτητον εἰς τὴν πατρὶδα τοῦ ἐπεχειρήσει νὰ μεταφύγῃ καὶ νὰ ἐπιστῇ εἰς αὐτὴν τὸν ἀρχαῖον Ἑλληνικὸν πολιτικὸν πορὸ ἐτεωρήθῃ ἀπὸ τοῦ ἀρχαίου καὶ ἀσχητῶς τοῦ, γεννημένου βασιλεὺς τὸν Ἀναχάρ, ὡς ἀδελφεία, καὶ ἀφροσύνην ὅς αὐτοῦ.

24. Εὐφρανὴς κενὸς φιλόσοφος, υἱὸς τοῦ Ἀποκρίτου, γεννηθεὶς ἐν τῇ Σικελίᾳ καὶ, ἀφῶντος περὶ τὸ 350 π. Χ. ἔγρηψε ἡ κενωτικότερος μετὰ τὸν τὸν ἀσχητῶς. Περὶ τοῦ κατὰ τὸν τὸν ἀσχητῶς ἀσχητῶς. Ἐν πενήντῃ καὶ 2 ὅν ἔστιν εἶναι ὁ τελευταῖος ἰνδὸς ἀντιπρόεδρος τῆς κοινῆς τῆς λαοκρατίας ἀπὸ τῆς διδασκαλίας, τοῦ Σικελικοῦ φιλοσόφου Σίμωνος.

25. Πλάτωνος, Ἀπολογία Σωκράτους β' 5-ε 5.

γνωσιν ότι ο δασκασκός αὐτὸς εἶναι αἰσχροὺς διὰ τὸν φιλόσοφον. Ἀλλὰ αὐτὰ μὲν δικαιολογημένως θὰ τὰ ἔλεγε κανεὶς εἰς ἀπισίαν, μᾶλλον δὲ καὶ εἰς πιστόν. Διότι πᾶς δὲν εἶναι ἀπιστοὺς διὰν ἔχειναι τοῦ ἐπιδικᾶν τὴν ἀπὸ τούτων πολλοὺς ὑπόληψιν καὶ δὲν ἠμποροῦν διὰ τοῦθεν ἄλλοι νὰ γίνουιν γνωστοί, παρὰ ἀπὸ τὴν ἐξωτερικὴν φιλοσοφίαν, τὴν θεωροῦν ὡς τῆς ἐνῶς. ἐνῶς ἔμειν τούτων πολὺ τὴν θεωροῦμεν καὶ ἐκπληττίζεσθαι, ὥστε νὰ περιφρονοῦμεν καὶ τὰ σπουδαιότερα ἐξ αἰτίας ταύτης.

12. Ὡς πρὸς τὸν ἀπιστοὺν λοιπὸν αὐτὰ εἶναι ἀρετὰ, ὡς πρὸς τὸν πιστὸν ἥμεις εἶναι ἀπορριπτοὶ νὰ παρουσάσωμεν καὶ αὐτὰ καὶ τὰ ἰδικὰ μας παραδειγμάτα. Παῖδά λοιπὸν εἶναι αὐτὰ. Οἱ μεγάλοι καὶ διγαί ἔκείνους ἄνδρες οἱ πρῶτοι ποὺ ἐξήσαν διὰν δὲν ὑπῆρχον ἀκόμη γράμματα καὶ οἱ μετέπειτα αὐτὰ ἔκείνους διὰν ὑπῆρχον ἀκόμη γράμματα δὲν ὑπῆρχον ὅμως ἀκόμη ρητορικὴ τέχνη καὶ αὐτοὶ ποὺ ἐξήσαν μετὰ ἀπὸ αὐτούς, διὰν καὶ γράμματα ὑπῆρχον καὶ ρητορικὴ τέχνη. Ἀγνοοῦσαν δὲ ἔκείνοι καὶ τὰ δύο καὶ ἀγνοοῦσαν διὰ μόνον τὴν ρητορικὴν παιδείαν. **Δ** ἀλλὰ καὶ τὰ δύο τὰ γράμματα. Ἀλλ' ὅμως εἰς αὐτὰ ὁ ἴδιος τὰ πράγματα, εἰς τὰ ἀπείρα παύεται ὅτι εἶναι ἀναγκαῖα ἢ διὰ τὴν φύσιν τῶν λόγων μετὰ τὸν μετὰ τὴν δύναμιν ὑπερίσταν αὐτῶν ποὺ ἔχουν τὴν δύναμιν αὐτὴν ὥστε αὐτοὶ νὰ φανθῶν κατωτέρω καὶ ἀπὸ ἀνδραγαθίας διὰ δὲ αὐτὸν εἶναι ἡ ἐνδοξία εὐρίσκειται εἰς τὴν ἀντιθέσιν, καὶ οἱ μὲν φιλόσοφοι δὲν διαβέβαιον τὴν δύναμιν νὰ μεταπέσειαν ὥστε εἶναι τύραννοι οἱ δὲ ἀγράμματοι καὶ ἄλλοι ἄνθρωποι μετὰ τὴν δύναμιν εἰς τὸ καλὸν ὅλην τὴν σκευεμένην εἶναι ὁλοφάντερον ὅτι τὰ νικητήρια τῆς σοφίας ἀντὶ τούτων εἰς αὐτούς, δηλοῦν εἰς τοὺς ἀγράμματοι καὶ ἄλλους καὶ διὰ εἰς αὐτοὺς οἱ ὡσεὶ μὲ ἀκριβέστατον ἐπιστολῶσαν καὶ τὰ δύο. Ὡς τοι, ἡ πραγματικὴ σοφία καὶ ἡ ἀληθινὴ ἀρεσκία δὲν εἶναι τιπότε ἀλλὰ, παρὰ ὁ περὶ τὴν πρὸς τὸν Θεόν. Καὶ ὅς μὴ νομίζη κανεὶς **Ε** διὰ νὰ οὐδεὶς νὰ παραμένειν τὰ παιδικὰ ἀμνημονία. Ἀλλ' εἶναι κανεὶς διὰ ἐντροπίας περισσώτερον ἀπὸ τὰ ἀπαραίτητα, δὲν ἂν ἤθελε νὰ ἐμποδίσαν νὰ γίνῃ καὶ αὐτὸ ἐμπροσθεν τῆς Δόξης ὅπως ἀκριβέστατον παρὰ τὰ θεμέλια καὶ κινδυνεύει ὅλη ἡ αἰκία καὶ ἡ οἰκία ἢ νὰ καταπέσει εἶναι ἐσπέρη ἀνοησία καὶ παραφροσύνη νὰ ἀπειθῇ κανεὶς πρὸς τοὺς ἐμπροσθεν τῆς καὶ διὰ πρὸς τοὺς οὐκ οὐκ οὐκ εἶναι στερεὰ καὶ ἰσχυρὰ καὶ ἐμποδίζουσαν αὐτὸν ποὺ θέλει νὰ ἀποσκευασθῇ.

17. **Α** καὶ διὰ τὴν λέγει μὲν ἀπὸ τὴν ψυχὴν μετὰ αὐτὰ τὰ ὅποια ἐμπροσθεν σου ἀπέδειξα θὰ οἶς ἀφῆλθῃ τὰ καὶ ἰσχυρὰ νέος ποὺ ἦτο πλουσιώτατος, ἐπεισέφερόμενος τὴν

πολὺν μας διὰ νὰ δαδαθῇ τὰ δύο εἶδη τῶν λογίων, δηλοῦν τῶν Λατίνων καὶ τῶν Ἑλλήνων. Αὐτοὺς ὁ νέος εἶκεν ὡς ἀκόλουθον παιδαγωγόν, ποὺ εἶχε ὡς μοναχικὸν ἔργον τὴν διάπλυνσιν τῆς ψυχῆς τοῦ Ἀποῦ λοιπὸν προσήλθεν εἰς τὸν παιδαγωγὸν αὐτὸν (διότι συνέπεσε νὰ εἶναι ἕνας ἀπὸ τούτων εἰς τὰ ὅσα ἐρημίας), ζητοῦσα νὰ μάθῃ τὴν αἰτίαν, ἐξ αἰτίας τῆς ὁποίας αὐτοὺς ἐνῶς εἶχε ἀρκίαν νὰ καταγίνεται μετὰ τέτοιαν σοφίαν. Ὁμότερος τὸν αὐτὸν τοὺς εἰς τὸ ἐπαγγελμα τῶν παιδαγωγῶν. Αὐτοὺς δὲ εἶπεν ὅτι θὰ παραμείνῃ ἐπὶ ὅλην εἰς τὸ ἔργον τοῦτο, καὶ μὲς ἀρνήθη ὅλα ἐξ ἀρχῆς. **Β** Εἶπε δὲ λαδὴ ὅτι ὁ μὲν πατέρας τοῦ παιδὸς αὐτοῦ εἶναι σκληρὸς καὶ τραχὺς καὶ κυριεμένος ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν τῶν κοσμικῶν πραγμάτων, ἡ δὲ μητέρα τοῦ μετροπαιδὸς καὶ σφαιρὸν καὶ ἡμερος, καὶ ἡ ὁποία ἀποβλέπει μόνον εἰς τὸν οὐρανόν. Ἐκεῖνος μὲν λοιπὸν, ἐπειδὴ εἶχε πολλὰς ἀνδραγαθίας εἰς τοὺς πολέμους, θέλει νὰ ὁδηγήσῃ τὸν υἱὸν εἰς τὸ πατρικὸν ἐπάγγελμα, ἡ δὲ μητέρα τοῦ αὐτοῦ οὐτε τὰ ἐπιθυμεί ἀλλὰ καὶ πολλὰ τὰ ἀποσπέρμετα. εὐχεται δὲ καὶ ἐπιθυμεί νὰ ὁδηγήσῃ τὸν υἱὸν εἰς τὴν ζωὴν τῶν μοναχῶν. Αὐτὰ ὅμως δὲν ἐτόλμησε νὰ τὰ εἰπῇ εἰς τὸν πατέρα. **Γ** διότι ἐροῦντο μήπως ἐκεῖνος ὑποπτεύσει αὐτὸ τὸ πράγμα. Ἦσθη πρόφασις αὐτὸν μὲ τὰ σκηνικά τοῦ θύει, καὶ ἀφῶ τὸν ἐρημικὸν ἀπὸ τὴν σκευὴν τὸν ὁδηγήσῃ εἰς τὸ στρατόπεδον καὶ εἰς ὅλην τὴν ὁμολογίαν ποὺ ὀφείλεται εἰς αὐτὸ καὶ εἶναι καταστροφὴ ἀδύνατον τὴν δύναμιν τοῦ εἰς τὸ μέλλον. Μήκονετο δὲ καὶ κάποιον ἄλλον τρόπον, ὡς οὐκ ἐπὶ μετὰ μετὰ εἰς τὸ σπῆν καὶ μοῦ ἀνεκοίνωσε ὅλα αὐτὰ, ἔλαθε ἰσχυρὰ κέρρι τοῦ παιδὸς καὶ τὸ ἔφερε εἰς τὰ ἰδικὰ μου χέρια. Ὅταν δὲ τὴν ἡρώτητα διὰ τὸ κάμνει αὐτὰ εἶπεν ὅτι ἕνας μόνον τρόπος ἀπομένει εἰς ἡμᾶς διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ παιδὸς. **Δ** εἰν ἤθελε καὶ ἀνελάμβανον ὡς παιδαγωγὸς τὸ παιδί, νὰ εἴθῃ ὅσοι μαζί τοι καὶ διὰ τὴν αἰτίαν αὐτὴν τὸν πατέρα, ὅτι καὶ ἂν ὡς ἐκείνη τὸ σπῆν καὶ ἐπὶ τὴν αἰτίαν θὰ εἶναι κτήμας δι' αὐτὸ καὶ ἡ ἡρωτική παιδεία. Ἀν λοιπὸν ἡμετέρας καὶ κατὰ τὴν αἰτίαν. λέγει ἔχων αὐτὸν μαζί τῶν εἰς τὴν ἡρώτητα, καὶ εἰς τὴν ἐνῶς εἶναι ὅτι ὁ πατέρας, ὥστε κανεὶς ἀπὸ τούτων συγγενεὶς μετὰ πολλὰν δύναμιν θὰ ἠμπορούσε νὰ τὸν διαπλάσσει καὶ τὸν κάμει νὰ εἴθῃ εἰς τὴν μοναστήριον. Ἀλλὰ συγκατένευσε καὶ ὑποσχεσάμενος ὅτι θὰ ὑποκρίθῃ μαζί μου εἰς αὐτὸ τὸ ὄραμα. Δὲν ὅμως μετὰ ὡς ἡμετέρας τῶν πραγμάτων ὁ ἀγὼν καὶ ὁ κίνησις γίνεται διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς ψυχῆς τοῦ παιδὸς. **Ε** Μὴ λοιπὸν παραβλέψῃς τὸ πλεον ἀγαπητὸν μου πρόσωπον ἐνῶς κινδυνεύει, ἀλλὰ ἐξάρτασε τὴν ἀπὸ τὰς παγίδας ποὺ τὰ περιέβλεπουν καὶ ἀπὸ

την ζάλην και την τρικυλίαν. Εάν όμως δεν μου κόμισε αυτή την κάρην επικουρούσαι πῶν Θεὸν καὶ τὸν καλὸν ἐς μάρτυρα μεταξὺ μας, δὲ ἐγὼ τοῦλάχιστον δὲν παρέλειπα τίποτε ἀπὸ τὰ ἀρμόζοντα ἀπὸ τὴν σκευὴν τῆς ψυχῆς του, ἀλλὰ εἶμαι καθαρά ἀπὸ τῆς εὐθύνῃς τοῦ παιδίου αὐτοῦ. Εάν δὲ συμβῇ νὰ πόθῃ κάτι ὅπως εἶναι φυσικόν, μὰ καὶ εἶναι νέος καὶ ἔξω μέσα εἰς πόσῃν καλοσύνῃσιν καὶ ἀνετηρίῃσιν, ἀπὸ εἶναι καὶ ἀπὸ τὰ ἰδικά σου κέρια κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην θὰ ζητήσῃ τὴν εὐθύνην τῆς ψυχῆς του ὁ Θεός.

Ἀφοῦ εἶπε αὐτὰ καὶ ἀνάμνη περισσότερα καὶ ἀφοῦ ἔκλεισε πέρα πολὺ καὶ θλιβερά, μὲ ἔπεισε ν' ἀποδεχθῶ αὐτὸ τὸ ἔργον καὶ μὲ κατεκώδισα μὲ αὐτὰς τὰς ἀντολάς. Καὶ δὲν ἀπέβη δι' αὐτὴν μίσησιν τὸ τέκνασθαι αὐτὴ. * Αὐτὰ πόσον πολὺ, εἰς σύνητον χρόνῳ διδάσκειν ἐγγύνασεν ὁ γενναῖος ἐκείνος πῶν νέον αὐτόν, καὶ πόσον πολὺ θύναψε μέγα τοῦ τὴν φλόγα τῆς ἐπιθυμίας αὐτῆς ὥστε νὰ τὴν ἐγκαταλείψῃ ὅλα καὶ νὰ σπεύσῃ εἰς τὴν ῥοήν καὶ νὰ χρειασθῇ πάλιν ἄλλον καλινόν διὰ νὰ ἡμπορέσῃ νὰ τὸν μεταστρέψῃ ἀπὸ τὴν ἐνκατικὴν αὐτὴν ὁκνηρίαν πρὸς τὴν μετρίαν. Διότι, ὑπῆρχε φόβος μήπως μὲ τὴν θυσίαν αὐτὴν ἀποκαλύψῃ μὲ τὴν φήμην προάρας τὸ γεγονός καὶ δημιουργίᾳ φθορᾶν πάλιν καὶ εἰς τὴν μητέρα καὶ εἰς τὸν παιδαγωγὸν καὶ εἰς τοὺς ἀπαντοχοῦς εὐρακομένους μοναχοὺς. Διότι, δὲν ἐπιληροορεῖτο ὁ πατὴρ τὴν φυγὴν αὐτὴν δὲν θὰ δίδισται νὰ κινήσῃ τὰ πάντα, ὥστε ν' ἀποδώσῃ τοὺς ἀγίους ἐκεῖ νους ἀνθρώπων, οὐ μόνον δὲ αὐτοὺς ποὺ τὸν ὑπεδέχθησαν. Ἀλλὰ καὶ ὁλοὺς τοὺς ἄλλους. * Πῶρα λοιπὸν αὐτὸ τὸ παιδί, καὶ ἀφοῦ τοῦ εἶπαι αὐτὰ καὶ περισσότερα ἀπὸ αὐτὰ, τὴν μὲν ἐπιθυμίαν τῆς φιλοσοφίας αὐτῆς ἄρρητα νὰ μείνῃ καὶ τὴν ἐτόννωσε περισσότερο, ὅμως ἤλκισα ἀπὸ τὸν νέον νὰ κατοικήσῃ εἰς τὴν πόλιν καὶ νὰ συνεχίσῃ τὴν ρητορικὴν σπουδὴν. Διότι ἔτσι καὶ τοὺς συναμλεῖσιν τοῦ θά ἀφελῇσιν πολὺ καὶ τὴν προσοκὴν τοῦ πατρὸς θὰ διαφάνῃ. Ἐκεῖ δὲ τὴν γνώμην ὅτι ἦτο ἀπαραίτητον τοῦτο, οὐ μόνον ἐνεκα τῶν ἀγίων ἐκεῖνων ἀνθρώπων καὶ τῆς μητρὸς καὶ τοῦ παιδαγωγοῦ ἀλλὰ καὶ τοῦ ἰδίου τοῦ παιδίου. Διότι καὶ ἄρα μὲν, ἐάν ἐπιτίθετο ἐναντίον του ὁ πατὴρ, ἦτο φυσικὸν νὰ διασαλεύσῃ τὰ φυτὰ τῆς φιλοσοφίας διότι ἦσαν τρυφερά καὶ ῥῆμας ἐρυτερόθησαν. ὅταν όμως θὰ ἐπενοῦσε πολλὸς χρόνος καὶ ἐρριζώνετο καλῶς. * Εἶχα πλεον θόρυβος ὅτι δὲν θὰ ἡμπορούσε πλεον ὁ πατὴρ, ἀνιδίκα καὶ ἂν συνέβαινε, νὰ παραβλάψῃ τὸν υἱόν, πρᾶγμα τὸ ὅποιον καὶ ἔγινε, καὶ δὲν διεμεύετο ἡ ἐλπίδα μου. * Ὅταν, ἐνλαδί, ὑπερτα ἀπὸ πολλὸν χρόνον τὸν ἐπέπληξε ὁ πατὴρ τοῦ καὶ τὸν ἐπάλαισε ἄγρια. ὅτι μόνον δὲν ἐκλόγιζε τίποτε ἀπὸ τὴν κα-

τόρπισιν του, ἀλλ' ἀντιθέτως τὴν ἱσχυροποίησε. Καὶ ἐξ ἐκείνων οἱ ὅποιοι συγκαταρτύνει μαζί του, πολλοὶ ἀφελήθησαν πόσον πολὺ ἀπὸ τὴν συναναστροφὴν του. ὥστε ἀπέκτησαν τὸν ἴδιον ζῆλον μὲ αὐτόν. Διότι ἔχουν εἰς τὸ σπῆτι τοῦ πόντου τῶν ριθμιστῶν, ὡς ἀνάλμα ποῦ τὸ ἐπεξεργάζεται συνεχῶς τὸ κέρι τοῦ τεκνίου, τοιοῦτοτρόπως προσέθετε καθημερινῶς κατὰ εἰς τὸ ψυχικὸν κάλλος. Καὶ τὰ πλεον ἀξιοθαύμαστον, ὅτι, κατὰ τὴν ἐξωτερικὴν τὴν ἐμφάνειαν, ἀραίνετο ὅτι δὲν διέφερε καθόλου ἀπὸ τοὺς πολλοὺς. * Διότι οὕτε ἄρα ἐγγίαν εἶχε καὶ σκληραγωγημένην, οὔτε διαφορετικὴν σιολὴν, ἀλλὰ ἦτο ὁμοῦ καὶ ὡς πρὸς τὴν ἐξωτερικὴν ἐμφάνειαν καὶ ὡς πρὸς τὸ ἄλγος, καὶ τὴν φωνὴν καὶ εἰς ὅλα τὰ ἄλλα. Διὰ τοῦτο καὶ ἡρυνήθη νὰ ἀλλοθῇ εἰς τὸ δίκτυόν του παλλαδὲ ἐκ τῶν συναναστροφόμενων του, διότι εἶχε μέγα τοῦ κρυμμένην πολλὴν φιλοσοφίαν. Ἐάν δὲ κανεὶς τὸν ἐβλεπεν ὡς τὸ σπῆτι, θὰ ἐνόμιζεν ὅτι εἶναι ἀπὸ αὐτοὺς ποὺ ζοῦν εἰς τὸ ὄρα διότι τὸ σπῆτι τοῦ τοῦ εἶχε διαρρηθίσει ὡς μὴ μόνον μὴ ἔχων τίποτε πλεον τῶν ἀπολύτως ἀπαρατήτων. Καὶ ἔδωκεν ὅλα τὸν χρόνον του εἰς τὴν ἀνάγνωσιν. Ἰερὸν διότι, ἐπειδὴ δὲ ἦτο ἐξυπνος εἰς τὴν ἐκμάθησιν τῶν μαθημάτων. * μὲ τὴν ἐξυπνὴν μὲν παιδείαν ὀλίγον χρόνον ἡσυχάζειτο, τὴν δὲ ὑπόλοιπον ἡμέραν ἀφιέρωνεν εἰς μακρὰς προσευχὰς καὶ εἰς τὴν ἀνάγνωσιν θείων βιβλίων, καὶ ἔβλεπεν νηστιακὴς ὅλην τὴν ἡμέραν, μᾶλλον δὲ οὐκ ἴαν ἡμέραν μόνον οὔτε δύο, ἀλλὰ καὶ περισσότερας. Καὶ αἱ νύκτες ἐπὶ τοῦ μάρτυρος τῶν θαυμάτων τῶν προσευκῶν καὶ τῆς μελέτης αὐτῆς. Αὐτὰ λοιπὸν ὅλα μὰς τὸ ἀνέφερε κρυφὰ ὁ παιδαγωγός. * Αὐτὸ δὲν ἀντελαμβάνετο ὅτι ἐλάσθη κατὰ ἀπὸ αὐτὰ, ὁ νέος θὰ ἐστενοχωρεῖτο πολὺ λόγῳ τῆς μετριοφροσύνης του. * Ἐλεγε λοιπὸν αὐτὸς ὅτι εἶχε κατασκευάσει ἑνὸς τριάντων καὶ κατὰ τὰς νύκτας ἐκαμῆτο εἰς αὐτὰ, ὡς νὰ εἶρε κάποιον σοφὸν τρόπον διὰ νὰ ἐμπνέῃ καλὸν. Καὶ τὰ ὑπόλοιπα τὰ εἶχε ρυθμίσει σύμφωνα μὲ τὴν αὐστηρότητα τῶν μοναχῶν καὶ συνεχῶς ἐδόξαζε τὸν Θεόν ποῦ τοῦ ἔδωκε τὰ πόσον ἐλαφρὰ πτερά τῆς φιλοσοφίας αὐτῆς. * Ὡστε, ἐάν κανεὶς μοῦ ἔδειχνε καὶ τώρα τέτοιαν ψυχὴν καὶ μοῦ παρεῖχε τέτοιον παιδαγωγὸν καὶ μοῦ ὑπέσχετο ὅτι κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον θὰ ἐπιμελήται καὶ ὅλα τὰ ἄλλα, μαριάκις περισσότερον ἀπὸ τοὺς γονεῖς των ἐγὼ θὰ εὐκάρουν νὰ γινῇ αὐτὰ. * Διότι πρὸς ἡμεῖς, εἴτι θὰ ἐκερδίζαμεν περισσότερους ψυχὰς, ἐπειδὴ αἱ νύκτες αὐτοὶ θὰ ἡμπαρούσαν νὰ προσελκύσουν τοὺς συναμλεῖσιν των, καὶ λόγῳ τοῦ βίου καὶ τῆς ἡλικίας καὶ τῆς συνεχοῦς συναναστροφῆς των. * Ἀλλὰ θεοφάνης δὲν ὑπέσχετο κανεὶς, ποῦ νὰ τὰ ὑπομείνῃ αὐτὰ, οὔτε νὰ τὰ ἐκμῇ. Καὶ ἐπειδὴ

δὲν ὑπάρχει, θὰ ἦτο φοβερά σκληρότης, αὐτὸν τὸν ἀπὸ τὸν δὲν ἔμπορει οὔτε τὸν αὐτὸν τοῦ νὰ ὑπερασπίσῃ, ἀλλὰ κατέκειτο καὶ ὑψίσταται, μῦθο τραύματα καὶ κάρνει σθένεσσιν αὐτοῦ τοὺς ἄλλους, αὐτὸν νὰ τὸν ἀφηνέυσῃ εἰς τὸ μέσον νὰ κατακλύπεται, ἐνῷ πρέπει νὰ τὸν ἀποσύρῃ ἀπὸ τὴν μάχην. Διότι κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον θὰ ἐπιμαρτύσῃ κανεὶς καὶ κάποιον στρατηγὸν ὁ ὁποῖος ἀποσυρθεὶ ἀπὸ τὴν παράταξιν καὶ τοὺς ἱκανοὺς πολεμιστὰς, καὶ τοὺς πληγωθέντας καὶ τοὺς πεσόντας καὶ τοὺς ἄλλους, οἱ ὁποῖοι ὀημουργοῦν ταραχὴν διατάσσῃ νὰ κινεῖται διὰ παντὸς εἰς τὸ μέσον.

C 13. Ἐπειδὴ δὲ πολλοὶ ἀπὸ τοὺς πατέρας ἐπιμένοντες ὁ καθένας εἰς τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ νὰ ἀλέγῃ τὸν νῆον τοῦ νὰ εὐδοκίμῃ εἰς τὴν τέχνην τοῦ λόγιου, ὥσθιν νὰ γνωρίζῃ ἐπακριδῶς, ὅτι ἀποκάμπῃ θὰ περαιοῖ τὴν σπουδὴν αὐτὴν, διὰ τοῦτο ὑπὲρ αὐτοῦ μὲν ἀς μὴ φυλονεπωμεν, οὔτε γὰρ διατείνωμεθα ὅτι θὰ πέσῃ ἔξω, ἀλλὰ ἀς παραδεχθῶμεν ὅτι θὰ τελευτήσῃ τὴν σπουδὴν καὶ θὰ φθάσῃ εἰς τὸν σκοπὸν τοῦ. Ἔστω δὲ ὅτι ὑπάρχει εἰς ἡμᾶς διπλὴ ἐκλογὴ καὶ φροντῶν μὲν οὕτως εἰς τὴν δασκαλείᾳ ἀς ἔχῃ τὸν ἀνὴρα τῆς μαθήσεως, εἰς δὲ τὰς ἐργασίας τὸν ὑπὲρ τῆς ψυχῆς. Πρὸς τοῦτο θὰ ἐπιτίσχῃ καλυτέρα, D Ἄν μὲν ἐπιτίσχῃ καὶ εἰς τὰς δύο περιπτώσεις τὸ θέλω καὶ ἐγὼ, ἂν ὁμοῦ κατὰ τὸ ἓνα μινονεῖται, εἶναι καλότερα νὰ διαλέξῃ τὸ ὑπέρτερον. Naί, λέγει, ὅλα παρὰ τὸ καταλαβόμεν αὐτό, ὅτι δηλαδὴ θὰ παθῇ καὶ θὰ μείνῃ ὀρθοί, καὶ δὲν θὰ μεταπέσῃ ἀπὸ τὸ καλὸν εἰς τὸ κακόν. Διότι πολλοὶ ἔχουσιν πέσει. Ἄλλο ποῦ εἶναι προνοεῖν ὅτι δὲν θὰ σταθῇ καὶ δὲν θὰ παραμείνῃ ὀρθός; Διότι εἶναι πολλοὶ αὐτοὶ ποὺ στέκονται καὶ μάλιστα πολὺ περισσότερον, ἀπὸ αὐτοῦ ποὺ ἔκουν πέσει. Ὁρα, πρέπει νὰ αἰσιοδοκῶμεν μᾶλλον οἱ αὐτοὺς, παρὰ νὰ ἀνησυχῶμεν δι' ἐκείνους. Διὰ τοῦτο ὁμοῦ δὲν φοβέσθαι, ὅπως σιμῶν τὸ αὐτὸ καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς σπουδῆς πῶν λόγων, ὅπου θὰ ἔπρεπε νὰ φοβῆσθαι περισσότερον. Διότι μετὰ δὲ τῶν τῶν μοναχῶν ἀπὸ τοῦς πολλοῦς ὀλιγοὶ εἰσὶν καὶ ἐκεῖνα ποῦ ἔκουν πέσει, εἰς τὰς σπουδὰς ὁμοῦ τῆς ρητορικῆς τέχνης ἀπὸ τοὺς πολλοὺς ὀλιγοὶ ἐπέτυχον. Καὶ θα μόνον ἀπὸ αὐτὰ, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ πολλὰ ἄλλα εὐλόγως ἐκείνους θὰ ἐφοβεῖτο κανεὶς περισσότερον. Διότι καὶ ἡ χρημὴλὴ νομισσομένη τοῦ παιδίου, καὶ ἡ ἀμάθεια πᾶν διδασκάλων, καὶ ἡ ὀκνηρία τῶν παιδευμένων καὶ ἡ ἀπασιχαλψία τοῦ πατρός, καὶ ἡ ἑλλειψὶς τῶν ἐξόδων καὶ τῶν μισθῶν καὶ ἡ διαφορά τῶν τῶν πτωχῶν καὶ τῶν συγκροτητῶν ἢ ἀντιζήλια καὶ ὁ φόβος καὶ ἡ συκαφαντία καὶ πολλὰ ἄλλα καταστράφουν τὸν σκοπὸν. 150 A Καὶ οὐ μόνον αὐτά, ἀλλὰ καὶ ὅτι ἀπὸ τὸ τέλος ὁμοῦ αὐτῶν παρουσιάζονται ἄλλα περισσότερα. Καὶ ὅταν, θέλω

ἀφοῦ τὸ ὑπερηγήσῃ ὅλα, φθάσῃ εἰς τὸ ἐπαρκὲς τῆς μορφώσεως, χωρὶς γ' ἀναπρασθῇ ἀπὸ κανένου ἐμπόδιον ἀπὸ αὐτά, ἄλλη ἐνέδρα πάλιν εἶναι στήμεν ἐκεῖ. Διότι καὶ ἡ δυσμενεία τοῦ ἄρχοντος, καὶ ὁ φόβος τῶν συναδέλφων, καὶ ἡ ἐγκυβέρνησις ἐκ μέρους τῶν φίλων, καὶ ἡ ἐνθουσία πολλῶς ἀπομακρυνοῦν ἀπὸ τὸν σκοπὸν. Δὲν συμβαίνει ὁμοῦ τὸ ἴδιον εἰς τοὺς μοναχοὺς. Ἐνὰ μόνον χρειάζεται εἰς αὐτοὺς γενναία καὶ ἀγαθὴ προθυμία. Καὶ ἂν ὑπάρχῃ αὐτά, δὲν ὑπάρχει πλέον κανένα ἐμπόδιον νὰ φθάσῃ εἰς τὸ τέλος τῆς ἀρετῆς.

Πᾶς λοιπὸν δὲν εἶναι ὁμοῦ, ἐκεῖ ὅπου τὰ ἀγαθὰ τῶν καλῶν ἐλπίδων καὶ φανερά εἶναι καὶ πληκτέστερα νὰ ἀπεληγόμεθα καὶ νὰ τρέμωμεν, B ἐκεῖ δὲ ὅπου ἀντιθέτως καὶ ποῦ μακρὰ εὐρίσκονται τὰ ἐπιμαρτυρούμενα, καὶ ὑπὸ περισσοτέρων δυσκολιῶν ἀνατρέπονται, νὰ μὴ ἀπεληγόμεθα καὶ νὰ αἰσιοδοκῶμεν εἰς τὰ καταφαντῶς δυσκολώτερα καὶ μᾶλλον περισσότερα. Καὶ προκειμένους μὲν περὶ τῆς ρητορικῆς νὰ μὴ ἀποδίσταμεν πρὸς τὰ πολλὰς συμβαίνοντα δυσόρεστα, ἀλλὰ πρὸς τὰ σπανίως συμβαίνοντα εὐχάριστα, εἰς δὲ τὴν περίπτωσιν τῶν μοναχῶν νὰ πράττωμεν τὸν ἀντίθετον καὶ ἐκεῖ μὲν ὅπου ὑπάρχειν πολλὰ ἐλπίδες τῶν ἀγαθῶν νὰ σκεπώμεθα μόνον τὰ λυπηρὰ ὅπου δὲ αἱ ἀντίθετοι νὰ ἀναλογισθῶμεθα μόνον τὰ εὐχάριστα ἀποτελέσματα. Ἄλλωστε, καὶ διὰ τὸν ὀκνηλὴ ἐκεῖ συντρέχουν ὅλα ἐκεῖνα, ποῦ πρέπει νὰ συνδοκῶμεν. C διὰ τὴν καλὴν σπουδὴν τῶν λόγων, πολλὰς φορές πρόωρος θάνατος ποῦ ἐπὶ τῇ τῇ σπουδῇ ποῦ εὐρίσκεται εἰς τὸ τέλος, ἔπρασε τὸν ἀβελήτην ἀστεφάνουτον, ὅτε ἀπὸ μωρίους κόπους, ἐνῷ ἔδω, καὶ ἂν εἰς τὸ μέσον τοῦ ἀγῶνος σιμῶν τοῦτο, τότε λοιπὸν ἀπέρχεται αὐτός, παλὺ περισσότερον λοιπὸν καὶ στεφανωμένος. Ὡστε, ἂν φοβῆσθαι τὸ μέλλον, πολὺ περισσότερον ἔπρεπε νὰ φοβῆσθαι διὰ τὴν ρητορικὴν τέχνην ὅπου ὑπάρχουν πολλὰ ἐμπόδια ὥσπου νὰ φθάσῃ κανεὶς εἰς τὸ πῆμα. Σὺ ὁμοῦ ἐκεῖ μὲν κάθουσι ἀναμύνοντες ἐπὶ πολλὴν χρόνον χωρὶς ἐν τῷ μετὰ νὰ ἐξετάσῃς τίποτε, ἐννοῶ τὰ ἐξόδα καὶ τὴν ταλαιπωρίαν καὶ τὸ ἀγνωστον τοῦ μέλλοντος, ἀλλὰ μόνον πρὸς τὸ πῆμα. Ἐδῶ δὲ ἐνῷ ἀκούει τὸ παιδί οὔτε εἰς τὰ πρῶτα εἰσέλθων οὔτε ἔκτισσε τὴν καλὴν αὐτὴν φιλοσοφίαν. D φοβέσθαι καὶ τρέμειν ἀρέσκει καὶ σωθῆσαι, μὲ ἀπειλῆσαν. Καὶ ὁμοῦ οἱ ὁ ἴδιος προηγουμένως, ἔλεγες. Πι λοιπόν, δὲν δύναται νὰ σωθῇ οὗτος ποῦ διαμένει εἰς τὴν πόλιν καὶ ἐκεῖ οὐκ ἔστιν ἄσπιν, ἂν μὲ τὴν πόλιν καὶ τὴν οὐσίαν καὶ τὴν γυναῖκα εἶναι δυνατόν νὰ σωθῇ κανεὶς, πολὺ περισσότερον ἔμπορει νὰ σωθῇ χωρὶς γ' οὐκᾶ καὶ ὅλα τὰ ἄλλα. Διότι δὲν εἶναι γνώρισμα σταθεροῦ ἀνθρώπου, ἀλλ' οὔτε νὰ πειστέῃ ὅτι καὶ ἂν ἀκούῃ εἶναι ἀρρακεκολλημένος εἰς τὰ κα-

σμηκά πράγματα, είναι δυνατόν και έτσι να έπιτύχει την σωτηρίαν, άλλοτε δέ, και αν ακόμη είναι απηλλαγμένος από όλα, να τρέμει και να φοβήται ότι δεν είναι δυνατόν να εφόρει αυτήν ούτε χωρίς αυτά. Ή δυνάει εάν ήδυνάτο να ουχί διαμένει εις πάλιν, όπως είπα, πολύ περισσότερο δύναται να υψωθεί, εάν εγκατασταθεί εις την ερημίαν. Πώς λοιπόν έδώ φοβέσται το αδύνατον, ενώ δεν έκαυθήσθαι εκεί όπου έπρεπε να φοβηθείς.

14. Δεν είναι, λέγει, όφελος το έσοι πράγμα, το να διαπράξῃς άμαρτίαν κάποιος κοσμικός, και κάποιος που άφιέ- ρασε τον εαυτόν του από πάντες εις τον Θεόν, διότι δεν πί- πτουν από το αυτό όφος και οι δύο, έπομένως δεν είναι ίσα ούτε και τα τραύματά των. 10 Α Πλανήσαι πάρα πολύ και σφάλλεις, εάν νομίζης ότι άλλα μεν απαιτούνται από τον κο- σμικόν και άλλα από τον μοναχόν διότι η διαφορά αυτών εύρίσκεται εις το ότι ο μὲν πρώτος είναι έγγαμος, ο δε δεύ- τερος άγαμος, ένθ' εις άλλα τα άλλα υπέκουν τὸς ίδίους εὐθό- νας. Διότι ο άρχιζόμενος κατά του άδελφού του κυριε- λό- γον, είτε κοσμικός είναι είτε μοναχός, έξ Ισου έσκεται εις σύγκρουσιν με τον Θεόν. Και ο άλλων γυναίκα με πονηράν έπιθυμῶν, είτε έγγαμος είναι είτε άγαμος, έξ Ισου θα τιμα- ρηθῇ διὰ τὴν μοικρίαν αὐτήν. Και μάστιγα εάν πρέπει εκ συμπεράσματος να προσθέσμεν καί, ο κοσμικός εάν υποπέσει εις το άμάρτημα αυτό είναι πιο άσυγκωρητός. Διότι δεν είναι το ίδιον πράγμα, ένθ' έχει κανείς γυναίκα και άπολαμβάνει, τόσην θαλαπυρῆν, να άμαρτήσῃ διὰ τὰ κάλλη μιας γυναίκας, ἢ καί, ένας που τὴν έχει στερηθῇ όλα αυτά, να κυριευθῇ από το κακόν αὐτό. Έπίσης και ο άρχιζόμενος, είτε μοναχός είτε έγγαμος είναι, έξ Ισου καταδικάζεται, διότι ο Χριστός, όταν θῆτε τὸς διατάξεις και ένομοθέτει, δεν έκαμε αὐτὸν τὸν δια- κυριζόν, ούτε εἶπεν. Εάν μὲν είναι μοναχός ο άρχιζόμε- νος, πονηρός είναι, ο άσος του, εάν δε ἦν μοναχός, δεν εἶ- ναι κακός, αλλά γενναίος και άπαιξ διὰ παντός εἶπεν δι' αὐτοῦς «Εγὼ δὲ λέγω ὑμῖν μὴ φόβου διού» (Ματθ 5, 34). Και πάλιν με τὸ να εἶπῃ «Οὐαί τοῖς γελοιῶσι» (Λουκ 8, 25) δεν προσέθηκε τὸν μοναχόν, αλλά γενναίως ένομοθέτησε τοιου- ττρόπως δι' όλους. Και εις όλα τα άλλα μεγάλα και θαυμα- στὰ παραγγέλματα τὸ αὐτό έκαμε. Διότι, όταν λέγῃ «Μισή- ροι οι πτωχοὶ C τῷ πνεύματι» οι πνεθούντες, οι πρῶτοι, οι πει- νῶντες και διψῶντες τὴν δικαιοσύνην, οι ελεημένους οι κα- θαροὶ εις τὴν καρδίαν, οι ελεηνοσύναι, οι δοξαζόμενοι ένεκεν δικαιοσύνης, οι καταλογούμενοι πρὸς κρίσιν του Χριστοῦ από τους άπίστοις με κακολογίας, οι όποιοι λέγονται και δεν λέ- γονται, δεν θέτει όνομα ούτε κοσμικόν ούτε μοναχόν, ἀλλ' ἡ

διακρίσεις αὐτῇ έχει εἰσαχθῇ από τὴν αὐθαίρετον έπινοήσιν των ανθρώπων. Αἱ Γραφαὶ δὲ τίποτε από αυτά δεν γνωρί- ζουν, άλλα δίδουν έντολήν να ζῶν διὰ τὴν ζωὴν των μονα- χῶν και αν ακόμη είναι έργοιοι. Άκουσε λοιπόν τι λέγει και ο Παύλος, «Οἱ τοι άνορίζω τον Παύλον, έννοαί πάλιν τον Χρι- στόν. Αὐτός λοιπόν D γράφει πρὸς ανθρώπους έχοντας γυ- ναίκας και άνακρέφοντας τέκνα, άπειτε από αὐτοὺς όλὴν τὴν αὐστηρότητα που άρμόζει εις τοὺς μοναχούς. Άπορί- πτω, δηλαδή, τὴν πολυτέλειαν, ως πρὸς τὴν ένδυμασίαν και τὴ φαγητά, γράφει αὐτὰ τὰ λόγια «Εὐνοήσας έν καταστάσει κοσμικῇ μετ' αἰδοῦς και σεμνοσύνης κοσμεῖν εαυτοῦ, μὴ έν πλέγμασιν ἢ κρυφῇ, ἢ μαργαρίταις, ἢ ἡματισμῷ πολυτελείας» (Α' Τιμ 2, 9) και πάλιν «Ἡ δὲ σπιταλώσα ζωὴ τέθηκε» (Α' Τιμ 5, 6) και πάλιν «Έκοντες δὲ διατηροῦς και σκε- πάζματα, τοῦτοτε άρεσθουσέσθαι» (Α' Τιμ 6, 8). Τί παρὶς- σότερον από αὐτὰ θα απαιτοῦσε κανεὶς από τοὺς μοναχοὺς, θέλων δὲ να διδάξῃ εις άλλους να έξουσιάζουν τὴν γλῶσ- σαν των, πάλιν θέτει αὐστηρὸς έντολήν, Ε και τοιαύτας μά- στιας, που είναι δύσκολον και εις τοὺς μοναχοὺς να τὰς έ- φαρμόσουν. Διότι δεν άπορίπτει μόνον τὴν ασυκωρητικότητα και τὴν μαρολονίαν, ἀλλὰ και τὴν έσοκον άποσελογίαν. «Οτι μόνον τον θυμὸν και τὴν βρῆν και τὴν μακρίαν, ἀλλὰ και τὴν κραυγὴν άποκόπτει από τὸ στόμα των ποιών, διότι λέ- γει «Πῶς θυμὸς και βρῆν και κραυγὴ και ελαιοσημία άρθή- ται ὅτ' ὑμῶν σὺν πάσῃ κακίᾳ» (Έφ 4, 31). Μήπως σοὺ φαί- νονται άσχημὰ αὐτά, Περιέμενε λοιπόν και θ' άκούσῃς τὸ πολὺ σπουδαιότερα τοῦτων, τὰ όποια παραγγέλλει εις όλους περὶ ανεξικακίας. Λέγει ¹⁰¹ Α «Ο φίλος με έπιβλέπει επί τῷ παραργισμῷ ὑμῶν» (Έφ 4, 26). «Οράτε μή τις κακὸν ἔντι κακοῦ τινι άποδώσῃ, ἀλλὰ πάντοτε τὸ αγαθόν διακτετε και εις άλλήλους και εις πάντας» (Α' Θεσ 5, 15). Και πάλιν «Μὴ νικῶ ὑπὸ τοῦ κακοῦ, ἀλλὰ νίκα έν τῷ ἀναθῇ τὸ κακόν» (Ρωμ 12, 21). Ελέμεις πᾶς άναδίνει πρὸς τὴν κορυφὴν ἡ έντασις τῆς φιλοσοφίας και τῆς μακροθυμίας. Άκουσε λοι- πὸν και αὐτὰ που έντελλεται περὶ αγάπης, εις τὸ κεφάλαιον περὶ αγάθων. Αφοῦ τὴν άνύψωσεν λοιπόν και εἶπε τὰ έπι- τεύγματά της, εἰσήλυσεν δι αὐτὴν τὴν αγάπην άπειτε παρά των κοσμικῶν, τὴν αφοίαν και παρά των μισθῶν του άήγει ο Χριστός. Διότι όπως εἶπεν ο Σαπφί ότι αὐτὴ είναι ἡ μεγα- λυτέρα απόδειξις τῆς αγάπης, τὸ να θυσιάξῃ κανεὶς τὸν εα- τὸν του ὑπὲρ των αγαπημένων του προσώπων, τοιουτοτρό- πως και ο Παύλος, αὐτὸ τὸ ίδιον έννοῶσε, ἢ όταν εἶπεν «Ἡ αγάπη οὐ ζητεῖ τὰ εαυτῆς» (Α' Κορ 13, 5). Και αὐτοῦ τοῦ εἰδους τὴν αγάπην παραγγέλλει να έπιδοσκαιεν. «Τατε,

καὶ ἂν μόνον αὐτὸ εἶχε λελθῇ, θά ῥητο ἀρετὴ ἡ πόθειμ, διὰ αὐτὰ ὑποκρεώσεις απαιτοῦνται καὶ παρὰ τῶν κοσμησάντων καὶ παρὰ τῶν μοναχῶν. Διότι ἡ ἀγάπη αὐτῇ εἶναι ὁ σύνδεσμος καὶ ἡ ρίζα τῆς μεγάλης ἀρετῆς. Τώρα δὲ καὶ ξεχωριστὰ τὴν ἀναφέρει. Τὴ λατὴν μεγαλύτερον ἀπὸ τὴν φιλοσοφίαν αὐτὴν θὰ απαιτοῦσε κανεὶς διότι θύων θύαν παραγγέλλῃ νὰ ἴ-μεθα ἄνωγεροι ἀπὸ ὀργὴν καὶ θυμὸν καὶ ἀκουγὴν καὶ ἐπι-μὴν χρημάτων καὶ φραγμάτων καὶ πολυτέλειαν καὶ κενου-εἶναι καὶ τὰ ἄλλα κοσμικὰ, καὶ νὰ μὴ ἔχωμεν τύποτε κοιν-μὲ τὴν γῆν θύαν προστάσει νὰ νεκρῶμεν τὰ μέλη, εὐνό-τον διὰ ὃ Χριστὸς ἀπαιτεῖ καὶ ἀπὸ ἡμᾶς αὐτὴν ἢ ἀκριβῆ τῇ-ρῶν τῶν ἐντολῶν, ὅσων ἀπαιτεῖ καὶ ἀπὸ τοῦ μαθητῆ, καὶ θέλει νὰ εἴμεθα ὡς πρὸς τὰς ἀρετὰς ὡσὲν νεκροὶ καὶ ἀπὸ-θανοὶ καὶ ἐπίφωσαν ἡδὴ. Δι' αὐτὸ ἀλλωστε λέγειν «Ὁ νό-μὸς ἀποθανόντων δεδικαίωται ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας». Ρωμ. 6, 7. Ἐκ-περικῶς δὲ περιπτώσεις μᾶς ὀφείλει, διὰ τῆς παλαιότητος ὅχι μόνον εἰς τὴν κήρυξιν τῶν μαθητῶν, ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ τοῦ Χρι-στοῦ διότι, θύαν συμβουλεύει νὰ ἀγαπήσῃ ἀπὸ ἐκείνου ἀνελ-κὴ τὰ παραδείγματα, καὶ θύαν συμβουλεύει νὰ μὴ μνηστικῶ-μεν καὶ θύαν συμβουλεύει νὰ εἴμεθα μετρίως φρονεῖν. Ὅταν λοι-πὸν παραγγέλλῃ νὰ μισοῦνται ὅχι μόνον τοὺς μοναχούς καὶ τοὺς μαθητάς ἀλλὰ καὶ τὸν ἑαυτὸν τὸν Χριστὸν καὶ καθορίξῃ διὰ τοῦδε μὴ προσπαθοῦντας νὰ τοὺς μιμηθῶν μεγαλὴν τιμη-ρίαν ἀπὸ τοῦ συμπεριμένους διὰ εἶναι μεγαλύτερον ἐκεῖνο το-ῦτος διότι, πρέπει ὅλοι νὰ ἀνέλθουν ἐκ τοῦ αὐτοῦ ὕψους καὶ αὐτὸ ποῦ ἀνέτρεψεν ὅλην τὴν οἰκουμένην εἶναι, τὸ ὅτι νομι-ζομεν. Β. πῶς μόνον ὁ μοναχὸς πρέπει νὰ εἴῃ μὲ μεγαλύτερον ἀνισιότητά ἐνῷ οἱ ὑπόλοιποι ἐπιτρέπεται νὰ ἴσῃν μὲ ἀμε-λειαν. Δὲν συμβαίνει, τέτοιο σφάλμα, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ συμβαίῃ, ἀλλὰ ἀπαιτεῖται ἀπὸ ὅλους μας, λέγει, ὁ αὐτός τρόπος ζωῆς. Καὶ αὐτὸ ἐγὼ μὲ ὅλην τὴν δύναμιν μου θὰ πη-πορεύσῃ νὰ τὸ θεσπίσω, μᾶλλον δὲ ὅχι ἐγὼ, ἀλλὰ αὐτὸς ὁ ὅλος, ποῦ πρόκειται νὰ μᾶς κερῇ. Ἐάν δὲ παρὰ τὴν ἐσῶν καὶ ἀπορῆς ἀκρίβειαν, εἴνα νὰ ἀκούσῃς αὐτὸ ποῦ θὰ ἀντλήσω-μεν ἀπὸ τὰς ἰδίας πηγὰς ὅστε νὰ καθαρισθῇ τελείως ἀπὸ τὸ ἁμαρτήμα τῆς ἀπιστίας. Θὰ τὸ ἀποδείξω δὲ ἀπὸ τὰς τιμη-ρίας, ποῦ θὰ ἀπαβληθῶν κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην. Ὁ πλοῦ-σος δὲν ἐτιμωρεῖτο αὐστηρότερον ἐπειδὴ ζῶν κατὰ μόνον ἦτο σκληρός, ἀλλὰ, θὰν θεσπῶς χρησιάζεται νὰ εἴπωμεν καὶ ἐκ συμπεριμένους, ἐπειδὴ Β. ἐνῷ ἦτο κοσμικὸς καὶ εἶχε με-πλοῦτον καὶ πολὺ τέλειαν περιεφρόνει τὸν Δάσκαλον, ὁ ὅποιος ἐπέβαινε ἀπὸ τὴν πείναν. Πλὴν ὅμως ὅστε δι' αὐτὸ ὅστε δι' ἐκεῖνο θὰ εἴπω ἀλλὰ μόνον ἐπειδὴ ἦτο σκληρός, δι' αὐτὸ εὐ-ρίσκεται μέσα εἰς τὸ πῆν, τιμωρῶμενος, ἡ προσέτιον. Ἐκείνη

οἱ παρθένοι ἐξελεγχθήσαν ἀπὸ τὸν νεμφῶνα, ἐπειδὴ κατέ-σαν εἰς ἔργα φιλανθρωπίας. Καὶ ἂν πρέπει νὰ εἴπωμεν αὐ-καὶ κατὰ τὴν κρίσιν μας, ὅχι μόνον δὲν ἔγινον σκληρότεροι, αὐ- τιμωρία ἐπειδὴ ἦσαν παρθένοι. 109 Α. ἀλλὰ ἀντιθέτως ὅσας ἔγινον ἡγάπεραι λόγῳ τῆς παρθένης. Διότι, δὲν ἤκουσαν. «Πορεύεσθε εἰς τὸ πῆν τὸ ἡτοισμασμένον τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ» (Ματθ. 23, 41., ἀλλὰ μόνον «Ὅτι αἶδα ὑμᾶς» (Ματθ. 23, 1-13). Ἐάν δὲ κάποιος εἴπῃ ὅτι αὐτὸ καὶ ἐκεῖνο εἶναι τὸ ἴδιον, δὲν θὰ φέρω καμμίαν ἀντίρρησην διότι αὐτὸ ποῦ προσπαθῶ ν' ἀποδείξω τώρα εἶναι ὅτι ὁ μοναχὸς ὅστις δὲν κάνει μεγαλύτερας τὰς τιμωρίας, ἀλλὰ τὰς αὐτὰς τιμωρίας θὰ ὑποστοῖν οἱ κοσμικοὶ, οἱ ὅποιοι διατρέτουν τὰ αὐτὰ ἁμαρτήματα μὲ ἐκεῖνους. Καὶ αὐτὸς ποῦ ἐπορεύετο πα-ρὰ τοῦτα, καὶ αὐτὸς ποῦ ἐζητοῦσε τὰ ἐκατὸν δηνάρια, δὲν ἐπείθετο, αὐτὰ ποῦ ἐπείθετο ἐπειδὴ ἦσαν μοναχοί, ἀλλ' ὁ μὲν πρῶτος ἐξ αἰτίας τῆς παρθένης, ὁ δὲ ἄλλος ἐξ αἰτίας τῆς μνη-σκαιρίας τοῦ ἀπαυλίσθησαν. Β. καὶ οἱ ἄλλοι τιμωρηθέντες τὸ-τε ἐάν κανεὶς ἤθελε νὰ δεκτόσῃ, θὰ ἴδῃ ὅτι, μόνον διὰ τὰ ὁ μοιρήματα τὰς τιμωριῶν. Ὅτι μόνον δὲ εἰς τὰς περι-πτώσεις τῶν τιμωριῶν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς νοουθεσίας θὰ τὸ δια-πιστώσῃ κανεὶς αὐτὸ. Ὅταν, δηλαδή, λέγῃ «ἐλθετε πρὸς με-πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι, καλῶς ἀναπαύσασ-τε μᾶς ἄρατε σὺν τῶν ζυγῶν μου ἐφ' ὕψος καὶ μάθετε δι' ἐμοῦ διὰ πρὸς εἰρήναι καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ καὶ εὐφροσύνῃ ἀνάπαυ-σιν ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν» (Ματθ. 11, 28.), δὲν ἀπευθύνεται μὲ-νον πρὸς τοὺς μονάζοντας, ὁ ἄλλος καὶ εἰς ὅλους τοὺς ἀν-θρώπους. Καὶ θύαν προτρέπει νὰ ἐπαυμασθῇ διὰ τῆς στενῆς πόλης δὲν ἀπευθύνει τῶν λόγων τοῦ μόνου εἰς ἐκεῖνους ἀλ-λὰ πρὸς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους. Καὶ τὸ νὰ μισοῦν οἱ εὐφρω-ποι εἰς τὸν κόσμον αὐτὸν τὴν ψυχὴν τῶν καὶ ὅλα τὰ παρὰ πλῆστα εἶναι ἐντολὴ ὁ ὅλος. Ὅταν ὅμως δὲν ἀπευθύνεται πρὸς ὅλους καὶ δὲν νομοθετῇ δι' ὅλους, μᾶς τὸ κάνει γινω-σκόν. Ὅταν δηλαδή ἀμολοῖται περὶ παρθένης προσέθετον «Ὁ συνάμενος κυρεῖν χωρεῖται» (Ματθ. 19, 12.) χωρὶς νὰ προσθέσῃ ὅτε τὸ ἐπὶ αὐτὸ ὅτε νὰ ἐκκατάγῃ αὐτὸ ἐν εἰδὲς προ-σταγῆς. Ἔτσι καὶ ὁ Παῦλος, διότι παντοῦ φαίνεται νὰ μιμν-ται τὸν Διδάσκαλον καὶ ἀναπεριμένους εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν λέγειν «Περὶ δὲ τῶν παρθένων ἐπιταγὴν Κυρίου οὕτως ἔχω». Α'. Κορινθ. 7, 25). Ὅθεν καὶ ὁ πλεον ἰσοπονησμένων καὶ ἀδιάντροπων νομίζω ὅτι θὰ ἀρκεοῖται ὅτι, εἶναι ἐπο-κρεμμένος καὶ ὁ κοσμικὸς καὶ ὁ μοναχὸς νὰ φθάσῃ εἰς αὐτὸ τὸ ὕψος, καὶ ὅτι δὲν πέποιεν καὶ οἱ δύο, θὰ ὑποστοῖν τὸ ἴδιον τρεῖςματα. Β.

15. Ἀφ' οὗ ἄνω, αὐτὸ ἀντιθέτως σαφὲς δὲ εἶναι ὅτι

μεν πλέον και εκείνο, ποιός, δηλαδή, θα ήσυχαι εύκολατερα και παύοιτο η μάλλον έδώ δεν είναι ανάγκη ούτε καν να το έρευνήσουμε. Διότι ο έκων γυναίκα θα έπαυσε εύκολα την απροσύννη, επειδή απολαμβάνει πολλήν ήσυχίαν, ως προς τα άλλα όμως δεν φαίνεται τόσοσ καθαρά άλλα και έδώ θα παρατηρούσαμε ότι οι έγγαμοι που υποπίπτουν εις αυτό το άμάρτημα είναι περισσότεροι από τους μοναχούς. Διότι δεν φεύγουν τόσοσ πολλοί από τα μοναστήρια διά να νυμφευθούν, όσοι από την ουσυγκών κοιτώναι προς τας πόρναις. Εάν δε εις τα εύκολα παλάτιατά των Ε πάτουν με τόσην εύκολίαν, τί θα κάμουν εις τα άλλα πόθη, εις τα όποια όφειστανται μεγαλυτέρας ένοκλήσεις, από αυτός που ύφίστανται οι μοναχοί. Η μὲν έπιθυμία είναι θεσικής έντασης, εις αυτούς, επειδή δεν συνασπρόφρονται με γυναίκας, τί δε άλλα που αυτούς ούτε καν ήμπορούν να τους ήλπιώσουν, έκείνους τους κυβερνούν έξ άλασλήρου και τούτς κτυπούν εις την κεφαλήν. Εάν δε, εις αυτά που είναι σφοδρότερος ο πόλεμος, υπερισκύνουν εύκολατερα από αυτούς που δεν προσβάλλονται από αυτό, είναι ολοφάνερον ότι πολύ εύκολα από αυτούς εις άλλα, εις τα όποια δεν ένοκλύνται, θα σταθούν. Διότι είναι φυσικόν εύκολατερα από τους κοσμικούς, να άποκρούουν αυτοί και την έπιθυμίαν των χρημάτων.¹⁰⁴ Α και της πολυτελείας και της εξουσίας και όλων των άλλων. Όπως λοιπόν εις την έκστρατειαν και την μάχην θα έπισαιεν ότι αυτό είναι το έλαφρότερον μέρος τῶν πολέμων, και φυσικά εκείνο εις το όποσον πίπτουν οι νεκροί ο εις μετά των άλλων, άλλ' εκείνο εις το όποσον φονεύονται έλάσσεται και αποροδικώς, έτσι πρέπει να σκεπταμεθα και δι' αυτούς. Διότι εύκολατερα θα νικήση την πλεονεξίαν ο ζών εις τα δση, παρά ο συνασπρόφρονος εν μέσσις του κόσμου. Επειδή εκείνος βεβαίως θα κυριευθή εύκολα από την πλεονεξίαν, όταν δε υποδουλωθή εις αυτήν, πρέπει να συναριθμηται με τους εδωλολάτρες. Και αυτός μὲν Β δεν θα άποφασίση να παραβλέψη τους συγγενείς, εάν έχει χρήματα, αλλά εύκολα θα τα διαμοιράση όλα εις αυτούς. Ήτινας δε, και μόνον θα τους περιφρονήση, αλλά και θα τους άδικήση και άνηθέτερον από τους ξένους. Αυτό δε είναι πάλιν μία άλλη μορφή ειδωλολατρίας χειρότερα από την προηγουμένην.

Και τί ανάγκη υπάρχει να άναφέρουμε όλα εκείνα τα άλλα, τα όποια εις μέν τους μοναχούς είναι εύκολαστάδεμηται, ενώμ νικούν τους κοσμικούς με πολλήν σφοδρότητα. Διαιτ λοιπόν δεν φοβόσται και δεν τρέμεις δόγγων αυτών προς αυτών τον θίον, όπου θα κυριευθή εύκολα από την κακίαν. Η σου φαίνεται άσήμενον πράγμα ή εδωλολατρεία και το να ε-

και χειρότερος από τους άπίστους, και το να άπαρκήση τον ζυγον του θεού έμπρόσωτος. C πράγματα που εύκολατερα θα τα πάθουν όλα οι προσεκαλλημένοι εις την ζωήν, παρά οι μοναχοί.

Βλέπεις ότι ο φόβος είναι δικαιολογία, διότι έμαρτε να φοβήσθαι και δι' αυτούς, που διαφεύγουν τας τριαιμίας ούτε δι' αυτούς που σπεύδουν εις το λιμάνι, αλλά δι' αυτούς που ταράσσονται μέσα εις την τρικυμίαν και την ναυτίαν. Διότι συχνότερα συμβαίνουν τα ναυάγια έπει επειδή έπάρκουν περισσότερα ένοκλήσεις και είναι άνηθέτεροι αυτοί που πρόκειται να τας άντιμετωπίσουν. Έδώ όμως ούτε τόσο πολλά κύματα υπάρχουν, άνηθέτως πολλή γαλήνη και είναι μεγαλύτερα η φροντίς αυτών που πρόκειται να άντιμετωπίσουν ταύτα. Δι' αυτό και ήμεις τούς έλακόμεν προς την έρημον, και άπλως D διά να φορέσουν σάκους, ούτε διά να φορέσουν δοσμά, ούτε διά να σπρώξουν κάτω στάκτιν, αλλά πρό πάντων δια ν' άπαρύνουν την άμαρτίαν και να ποστηήσουν την άρετήν.

Τι λοιπόν. Οι έγγαμοι θα απολασθούν διαί, δεν λέγω αυτό, άλλα θα θα χρειασθώ να καταβάλουν μεγαλυτέρας κόπους, εάν θέλουν να σωθούν, λόγω της παρούσης ένέγκης. Διότι ο ελεύθερος θα τρέξη περισσότερον από τον δευμένον. Λοιπόν, θα λάβη μεγαλυτέραν άμειψήν και λαμπρότερα στεφάνια. Όχι διότι θέτει μόνος του τον περιορισμόν ενή του έπιτετέμετο να μη τον θέση.

Ε "Οστε άφου σαρως ος άπεδείχθη ότι εήμεθα υπεύθυνοι διά τα αυτά με τους μοναχούς καθήκοντα, δις προηγήμεν την εύκολατερον δδόν και δις άδηγόμεν τούς υιούς εις αυτήν, και εις μη τούς καταβυθίσμεν ούτε να τους άθώμεν εις τα δάραθρα της κακίας ώσων έσθροι και αντίπολοι. Διότι, εάν αυτά τα έκαμον κάποιοι άλλοι, δεν θα ήτο τόσοσ φοβερόν ισθόν όταν όμως οι γονείς, οι όποιοί έχουν πείραν όλων των σκετικών προς την ζωήν και οι όποιοί εκ πείρας έμαθαν ότι η ήδονή των παρόντων πραγμάτων είναι ματαία, φέρνουν με τόσην μανίαν, ώστε να σύρουν εις αυτά άλλους, επειδή αυτοί ήμποδίζονται από την ηλικίαν".¹⁰⁵ Α και ενώ έμαρτε να θεωρούν δυστυχείς τους έαυτούς των διά τα προηγουμένα, αυτοί άνηθέτως εισάγουν και άλλους, και αυτά τα κάνουν, ενώ έπάρκονται πλησίον του θανάτου και του μελλοντικού δικαστηρίου, και έναντι των εύθυμών έκείνων, ποια δικαιολογία θα τους άπομεινι, ποιά συγγνωμη, ποιά εύσηλανία. Διότι δεν θα τρυφευθόν μόνον διά τα ίδια των άμαρτήματα, αλλά και δι' όσα έπάλησαν έναντι των παιδιών, είτε καταφύσσου να κάμουν την άντίστασιν των είτε όχι.

16 Ἀλλὰ, ἰσὰς ἐπιθυμεῖτε νὰ ἴδῃτε ἐγγόνια ἥλικς ὁμοῦς, ὁμοῦς ἀκμήν δὲν ἐγίνετο πατέρες. Διότι δὲν κἀνεῖν τὸν πατέρα μόνον αἱ γέννησις τοῦ παιδιοῦ! Καὶ αὐτὸ δὲ τὸ ἄπολο- γοῦσαν οἱ ἴδιοι οἱ γονεῖς οἱ ἀποκτείναν ἰδοὺ τὰ παῖδια νὰ θνήσκουν καὶ τὸ ἐκαστον σημειον τῆς κακίας. **Β** τὰ ἀποκαρπύ- νουν εἰς τὰ ἀπογεννῶνται, ἰδοὺ νὰ μὴ εἶναι ἰδικὰ τῶν, καὶ δὲν ἡμεῖς αὐτοὶ νὰ τοὺς σπαταροῦμε ὅσῃς τὴ φυσικὴ σκέσις, ὅσῃς τῇ γέννησις, οὕτε πιστεύω ἄλλο ἀπὸ αὐτὸ. Ἀς μὴ θεωροῦν αἱ πᾶν αἱ πέτασι τοῖς θαντοῦσι τῶν πατέρων, αὐτῶν ὡς πρὸς τοὺς ἀποκτείνουσιν ὑπερβολὴν πολλὰ θύον ἄσπορ ἐξ τῆς φιλοσοφουμένην ζωῆς. Ἀλλ' ἴδαν πόλιν γεννῶσιν κατὰ τὸν τρόπον αὐτῶν τότε, ὅς ἐπιφύουν καὶ τὰ ἐγγόνια διότι τότε μόνον θά ἡμῶς ῥέουσιν νὰ τὰ ἰδοῦν.

Ἰδοὺν καὶ τὰ ἰδοῦν
 Διοὶ ἔκουν αὐτὰ παῖδά· ἔκιν' ἐν ἑσσι' ἀμείψαντες οὐδὲ ἐκ
 θάλασσαν ὁσσεος οὐδὲ ἐκ θαλάσσης ἀνδρόν· (Τοῖ. 1, 13)
 ὁλλὰ ἐκ τοῦ ἰδούν τοῦ ἔσεσθ' ἐνηνεγμένο C Αὐτὰ τὰ παιδία
 δὲν ἀναγνώσαντες τοὺς πατέρας αὐτῶν κατεπαύσαντο διὰ τὴν χρῆσιν
 αὐτήν, οὐτε διὰ τὸν γάμον, οὐτε διὰ τίποτε παρρηφικῆς, ἀλλὰ
 ἀπὸ τοῦ ἀφύσπου ἡρώους ἀπὸ κάθε φρονήτου δὲν ἐπαίρει-
 πουν καὶ ἀπολατθανόντων ἡρώων μεγάλῃ ἰσχύϊ ἀπὸ τῆς τῶν ἰδόντων
 αὐτῶν πατέρων. Διότι γεννώμενται καὶ ἀντιτρέφονται ὅχι μὲ τὰς
 αὐτὰς πρὸς ἐκείνους σκοπευήσας, ἀλλὰ μὲ πολλὰ ἐνέπρετα
 καὶ λαμπρότερὰς δι' αὐτὸ καὶ εὐφραίνοντες περισσώτερον τοὺς
 γονεῖς. Ἐκτός αὐτοὶ καὶ αὐτὸ τὸ ἡμιορῶδες καὶ το ἐπίσθ' ὅτι
 αὐτὸ μὲν πιστεύοντες εἰς τὴν ἀνύστασιν δὲν εἶναι καθόλου παρὰ
 ἔξωθεν να θρηγύνει ὑπὲρ αὐτῶν ἐπειδὴ αὐτὴ εἶναι ἡ ῥοπή πα-
 ρηγορία ἢ ὅσα τοιαῦτα ἀπονομεῖ ἐκαστὸς ὅμως καὶ θεωρούμεν
 τὸ θάνατον ἴσον D καὶ διδοσκόμεθα να κατανοήσωμεν ὅλο
 τὸ πορῶντα ποικας συγγενή· καὶ να ἰδοῦμεν δὲν θρηγύνει
 ὑπὲρ αὐτῶν καὶ ἐπὶ τῶν αὐτῶν να ἰδοῦμεν καὶ να ἀφύσσειεν παι-
 διὰ ἐξ ὧν ὅτι δῶν ὅτι δῶν ὁλοῦμεν, γνήσιον καὶ φρονήτων καὶ ὅτι
 ἴδαν εὐρησκόμεθα οτε γινόμεν

[illegible]

παρά προηγουμένως, ὅσον θὰ εἶναι. κύρια καὶ φυλακὰ καὶ ἐξουσιαστὴς ἀσφαλέστερος ἀπὸ αὐτοῦς. Διότι τότε μὲν ὤψις καὶ πολλὰ καταστρεπτικὰ παρόντων· ἡτοῖα καὶ οὐαλί-
κες, καὶ ἡ πολυκαρῶσα, καὶ οἱ ληστοί, καὶ αἱ πινακοφανταί, καὶ οἱ ἐλθροφόντοι καὶ τὸ ἄγνοισαν τοῦ μέλλοντος, καὶ τὸ εἰ-
παλιν τοῦ ἀνθρώπου, καὶ, τέλος, ὁ θάνατος δι' ἐστερη-
σιν ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ τὰ χρημάτων καὶ τὰ σκήπτου. Τώρα θύει
ἐποπθετὴς ἱπποκρίτων ὅλων αὐτῶν τὸ πλῆθος. 106 Α εὐρα
ὅπου ἀσφαλὴς ὅπου τιποτέ ἀπ' ὅσα ἔχουσιν λησθῆναι εὐρα
ὡς υπεισέλθῃ. Διότι οὐρανὸς εἶναι τέτατος τύπος, ἀπὸρρο-
φῶν ἐκ πύσας ἐπιβολῆς, εὐθροφισμένης βε' ἀπὸ κάθε ἁ-
γίου καὶ ἐπιτρέπειν ἐν συλλέγειν μὲ ἀφῶναι τοὺς καρποὺς,
τὸν εἰς πύσας τοποθετημένων χρημάτων αὐτοῖς πῶς τὰ κατέ-
κειαν εἰς αὐτόν.

"Ὅστε δὲν ἐπρεπε νὰ τὰ εἰπῇ αὐτὰ ὅλα, ἀλλὰ ἔαν ε-
 πρόκειτο νὰ (ῥοφ) κοσμοῦν θίον τὸ παιδί τότε νὰ θηρίνῃ
 νὰ λέγῃ Εἰς ποῖον θὰ ἀρπάσωμεν τοὺς ἄνθρωπος, εἰς ποῖον
 ἐν πλάστῳ, εἰς ποῖον τὰ ἐπαιόματα ἀγαθὰ. Τότε ὅμως εἶπα
 ὅσον τὸ πλεονέκτημα τῆς ἐξουσίας, ὥστε οὐτε μετὰ τὸν θάνα-
 τον χάνομεν τὴν ἐπ' αὐτὸν ἐξουσίαν, ἀλλὰ τότε μάλιστα
 ἀπολαύβανομεν τὸ κέρδος πᾶν, ὅταν φθύνωμεν ἀπὸ ἐδῶ. Ἐάν
 ὅμως θέλῃς καὶ ἐδῶ νὰ τὸν ὅτι νὰ εἶναι κύριος, **Β** καὶ αὐτὸ
 καὶ ἡ, ὁδὸς νὰ συμβαίνει εἰς τὸν μοναχὸν καὶ ὅτι εἰς τὸν κο-
 ρὸν ἀποῖν, ἢ, ἢ καὶ εἰς τὴν περισπούρην κυριος. Ὁ ἐ-
 ξουδῶν καὶ κορυφαῖον μὲ πᾶλλῃ ἀσφιδῶν, ἢ αὐτὸς ποι-
 δεῖν μάλιστα ποῦ οἰκονομοῖν οὐτε νὰ τὰ ἐγγίγῃ ὅλα καταθῇ
 πει αὐτὸ καὶ ἡμέλει ἀπὸ τὰ ὅκα τὸν ἀνάθη αὐτὸν νὰ εἶναι.
 ἔνα. Ὁ ἐξουδῶν παταῖς καὶ ἐπιπολαῖς ἢ αὐτὸς ποῦ δι-
 παγῇ ὅπως θηρίει. Ὁ σπεῖραν εἰς τὴν γῆν ἢ ὁ σπεῖραν εἰς
 τὰ ὑδράνῳ. Ὁ μὴ συνταῖς νὰ διδῇ ἀπὸ τὰ ἀνάθη τὸ
 καὶ αὐτοῦ ποῦ θὴ θέλει ἢ ὁ ἀππλᾶγμένῳ ἀπὸ ὅλος αὐ-
 τὸς τὰς αὐτοκρατίας. Ἀπὸ ὅταν καὶ ποῦ εἶναι ἀνθρώπῃ ἢ ἐμ-
 πορος προσεγγιστὴν πολλοὶ ἀπὸ παντὸς καὶ τοὺς ὑποκριν-
 ομένῳ νὰ πληρώσιν φάρμας, **Γ** καὶ ὅποτε ὁ καθένας τὸν
 ἀναζητοῦντα εἰς αὐτὸν φόρον, κανεὶς ὅμως δὲν θὰ παρο-
 ρισθῇ νὰ ἀπαθίρῃ τέτοια πράγματα ἀπὸ αὐτοῦ ποῦ ἐπιθυ-
 μεῖ νὰ ἐξουδῇ, ἢ οἷα ποῦ ἐξουτὶς ἀνάγκη" ὥστε καὶ ἐδῶ εἶ-
 ναι περισπούρην κυριος αὐτός.

«Ὡς, ἂν λέγεται ἀπὸ τοῦ ἐξ ἡμέρας καὶ φρονήσεως καὶ εἰς καρπὸν καὶ κόλωνα, καὶ κατεννομήσῃ τὴν ὑπαλήθειαν καὶ ἀνάγκην τῆν κοινὴν τῶν καὶ κατερεῖ τελεῖται, τὴν θεωρεῖς κίρνον ἰσὺν δαπάνης τοῦ ἀνδρὸς καὶ δαπάνῃ χάριν τῆς πραγματικῆς δόξης καὶ ἀφελείας καὶ ἐκφύσῃ με ἡν ἐστὶν ἀληθὴ τοῦ Θεοῦ με πολλὰν σύνεσιν δὲν ἐνέει κίρνος Ἀσπὶν

θὰ κέρως τὸ ἔσχα, ὅπως ἂν ὦσαν μὲν ἑλπίης κἀταίαν ποῦ ρίπτει τὰ χρήματά του μέσο εἰς αἰθάλας θόθρων τὴν θεωρίαν ἐξουσιάζει τὴν χρημάτων του, Ὡ ἐνθ' ἐκεῖνον ποῦ δίδει τὰ χρήματά του εἰς ἀπαραιτήτους ἀνάγκας, τὸν θρηνεῖς ὡς μὴ ἔχοντα τὴν ἐξουσίαν τῶν θαλασσιμένων. Μόλλον δὲ ὅσα ποδὲ τὰ καὶ ἓνα οἰονόηστε τρόπον θαλασσιμένω, ἀλλὰ πρὸς τὰ ἐπὶ κοῦφ' τοῦ θαυτοῦ του πρέπει νὰ παραλληλισομεν τοὺς τέτοιους ἀνθρώπους. Διότι ἐκεῖνα μὲν τὰ ἔξοδα σὲ καθιστοῦν ἐνδοξώτερον καὶ πλουσιώτερον καὶ ασφαλέστερον, ἐνθ' αὐτὰ ὅσα μόνον εἰσχρον καὶ ἐπονεῖς, ἀλλὰ καὶ ὑπεύθυνον ἀπωσθήστε τῆς καταστροφῆς.

17 Τί Πῶς λέγεις Μετα τὸν γάμον καὶ τὴν ἀπόκτησιν τέκνων δὲν εἶναι δυνατὸν ν' ἀποκληθῇ κανεὶς μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον ζωῆς, ὅταν μάλιστα φθάσῃ εἰς τὰ γηραιά. Κα ποῖός θὰ μὴ ἐγγυηθῇ πρῶτον μὲν ὅτι θὰ φθάσωμεν εἰς τὰ θαλάσσια γηραιά, Ἐ δεύτερον δὲ ὅτι καὶ ἐν φθάσειμιν, θὰ διατηρήσωμεν ἀπωσθήστε αὐτὴν τὴν γάμην. Διότι οὔτε ἐξουσιάζομεν τὴν προθεσίαν τῆς ζωῆς μας· καὶ αὐτὸ τὸ ἐδίδωκεν ὁ Παῦλος λέγων· «Ἡ ἡμέρα τοῦ Κυρίου, ὡς κλέπτει ἐν νύκτι οὕτως ἔρχεται», Α' Θεο 5, 2· οὔτε οἱ λαοὶ οἱ μας ἔχουν πάντοτε τὴν αὐτὴν προθυμίαν. Δι' αὐτὸ κἀποσας σφοδρὸς συμβουλεύει λέγων· «Μὴ ἀνάμενε ἐπιστρέψαι πρὸς Κύριον, μὴδὲ ἀναβάλλου ἡμέραν ἐξ ἡμέρας (ὥσταν νὰ προκεταῖ νὰ μείνῃς ἀσθάρτος καὶ ἐν κοινοῦ ἐκδικήσεως ἐξολοθῇ (Σοφ Σαρ 5, 7 147 Α

Καὶ ἐάν ἀκόμη τίποτε ἀπὸ αὐτὰ δὲν ἦτο κρυφόν, οὔτε καὶ εἰς αὐτὴν τὴν περίπτωσιν ἔπρεπε νὰ ὁραθύνουν οἱ υἱοὶ οὔτε νὰ παραβλέπαι, τὴν τόσο μεγάλην ζημίαν ποῦ γίνεται. Ἀλλωστε θὰ ἦτο παραλογώτατον, ὅταν μὲν ἔχη ἀνάγκην ἐνισχυσεως ὁ νέος καὶ ἐπιτίθεται ἀσθεκτὸς ὁ ἀντίπαλος, νὰ τὸν ὑποαρεθύνουν νὰ ἐμπλέκεται εἰς τὰς κοσμηκὰς φροντίδας, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ γίνεταῖ εὐκατάβλητος. ὅταν δὲ τραυματισθῇ εἰς ὅλον τὸ σῶμα καὶ δὲν ὑπάρχῃ πλέον εἰς αὐτὸ ὑγιὲς μέρος, τότε νὰ τὸν ἐξοπλίσουν καὶ νὰ τὸν ἐνθαρρύνουν, ὅταν ἤδη ἔχη πέσει καὶ ἐξασθενήσει. Να, λένει διότι τότε εἶναι εὐκολὸς ἢ πάλιν τότε εὐκολώτερος ἢ μάχη ὅταν οὐθεοῦσιν οἱ ἐπιθυμῶν Πότα μάχη θυμῶ, ὅταν δὲν ὑπάρχῃ κανεὶς ἀντίπαλός μας, Δι' αὐτὸ ἀκριβῶς δὲν θὰ εἶναι λοιπὸν καὶ τὰ σπαρμένα. 2 Διότι ἐλμοκάρμος, ὅς ἦρε ζ' γόν ἐκ νεότητος αὐτοῦ καθίσταται κατὰ μόνος καὶ σιωπήσεται» Θρ 3, 27). Ἄξιος καλὶδὸν ἐπαίνων καὶ μακαρισμῶν καὶ εὐφημιῶν εἶναι αὐτὸς ποῦ καλινάγεται τὴν ἀγριεμένην φύσιν καὶ διασώζει τὸ πλοῖον μέσα εἰς τὴν χειρότεραν τρικυμίαν.

Πλὴν θυμῶ, ὅς μὴ φαινομένην δι' αὐτὰ, ἀλλὰ δι' ὅπου

θέταμεν ὅτι ὑπάρχει μάχη καὶ τότε, ἂν θέλῃς, Ἄλλ' ἐάν μὲν ἦτο εἰς τὴν ἐξουσίαν μας ὁ καρδὸς τοῦ ἀγῶνος, δικαιολογημένοι θὰ ἐπεριμέναμεν τὴν στιγμὴν ἐφ' ὅσον ὅπως πρέπει ν' ἀγωνίζεταί κανεὶς εἰς ὅλην αὐτὴν τὴν ζωὴν ἀρκέζων ἀπὸ τὴν πρώτην ἡλικίαν ἀμέσως καὶ μόλις γίνῃ δέμα ἑπὶν (δίδει ἀπὸ αὐτῆς τὴν ἡλικίαν πρέπει νὰ θεωρῆται ὑπεύθυνος διὰ τὰ ἀμαρτήματά του καὶ τὸ ἀποδεκνέσθαι αὐτὸ τὰ καταστροφικένια C ὑπὸ τῶν ὁρκῶν παιδιὰ ἐξ αἰτίας τῶν ἐργασιμῶν τὸν εἰς ὁδὸς τοῦ Ἑλισσαίου)²⁶ καὶ τώρα πρέπει νὰ ἀγωνίζανται ἀπὸ αὐτῆς τὴν ἡλικίαν, κατὰ τὴν ὁποῖαν ἀρκέζει ὁ πόλεμος, λυσσὸν ἐναντίον μας, ἀπὸ ποῦ σοὺ καθορίζεις τὸν χρόνον ἐκεῖνον τῶν ἀγώνων.

Ἐάν θεδαίως εἶδες τὴν ἐξουσίαν νὰ διατίσῃς τὸν διάβολον νὰ μὴ ἐπιτίθεται καὶ γρονθοκοπῇ, θὰ εἶσε κἀταίαν δικαιολογίαν ἢ προτροπὴ αὐτῇ· δὲν δέ, ἀφ' ὧν ἐκεῖνον νὰ πολεμῇ καὶ νὰ κτυπῇ, σοὺ ἐπιβάλλει νὰ μένω ἀκίνητος, μάλλον δὲ νὰ σπουδῇς ἐθέλοντως, τὶ χειρότερον ἀπὸ αὐτὸν τὸν ἐπηρεασμὸν θὰ ἠμποροῦσε νὰ συμβῇ, ἐνθ' ὁλοσθὴ ὁ ἐκ-θρὸς μάλιστα, Ὡ νὰ ἀποπλῆξῃς τὸν πολεμοῦμενον καὶ τοιοῦτοτρόπως νὰ τὸν παραδίδῃς εἰς τὰ χεῖρα ἐκεῖνου. Εἶναι νέος καὶ ἀνίσχυρος. Δι' αὐτὸ λοιπὸν ἀσπασθὲς ἔχει ἀνάγκην πρὸς-λυτέρας ἀσφαλείας ἐφ' ὅσον δὲ ἔχει ἀνάγκην ἀσφαλείας θὰ χρειασθῇ περισσοτέραν φροντίδα. Αὐτὸς χρειάζεται νὰ παραμείνῃ μέσα εἰς γαλήνην καὶ ἡσυχίαν, νὰ μὴ ἐμπλέκεται εἰς μαρίνας, οὔτε νὰ τῇ μέσα εἰς τὸν πόλεμον, ὅπου ὑπάρχει πολὺς θυμῶς καὶ ταραχὴ. Σὺ θύμῶς εἰς αὐτοὺς ποῦ ὁ πόλεμος εἶναι σκληρότερος καὶ ἐξ αἰτίας τῆς ἡλικίας, καὶ τῆς ἀδυναμίας καὶ τῆς ἐλλειψέως πειρας καὶ τῆς ἐν μέσῳ τοῦ κό-σμου διαστροφῆς αὐτοῦ τοῦ ὁδονεῖς ἐκ τῶ μέσον τοῦ κόσμου ὡς ἤδη ἀπυκνήνουν καὶ ἰσχυροποιεῖνται, καὶ δὲν τοὺς ἐπιτρέπει νὰ φύγουν καὶ νὰ ἀσκηθῶν. Ἐ εἰς τὴν ἔρι-πον ὡσὺν ἀκριβῶς, νὰ διατίσῃς κανεὶς τὸν μὲν διυνάμενον νὰ καταγάγῃ πολλὰς νίκας νὰ μελετῇ τὰ πολεμικὰ μέσα εἰς ἡσυχίαν. αὐτὸν δὲ ποῦ εἶναι ἀπειρος καὶ οὔτε πᾶν δύναται νὰ λάβῃ μέρος εἰς τὴν μάχην, νὰ νομοθετῇ ὥστε νὰ κατα-

26 Ἐνταῦθα δὲ ἡ Χριστολογία ἀναφέρεται εἰς τὸ ἐπιστάθιον ἀνέλεγο τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης (δ Βαο 2, 23-25), κατὰ τὸ ὅποιν ἐνθ' ὁ κα-θῆς τοῦ προφήτου Ηλίου ἔλ τοῦτος ἀνέβαιναν εἰς τὴν οὐλὴν Βαβυλῶν, καθ' ὅσον ἔγινεν ἀντικείμενον ἐμπαιγμοῦ ὑπὸ παιδίων, τὰ ἑσπία τοῦ Πιργῶν «Ανδραῖνε σελακρῆ, ἀνέβαινε ψάλακρῆ» Καταλήγει δὲ ὑπὸ ἀναισθησίας ὁ προφήτης Ἐλισσαῖος τὰ πεπλησθέντα καὶ εὐθὺς δὲ ἀπῆλτο ἀφ' ἑαυτοῦ ἐκ τοῦ παρεκκεμένου θυμοῦ καταπαράσσειν τοσοῦτοντα ὅσο ἔξ αὐτῶν. Ἀπὸ τῶ περιστασιῶν αὐτῶ ὁ Χριστολόγος ἀφεται εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι τὰ παι-διὰ εἶναι ὑπεύθυνα τῶν πράξεων τῶν ἡμῶν τῇ συμπεριφορῇ τοῦ ἐκείνου ἔσας τῆς ηλικίας του.

τάσεται οὕτως πρὸς τὸν πόλεμον τυχόντων ἰσὺν μεγαλύτερα ἐμποδία ἔσον δυσκατάρθιστον εἶναι τοῦτο.

Ἐπὶ πλέον πρέπει νὰ γνωρίζωμεν ταῖς μετὰ τὸν γάμον δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ εἶναι κανεὶς ἐξουσιαστὴς τοῦ ἑαυτοῦ τοι· ἀλλὰ πρέπει νὰ γίνῃ τὸ ἕνα ἀπὸ τὰ δύο· ἢ πᾶν-τοτε νὰ ἔρχεται ἐκ νομικῆς σχέσεως πρὸς τὴν γυναῖκα τοι, ἢν συμφορῇ εἰς αὐτὸ καὶ ἔκρινε, ἢ ἂν θέλῃ ἔκρινε. **94** Α νὰ ἐγκρατεύεται νὰ ἀπομακρυνθῇ ἀπὸ αὐτὴν καὶ νὰ ὑποπέσῃ εἰς τὴν μοικρίαν. Ποία ἀνάγκη ὑπάρχει διὰ νὰ ἀρπάξωμεν καὶ διὰ τὰς ὑπολοίπους φροντίδας τῶν παιδιῶν ποὺ εἶναι καὶ νὰ συμβάλωμεν κάθε πρὸς μίαν καὶ νὰ νοραῶσούν τὴν ψυχὴν.

18 Δε αὐτὸ εἶναι καλὸτερον νὰ εὐνοήσωμεν ἀπὸ τὴν πρώτην ἡλικίαν, ὅταν ἀκόμη εἶναι ἐξουσιαστὴς τοῦ ἑαυ-τοῦ καὶ ἐλευθερὸς, οὐκ ὁμῶν δι' αὐτὸ ποὺ εὐνοῦμεν, ἀλλὰ ἐξ ἰσῶν καὶ δι' αὐτὸ ποὺ πρᾶξε, καὶ νὰ λεχθῇ Αὐτὸς ὑψηλὸς ποὺ νισθέτησε αὐτὴν τὴν φιλοσοφίαν εἰς τὰ τέλη τῆς ζωῆς· ἐξαυτοῦ ὅσον τὸν χρόνον εἰς τὸ νὰ δινηθῇ νὰ ἀπολύνῃ. **B** τὰ κατὰ τὴν προηγουμένην ἡλικίαν ἀμνηστῆματά τοι, καὶ ὅλην τὴν πρᾶξιν εἰς αὐτὸ ἔξω λείπει. Καὶ δὲν ἀρκεῖ πολ-λόσας αὐτὸ, ἀλλὰ ἀπέρχεται ἔξω ὑπολειμματὰ πλεονῶν. Ὁ ἀποδυθεὶς ὅμως, εἰς τὸν αἰῶνα ἐκ πρώτης ἡλικίας δὲν δα-πανᾷ τὸν καιρὸν τοι εἰς αὐτὸ, οὔτε καθέτοις διὰ νὰ θεραπεύῃ τραύματα, ἀλλὰ παύει τὰ θραβεῖα ἐξ ἀρχῆς. Καὶ εἰς ἐκεῖ-νον μὲν εἶναι εὐχάριστον νὰ ἐπανορθωθῇ τὰς ἡττας, αὐτὸς δὲ πρὸς ἀποσπῆ θραβεῖα ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τῆς ἐκκινήσεως καὶ σκενναῖται πολλὰς νίκας ὡς ὁ Οὐλυμπιονίκης ποὶ ἐκ πρώτης ἡλικίας ἐπὶ ἀνακηρύξεων προκρίει πρὸς τὰ γήματα. Ἔτι φθάσει ἐκεῖ μὲ τὴν κεφαλὴν γεμάτην ἀπὸ μύρια στεφάνια. Μὲ πῶνους θέλει, νὰ εἶναι ὁ υἱὸς σου. Με αὐτοὺς ποὶ μὲ πολλὴν παραρτίαν **C** ἡμποροῖν νὰ ἀντηρῶσούν καὶ αὐτοὺς τοῦ ὀρχαγγέλου, ἢ μὲ ἐκεῖνους ποὶ ἐπὶ ἀρτίαν μὲ βίαις καὶ ἀπολύν τὴν κατωτέραν τάξιν, διότι ὁπω-σδήποτε θὰ καταλύθωσιν τὴν τελευταίαν θέαν, καὶ αὐτὴν ὅταν κατορθώσωσιν νὰ ὑπερμηδύσωσιν ὅλα τὰ ἐμπόδια, τὰ ὁ-ποῖα μάλις ἐγένησα, καὶ ἂν δὲν τοὺς ἀναρπάξω προωρᾶς ὁ θάνατος, οὔτε ἀργότερον ἐμποδισθῶν ἀπὸ γυναῖκα, οὔτε ὑποστῶν τόσο τραῦμα, ὥστε νὰ μὴ τοὺς εἶναι ἀρκετὰ τὰ χρονικά ὄρια τῶν νηρατῶν, καὶ διατηρήσῃ τὴν ἰδίαν ννέ-μην πάντοτε νταθερὸν καὶ ἀμετακίνητον. **D** Ὅταν, δηλαδὴ συντελεσθῶσιν ὅλα αὐτά, τότε μάλις καὶ μετὰ βίας θὰ κατα-τάχῃς μετὰ τῶν τελευταίων. Θέλεις λοιπὸν νὰ εἶναι μέσος εἰς αὐτοὺς ὁ υἱὸς σου ἢ μεταξὺ ἐκείνων ποὶ λαμβάνει εἰς τὸ ἐμπρόσθιον μέρος τῆς φάλαγγος. Καὶ ποῦ θὰ εἶναι ἰσὺν

θέλω, ὥστε νὰ εὐχεται εἰς τὰ παῖδά τοι ἐκεῖνα μᾶλλον, παρὰ αὐτά, Ἄλλὰ ἐπιζητοῦμεν τὸ συνηθισμένον καὶ θέλο-μεν νὰ εἶναι μαζί μας. Αὐτὸ ἐπιθυμῶ καὶ ἐγώ, καὶ εὐχομαι δὲν ἀλλοτρίωσον ἀπὸ ἐσθὲ τοὺς νοεῖς, νὰ ἐπιστρέψωσιν αὐτοὶ εἰς τὸ πατρικὸν σπίτι, καὶ νὰ ἀνταποδώσωσιν τὰς δαπάνας τῶν τροφείων, ἰσῶσας τῶν ὑποτίων δὲν θὰ εὕρισκε κανεὶς, ἀλλὰς ἀλλὰ ἂν μὴ ἀπαίτωμεν ἡμᾶς ἀπὸ αὐτοῦ τοῦτο, Διότι πᾶς δὲν εἶναι παράλογον, ὅταν μὲν ἀποστέλλωμεν αὐτοὺς διὰ σπουδᾶς, νὰ τοὺς ἀπομακρύνωμεν ἐπὶ πολλὸν χρόνον ἀπὸ τὴν πατρίδα, καὶ νὰ καθιστῶμεν τὸ σπίτι ὁπάτητον ἐπιδιὲς ἀρρέκει-ται νὰ μέθουν, μίαν ταπεινὴν τέκνη. **E** ἢ ἄλλην ὑποδεεστέραν, νὰ τοὺς διατάσσωμεν δὲ νὰ κτίζωσιν εἰς τὸ σπίτι τοῦ διδασκά-λου, καὶ νὰ κοιμούνται. ἐκεῖ ἐνῷ αὐτοὺς ποὺ πρόκειται, νὰ διδα-σθῶσιν ἐκ ἀνθρώπων μύθημα, ἀλλὰ τὴν οὐράνιον φιλοσοφίαν ἀρῶσιν νὰ τοὺς ἀπομακρύνωμεν, πρὶν ἐπιτύχουν αὐτὸ ποὺ εὐχόμεθα. Καὶ προκειμένου νὰ διδάσθῃ κανεὶς νὰ περπατῇ ἐπάνω εἰς τεταμένον σκοινί, θὰ χρειασθῇ ν' ἀπομακρυνθῇ ἐπὶ πολλὸν καιρὸν ἀπὸ τοὺς ἰσῶς τοι, ἐνῷ αὐτοὺς ποὶ δι-δάσκονται νὰ πετοῦν ἀπὸ τὴν γῆν εἰς τὸν οὐρανόν, θὰ τοὺς περιορίζωμεν κοντὰ εἰς τοὺς γονεῖς. **F** κειρότερον ὑπάρχει ἀπὸ αὐτῶν τὸν παραλογισμόν, Δὲν βλέπετε τοὺς γεωργούς, οἱ ὅποιοι ἂν καὶ ἐπιθυμοῦν νὰ ἀπολάρωσιν τοὺς καρποὺς τῶν κόπων των **109** Α πόρα πολὺ γρήγορα, δὲν θὰ ἤθελον ποτὲ νὰ τοὺς κόψουν ἄκρους.

*Ἄς μὴ ἀποσύρωμεν λοιπὸν καὶ ἡμεῖς προωρᾶς ἀπὸ τὴν εἰς τὴν ἐργασίαν ἀσκήσιν, ἀλλὰ ἂς τοὺς ἀφίστημεν νὰ τοὺς ἐν-τιπῶσιν τὰ μαθήματα καὶ νὰ μιλῶσιν τὰ φυτὰ καὶ εἰς δέ-κα, εἴτε εἴκοσι ἔτη χρειασθῇ νὰ παραμείνουν εἰς μοναστή-ριον, ἂς μὴ στενοχωροῦμεθα, οὔτε καὶ νὰ ἀνησυχοῦμεν διότι ὅσον περισσότερον χρόνον γυμνασθῶσιν εἰς τὴν ἀσκήσιν, τό-σον περισσότερον δύναμιν θὰ ἀποκτήσωσιν. Μᾶλλον δὲ, ἂν νομίζω, ἂς μὴ καθορίζωμεν χρόνον, ἀλλὰ ἂς γίνῃ ὁ ἴδιος ὅριον μὲ τὸ νὰ ὁδηγῇ εἰς ὠρίμανσιν τοὺς εἰς αὐτὸν φυτευ-θέντας καρποὺς, καὶ τότε ἂς ἐπιστρέψῃ ἐπὶ τὴν ἐργασίαν, προ-ηγούμενος ὅπως ὅχι. Διότι μετὰ τὴν θρασυτένην αὐτὴν δὲν θὰ ἐπιτύχωμεν ὅποτε ἄλλο, **B** παρὰ τὸ νὰ μὴ ὠρῶσιν ποτὲ. Δι-ότι ὁ προωρᾶς ἀποστερηθεὶς τῆς εἰς τὴν ῥίζαν τροφῆς δὲν θὰ εἶναι κρήμας πλέον, οὔτε ὅταν φθάσῃ ὁ καιρὸς διὰ νὰ τὴν σπῇ αὐτὸς ἂς ὑπομένωμεν τὸν καιρὸν καὶ ὅχι μόνον νὰ μὴ τὸν συντεμεύωμεν, ἀλλὰ καὶ ἂν θέλωσιν νὰ ἐπιστρέ-ψωσιν προωρᾶς, νὰ τοὺς ἐμποδίσωμεν. Διότι ὅταν θὰ ὀλοκλή-ρωσθῇ, θὰ γίνῃ κοινὸν τὸ κέρδος καὶ εἰς τὸν πατέρα καὶ εἰς τὴν μητέρα, καὶ εἰς τὸ σπίτι, καὶ εἰς τὴν πόλιν, καὶ εἰς τὸ ἔ-θνος, εὖν ὅμως ἔλθῃ ἀνεκπαίδευτος, θὰ γίνῃ ἀνυπερβύμενος

ἐπιμαρτυροῦ καὶ ἐξευτελισμοῦ ἐκπαίδεξις δὲ καὶ εἰς τὸν Θεόν του καὶ εἰς τοὺς ἄλλους.

"Ἄς μὴ προξενήσωμεν, λοιπὸν τέσων μεγάλῃν ἱερῶν "Ἀλλὰ καὶ διὰ τὸν ἀποπέλλουμεν αὐτοὺς μακρὰν τῆς πατρὸς, τότε ἐπιθυμοῦμεν νὰ τοὺς ὤψωμεν, διὸν ἐπαίτουν τὸν σκοπὸν C διὰ τὸν ὁπεῖον ἀνεκάλυψεν ἀπὸ τῆς πατρὸς. Ἄν δὲ ἀπατρέψωμεν πρὶν ἀπὸ αὐτοῦ, δὲν ἱκανοποιούμεθα τόσον πολὺ ἀπὸ τῆς ἐπιστροφῆς, ὅσον αἰσθανόμεθα λύπην ἀπὸ τῆς διακοπῆς ἐπάνωθεν.

Ἰὼς λοιπὸν δὲν εἶναι ἀπόδειξις μερίστης ἀνοησίας, τὸ νὰ μὴ ἐπιδεικνύμεν τόσον ἥβλην διὰ τὰ πνευματικά, ὅσον διὰ τὰ σοσιακὰ, ἀλλ' εἰς ἐκείνην μὲν τὴν περίπτωσιν νὰ ὑπομένωμεν μὲ τὴν περισκεψὶν τὸν χωρισμὸν ἀπὸ τὰ παιδιὰ, ὥστε ἀκόμη καὶ νὰ εὐχαριζομεθα νὰ γίνῃ μακρύτερος, ἐδῶ δὲ τόσον πολὺ νὰ ὑποφέρωμεν καὶ νὰ λιποθυκώμεν διὰ τὸν χωρισμὸν, καὶ νὰ καταστρέφωμεν λόγῳ τῆς ἀλιγοφυκίας αὐτῆς τὰ ὑπερτοῦ ἀγαθὰ, καὶ αὐτὰ ἐνῷ ἔχομεν μεγαλύτεραν παρηγορίαν, B ὅτι μόνον διὰ τὸ ὅτι ἀποβλέπουσιν εἰς ὑψηλότερους σκοποὺς ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ ὅτι ἀποβλέπουσι θὰ φθάσουν εἰς τὰ τέμματα, καὶ δὲν ὑπάρχει τίποτε ποὺ νὰ ἀφαιρέσῃ τὰς ἐλπίδας, ἀλλὰ ἔχομεν παρηγορίαν περισσότερο καὶ εἰς αὐτὸν ταῦτον τὸν χωρισμὸν, Διότι διὰ μὲν εὐρίσκονται εἰς μακρὰν ἀποστήμην δὲν εἶναι εὐκόλως νὰ τοὺς συναντήσουν καὶ ῥάλλιστε διὸν νηρόσουν πλέον οἱ γονεῖς· ἐδῶ ὅμως εἶναι δυνατὸν νὰ ἐρκευνται διαρκῶς εἰς ἐπακονοῦν μὲ αὐτοὺς.

Αὐτὸ λοιπὸν δὲ κάμειν, διὰ δὲν εἶναι δυνατὸν παρὲς αὐτοὺς νὰ ἐλθῶν πρὸς ἡμᾶς· ἡμεῖς δὲ ταγαίνουμεν πρὸς αὐτοὺς καὶ νὰ συναντήμεθα καὶ νὰ συνωμώμεν. Μέγα κέρδος θὰ ἀποκομίσωμεν καὶ μεγάλῃν ικανοποίησιν. Διότι δὲν θὰ εὐχαριστηθῶμεν μόνον ἀπὸ τῆς ὅταν τῶν παιδιῶν, B ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς οἱ ἴδιοι θὰ ἐπιστρέψωμεν εἰς τὸ σπῆτι μὲ μεγάλῃν ὠφέλειαν, πολλὰς δὲ θὰ παρακινήσωμεν πλησίον αὐτῶν κυριεύοντες ἀπὸ τῆς πρὸς τὴν φιλοσοφίαν ἀγάπης. "Ἄς τοὺς καλῶμεν ἐδὲ τότε, διὸν γίνονται δυνατοὶ καὶ ἱκανοὶ νὰ ἀφελῶσιν καὶ ἄλλους. Τότε μόνον δὲ τοὺς ἀναφέρωμεν, ὥστε νὰ γίνῃ κοινὸν τὸ φῶς καὶ νὰ τεθῇ ὁ λύχνος ἐπὶ τῆς λυχνίας. Τότε θὰ ἐννοήσῃτε ποῶν παιδιῶν εἰσεθε πατέρες, καὶ ποῶν οἱ καλοτιμωμένοι ἀπὸ ἐσθῆς· τότε θὰ γνωρίζετε καλὰ τὰ κέρδη τοῦ μοναχικοῦ βίου, I' A διὸν θεραπεύουσιν ἀνθρώπους πάσχοντας ἀπὸ ἀνάτου ἀσθενείας, διὸν ἀνακηρύσσονται ἀπὸ ἄλλους ἐβεργέται καὶ προστάται καὶ σωτήρες, διὸν προφυλάσσουσιν τοὺς ἐπὶ γῆς ἀνθρώπους ὡς ἀγγελοὶ διὸν ὅλοι τοὺς προσέκουν· μάλλον δὲ ὅτι καὶ ἂν εἴπωμεν, δὲν θὰ εἶναι τέτοιο ὅπως ἡμπορεῖ κανεὶς νὰ τὸ ἱδῇ εἰς τὴν πείραν καὶ

εἰς τὰ ἴδια τὰ σφάγματα. Αὐτὰ ἔπρεπε νὰ παραλέγουν οἱ νομοθέται, ἐὰν ἐγίνοντο αὐτὰ ποὺ ἔπρεπε νὰ γίνων, ἔτι νὰ συγκρατοῦν διὰ τοῦ φόβου τοὺς νέους, διὸν ἀνδριβεῖν πλέον, ἀλλὰ νὰ τοὺς παιδαγωγῶσιν καὶ νὰ τοὺς διαπλάσωσιν ἀπὸ παιδείας καὶ εἴη δὲν θὰ ἐκραιόζοντο αἱ μετὰ ταῦτα ἀπειλαί. Τώρα δὲ, συμβαίνει τὸ ἴδιον πρῶγμα, ὅπως ἀκριβὲς ἔνας Ιατρός δὲν λέγει τίποτε εἰς τὸν ἀσθενῆ διὸν ὑποφέρει. B οὐτε ὑποδεικνύει εἰς αὐτὸν τὰ ἐνδοδεγμένα, διὰ τῶν ὁποίων θὰ τὸν ἐθεράπευε ἀπὸ τῆς ἀσθενείας, διὸν ὅμως ἐκπαιστραφῇ καὶ εἶναι πλέον ἀδύνατος ἡ θεραπεία, τότε κάνει τιλιάδας ὑποδείξεις. Δηλαδή, οἱ νομοθέται τότε αὖς παδαγμοῦν, διὸν πλέον διαστραφῶμεν.

Δὲν ἐνεργεῖ ὅμως ὁ Παῖσιος καταστράτης, ἀλλὰ ἐξ ἀρχῆς καὶ ἀπὸ τῆς πρώτης ἡλικίας κοινοθετεῖ πλησίον των τοὺς διδασκάλους τῆς ἀρετῆς, ἐμπροσθὶν εἶη νὰ εἰσαγωγῇ ἢ ἀμαρτία. Διότι αὕτη εἶναι ἡ ἀρίστη διδασκαλία· διὰ νὰ παρασχεθῇ νὰ ἀπομακρύνωμεν τὴν πονηρίαν ἀπὸ τοῦ προσηγομένου ἐπιτρέψωμεν νὰ συντελεσθῇ ἀλλὰ νὰ χρησιμοποῦμεν ὅλους τοὺς τρόπους ὥστε νὰ γίνῃ διδόντας δι' αὐτὴν ἢ ἀνθρωπίνῃ φύσει. Δι' αὐτὸ συμβουλεύει διὰ μόνον νὰ ἐμπροσθῇ αὐτοὺς ποὺ θέλουν νὰ κάμουν αὐτὸ ἀλλὰ καὶ οἱ ἴδιοι νὰ βοηθήσῃ. C καὶ νὰ αἰσθάνωνται τὸ σκότος καὶ νὰ προστοιμώμεν εὐνοϊκὸν τοξείδι. Διότι, ἐὰν νικητοῦσιν ὅλοι αὐτὴν τὴν γνώμην καὶ πρὶν ἀπὸ ὅλα τὰ ἄλλα τοὺς αἰδητοῦσιν εἰς τὴν ἀρετὴν, ταῦτα μὲν θεωροῦντες ὡς κύριον ἔργον ἐνθ' ὅλα τὰ ἄλλα ὡς ἀπομακρυνόμενα ἀπὸ αὐτοῦ, θὰ προέκυπτον τόσοι πολλοὶ ἀγαθὰ, ποῦ δὲν τὰ ἀναφέρω τώρα θὰ φανῇ ὅτι εἴμαι εὐλαῖον. Καὶ ἐὰν κανεὶς θέλῃ νὰ μάθῃ, θὰ τὸ γνωρίσῃ καλὰς ἐπὶ τὸ ἔργον, καὶ θὰ ὁμολογήσῃ μὲν χάριν εἰς ἡμᾶς, πολλὰν δὲ πρὶν ἀπὸ ἡμᾶς εἰς τὸν Θεόν, διὸν θὰ ἱδῇ νὰ εὐχαριστῇ ἐπὶ τῆς γῆς ἢ αὐράνιος πολιτεία καὶ τοὺς περὶ τῶν μελλόντων ἀγαθῶν καὶ τοὺς περὶ τῆς ἀναστάσεως λόγους· ἴδῃ ἀπὸ ἐδῶ νὰ γίνωνται πιστευτοὶ καὶ ἀπὸ τοὺς ἰδίους τοὺς ἀπίστους. D

10 Καὶ ὅτι αὐτὰ δὲν εἶναι ἀλαζονεία, γίνεται φανερόν ἀπὸ τὸ ἔξῃ. "Ὅταν δηλαδή ἀναφέρωμεν εἰς αὐτοὺς τὴν ζωὴν τῶν ῥημάτων, ὡς πρὸς αὐτὴν μὲν δὲν ἔχουν τίποτε νὰ ἀντεῖπουν, νομίζουσιν ὅμως ὅτι προβάλλουσιν ἱσχυρὸν ἐπαίρημα καὶ φιλονεικοῦν ἀναφερόμενοι εἰς τὸν μικρὸν ἀρετῶν αὐτῶν ποὺ ἐπιτυχάνουν αὐτὸ τὸ ἰδεῖν. Ἐὰν ὅμως ἐρυτεύωμεν τὸν καρπὸν αὐτῶν καὶ εἰς τὰς πόλεις, καὶ ἐλάμβανεν μίαν νομιμότητα καὶ ἀρετὴν ἢ εὐταξίαν, καὶ ἐδιδόσκοντες εἰς τὰ παιδιὰ, πρὶν ἀπὸ ὅλα, νὰ ἀγαποῦν τὸν Θεόν, καὶ ἐδιδόσκοντες τὰ πνευματικὰ μαθήματα ἀπὸ τῶν ἄλλων καὶ πρὸ

ὅλων τῶν ἄλλων, θά ἐξερπνίζοντο ὅλα τὰ δυσάρεστα, καὶ θά ἀπληθύνοντο ἀπὸ μύρια κακὰ ἢ παρούσα ζωῇ, Ἐ καὶ αὐτὸ ποῦ λέγεται περὶ τῆς μελλούσης, ὅτι δηλοῦν ἐξερπνίσθη ἡ ὁδὸν, ἡ λύπη καὶ ὁ στενωπὸς ἀπὸ ὧν θά ἀρρίζουμε νὰ τὸ ἀπολαμβάνωμεν. Διότι, ἐὰν δὲν μᾶς ἐκυρίευσ ὁ πόθος τῶν χρημάτων καὶ τῆς παλαιότητος, οὔτε τὸν θάνατον θά ἐφοβούμεθα, οὔτε τὴν πτωχείαν δὲν θά ἐθαυρούσαμεν τὴν ἀδικίαν ζῆμιν. Ἀλλὰ μᾶλλον μέγατον κέρδος δὲν θά ἐγνωρίζωμεν νὰ ἐκθρευώμεθα οὕτως νὰ μισθώμεν, οὔτε ἀπὸ τὰ ἰδικά μας πάθη οὔτε ἀπὸ τὰ ξένα θά ἐπολεμούμεθα ποτέ, ἀλλὰ θά ἐπληροῦσε τὸ γένος πᾶν ἀνθρώπων, ¹¹¹ Ἀ τὴν ἀγγελικὴν φύσιν.

Καὶ πᾶς ἀπὸ τούτων ἀνθρώπων τὰ ἐπέτευκεν αὐτά, θά εὐτῆς. Εὐλόγως ἡμῶς, ἐπειδὴ κατοικεῖς εἰς τὰς πόλεις καὶ δὲν ἔχεις μελετήσει τὰ θεῖα βιβλία, ἐὰν ὅμως καὶ τοὺς ζῶντας εἰς τὸς ἐρήμους καὶ τοὺς ἀναφερομένους εἰς τὰ πνευματικὰ διόλκα εἴχες γνωρίσει ἀπὸ πρώτου, θά ἐπληροφορήσαι ὅτι καὶ οἱ μοναχοὶ καὶ οἱ πρὸ ταῦτων Ἀπόστολοι, καὶ οἱ πρὸ ἐκείνων δίκαιοι ἐπέδειξαν τὸν τρόπον αὐτὸν ζωῆς μὴ πάσαν λεπτομέρειαν.

Διὰ νὰ μὴ φιλονεικῶμεν ὅμως, ἅς υποθέσωμεν ὅτι θά γίνῃ ὁ υἱὸς σου ὥσων τοὺς δευτέρους καὶ τοὺς τρίτους ἀπὸ ἐκείνων, καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν δὲν θά ἀπαλαύσῃ μακρὰ ἀγαθὰ. Δὲν δύναται θεοβίως νὰ φθῇ τὸν Πέτρον καὶ τὸν Παῦλον, οὔτε εὖν νὰ τοὺς πληρώσῃ ἐξ αἰτίας λοιπῶν αὐτοῦ θά τοῦ στερηθῶμεν τὴν μετ' ἐκείνων τιμὴν. Ἐ Διότι λέγων αὐτὰ, κόνει τὸ ἴδιον πρᾶγμα ὥσων νὰ ἐλεγες: Ἐπειδὴ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ γίνῃ πολυτίμος λίθος, ἅς παραμείνῃ σῶντος καὶ ἅς μὴ γίνῃ οὔτε ὄρυγμος, οὔτε κρυός, Διότι ὅμως δὲν οὐκίπεται κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον καὶ εἰς τὰ κοινὰ πρᾶγματα, ἀλλ' ἀντιθέτως πρὸς αὐτά, Διότι στέλλων τὸν υἱὸν σου νὰ σπουδάζῃ δὲν περιμένεις ἀποκοδήματα νὰ τὸν ἰδῇς εἰς τὴν κορυφὴν, καὶ ὅμως ἐξ αἰτίας αὐτοῦ δὲν τὸν ἀπομακρύνεις ἀπὸ τῆς σπουδῆς του, ἀλλὰ κόνεις τὸ πᾶν, ὅσον ἐξερπνίζεται ἀπὸ σένα, μένων ἰκανοποιημένος καὶ ἂν ἀκόμη συμπεριληφθῇ ὁ υἱὸς σου μετὰ τῶν πέντε ἢ ὅσων πρώτων εἰς τὴν στρατικὴν ἱκανότητα. Καὶ διὰ κατατάσσεται εἰς τὸν στρατὸν τοῦ βασιλέως τοὺς υἱοὺς σου, C δὲν περιμένετε ἀποκοδήματα νὰ ἀνέλθουν εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦ ὑπάρχου. Ὅπως δὲν τοὺς συμβουλεύετε νὰ ἐγκαταλείψουν τὴν στρατιωτικὴν σταδιοδρομίαν, ἢ νὰ μὴ εἰσέλθουν εἰς τὰ ἀνάκτορα, ἀλλὰ κόνετε τὸ πᾶν, ὥστε ποτὲ νὰ μὴ ἀπομακρυνθοῦν ἀπὸ τῆς σταδιοδρομίας ἐκείνης, ἱκανοποιούμενοι νὰ τοὺς βλέπετε νὰ συγκαταλέγονται ἅσων καὶ μετὰ τῶν μετρίων.

Διὰ τὴν λοιπὴν ἐκεῖ μὲν, καὶ ἐν ἑσέμῃ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἀπαλαύσῃ τὰ ἀνίτερα, καταβάλλετε πολλὰν προσπάθειαν καὶ ταλαιπωρίαν, ἂν καὶ ἡ ἐλπίς εἴναι ὁθετοῖα, ἐδῶ δὲ ἀμελεῖτε καὶ ἀδιαφορεῖτε: Ἐπειδὴ ἔχετε μεγάλαν ἐπιθυμίαν δι' ἐκεῖνα, ἐνθ' οὗ αὐτὰ οὔτε μικράν D ἔσται διέ, ἐπειδὴ ἐντροφέως νὰ τὸ ὁμολογῆτε, ἐπενόησατε ὁμοιολογίας καὶ προφάσεις, Διότι ἂν πραγματικῶς τὸ ἐπιθυνοῦσατε, τίποτε ἀπὸ αὐτὰ δὲν θά οἷς ἡμποδίζεν. Διὸ συμβαίνει τὸ ἐξῆς: Ἐν κανεὶς ἀγαθὰ κατὰ πραγματικῶς, θά προτιμῶσε νὰ ἐπιτύχῃ μισρὰς φθοράς, ἂν δαὶ τὸ πᾶν ἢ τὸ ἀνίτερον, τοῦλάχιστον ὅμως τὸ μέτριον ἢ τὸ κακίτερον ἄλλως καὶ ὁ ἀγαθὸν τὸν οἶον καὶ τὰ ποτὰ, ἂν δὲν εἴναι νὰ εὕρῃ τὸν γλυκὺν καὶ ὁρμητικὸν σῖτον, ποτὲ δὲν θά περιφρονῇ καὶ τὸν κακίτερον. Καὶ ὁ φιλοκρήματος ἐπίσης, ἂν δὲν τοῦ δόξῃ κανεὶς πολυτίμος λίθος, οὔτε χρυσὸν ἀλλ' ἀπλῶς χρήματα, θά τὸν εὐγνωμονῇ πάρα πολὺ, Διότι τοιαύτη εἴηαι ἡ ἐσθμία, πρᾶγμα τυραννικὸν καὶ ἱκανὸν νὰ πείσῃ ὁποιοῦνδήποτε κυριότητα, νὰ πάθῃ καὶ νὰ ὑποστῇ ἀτόκω. Ἐποτε, ἐὰν αὐτὰ τὰ λόγια δὲν ἦσαν ἀκακολογία, ἄφρατε καὶ νὰ συμμάχητε Ἐ καὶ νὰ συμπόσετε μὲ τοὺς εὐσεβεῖς υἱοὺς σου, Διὸ εἰς αὐτὸν ποῦ ἐπιθυμεῖ νὰ ἐπιτύχῃ κατὰ τὸ ὁρισθὲν δὲν εἶναι ἡ πραγματοποίησης, ἀλλὰ τὸ ὅτι πρέπει νὰ μεταχειρισθῇ κάθε τρόπον διὰ νὰ τὰ ἐπιτύχῃ. Ἀλλὰ καὶ οἱ λαμβάνοντες μέρος εἰς τοὺς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας, ἂν καὶ γνωρίζουν ὅτι μέσα ἀπὸ πόσον πλῆθος ἔνας θά κερδίῃ καὶ τρέψεται τῆς νίκης, ὅμως καταβάλλουν μεγάλην προσπάθειαν καὶ ὑφίστανται ταλαιπωρίαν. Ἐν καὶ θεοβίως δὲν εἶναι δυνατόν νὰ γίνῃ σύγκρισις μετὰ τῆς αὐτῆς καὶ ἐκείνης τῆς περιπτώσεως, ὅτι μόνον λόγῳ τοῦ σκοποῦ τοῦ ἀγῶνος, ἀλλὰ καὶ διότι ἐκεῖ εἶναι ἀνοπόφευκτον νὰ ἀπέλθῃ ἕνας μόνον σφερανομήνους, ἐδῶ ὅμως δὲν συνίσταται εἰς αὐτὰ ὑπερηφία καὶ πείσας, δηλοῦν αἷμας μὲν νὰ ἀποκαρῆται ἀσπαράγματος, ἄλλος δὲ στεφανωμένος, ¹¹² Α ἀλλὰ μόνον ἕως πρὸς τὸ δ, π ἄλλος μὲν θά ἐπιτύχῃ λαμπρότερον νίκη, ἄλλος δὲ μικρότερον, ὅμως ὅλα ἀνεξαρτέτως ἀνακηρύσσονται νικηταί.

Γενικῶς δὲ ἂν ἠθέλωμεν καὶ ἐξ ἄρχης νὰ διατάσσωμεν τὰ παιδιὰ καὶ νὰ τὰ παραδίδωμεν εἰς τοὺς ἀριστοὺς διὰ τὴν μόρφωσιν των, δὲν θά ἦτο ἀφύσικον νὰ εὐρεθοῦν ὅλα εἰς τὴν ἀνιτέραν τάξιν τοῦ στρατοπέδου, διὸ δὲν θά παρέλλανεν ὁ Θεὸς τόσον μεγάλην προθυμίαν καὶ ζῆλον, ἀλλὰ θά προσέφερε τὴν βοήθειάν του καὶ θά ἔγγχε τὸ θαυμαστόν του. Ὅταν δὲ ἐνεργῇ ὁ Θεός, εἶναι ἀδύνατον νὰ ἀποτύχῃ ὁποιοῦνδήποτε προσπάθεια, περισσότερο δὲ ἰδύνατον νὰ μὴ φθάσουν εἰς τὴν τελειάν λαμπρότητα καὶ δόξαν, ὅρα μόνον

νά ἐπαύωμεν καὶ ἡμεῖς δι' ἐξηρητά ἀπὸ ἡμᾶς. Διότι, ἐάν γυναικας ἔδυνήθησαν νά πείσουν τὸν Θεόν Ὡ νά τὰς συμπαροσταθῇ εἰς τὴν ἀνατροφὴν τῶν παιδιῶν, πολὺ περισσότερον ἡμεῖς θά ἠμπορέσκημεν, ἐάν θέλωμεν. Τὰς μὲν λοιπὴν ὁλοῦς, δοῦ νά μὴ ἐπεκτείνω τὸν λόγον, θά τὰς παραλέγω, ὅν καὶ θά ἠμπορέσω νά ἀναφέρω πολλὰς θά ἀναφέρω ὅσας μὲν μόνον.

20. Ὑπῆρχε μία Ἰσραήλ γυνὴ, ἡ "Αννα." Ἡ "Αννα αὕτη ἐγέννησε ἓνα παιδί καὶ δὲν ἤλπιζε πλέον ν' ἀποκτήσῃ ἄλλο, διότι καὶ αὐτὴ ἔαυτὴν τὸ ἀπώθησε μὲ πολλὰ δάκρυα, ἐπειδὴ ἦτο στείρα. Βλέπουσα δὲ τὴν ἀντιζήλόν της, ἡ ὁποία παλλῶσας τὴν εἰρωνεύετο δι' αὐτὴν, δὲν ἔπαθε τίποτε τέτοιο, ὅσας ἑοικὸς, ἀλλ' ὅταν ἀπέκτησε τὸν υἱὸν ἐκεῖνον, Ὡ τὸν ἐκράτησε πλησίον της τὸσον καιρὸν, ὅσος ἀπαιτεῖτο διὰ τὴν γαλακτοτροφίαν τοῦ. Ὅταν δὲ ἔπαυσε νά ἔχει ἀνάγκην τῆς τροφῆς αὐτῆς, τὸν ἔφηρεν ἀμφοῦς καὶ τὸν ἀφένεωσεν εἰς τὸν Θεόν, καὶ παρακάλεσε νά μὴ ἐπιστρέψῃ πλέον εἰς τὸ καιρικὸν στήτι, ἀλλὰ κατοικοῖσε πάντοτε εἰς τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἐάν ποτε ἐνοσταλγοῦσε νά τὸν ἴδῃ, ὡς ὑπερὰ τοῦ ἡτι δὲν ἐκαλοῦσε κοντὰ της τὸ παιδί, ἀλλ' αὕτη ἡ Ἰσα μὰζι μὲ τὸν πατέρα ἐπύθαινε εἰς τὸ παιδί. Ἀνεῖκε ἀπὸ αὐτοῦ λουστὸν, διότι ἦτο ἀφιέρωμα. Καὶ ἔγινε τὸσον γενναῖος καὶ μέγας ἐκεῖνος ὁ νεανίας, ὥστε, ὅταν ὁ Θεὸς ἀπεστράψῃ τὸ γένος τῶν Ἑβραίων ἐξ αἰτίας τῆς μεγάλης κακίας τοῦ καὶ ἔπαυσε νά τοὺς δίδῃ τοὺς χρησμούς του, Ὡ οἷτε ἐπενέεινε πλέον κάποιαν ἀποστασίαν, τὸν ἐπανέφερε πάλιν διὰ τῆς ἀρετῆς καὶ τὸν ἔπεισε νά τοὺς δίδῃ τὰ ἔα καὶ τοὺς ἔθιμοι καὶ προηγουμένους, καὶ ἐπανάφερε τὴν προφητείαν, ἡ ὁποία εἶχεν ἀπομακρυνθῇ. Καὶ τὰ ἐπέτυχε αὐτά, ὅχι ὅταν ἐνηλικιώθη, ἀλλ' ὅταν ἔαυτὴν ἦτο μικρὸ παιδί· «Ὅτε ἦν γὰρ, λέγει, ἡρασις διαστῆλλουσα, καὶ πῆμα τίμιον ἦν» (Α' Βασ. 3, 1).

Ἄλλ' ὅσας ἐν καὶ εἴποι εἶχαν τὰ πράγματα, ὁ Θεὸς συνκνὰ τοῦ ἔθιμοι χρησμούς. Τόσον κέρδος προκύπτει πάντοτε μὲ τὸ νά τοῦ ἀφιερώνωμεν μερικὰ ἀπὸ τὰ ἀποκτήματά μας καὶ νά παραποιήσῃ θὰ μόνον ἀπὸ τὰ χρήματα, οἷτε ἀπὸ τὰ ἀποκτήματα, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ αὐτὰ τὰ τέκνα μας. Ὡ διότι ἐάν διατασσώμεθα νά κάμνωμεν αὐτὸ διὰ τὴν ἰδικὴν μας ψυχὴν, πολὺ περισσότερον δι' ὅλους τοὺς ἄλλους. Αὐτὸ ἔσκαπε, ἀλλωστε, καὶ ὁ ποιητὴς Ἀβραάμ, μᾶλλον δὲ πολὺ μεγαλύτερον, δι' αὐτὸ καὶ ἐπανῆρε περισσότερον ἐνδοξον τὸν

27. Πρόκειται περὶ τῆς μητρὸς τοῦ Κυρίου Σαμουὴλ, ἡτις στείρα ὦν, διὰ πολλὰς προσευχὰς καὶ ἱκεσίαν ἀπέκτησε υἱόν, τὸν ὅσον καὶ ἀφένεωσεν εἰς τὸν Θεόν ἀπὸ τῆς νημεότητος τοῦ ἡλικίας (Α' Βασ. 1, 18-27).

μόνον του. Πράγματι, τότε πρὸ πάντων ἔχομεν τὰ παιδιά μας, ὅσον τὰ παραδιδώμεν εἰς τὸν Θεόν. Καὶ ἐκεῖνος θά τὰ προστατεύσῃ πολὺ περισσότερον, ἐπειδὴ φροντίζει καὶ περισσότερον. Δὲν βλέπετε δι' αὐτὰ γίνονται καὶ εἰς τὰ στήτια τῶν πλουσίων; Ἐκεῖ, θαλασσὴ δὲν θά ἴδῃς τόσον λαμπρὸς τοὺς υἱούς, ποὺ κατοικοῦν μετὰ τῶν πατέρων τῶν, ¹¹³ Α οἷτε τὸσον ἰσχυροὺς ὅσους ὅμως οἱ βασιλεῖς, ὅπου τοὺς ἀπομακρύνουν ἀπὸ τοὺς γονεῖς τῶν, τοὺς ἀναθέσουν τὴν διακείρισαν καὶ τὴν διαφύλαξιν τῶν θησαυρῶν, αὐτοὶ ἀπολαμβάνουν μεγαλύτεραν εὐνοίαν καὶ θάρρος, καὶ εἶναι τὸσον ἐνδοξότεροι τῶν συνδοῦλων τῶν, ὅσον οἱ οἰκοδεσποταὶ ἀπὸ τοὺς δούλους. Ἐάν δὲ οἱ ἄνθρωποι εἶναι τόσον καλοὶ καὶ εὐνοϊκοὶ πρὸς τοὺς υπηρετοῦμένους, πολὺ περισσότερον ἡ ἀπειρος ἀγαθότης, δηλαδὴ ὁ Θεός, Ἄς τοὺς ἀφένωμεν λοιπὸν νά ὑπηρετοῦν, χαίρῃς νά δόγησθωμεν αὐτοὺς εἰς τὸν ναὸν δεδωκυῖς, ὅπως ἀκριβῶς τὸν Σαμουὴλ ἡ μητέρα του, ἀλλὰ εἰς αὐτὸν τὸν οἶκον μετὰ τῶν ἀγγέλων καὶ τῶν ἀρχαγγέλων. Καὶ εἶναι φανερόν εἰς τὸν καθένα Ὡ δι' καὶ μ' ἐκεῖνους θά διακονήσουν χωρὶς ἄλλο καὶ θά ὑπηρετήσουν ὅσοι ἠκολούθησαν μὲ τὴν φιλοσοφίαν αὐτῆν. Καὶ δι' μόνον διὰ τοὺς εὐνοϊκοὺς τῶν ἄλλων καὶ ὅπως θά προστατεύσουν μὲ μεγαλύτερον παρατηρίαν. Διότι ἐάν μερικὸι χάριν τῶν πατέρων τῶν ἐπέτυχον κάποιαν προηγουμένην, πολὺ περισσότερον οἱ πατέρες χάριν τῶν παιδιῶν. Διότι ἐκεῖ μὲν ὑπῆρχε μόνον τὸ φυσικὸν δικαίωμα, ἐδῶ δὲ καὶ τὸ τῆς ἀνατροφῆς ποὺ εἶναι πολὺ σπουδαιότερον ἀπὸ τὸ τῆς φύσεως. Καὶ αὐτὰ τὰ δύο θά σὰς τὰ θεοδικῶς ἀπὸ τῆς θέας Γραφῆς. Τὸν Ἑβραϊκὸν δηλαδὴ ποὺ ἦτο ἐνάρτεος μὲν καὶ εὐσεβής, δὲν εἶχεν ὅμως τόσην παρατηρίαν ἀπὸ τὰ ἐπιστολῶν τοῦ, ὥστε νά ἀντιμετωπίσῃ ἓνα μέγαλον κίνδυνον, εἷπε ὁ Θεὸς δι' τὸν οὐκ εἶχε λόγους τῆς ἀρετῆς τοῦ πατρὸς του. Ὡ διότι λέγει Ἐπερασάμ τῆς πόλεως ταύτης τοῦ ὥσαι αὐτὴν δι' ἐπὶ, καὶ ἐὰν λαυβὸν τὸν ποῖδα μου» (Δ' Βασ. 19, 84). Καὶ πρὸς τὸν Τιμόθεον γράφον ὁ Παῦλος ἐλέγχει δι' ἐπιδοκίμους διὰ τῆς τεκνογονίας, ἐάν μείνωσιν ἐν πίστει καὶ ἀγάπῃ καὶ ἀγιοσμῷ μετὰ συγκροσίνης» (Α' Τιμ. 2, 15). Καὶ τὸν Ἰωβ, ὅπως καὶ διὰ τὰ ἄλλα χαρισματὰ τοῦ τὸν ἐπῆνεος ἡ Γραφή, διότι ἦτο δίκαιος καὶ εὐλαβὴς καὶ εὐσεβής, τοιοῦτοτρόπως τὸν ἐπῆνεος καὶ διὰ τὴν ἐπαμέλειαν τῶν παιδιῶν του. Αὕτη δὲ ἀπέβλεπε διὰ νά τοὺς ἐξασφαλίσῃ πλοῦτον, οἷτε νά τοὺς κάμῃ δοξαζομένους καὶ ἐνδοξοὺς, ἀλλὰ εἰ: Ἀκούετε τὴν Γραφήν, ἡ ὁποία λέγει: «Ὅταν συνετελέσθωσιν οἱ ἡμέρας τοῦ πότου αὐτῶν, ἀπέστειλεν Ἰωβ καὶ ἐκαθάριζεν αὐτούς, καὶ ἀνιστάμενος τὸ πρωὶ προσέφερε περὶ αὐτῶν θυσίαν κατὰ τὸν ὀρθρὸν αὐτῶν, καὶ μόνον Ὡ ἓνα

περί ἁμαρτίας, ὑπὲρ τῶν ψυχῶν αὐτῶν· ἔλεγε γὰρ Ἰωάν· ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, μήποτε οἱ υἱοὶ μου ἐν τῇ διανοίᾳ αὐτῶν κακῶς ἐνενόησαν πρὸς Θεόν (Ἰωάν 1, 5).

Ἀρὰ γε θὰ ἔκωπεν τίποτε νὰ ἀπολογηθῶμεν, ἀποκαλύπτοντες τοιαῦτα; Διότι ἐν ὃ πρὸ τῆς χάριτος, ὃ πρὸ τοῦ νόμου, ὃ μὴ ἀκούσας οὐδεμίαν διδασκαλίαν, ὅσον σαφῶς ἐπιμέλειαν ἐπιδείκνυε διὰ τὰ παιδιὰ του, ὥστε νὰ τρέμῃ καὶ διὰ τὰ ἐν διανοίᾳ ἁμαρτήματα, πῶς θὰ γλυτώσῃ ἑμᾶς ποῦ ἔκωπεν ἑ ὅσους διδασκάλους, τέτοια παραδείγματα καὶ τῶν πολλὰς συμβουλίας, ὅταν δὲν φεβούμεθα ὅτι μόνον διὰ τὰ κρυφὰ ἁμαρτήματα, ἀλλὰ περιφρονούμεν καὶ τὰ φανερά, καὶ ὅτι μόνον τὰ περιφρονούμεν, ἀλλὰ καὶ ἀπομακρύνομεν αὐτοὺς ποῦ θέλουν νὰ τὰ διαδοῦσιν; Καὶ τὸν Ἀβραάμ δεῖ ὥτως εἶναι προηγουμένως, μαζὶ μὲ τὰς ἄλλας ἀρετὰς του καὶ αὐτὸ τὸν ἔκαμε λαμπρόν.

21. Ἐκόντες λοιπὸν τέτοια πολλά παραδείγματα, ὅς προσηγορεύομεν ὑπερτάς διὰ τὸν Θεόν καὶ ἡμιτεροὺς λειτουργούς. Διότι ἐὰν κανεὶς μὲ τὸ νὰ διατηρῇ ἀέλιπτος εἰς τὰς πόλεις ἢ μὲ τὸ νὰ γυμνᾷ στρατιώτης διὰ τοὺς βασιλεῖς θὰ τιμῇ μὲ μεγάλην τιμὴν, πόσην ἔμελλεν εἶναι εὐλογον νὰ λάβωμεν ἡμεῖς ποῦ ἀναπεφύκομεν διὰ τὸν Θεὸν γενναίους καὶ σπουδαίους ἄνδρας, πολλὸν δὲ ἀγγέλους; 114 Α. Ἄς κάμωμεν τὸ πᾶν λοιπὸν, ὥστε νὰ τοὺς κληροδοτήσωμεν πᾶν πλοῦτον τῆς ἐνδοξείας ὃ ὁποῖος διατηρεῖται καὶ συνοδεύει μετὰ θανάτου, καὶ δύναται ὅτι μόνον ἐδῶ ἔλλα καὶ ἐκεῖ νὰ κρησινεύσῃ πάρα πολλὰ. Διότι ὁ μὲν κοσμικὸς πλοῦτος δὲν θὰ ἀκολουθήσῃ μετὰ τὸν θάνατον, ἀλλὰ καὶ ἐδῶ κινεῖται ἐνωρίτερον καὶ πολλὰς καταστρέφει καὶ τοὺς ἰδιωκτῆρας πλουτοῦ ὅμως ὁ πλοῦτος καὶ ἐδῶ καὶ ἐκεῖ εἶναι ἀσφαλὴς καὶ θὰ διαφυλάξῃ μὲ πολλὴν ἀσφάλειαν τοὺς ἰδιοκτῆτας του. Διότι, τέτοια εἶναι ἡ φύσις τῶν πραγμάτων. Αὐτοὺς ποῦ προτιμᾷ τὰ γήινα ἀντὶ τῶν πνευματικῶν θὰ στερηθῇ καὶ τὰ μὲν καὶ τὰ δεῖ αὐτοὺς ὅπως ποῦ ἐπιβλεπῇ τὰ οὐράνια, θὰ ἐπιτύχῃ ὅπως ἀήλυτοι καὶ τὰ ἐπίγεια, δὲν εἶναι ἰδική μου ἡ φρόσις αὕτη ἀλλὰ τοῦ Ἰησοῦ τοῦ Χριστοῦ, ὃ ὁποῖος πρόκειται νὰ μᾶς τὸ δείξῃ αὐτά. Β. Διότι λέγει: «Ζητεῖτε τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν» (Ματθ. 6, 33). Π. θὰ ἠδύνατο νὰ ἐξισωθῇ πρὸς τὴν τιμὴν αὐτὴν; Φρόνιζε, λέγει, ὑπὲρ τῶν πνευματικῶν, καὶ ἡμισυνέσου ὅλα τὰ ἰδικά σου εἰς ἐμὲ. Ὅπως ἀκριβὲς ὁ φιλόσοφος πατέρας ὃ ὁποῖος ἔχει ἀναλάβει τὴν φροντίδα τοῦ σπιτιοῦ καὶ τὴν ἐπιστάσι τῶν δοῦλων καὶ ὅλα τὰ ἄλλα, καὶ προκρίπτει πλέον τὸ παιδί του νὰ ἀσκολῇται μόνον μὲ τὴν φιλοσοφίαν, ἔτσι λοιπὸν καὶ ὁ Θεός.

Ἀς περὶ ἡμεῖς λοιπὸν καὶ δε ζητῶμεν τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ ἐπὶ θὰ ἔκωπεν τὰ παιδιὰ μας παντοῦ νὰ ἐπιτυγχάνουν, καὶ ἡμεῖς οἱ ἴδιοι θὰ γίνωμεν ἐνδοχοὶ μαζὶ μὲ αὐτοὺς, καὶ θὰ ἀπαλαύσωμεν καὶ τὰ παρόντα ἐὰν ἐπιθυμοῦμεν ἀφ' ὧν μόνον τὰ μελλόντικα καὶ οὐράνια. C. Αὐτὸ λοιπὸν, ἐφ' ὅσον σὲς πεποιθῇ, θὰ ἀποφέρουν μεγάλον μισθόν, ἐὰν ὅμως ἀνταλέγετε καὶ ἀποστήτε θὰ σὲς φέρουν τὴν σκληρότεραν τιμωρίαν. Διότι δὲν θὰ ἡμπορέσατε νὰ ἀπολογηθῆτε αὐτὲ νὰ εἰπῆτε ὅτι δὲν ὑπέσχε κανεὶς διὰ νὰ μᾶς τὰ δειξῇ. Μάλιστα δὲ καὶ πρὸ τῶν ἰδικῶν μας λόγων ἡ δικαιοσύνη αὕτη ἔχει ἀποκριθῇ, ἐπεὶ καὶ ἡ φύσις ἔχει ἀκριβὲς κριτήριον τῶν καλῶν καὶ τῶν κακῶν, καὶ ἡ φιλοσοφία αὕτη εὐρίσκειται παντοῦ, καὶ ὅλα τὰ δεινὰ τῆς ζωῆς εἶναι ἵκανά νὰ δειγματοῦν εἰς τὴν ἐρημίαν καὶ αὐτοὺς ἀκόμη ποῦ ἀγαποῦν πάρα πολὺ τὴν ζωὴν. Καὶ ἐὰν μὲν ἐσπαινοῦσαμεν, ὥπως εἶπα, πάλιν θὰ ἦτο ἀδύνατος ἡ ἀπολογία, τώρα ὅμως πολὺ περισσότερον μὲ τοὺς μακροσκελεῖς λόγους καὶ τὴν τόσην προτροπὴν ποῦ ἐξάγεται ἀπὸ τὴν πραγματικότητα, D καὶ τὴν σαφεστέραν, τὴν ἐκ τῶν Θεῶν Γραφῶν δηλοῦσθ. Καὶ ἐὰν μὲν ἦτο δυνατόν παραμένοντες εἰς τὸ σπῆν νὰ μὴ διαφθορεύομεν τελείως ἀλλὰ νὰ ἐπιτύχωμεν, ἔστω καὶ εἰς τὴν τελευταίαν τῶν τῆς στερίας, μέλιστα δὲ ὅτε θὰ ἀπεφεύγομεν τὴν τιμωρίαν, ἐὰν ἐμπροσθίκαμεν τοὺς ἐπιθυμοῦντας νὰ ἴδωσιν αὐστηροτέραν ζωὴν, καὶ τοὺς κρατοῦμεν εἰς τὰ κοσμικὰ αὐτοὺς οἱ ὁποῖοι λαοταροῦν νὰ πετᾶσιν εἰς τὸν οὐρανόν. Ὅταν ὅμως δὲν εἶναι τοῦτο δυνατόν, ἀλλὰ ἐξάπαντος ἀπαλειψθῶν ὅλοι καὶ ἀνύγκην εἰς τὰς πόλεις, καὶ ὁ μόνονος εἶναι διὰ τὰ δοκασα, ποῖον συγγνώμην θὰ λάβωμεν, ποῖον δε ἀπολογίαν, ἔκοντες θαυμάσιος εὐθύνος ὅχι μόνον διὰ ἰδικὰ μας ἁμαρτήματα ἀλλὰ καὶ διὰ τὰς ἁμαρτίας τῶν παιδιῶν, ποῦ θὰ διατρέχουν μετὰ ταῦτα; E. Διότι δὲν νομίζω ὅτι θὰ πωρηθοῦν τόσο πολλὸ ἐκεῖνα, διὰ τὰ μετὰ ταῦτα ἁμαρτήματά των, παρασπῶντα εἰς τὴν τρικυμίαν αὐτὴν, ὅσον ἄσπερ ποῦ τοὺς ἐδημιουργήσατε τὴν δύσκαλον αὐτὴν κατάστασιν. Καὶ ἐὰν συμφέρῃ εἰς αὐτὸν ποῦ σκανδαλίζει ἓνα ἄνθρωπον νὰ κατηποντισθῇ εἰς τὴν θάλασσαν μὲ μυλόμετραν, ποῖα τιμωρία καὶ κόλασις θὰ εἶναι ὀρεκτὴ διὰ τοὺς ἐπιεικνόντας αὐτὴν τὴν σκληρότητα καὶ τὴν τραχύτητα εἰς τὰ παιδιὰ; Δι' αὐτὸ ὅς παρακαλῶ νὰ παύσετε τὴν φιλονεικίαν καὶ νὰ γίνετε πατέρες φιλοσόφων παιδιῶν. Διότι δὲν εἶναι δυνατόν νὰ εἰπῆτε αὐτὸ ποῦ ἀκούω ὑπὸ πολλοῖς, οἱ ὁποῖοι θέλουν νὰ δικαιολογηθῶν. 115 Α. Ποῖον λοιπὸν εἶναι τοῦτο; Ἐπεὶ ἐγνωρίζαμεν ὅτι εἶναι ἀδύνατον νὰ φθάσιν εἰς τὸ ἔσχατον, δι' αὐτὸ τοὺς ἡμιποδοῦμεν. Διότι καὶ ἐὰν τὸ προεγνώ-

οἶδες αὐτὸ σαφῶς καὶ δὲν ἦτο τὸ ἀρτήμα εἰκάσει, μολοντά πολλοὶ ἀπὸ αὐτοῦ ποὺ ἀνεμένοντο νὰ πέσουν ἐπαύθῃσαν ὄρθοι, πλὴν ὅμως, καὶ ἂν ἀκόμη τὸ προεινάρηζες, πάλιν δὲν ἐπρεπε νὰ τὸν ἀποσύρῃς κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον. Ὅτιτε δεβαίως ἐδὴν ἐπεδικλύνωμεν μερικῶς ποὺ ἐπρόκειτο νὰ πέσουν, αὐτὸ ἀποτελεῖ ἰκανοποιητικὴν ἀπολογία. ἀλλ' αὐτὸ τὸ ἔκω πρό πάντων εἶναι ποὺ μῖς καταδικάζει. Διότι δὲν ὤρῃσες νὰ συντελεσθῇ ἡ πύσις ἀπὸ τὴν ἰδικήν του φωνήν, ἀλλὰ ἐπρόδοξες καὶ ἐφορτύθης τὴν ὁμωτίαν καὶ ἐστρεψες τὴν τιμωρίαν εἰς τὴν ἰδικήν σου κεφαλὴν. Μᾶλλον δὲ οὔτε ἐπρεπε νὰ τὸν ἀφώρῃς νὰ πέσῃ. Ἐ Διὰ τὴν δὲν ἔκαμες τὸ εἶναι ὥστε νὰ μὴ πέσῃ ὁ υἱὸς σου; Ἄρα, ἐπειδὴ πρὸ πάντων ἐγνωρίζεις ὅτι θὰ πέσῃ, εἰ αὐτὸ ἰδιαίτερος θὰ ἦσυν ἔξως τιμωρίας. Διότι αὐτὸς ποὺ τὸ γνωρίζει ἐκ τῶν προτέρων πρέπει εἰς νὰ καταρτίσῃ, ἀλλὰ νὰ ἀπολύνῃ χερί δοξθείας καὶ νὰ ἐπαυκύνῃ μεγαλύτερον ζῆλον, διὰ νὰ σταματῇ ἀφόδως ὁ μέλλων νὰ πέσῃ, εἴτε ἐπρόκειτο νὰ πέσῃ, εἴτε οὐκ. Διότι ἐμεῖς πρέπει νὰ πρόξωμεν ἐξ ὁλοκλήρου τὸ καθήκον μας, καὶ ἂν ἀκόμη οἱ ἄλλοι δὲν προσέχουν νὰ ἀπεληγθῶν ἀπὸ ἐμῶς. Διὰ ποῖον λόγον ὅμως; Διὰ νὰ μὴ λογοδοτήσωμεν ἐμεῖς ἀπέναντι τοῦ Θεοῦ ἀλλὰ ἐκεῖνοι. Πράγμα τὸ ὅπου ἔλεγε καὶ ὁ ἴδιος ὁ Χριστὸς κατηγορῶν αὐτόν, ὁ ὁποῖος δὲν ἀργάσθη διὰ νὰ καταλασκασθῇ τὸ τάλαντον. εἴθε γὰρ σε, λέγει, καταθαλῶν τὸ δογμάτιόν μου τοῖς τραπεζίταις καὶ τοῖς ἐλθόν μετὰ τοῦτου C δὲν ἀπήτησα αὐτὸς (Ματθ. 25, 27).

Ἄς ὑποκούσωμεν λοιπὸν εἰς τὸν συμβουλευόντα παῖτα, διὰ ν' ἀποφύγωμεν καὶ τὴν τιμωρίαν. Διότι δὲν ἠμποροῦμεν νὰ ξεγελᾶσωμεν καὶ μὲ τοὺς ἀνθρώπους καὶ τὸν Θεόν, ὁ ὁποῖος ἐρευνᾷ τὰς καρδίας καὶ τὸ φέρει ὅλα εἰς τὸ φῶς, καὶ μῖς καθιστᾷ εἰς ὅλα ὑπευθύνους διὰ τὴν πατηρίαν τῶν παιδίων. Διότι, ἐδὴν αὐτὸς ποὺ δὲν ἐπλήρωσε τὸ χρέος τοῦ ἐπιμαρτήθῃ τὸσον αὐστηρῶς, ὁ ἐμποδίζων αὐτοὺς ποὺ θέλουν νὰ πληρώσουν ἢ θὰ ὑποστῇ. Διότι καὶ ἂν ἀκόμη δὲν καταστραφῶν μέσα εἰς τὰς κοσμικὰς φροντίδας τὰ παιδιὰ ἀπὸ τὴν ἰδικήν μας προτροπήν, ἀλλὰ καὶ ὑποστοῦν μὲ γενναϊότητα τὴν ἐπίθεσιν καὶ κατοικήσουσιν πάλιν εἰς τὸ ὄρη, ἡ αὐτὴ τιμωρία ἀναμένει αὐτοὺς ποὺ ἠθέλησαν νὰ τοὺς ἐμποδίσουν. D "Ὅπως ἀκριβῶς δηλαδὴ ὁ ὁδηγὸν πρὸς τὸν τρόπον αὐτὸν ζωῆς εἴτε κατορθώσῃ νὰ πείσῃ, εἴτε οὐκ, λογίζανται ἀπέραιον τὸν μισθόν (διότι ἔκαμε τὸ καθήκον του), ἔτσι καὶ αὐτὸς ποὺ θέλει νὰ κακοστρέψῃ, εἴτε τὸ κατορθώσῃ εἴτε οὐκ, θὰ ὑποστῇ τὴν αὐτὴν τιμωρίαν, διότι ἐκ μέρους του ἔκαμε τὸ πᾶν. Ὡστε καὶ ἂν ἀκόμη δὲν κατορθώσετε νὰ ἀνατρέψετε τὸ γενναῖα φρονήματα τῶν παιδίων, καὶ μόνον δι' αὐτὴν τὴν ἐνέργειάν σας

θὰ ὑποστῇτε τὴν ἰδίαν τιμωρίαν, ποὺ θὰ ὑποστοῦν καὶ οἱ κρημνίσαντες αὐτοὺς ἀπὸ τὸ σημεῖον ἐκεῖνα. Ἐννοήσαντες λοιπὸν ὅλα αὐτὰ καὶ ἀφύοντες ἄλλας τὰς δικαιολογίας, δε φροντίσωμεν νὰ γίνωμεν πατέρες γενναίων παιδίων, ἀκούομαι κριστοφόρων ναῶν, ἐπαρληπὰ οὐρανίων ἀδελφῶν, ἀλείφοντες, ἀνορθοῦντες, Ἐ με κάθε τρόπον ἐπιδίδοντες τὴν ὑφέλειαν αὐτῶν, διὰ νὰ συζητᾶσθωμεν καὶ τῶν ἰδικῶν των στεφάνων ἐκεῖ. Ἄν ὅμως φιλονεικῇτε, τὰ μὲν παιδιὰ ἂν εἶναι γενναῖα, καὶ ἂν ἀκόμη σεις δὲν θέλετε, θὰ καταλήξουν εἰς τὴν μονακικὴν ζωὴν, καὶ θὰ ἀπολαύσουν ὅλα τὰ ἀγαθὰ, ἡς ἐσὺς δε θὰ ἀπομείνῃ τὸ νὰ ἐπισύρῃτε διὰ τοὺς ἑαυτοὺς σας τὴν ἀτελεύτητον κόλασιν, καὶ τὸ νὰ ἐπαινέσετε ὅλα τὰ λεχθέντα ἀπὸ ἐμῆ, τότε, ἔσαν πλέον οἱ ἔπαινοι δὲν θὰ οἶς ἀπεληγθῶν καθόλου.